

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

61. aastakäik

25. juuli 2018

Sisukord

I Resolutsioonid, soovitud ja arvamused

ARVAMUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

EMSK täiskogu 534. istungi järk, 18.4.2018–19.4.2018

2018/C 262/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Euroopa sotsiaalõiguste samba rahastamine“ (omalgatuslik aramus)	1
2018/C 262/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Strateegia „LeaderSHIP 2020“ kui meretehnoloogiatööstuse visioon: innovatiivse, jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise meretööstuse suunas aastaks 2020“ (omalgatuslik aramus)	8
2018/C 262/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus ning Euroopa integratsioon Lääne-Balkani riikides – väljakutsed ja prioriteedid“ (ettevalmistav aramus)	15
2018/C 262/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Paremad lahendused parema õigusloome tegevuskava paremaks täitmiseks“ [COM(2017) 651 final] (omalgatuslik aramus)	22

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK täiskogu 534. istungiärk, 18.4.2018–19.4.2018

2018/C 262/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpankale „Edasised sammud Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks: tegevuskava“ [COM(2017) 821 final], „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpankale „Uued liidu raamistikku kuuluvad stabiilse euroala eelarvelised toetusvahendid“ [COM(2017) 822 final], „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpankale „Euroopa majandus- ja rahandusminister“ [COM(2017) 823 final], „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega nähakse ette sätteid liikmesriikides vastutustundliku eelarvepoliitika ja keskpika perioodi eelarveorientatsiooni tugevdamiseks“, [COM(2017) 824 final – 2017/0335 (CNS)], ja „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Valuutafond“ [COM(2017) 827 final – 2017/0333 (APP)]	28
2018/C 262/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb investeerimisühingute suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 575/2013, (EL) nr 600/2014 ja (EL) nr 1093/2010“ [COM(2017) 790 final – 2017/0359 (COD)] ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2013/36/EL ja 2014/65/EL“ [COM(2017) 791 final – 2017/0358 (COD)]	35
2018/C 262/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu soovitus kvaliteetse ja tõhusa õpipoiisõppe Euroopa raamistiku kohta“ [COM(2017) 563 final – 2017/0244 (NLE)]	41
2018/C 262/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1073/2009 rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta“ [COM(2017) 647 final – 2017/0288 (COD)]	47
2018/C 262/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 92/106/EMÜ (millega kehtestatakse ühiseeskirjad kaupade teatavate kombineeritud vedude kohta liikmesriikide vahel)“ [COM(2017) 648 final/2 – 2017/0290 (COD)]	52
2018/C 262/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantee-sõidukite edendamise kohta“ [COM(2017) 653 final – 2017/0291 (COD)]	58
2018/C 262/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2009/73/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta“ [COM(2017) 660 final – 2017/0294 (COD)]	64
2018/C 262/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Alternatiivkütuste laialdasema kasutamise suunas – direktiivi 2014/94/EL artikli 10 lõike 6 kohane alternatiivkütuste taristu tegevuskava, sealhulgas direktiivi 2014/94/EL artikli 10 lõike 2 kohane riiklike poliitikaraamistike hinnang“ [COM(2017) 652 final]	69

2018/C 262/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia elluviimine. Euroopa Liit, mis kaitseb planeeti, avardab oma kodanike võimalusi ning kaitseb oma tööstust ja töötajaid““ [COM(2017) 675 final]	75
2018/C 262/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa energia- võrkude tugevdamine““ [COM(2017) 718 final]	80
2018/C 262/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimis- pangale „Kolmas aruanne energialiidu olukorra kohta““ [COM(2017) 688 final]	86
2018/C 262/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik“ [COM(2017) 487 final – 2017/0224(COD)]	94
2018/C 262/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi tegevuskava aastateks 2017–2019. Soolise palgalõhe vähendamine“ [COM(2017) 678 final]	101

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 534. ISTUNGJÄRK, 18.4.2018–19.4.2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa sotsiaalõiguste samba rahastamine“

(omalgatuslik arvamus)

(2018/C 262/01)

Raportöör: **Anne DEMELENNE**

Täiskogu otsus	15.2.2018
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	155/3/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa sotsiaalõiguste samba (edaspidi „sotsiaalsammas“) põhimõtted ja selle rakendamise vajadus koos kestliku arengu tegevuskava 2030 rakendamisega peaksid olema üheks suunanäitajaks läbirääkimistel ELi järgmise, 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku üle.

1.2 Sotsiaalsamba elluviimiseks tuleb liikmesriikides teha edusamme. Koos sambaga loodud sotsiaalnäitajate tulemustabel juhib tähelepanu puudujääkidele ja olulistele erinevustele ELis. Nende puudujääkide kõrvaldamiseks on tarvis pühendumist kõigil tasanditel, sh liikmesriigid, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna osalised. Selleks on tarvis ka kindlat eelarvebaasi, investeringuid ja jooksevkulusid. Tuleb järele mõelda, kuidas seda rahastada.

1.3 Kuluvajadused on eriti suured madalama sissetulekutasemega riikides ja riikides, kus sissetulekud on viimastel aastatel vähenenud. Kõiki piiravad mingil määral ELi eelarve- ja võlatasemet eeskirjad. Aluse kulutuste suurendamiseks saab luua liikmesriigisisest ning mitmesuguste ELi tasandi programmide abil.

1.4 Mõnes valdkonnas, nagu digitaalse juurdepääsu laiendamine, võib olla kasu erasektori investeeringutest, kui luuakse sobivad reguleerivad tingimused. Erasektori investeeringutest aga ei piisa ega aita need vältida sotsiaalselt kõige nõrgemate tõrjutust, mida peetakse sotsiaalsamba raames oluliseks probleemiks.

Avaliku sektori investeeringute suurendamiseks liikmesriikides saab sotsiaalsel eesmärgil tehtavate avaliku sektori investeeringute puhul kasutada sotsiaalsete investeeringute kuldreeglit ⁽¹⁾, mis annab eelarvereeeglitele suurema paindlikkuse, et saavutada Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid.

1.5 Avaliku sektori investeeringuid saab edendada ka olemasolevate ELi rahastamisvahendite, eelkõige Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamise teel, mida saab konkreetsemalt suunata sotsiaalsamba raames esile tõstetud eesmärkide saavutamiseks. Avaliku sektori investeeringuid saab Euroopa Investeerimispank toetada ka Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi abil, tänu millele on pangal õnnestunud krediitdase viimastel aastatel ühtlasena hoida. Selline abi peaks selgesõnaliselt hõlmama sotsiaalsambaga seotud eesmärgi, olles kooskõlas selle mandaadiga.

1.6 Kohane maksupoliitika, sh tõhus võitlus maksupettuste, maksudest kõrvalehoidumise ja agressiivse maksuplaneerimise vastu, peaks võimaldama liikmesriikidel ja ELil koguda täiendavaid vahendeid sotsiaalsamba rahastamiseks. Täiendavate rahaliste vahendite tõhusa kasutamise tagamiseks on vaja sotsiaalsamba rakendamise tegevusprogramme ja -kavad ellu viia Euroopa poolaasta lahutamatu osana, eelkõige riiklike reformikavade ja lähenemisprogrammide väljatöötamise käigus. Sellega seoses peaks EL uurima uusi võimalusi omavahendite suurendamiseks.

1.7 Sotsiaalsamba rakendamiseks on vaja asjaomaste sidusrühmade aktiivset omalust, vastutust ja osalemist kõigil eri tasanditel: Euroopa institutsioonid, liikmesriigid, kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, samuti sotsiaalpartnerid ja muud kodanikuühiskonna sidusrühmad.

2. Taust

2.1 Euroopa sotsiaalõiguste samm, mille ELi nõukogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon kuulutasid välja ja allkirjastasid 17. novembril 2017, on ette nähtud selleks, et tugevdada sotsiaalõigusi ja avaldada inimeste elule lühikeses ja keskpikas perspektiivis positiivset mõju. Sotsiaalsamba elluviimine on ELi, liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite ühine kohus ja vastutus.

2.2 See kajastab 27 liikmesriigi juhtide tunnustatud vajadust tegeleda eelisjärjekorras majandusliku ja sotsiaalse ebakindluse probleemiga ⁽²⁾. Sotsiaalsamba järele on pakiline vajadus mitmel põhjusel, muu hulgas sellepärast, et paljude riikide majanduslik ja sotsiaalne suutlikkus on pärast 2008. aastat kehv; üleilmastumise, kliimamuutuste, ulatusliku rände, digiteerimise ja rahvastiku vananemisega kaasnevad uued võimalused ja väljakutsed; ELis on finants- ja majanduskriisi tagajärjel suured majanduslike ja sotsiaalsete tasemete erinevused; paljude riikide poliitilised suundumused võivad ohustada Euroopa ühtsust ja ühtekuuluvust tulevikus. Euroopa Komisjoni ametisse astuv president ütles 2014. aasta oktoobris oma sõnavõtus Euroopa Parlamendile, et ELi „sotsiaalreiting „AAA“ on sama tähtis kui „AAA“ majandus- ja rahandusvaldkonnas“ ⁽³⁾. Sellise eesmärgi saavutamiseks on ELis ilmselgelt vaja võtta vastutus kõigil tasanditel. Eesmärgile jõudmine suurendab eeldatavalt ühtekuuluvust, poliitilist ja sotsiaalset stabiilsust ning majandustulemusi, kuid unustada ei tohi ka automaatsete stabilisaatorite olulisust majanduslike vapustuste korral.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on juba tõdenud ⁽⁴⁾, et sotsiaalsamm on pigem poliitilise tahte avaldus, kuna ikka veel puudub selge tegevuskava selle rakendamiseks. Selles osas ei ole samm veel täielik ning jätkuvalt ei tunnustata uusi õigusi ja kohustusi. Tugevat majandust ja õiglast maksustamist silmas pidades tuleb Euroopa Liidu toetusel teha liikmesriikide tasandil kättesaadavaks piisavad rahalised vahendid. See on sotsiaalsamba rakendamise seisukohalt ülioluline.

⁽¹⁾ „Kogemuste abil ELi kokkuhoiupoliitika raskete tagajärgede vältimine“, punkt 1.6, veel avaldamata; „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta“, punktid 1.8 ja 3.6, veel avaldamata; ELT C 327, 12.11.2013, lk 11; „2018. aasta majanduskasvu analüüs“, punkt 1.4, veel avaldamata; ELT C 226, 16.7.2014, lk 21.

⁽²⁾ European Pillar of Social Rights – booklet, lk 6, (ISBN 978-92-79-74092-3).

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1525_et.htm.

⁽⁴⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 145.

2.4 Euroopa Komisjon esitab ettepanekud järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks 2018. aasta mais. On äärmiselt oluline, et sotsiaalsammas ja ÜRO kestliku arengu eesmärgid oleksid Euroopa institutsioonide ja liikmesriikide üheks juhtpõhimõtteks järgmise, alates 2020. aastast kehtiva ELi pikaajalise eelarve koostamisel.

2.5 Sotsiaalsamba nõuetekohane rakendamine sõltub liikmesriikide sobivatest poliitilistest reformidest, millega tagatakse näiteks sobivad mehhanismid kvaliteetsete töökohtade loomiseks, oskuste edendamiseks ja riiklike vahendite tõhusaks kasutamiseks. Kooskõlas oma varasemate arvamustega toetab komitee struktuurireforme, mis on suunatud sotsiaalsele ja majanduslikule arengule: arvukamad ja paremad töökohad, jätkusuutlik majanduskasv, halduslik ja institutsiooniline kvaliteet ning keskkonناسäästlikkus⁽⁵⁾. Sellised reformid peaksid olema riigipõhised, heaolu suurendamiseks kooskõlas riiklike reformiprogrammidega ning neil peaks olema demokraatlik toetus; tegu ei tohiks olla kõigi liikmesriikide jaoks mõeldud tüüplahendusega⁽⁶⁾.

2.6 Sotsiaalsamba nõuetekohaseks rakendamiseks on vaja suurendada ka saadaolevaid rahalisi vahendeid⁽⁷⁾. Praegu moodustavad ELi sotsiaalvaldkonna kulutused vaid keskmiselt 0,3 % kõigist ELi riikide avaliku sektori sotsiaalkulutustest ning suurem summa tuleb liikmesriikide eelarvest⁽⁸⁾. Ühendkuningriigi ELi list lahkumisel on ELi eelarvele tõsised tagajärjed. Komitee rõhutab, et sotsiaalpoliitika rakendamiseks tuleb teha kättesaadavaks piisavad vahendid. Lisaks avaldab komitee toetust Euroopa Parlamendi nõudmisele suurendada ELi kulutuste praegust 1 %-list ülemmäära 1,3 %-le kogurahvatulust⁽⁹⁾ ning leiab, et ELi omavahendite suurendamine näiteks käibemaksu suurendamise abil oleks sotsiaalses kontekstis äärmiselt ebaõiglane. Komitee rõhutab ka vajadust suunata rohkem vahendeid ühtekuuluvuspoliitika toetamiseks ning töötavate inimeste ja üldiselt kodanike toetamiseks. Eritähelepanu pööratakse töötajate oskuste omandamisele kui majanduse tugevdamise alusele. Samas on komitee nõus, et rahaliste vahendite suurendamine ei tohiks piirduda üksnes julgeoleku, kaitse ja välispiiride kontrolliga. Euroopa Sotsiaalfond on oluline suurema lähenemise edendaja ja komitee kordab oma nõudmist, et selle vahendeid ei tohiks ELi järgmise mitmeaastases finantsraamistikus vähendada, kui soovitakse tulevaste väljakutsetega toime tulla⁽¹⁰⁾.

2.7 Euroopa Komisjoni sotsiaalsamba käsitlusele lisatud sotsiaalnäitajate tulemustabel⁽¹¹⁾ on vahend, mis on ette nähtud selleks, et jälgida edusamme tugevama sotsiaalse mõõtmega õiglasema Euroopa eesmärgi suunas liikumisel. Seda on kritiseeritud mõningate näitajate valiku, võrdluseks kasutatavate ajavahemike ja mõnel juhul lisatud tõlgenduste pärast⁽¹²⁾. Komitee on juba varem nõudnud selle täiustamist⁽¹³⁾.

2.8 Mõnel juhul on ilmselgelt kasutatud sobimatuid näitajaid. See kehtib näiteks naiste ja meeste palkade ja tööhõive erinevuste vähendamise edusammude kohta. Nii meeste kui ka naiste tööaeg on vähenenud, kuid see on meeste puhul suurem kui naistel, seega ei kajasta väiksem erinevus (tulemustabelis kasutatud näitaja) olukorra tegelikku paranemist. Lisaks on edu hindamise ajavahemikud erinevad, nii et mõnikord vaadeldakse ainult ühte aastat ja mõnikord pikemat perioodi, mis ulatub 2008. aastal puhkenud kriisi eelsesse aega. Pikem ajavahemik sobib pikemaajaliste suundumuste näitamiseks paremini. Näitajaid tuleb ka paindlikult tõlgendada ja aja jooksul kohendada, kasutades ära saadud

⁽⁵⁾ Näiteks erikeskkonna parandamine, ettevõtete rahastamine ja teadus- ja arendustegevuse kulud; ettevõtete, sektorite ja majanduse tootlikkuse suurendamine; kõrgemate palkadega kvaliteetsete töökohtade loomise edendamine ning samaaegne ajutiste ja ebasabiilsete madalalpalgaliste töökohtade arvu vähendamine; kollektiivläbirääkimiste ja nende raames sotsiaalpartnerite autonoomia tugevdamine ning sotsiaalne dialoog kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil; riiklike haldusasutuste reformimine, et muuta need majandusliku ja sotsiaalse arengu aspektist tõhusamaks ja avalikkusele läbipaistvamaks; töötajate haridus- ja koolitussüsteemide kvaliteeti edendamine, et tagada kõigile sotsiaalsetele rühmadele võrdsed võimalused ja tulemused.

⁽⁶⁾ „Liikmesriikide struktuurireformide toetamine“, punkt 3.9, veel avaldamata.

⁽⁷⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 145.

⁽⁸⁾ Aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta, lk 24.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi 14. märtsi 2018. aasta resolutsioon järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ja 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku suhtes võetava parlamendi seisukoha ettevalmistamise kohta (2017/2052(INI)), kaasraportöörid Jan Olbrycht ja Isabelle Thomas, põhjendus 14.

⁽¹⁰⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 145; ELT C 81, 2.3.2018, lk 131.

⁽¹¹⁾ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>.

⁽¹²⁾ Galgoczi, B. et al., „The Social Scoreboard Revisited“, ETUI, 2017.

⁽¹³⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 145.

ekspertideadmisi ja andmeid sellistest allikatest nagu Eurofound. Näitajate muutmine ja ajakohastamine peaks toimuma avatud arutelus, kuhu on kaasatud sotsiaalpartnerid ja muud kodanikuühiskonna sidusrühmad.

2.9 Olenemata piirangutest, annab tulemustabel aimu seatud eesmärkide saavutamiseks tehtava töö ulatusest. See näitab puudujääke kõigis liikmesriikides ja olulisi erinevusi liikmesriikide tasemetes, mis võivad kaasa tuua sotsiaalse ebavõrdsuse suurenemise. Kõigis liikmesriikides ei ole ilmselgelt saavutatud vastuvõetavaid sissetulekute, elatustaseme, sotsiaalkindlustuse, sotsiaalhoolekande, hariduse omandamise ja digitaalse juurdepääsu tasemeid.

2.10 Andmed tööhõive ja töötuse määrade kohta näitavad, kui suured on erinevused. Tööhõive määr oli Kreekas 56 %, Rootsis aga 81 %. Töötuse määr oli Kreekas 23 %, Saksamaal aga 4 %, mis on ELi väikseim. Need arvud tulemustabelist näitavad, et ELis on sotsiaalsete tingimuste osas suured erinevused ning mõnes riigis on teistega võrreldes palju suurem kasutamata potentsiaal.

2.11 Paljud teised näitajad viitavad samale suundumusele. Näiteks on Hispaanias varakult õpingud katkestanute osakaal 18–24aastaste hulgas 20 %, Horvaatias aga alla 3 %. See on noorte üldise olukorra näitajana aga eksitav: noorte töötuse määra näitaja poolest on Horvaatia olukord ELis üks halvimaid. Vaesuseohus inimeste osakaal rahvastikust on Bulgaarias 40 % võrrelduna ELi keskmisega, mis on 23 %.

2.12 NEET-noorte⁽¹⁴⁾ määr (15–24aastaste mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal) jääb vahemikku 20 % Itaalias ja alla 5 % Madalmaades. Aktiveerimistuge (sh koolitus, tööhõivestimeetmed jms meetmed) kasutab Taanis 54 % töötada soovivatest inimestest, kuid Bulgaarias alla 3 % töötada soovijatest.

2.13 Pikapäevahoiu käivate 0–3aastaste laste osakaal on Slovakkias 1,1 %, Taanis aga üle 77 %. Eestis ja Kreekas on enam kui 12 % teatanud rahuldamata tervisealastest vajadustest, mis on peamiselt tingitud majandusraskustest, Austrias on neid aga minimaalselt.

2.14 Kogu ELis puuduvad piisavad digitaaloskused 44 %-l, ulatudes 74 %-st Bulgaarias kuni 14 %-ni Luksemburgis.

2.15 Sotsiaalsamba elluviimine parandaks seega paljude inimeste olukorda sotsiaalvaldkonnas ja tööturul ning edendaks järelikult ka ELi majanduslikku potentsiaali. See aitab praegu maha jäävatel riikidel teistele järele jõuda. Mõned, kuid mitte kõik näitajad, kajastavad edusamme viimastel aastatel, ning isegi seal on endiselt suuri erinevusi.

2.16 Sotsiaalsamba elluviimine on tohutu väljakutse, milleks on vajalik kõigi liikmesriikide pühendumine ja Euroopa Liidu toetus. Selleks on vaja ka täielikult kaasata sotsiaalpartnereid, innustades ja edendades nende ühistegevust, iseäranis on vaja edendada kollektiivlepingute sõlmimist ja suuremat ulatust, eelkõige sotsiaalkaitse, töö kvaliteedi, palgatingimuste ning tervishoiu ja -ohutuse valdkonnas. Kodanikuühiskonna organisatsioonid saavad tänu oma kogemustele ja probleemide mõistmisele samuti anda väga olulise panuse. Ka eraettevõtjad saavad avaliku ja erasektori partnerluste kaudu oluliselt kaasa aidata, investeerides oskuste ja kvalifikatsioonide arendamisse ettevõtetes.

3. Poliitikavaldkonnad

3.1 Rakendamise edendamiseks võetavad sammud võivad hõlmata uusi seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke meetmeid, sh tagades, et juba otsustatud poliitikat liikmesriikides ka tegelikult rakendatakse, kasutatakse Euroopa poolaastat ja selle protsessi raames esitatud riigipõhiseid soovitusi⁽¹⁵⁾. Nende algatuste edukaks rakendamiseks on ülioluline sotsiaalpartnerite kaasamine kõigil tasanditel.

⁽¹⁴⁾ NEET: not in education, employment or training.

⁽¹⁵⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 145.

3.2 2015. ja/või 2016. aasta riigipõhised soovitusel hõlmasid sotsiaalsambas käsitletud valdkondi, eelkõige neid, mis on seotud pensionide, avalike teenuste, sotsiaalhoolekande, tervishoiu, lastehoiu, eluaseme, oskuste parandamise, aktiivse tööturupoliitika ja haridusega.

3.3 Selleks et niisugustel soovitustel oleks mõtet, peavad need põhinema eeldusel, et olemas on vajalikud rahalised vahendid. EL saab siin positiivset osa etendada mitmesuguste programmide kaudu ning riigieelarve ja riigivõlatasemeid käsitlevate eeskirjade paindlikkuse abil.

3.4 Investeeringute ja rahastusega seotud probleemid tekivad mitmesugustel viisidel kõigis sotsiaalsambaga hõlmatud valdkondades. Ka sotsiaalnäitajate tulemustabel aitab näidata konkreetsetesse valdkondadesse investeerimise vajadust kõigis, eelkõige aga madala sissetulekutasemega liikmesriikides. Seepärast on sotsiaalsamba rahastamine seotud makromajanduspoliitika küsimustega, et vaja on majanduse juhtimise poliitikat, mis sotsiaalsete erinevuste asemel oleks suunatud sotsiaalsele lähenemisele, et vaja on arutelusid euroala haldamise üle ja investeeringuid, sh sotsiaalseid investeeringuid, edendavat poliitikat.

3.5 Komitee on juba tõdenud, et hästi kavandatud, tõhusatel ja tulemuslikel tulevikule orienteeritud sotsiaalsetel investeeringutel on ulatuslik positiivne mõju ning et selliseid sotsiaalseid investeeringuid tuleks kooskõlas Euroopa Komisjoni sotsiaalsete investeeringute paketi käsitlemisega mitte kuludena, vaid investeeringutena Euroopa majanduskasvu ja tööhõivepotentsiaali. Komitee on pidanud kahetsusväärseks, et nende eesmärkide tõhusamaks rakendamiseks ei ole tehtud enamasti. Sotsiaalsed investeeringud annavad aja jooksul majanduslikku ja sotsiaalset kasu suurenenud tööhõive või töötamisest saadava sissetuleku, parema tervise, väheneva tööpuuduse, parema hariduse, väheneva vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse jne näol. Need suurendavad ka üksikisikute jõukust ja heaolu, edendades samal ajal majandust kvalifitseerituma tööjõu ning suurema tööviljakuse ja tööhõive kaudu. Sellised investeeringud, eriti kui need soodustavad majanduskasvu, aitaksid samuti kaasa inimete oskuste ja kvalifikatsioonide parandamisele, edendaksid nende võimalusi ühiskonnas ja tööturul ning stimuleeriksid majandust, aidates ELil kriisist tugevamana välja tulla. Lisaks tagaksid need investeeringud avaliku sektori vahendite tõhusama ja tulemuslikuma kasutamise, mis viiks keskpikas kuni pikas perspektiivis säästudeneni avaliku sektori eelarves⁽¹⁶⁾. Komitee on ka juhtinud tähelepanu sellele, et sotsiaalvaldkonda investeerimata jätmisega kaasnevad pikaajalised kulud. Sellega seoses on komitee rõhutanud, kui oluline on investeerida tugevatesse sotsiaalkindlustussüsteemidesse, sest need toimivad automaatsete stabilisaatoritena⁽¹⁷⁾.

3.6 Sotsiaalsambas loetletud teemad, millega tegelemiseks on vaja suuremaid investeeringuid või jooksevkulusid, on järgmised: õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele; abi töö otsimisel; soolise võrdõiguslikkuse suurendamine ja palgaerinevuste vähendamine; palgavaesuse vältimine; juurdepääs hooldusteenustele; taskukohane alusharidus; piisav sotsiaalkaitse; piisavad töötushüvitised; piisavat sissetulekut tagavad pensionid; eakate inimväärne elu; kvaliteetsed, taskukohased ennetavad ja raviteenused; kvaliteetsed ja taskukohased pikaajalise hoolduse teenused; kvaliteetsed sotsiaalelamispinnad või eluasemetoetused; juurdepääs esmatähtsatele teenustele, nagu vesi, kanalisatsioon, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne kommunikatsioon.

3.7 ELi peamised majanduskasvu ja sotsiaalarengu toetamise fondid on Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, noorte tööhõive algatus, konkurentsivõimeprogrammid ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond. Investeeringud võivad tulla ka liikmesriikide endi eelarvest ja erainvestoritelt.

3.8 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid on kõige olulisem allikas, kus on keerukad protsessid investeeringute järelevalveks ja hindamiseks, mida komitee on varasemas arvamuses pidanud võimaluseks suurendada reaalamajandusse investeerimist. Need on toonud kaasa rohkem avaliku sektori investeeringuid madalama sissetulekutasemega riikides, kuid neist ei piisa, et kompenseerida vähenevaid investeeringuid muudest allikatest või tagada majanduslike ja sotsiaalsete tasemetete kiire ühtlustumine. Oluline on tagada, et neid rahalisi vahendeid tugevdatakse ja suurendatakse, et toetada sotsiaalsamba rakendamise jõupingutusi. Komitee pooldab jätkuvalt Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide reguleerivate eeskirjade läbivaatamist ning nende panuse tõhususe ja tulemuslikkuse paremat hindamist⁽¹⁸⁾.

3.9 On võimalik tagada, et investeeringud muudetakse kooskõlas sotsiaalsamba eesmärkidega sihtotstarbeliseks nii ettevedatud tegevuse kui ka tingimuste osas, et tagada õiglaselt tööhõivetavad ning toetus rühmadele, kes muidu kõrvale jääksid.

⁽¹⁶⁾ ELT C 125, 21.4.2017, lk 10.

⁽¹⁷⁾ ELT C 226, 16.7.2014, lk 21.

⁽¹⁸⁾ ELT C 303, 19.8.2016, lk 94.

3.10 Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond annab Euroopa Investeeringupangale tagatise, võimaldades sellel säilitada krediitase, mis vastasel juhul oleks vähenenud. Nagu Euroopa Investeeringupanga projektide puhul üldiselt, võib see toetada sotsiaalsambaga kooskõlas olevaid projekte – ja mõnel juhul toetabki (teatud sotsiaalse ettevõtluse ning tervishoiu ja sotsiaalhoolekande projektid). Kaldutud on tüüpilisemate ettevõtlusprojektide poole, nii et sotsiaalne kasu on pigem kõrvalsaadus kui eesmärk.

3.11 Komitee on nõudnud Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi vahendite kasutamise sotsiaalse mõõtmise tugevdamist näiteks hariduses, koolituses ja kutseõppes oskuste omandamiseks ning elukestvas õppes, arendades loome- ja kultuuritööstust, teostades uuendusi tervishoius ja meditsiinis ning sotsiaalteenuste, sotsiaalmajutuse ja lastehoiu, turismi ja keskkonnakaitse taristu valdkonnas. Euroopa investeeringukava peaks selgelt toetama ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgu (COP21) raames võetud kohustusi⁽¹⁹⁾.

3.12 Samuti on vähe rõhku pandud tööhõivetingimusi, ebasoodsas olukorras olevate rühmade kaasamist ja sotsiaalteenuste füüsilisse taristusse investeerimist käsitlevate projektide hindamisele ja järelevalvele.

3.13 Algselt võeti kohuseks vältida Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi vahendite jaotamisel mis tahes geograafilisi kaalutlusi ning mitmed madalate sissetulekutasemetega riigid saavad väga vähe, ehkki tõestatud vajadused on suured. Eeskirjade asjakohase muutmise saavutamiseks saab tagada, et meetmete teises etapis peetakse esmatähtsaks vähem arenenud riike.

3.14 Sotsiaalsamba rakendamise rahastamine sõltub tugevalt ka liikmesriikide tasandil saadaolevatest vahenditest. Riigieelarvest on vaja vahendeid investeeringuteks ja tegevuse jooksvate kulude katmiseks järgmistel aastatel. Seda võivad piirata ELi eelarve- ja võlaeeskirjad⁽²⁰⁾. Komitee on juba korduvalt rõhutanud⁽²¹⁾, et kaaluda tuleb võimalusi nende vahendite puhul võimaldatava paindlikkuse suurendamiseks, näiteks kuldreegli abil, mis lubaks sotsiaalsel eesmärgil tehtavaid avaliku sektori investeeringuid kasutada sotsiaalsamba eesmärkide saavutamiseks. Selleks on eelkõige vaja suurendada sissetuleku taset, suuremat sotsiaalset ühtekuuluvust ning selliste ebasoodsas olukorras olevate ühiskonnarühmade tõrjutuse ennetamist, kes muidu ei saa ühiskonnas täielikult osaleda, tagades samas jätkusuutliku majanduskasvu.

3.15 Sotsiaalsete eesmärkide rahastamisel on väga oluline ka ettevõtjate vastutus. Sotsiaalsamba eesmärke ei saavutata üksnes erainvesteeringute abil, kuid erainvesteeringutel peaks olema võimalik täiendada avaliku sektori kohustust panustada paljudes asjaomastes valdkondades (muu hulgas tööhõive, digiteerimisoskuste parandamine ja sotsiaalhoolekanne) eelkõige asjakohaste õigusraamistikega ja rahalise toetusega sellistest avalikest allikatest nagu Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid ja/või Euroopa Investeeringupank.

3.16 Sotsiaalsamba rakendamiseks on vaja rahalisi vahendeid; seda asjaolu tuleb mõista ja planeerimisel arvesse võtta. Asjakohased institutsioonilised raamistikud on juba olemas. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi suuniseid tuleks selgitada, viidates selgesõnaliselt sotsiaalsambale, ning ELi eelarves ja liikmesriikide eelarvetes tuleks lubada selle eesmärkide edendamiseks seotud kulusid.

3.17 Lisaks tuleks maksupettuste, maksuparadiiside ja agressiivse maksuplaneerimise vastu võitlemiseks ning liikmesriikidevahelise ebaausa maksukonkurentsi vähendamiseks⁽²²⁾ tugevdada Euroopa Komisjoni võetavaid õiglase maksustamise meetmeid (rahvusvaheliste ettevõtjate ja üksikisikute puhul)⁽²³⁾, samuti meetmeid võitlemaks ELi eelarvevahendite väärastamise ja pettuse vastu. Sotsiaalsamba rahastamiseks uute maksutulude allikate otsimisel, järgides seejuures täielikult subsidiaarsuse põhimõtet, oleks kohane edendada seda tüüpi maksustamist, mille puhul võetakse arvesse igapäevast maksuvõimekust, respektides samas jätkusuutliku majanduskasvu stiimuleid.

⁽¹⁹⁾ ELT C 75, 10.3.2017, lk 57.

⁽²⁰⁾ ELT C 177, 18.5.2016, lk 35.

⁽²¹⁾ „Kogemuste abil ELi kokkuhoiupoliitika raskete tagajärgede vältimine“, punkt 1.6, veel avaldamata; „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta“, punktid 1.8 ja 3.6, veel avaldamata; ELT C 327, 12.11.2013, lk 11; „2018. aasta majanduskasvu analüüs“, punkt 1.4, veel avaldamata; ELT C 226, 16.7.2014, lk 21.

⁽²²⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 131.

⁽²³⁾ „2018. aasta majanduskasvu analüüs“, punkt 3.3.4, veel avaldamata.

3.18 Mis puutub ELi eelarve rahastamisse, nõustub komitee kõrgetasemelise omavahendite töörühma koostatud ELi rahanduse tuleviku aruande analüüsiga, et ülekaalus peavad olema autonoomsed, läbipaistvad ja õiglased omavahendid ⁽²⁴⁾. Lisaks leiab komitee, et tuleks saavutada eelarve suurendamine.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽²⁴⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 131.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Strateegia „LeaderSHIP 2020“ kui meretehnoloogiatööstuse visioon: innovatiivse, jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise meretööstuse suunas aastaks 2020“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 262/02)

Raportöör: **Marian KRZAKLEWSKI**

Kaasraportöör: **Patrizio PESCI**

Täiskogu otsus	1.6.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI)
Vastuvõtmine CCMI	4.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	197/1/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib, et kõik komisjoni talitused suurendaksid oma jõupingutusi, et viia lõpule strateegia „LeaderSHIP 2020“ ning valmistada ette ja rakendada valdkonna järgmine strateegia („LeaderSHIP 2030“) koostöös sidusrühmadega.

1.2 2013. aastal vastu võetud strateegia „LeaderSHIP 2020“ järeldused ja soovitused tehti 2008. aasta majanduskriisi tagajärgi silmas pidades. Viimastel aastatel on aga toimunud mitmeid muutusi, mis on tekitanud Euroopa meretööstusele tõsisid väljakutseid ja ka uusi võimalusi. Komitee soovib seetõttu Euroopa Komisjonil pakkuda meretööstusele tugevamat toetust väljakutsete ja võimalustega toimetulekul.

1.3 Strateegiat „LeaderSHIP 2020“ avaldades leppisid komisjon ja sidusrühmad kokku 19 soovitusel, mille eesmärk on strateegia ellu rakendada. Arutelul täitsid valdkonna sidusrühmad küsimustiku, milles hinnati, mil määral neid soovitusi on rakendatud. Küsimustiku tulemusi käsitletakse 3. punktis.

1.3.1 Komitee märgib, et neli aastat pärast strateegia avaldamist on kõigi soovitude elluviimisel saavutatud edu on olnud ebaühtlane – keskmine rakendamise määr on ainult 25 %. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni sambaga seotud soovitusi on rakendatud suhteliselt hästi. Vähem edukas, kuid sellegipoolest tõhus on olnud tööhõive ja oskuste sambaga seotud soovitude rakendamine, välja arvatud informaalne õppe osas. Sellele järgnevad turule juurdepääsu parandamise ja ausa konkurentsi meetmeid. Nende meetmete edukust hinnatakse 20 %-le. Kõige nõrgema rakendamise määraga sammas (keskmiselt 15 %) on „juurdepääs rahastamisele“, välja arvatud EIP rahastamise edendamise meetmeid. Komitee kutsub komisjoni ja sidusrühmi üles tugevdama strateegia rakendamist ja viima põhilised, kõige olulisemad soovitused üle valdkonna uude strateegiasse „LeaderSHIP 2030“, mille sidusrühmad on esitanud.

1.4 Arutelul selgus, et Euroopa meretehnoloogia sektor on Euroopa jaoks strateegilise tähtsusega ning suhteliselt heas seisus, hoolimata paljudest probleemidest, millega sektor on eelkõige pärast majanduskriisi pidanud silmitsi seisma. Aasia laevatehastes seevastu on olukord halb, muu hulgas tingituna jõulisest riigiabipoliitikast. Praeguste probleemide tõttu

suurendavad aga Aasia konkurendid, eelkõige Hiina, survet Euroopale. Komitee soovib Euroopa Komisjonil võtta kasutusele raamistik, mis võimaldaks Euroopa meretehnoloogiasektorile kogu maailmas võrdsed tegutsemistingimused.

1.5 Hiina valitsus ja pangad annavad oma riigiettevõtetele kogu vajaliku rahalise toetuse, et viia ellu hiljuti välja kuulutatud strateegia võtta üle Euroopa juhtpositsioon kõrgetasemeliste laevade, nt kruisilaevade, ning kõrgtehnoloogiliste merendusseadmete ehituses. Seda silmas pidades soovib komitee, et Euroopa Komisjon võtaks kasutusele vastastikkusel põhineva tugeva tööstus- ja tootmispoliitika, mis aitaks Euroopa meretehnoloogiatootusel konkurentsivõitu vastu pidada.

1.6 Meretööstus on praegu regulatiivse ja ühiskondliku surve all. Regulatiivse poole pealt avaldatakse sektorile survet suurendada keskkonnanahoidlikkust, ohutust ja turvalisust. Ühiskondliku poole pealt võivad digitaal tehnoloogiale üleminek, automatiseerimine, küberturvalisus ning asjade internet olla murrangulised arengusuunad, mis võivad täielikult muuta merendussektori tulevikku. Samal ajal loovad need väljakutsed Euroopa meretehnoloogiasektorile huvitavaid võimalusi. Komitee soovib seetõttu Euroopa Komisjonil ergutada Euroopa meretehnoloogiasektorit investeerima sektori vajaduste täitmiseks teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, näiteks avaliku ja erasektori partnerluse kaudu. Just teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni abil saab Euroopa meretehnoloogiasektor üleilmseid konkurente edestada.

1.7 Euroopa meretehnoloogiasektoris suureneb huvi merede ja ookeanide majandusliku potentsiaali jätkusuutliku kasutamise vastu. Avamere tuuleenergia, ookeanienergia ja vesiviljelus on vaid mõned näited. Et seda potentsiaali täielikult ära kasutada ja luua uusi võimalusi (nt energia salvestamine merel), soovib komitee Euroopa Komisjonil toetada Euroopa meretehnoloogiasektorit merendusala avaliku ja erasektori partnerlusega.

1.8 Erinevalt Aasia konkurentidest on rahastus Euroopa laevatehaste ja Euroopa merendusseadmete tootjate jaoks oluline probleem. Olemasolevaid Euroopa rahastamisvahendeid kas ei teata piisavalt või ei sobi need üldse nii kapitalimahukale sektorile. Seepärast palub komitee Euroopa Komisjonil käivitada sihtotstarbeline rahastamisvahend, mis edendaks investeringuid sellisesse suure kapitaliriskiga sektorisse nagu Euroopa merendustehnoloogia.

1.9 Komitee leiab, et mereväe allsektoril on väga tähtis roll kogu Euroopa laevaehitusektori kriitilise massi säilitamisel ning ühtlasi on ta ka teadustegevuse ja innovatsiooni peamine tõukejõud meretehnoloogias ja muudeski valdkondades. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles tagama, et mereline kaitsetööstus oleks üks LeaderSHIP strateegia järelmeetmete sammastest.

1.10 Et püsida konkurentsivõitu ja olla innovatiivne, peab Euroopa meretehnoloogiasektoril rakendama uusi tehnoloogiaid ning tal peab olema õigete oskuste ja väljaõppega töötajad. Komitee soovib komisjonil pakkuda meretehnoloogiasektori sotsiaalpartneritele tugevat toetust, et nad saaksid jätkata tööd Euroopa meretehnoloogiasektori valdkondlike oskuste nõukoguga. Komitee tuletab komisjonile meelde vajadust edendada tööstusest lähtunud algatusi ja oskusteavet, et lahendada oskuste nõudlusele mittevastavuse probleem asjaomases sektoris.

1.11 Komitee on võtnud teadmiseks laevaehituse ja tarniva meretööstuse uusi arengusuundi käsitleva aruande järeldused⁽¹⁾ ning palub Euroopa Komisjonil teha koostööd ühendustega SEA Europe ja IndustriAll ning teiste sidusrühmadega, et viia ellu selles aruandes esitatud soovitused.

2. Arvamuse taust

Euroopa meretehnoloogiatootuse hetkeolukord

2.1 Euroopa meretehnoloogiatootus hõlmab kõiki ettevõtjaid, kes on seotud laevade ja teiste mererajatiste projekteerimise, ehitamise, hooldamise ja parandamisega. Sinna kuulub kogu süsteemide, seadmete ja teenuste tarneahel, mida toetavad teadus- ja haridusasutused. Euroopa ettevõtjad on innovatsiooni vallas esirinnas ning toodavad igal aastal umbes poole kogu maailma merendusseadmetest.

⁽¹⁾ „New trends in the shipbuilding and marine supply industries“.

2.2 Euroopa laevatehased ehitavad, remondivad, ehitavad ümber ja hooldavad edukalt väga keerukaid ja kõrgtehnoloogilisi tsiviil- ja sõjalaevatüüpe, nagu kruisilaevad, parvlaevad, avamerelaevad ja -rajatised, fregatid, allveelaevad jne. Nad loovad ja tarnivad ka tehnoloogiat, mis on seotud nn sinise majanduskasvuga (avamereenergia, vesiviljelus, merepõhjas kaevandamine jne). Hetkel on Euroopas umbes 300 laevatehast, nende aastakäive on kokku umbes 31 miljardit eurot ning nad pakuvad otsest tööhõivet enam kui 200 000 inimesele ⁽²⁾.

2.3 ELi merendusseadmete tootjad ja tarnijad on ülemaailmsed turuliidrid. Nende hulka kuulub umbes 22 000 suurt, väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat, kes tarnivad mitmesuguseid materjale, süsteeme, tehnoloogiat ja seadmeid või osutavad inseneri- ja nõustamisteenuseid. Nende aastakäive on kokku umbes 60 miljardit eurot ja nad annavad otsest tööd enam kui 350 000 inimesele. Nende turuosa ülemaailmsel turul on umbes 50 %.

2.4 Euroopa meretehnoloogiasektor investeerib 9 % oma müügitulust teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, mis on suurim sellesse valdkonda investeerimise määr Euroopas.

2.5 Ülemaailmne laevatööstus seisab silmitsi üle pika aja ühe kõige tõsisema kriisiga; 2016. aasta oli seni halvim aasta, kuid järgneva kahe-kolme aasta jooksul on oodata olukorra edasist halvenemist. Kaubatranspordi nõudluse langus Aasias tõi kaasa tellimuste olulise vähenemise. Euroopa on ainulaadne, kuna tal on õnnestunud tellimusi alates 2012. aastast suurendada ilma finantsabi või toetusteta. Samal ajal on Euroopa mereseadmete tootjaid tabanud Aasia tellimuste dramaatilise kahenemise negatiivsed mõjud.

2.6 2016. aastal oli Euroopa laevatehaste uute tellimuste väärtus suurem kui juba tarnitud tellimuste väärtus. Euroopal olid uute laevade tootmiseks lepingud 14,7 miljardi USA dollari väärtuses, mis moodustas 55 % kogu maailma uutest tellimustest.

2.7 Ida-Aasia riikide konkurentsivõime põhineb suures osas riiklikul proteksionistlikul poliitikal, mis hõlmab subsiidiume, muid rahalisi toetusi, kohalikke sisunõudeid jne. Erinevalt Euroopast tellivad need riigid uusi laevu pidevalt oma riigi laevatehastest. Euroopa laevaomanikud soovivad suunanud kaubalaevade ja avamere varustuslaevade ehitamise tellimused Euroopa asemel Aasia laevatehastele. Seepärast on Euroopa laevatehaste tellimused muutunud viimase kümne aasta jooksul – ehitatakse pigem keerukamaid, suurema lisaväärtusega laevatüüpe. Huvitaval kombel toimus selline muutus ajal, mil Euroopa laevatööstust toetati finants- ja maksutoetuse kavade abil.

Strateegia „LeaderSHIP 2020“ kontekst

2.8 Strateegia „LeaderSHIP 2020“ ⁽³⁾ sai alguse algatusest „LeaderSHIP 2015“, mis käivitati 2003. aastal eesmärgiga tagada koordineeritud reageerimine Euroopa laevatööstuse ees seisvatele väljakutsetele. Põhirõhk oli teadmispõhistel tegevustel ning laevatehaste vajadusel, et investeringud teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni oleksid tasuvamad.

2.9 2008. aastal tabas Euroopa laevaehitussektorit ülemaailmne majanduskriis. See kriis mõjutab sektorit tänaseni. Seepärast oli vaja tugevat edasiviivat vastust uue strateegia „LeaderSHIP 2020“ kujul.

2.10 Strateegiat „LeaderSHIP 2020“ sisaldava 2013. aasta dokumendi töötas välja suur hulk sidusrühmi eesotsas tööstusharu esindajate, Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamendi ja sotsiaalpartneritega (SEA Europe ja IndustriAll).

⁽²⁾ Ühenduse SEA Europe 2017. aasta uudiskiri „The Voice of Maritime Civil & Naval Industries in Europe“.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/growth/sectors/maritime/shipbuilding/ec-support_et.

2.11 Strateegias on määratletud selle tööstusharu iseloomulikud jooned: see peaks olema innovatiivne, keskkonnahoidlik, spetsialiseerunud kõrgtehnoloogiaturgudele, energiatõhus ning suuteline laienema uutele turgudele.

2.12 Strateegiat „LeaderSHIP 2020“ käsitlevas aruandes on määratletud järgmised neli sammast:

- Tööhõive ja oskused
- Turule juurdepääsu parandamine ja õiglased turutingimused
- Juurdepääs rahastamisele
- Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon.

3. Strateegia „LeaderSHIP 2020“ rakendamisel saavutatud edusammude hindamine

3.1 Strateegia „LeaderSHIP 2020“ soovitude rakendamise ulatust hinnati küsitluse põhjal, mille täitsid strateegiateemalisel avalikul kuulamisel osalenud. Küsitluse tulemused on toodud allpool.

3.2 Strateegia „LeaderSHIP 2020“ tööhõive ja oskuste samba meetmete osas on saavutatud mõõdukat edu. Kõige tõhusamalt viidi ellu soovitus luua meretehnoloogia allrühm energiateenuste ettevõtja süsteemis ja edendada meretehnoloogia kuvandit, mille edumäär oli 30 %. Informaalse õppe uuringu kavasad hinnati kehvaks, määraga 0. Ülejäänud soovitused selles rühmas said tulemuse 15–20 %.

3.3 Teise samba raames esitatud soovitude „parandada turulepääsu ja ausat konkurentsi“ rakendamist peeti üsna tagasihoidlikuks. Kolm meetet on veel pooleli: OECD laevaehituse tööühm; tihedam koostöö sektori ja Euroopa Komisjoni vahel intellektuaalomandi kaitse ning IMO konventsioonides sisalduvate eeskirjadega seotud küsimustes; eri kaubanduspoliitika vahendite kasutamine ning vabakaubanduslepingute sõlmimiseks tehtavate jõupingutuste toetamine. Hinnanguliselt on ligikaudu 20 % neist meetmetest ellu viidud. Muude selle rühma meetmete rakendamine on kesine.

3.4 Mis puutub rahastusele ligipääsu sambasse, siis täheldasid sidusrühmad edusamme vaid ühes punktis: „uurida ja edendada EIP rahastamisvõimalusi ja võimalusi antava krediidi laiendamiseks“, mis sai tulemuseks 20–30 %. Soovitude „luua meretehnoloogia sektoris nn sinine avaliku ja erasektori partnerlus“ rakendamist hinnati 15 %-le ning soovitud „komisjonipoolseks pikaajalise rahastamise“ kohta ei ole praktikas eriti ellu rakendatud (5 %).

3.5 Soovitused teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kohta annavad alust kergeks optimismiks. Kolme soovitude täielik rakendamine on poole peal – või isegi rohkem kui poole peal. Sellele soovitude rühmale anti järgmine hinnang:

- uurida avaliku ja erasektori partnerlusprojektide teostatavust meretehnoloogia sektori teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas – 50 %,
- komisjon lisab teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni hõlmavad sätted ELi määrustesse, pidades silmas laevaehituse riigiabiraamistiku aegumist – 60 %,
- uurida võimalust eraldada struktuurifondide vahendeid meretehnoloogia mitmekesistamiseks, eelkõige seoses piirkondlike aruka spetsialiseerumise strateegiatega – 45 %,
- meretehnoloogia tööstuses tervikliku avaliku ja erasektori partnerluse arendamine ELi tasandil, et keskenduda mereuuringutele muu hulgas saastevabade ja energiatõhusate laevade kohta – 30 %.

4. Üldised ja konkreetsed märkused strateegia „LeaderSHIP 2020“ prioriteetide rakendamise kohta

Tööhõive ja oskused

4.1 Et hoida eksperditeadmiste ja oskusteabe kriitiline mass Euroopa meretehnoloogiatööstuses, on hädasti tarvis vähendada oskuste puudujääke, parandada töötajate oskusi ning tagada asjakohane välja- ja ümberõpe. Seega on oluline toetada ja jätkata sotsiaalpartnerite algatatud tööd seoses oskuste nõukogu projektiga ⁽⁴⁾. Lisaks on äärmiselt oluline, et Euroopa institutsioonid kaasaksid sotsiaalpartnereid ning konsulteeriks nendega poliitikakujundamise protsessis ja seoses iga ELi algatusega, mis sektorit mõjutab, ning et tööandjaid ja töötajaid esindavad kutseorganisatsioonid oleksid jätkuvalt kaasatud dialoogi, sh sotsiaaldialoogi.

4.2 Töötajatel peab olema asjakohane väljaõpe, et tulla toime tööstus 4.0 ja tulevaste tehnoloogiliste muutuste põhjustatud probleemidega (nt digitaaltehnoologiale üleminek). Meretehnoloogiatööstuse töötajatel peavad tulevikus olema oskused, mis võimaldavad neil nn sinise majanduse võimaluste ja väljakutsetega hakkama saada.

4.3 Tuleb suurendada jõupingutusi sektori atraktiivsuse parandamiseks. Selle sektori töötajate mitmesugused karjäärivõimalused tuleb välja selgitada ja ühendada, samuti tuleb suurendada üliõpilaste liikuvust (nt Erasmuse programm meretehnoloogia-sektoris). Euroopa Komisjon peaks jätkuvalt toetama ühenduste SEA Europe ja IndustriAll tegevust Euroopa tasandil sotsiaaldialoogi komitee raames.

Turule juurdepääsu parandamine ja ausa konkurentsi tingimused

4.4 Euroopa tööstus seisab endiselt silmitsi kolmandate riikide kõlvatu konkurentsiga nii laevatööstuses kui järjest enam ka merendusseadmete sektoris. Aasias peamiselt suurtest riiklikest subsideerimistest tingitud liigse tootmisvõimsuse tagajärjel tekkinud kriis tähendab, et nende riikide ametivõimud soovivad toetada kohalikke laevatehaseid ja kohalikke merendusseadmete tootjaid, mis omakorda tähendab, et eksport suureneb ning Euroopa laevatehastele ja merendusseadmete tootjatele avaldatakse suuremat konkurentsivõimet.

4.5 Aasia laevatehased suunavad nüüd oma tähelepanu edukatele Euroopa turgudele ning keerukamate laevatüüpide, nt kruisilaevade ja reisilaevade tootmisele. Lisaks teatas Hiina hiljutistes ametlikes dokumentides „Toodetud Hiinas 2025“ ja „Hiina tootmine 2025“, et on seadnud eesmärgiks saada maailmas juhtivaks kõrgetasemeliste laevade, sh kruisilaevade, ning kõrgtehnooloogiliste merendusseadmete tootjaks, mis tähendab, et Hiinast saab edukate Euroopa turgude otsene konkurent. See poliitika saab riigiabi kaudu valitsuse täieliku toetuse. See ohustab ka Euroopa meretehnoloogiatööstust.

4.6 USA turg on Jonesi seaduse tõttu jätkuvalt suletud. Kui seda seadust saaks lõdvendada ja avaneks USA turg, pakuks see Euroopa laevatööstusele huvitavaid võimalusi. EL peaks selles suunas tegutsema, ehkki Ameerika Ühendriikide praegune poliitiline kliima kaldub pigem proteksionismi poole.

4.7 Nagu Hiina, Ameerika Ühendriigid, Jaapan ja Lõuna-Korea, peaksid ka Euroopa Liidu ja liikmesriikide otsustajad mõistma, et Euroopa laevatööstus ja merendusseadmete tootmine on Euroopa majanduse strateegilised sektorid, mis nõuavad eritählepanu ja pühendunud lähenemisi, nii kaubanduse kui meremajanduse puhul.

4.8 Euroopa Komisjon peaks püüdma sõlmida kõikehõlmava OECD lepingu (mis hõlmaks ka Hiinat), milles sätestatakse eeskirjad subsideerimise ja ehk ka hinnakujunduse kohta, ning toetama selles suunas tehtavaid jõupingutusi.

4.9 Vastastikkus Euroopa ja kolmandate riikide vahel on äärmiselt oluline ning peaks seepärast olema nii kahe- kui mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste ja turule juurdepääsuga seotud küsimuste puhul juhtpõhimõte. See on Euroopa tööstuse, sh meretehnoloogia-sektori konkurentsivõime tõstmisel ülemaailmsete konkurentide suhtes määrav. Seega, kui Euroopa ettevõtjad seisavad kolmandas riigis silmitsi proteksionistlike meetmetega, peaks EL rakendama samasuguseid meetmeid sellest riigist pärit ettevõtjate suhtes, kes soovivad Euroopaga kaubelda. Ainult nii saab Euroopa laevatehastele ja Euroopa merendusseadmete sektorile tagada ausama konkurentsi.

⁽⁴⁾ Valdcondlike oskuste nõukogu.

Juurdepääs rahastamisele

4.10 Komisjon esitab tööstuse (rahastamis)vahendina sageli Junckeri kava alla kuuluvat rahastamisvahendit Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI), kuid selle ulatus ja kasu pole täielikult teada (see on peamiselt suunatud VKEdele). Seda rahastamisvahendit ja selle eeliseid meretehnoloogiatööstusele tuleks paremini selgitada ja selle kohta tuleks teavet levitada.

4.11 Laevatööstus vajab palju kapitali, kuid Euroopa laevatööstusel on viimasel ajal olnud raskem rahastamisvõimlustele ligi pääseda. Samas toetatakse välisriikide laevatehaseid oluliste finantsstiimulite, sh riigiabiga. Seepärast peaks komisjon kaaluma spetsiaalse süsteemi loomist, et muuta kapitalimahukal Euroopa laevatööstusel rahastamisele juurdepääs hõlpsamaks.

4.12 Tuleks kasutada finantsstiimuleid (nt Euroopa rahastamisprogramme, nagu Euroopa ühendamise rahastu, stiimulid laevaomanikele keskkonnahoidlikesse laevadesse, seadmetesse või tehnoloogiasse investeerimiseks), mille puhul jääb investeeringutasuvus Euroopasse.

4.13 Tuleks uurida võimalust võtta kasutusele spetsiaalne sektoripõhine kord, mis tagaks stiimulid Euroopa meretehnoloogiasektori ülemaailmse konkurentsivõime suurendamiseks, vältides samas pinget tekitavaid olukordi ELi liikmesriikide vahel. Siin võiksid inspiratsiooniallikaks olla parimate tavade näited teistest sektoritest, eriti laevandussektorist.

4.14 EL peaks koos Norraga kaaluma spetsiaalse programmi kasutuselevõtmist keskkonnahoidliku ja energiatõhusa lähimereveo edendamiseks Euroopa laevatööstuse ja merendusseadmete sektori abil. Komitee palub tungivalt võtta arvesse oma arvamust teemal „Laeva- ja mereturismi mitmekesistamise strateegiad“, mis koostati eesistujariik Malta taotlusel⁽⁵⁾.

4.15 Samuti tuleks kaaluda rahastamisprogrammi loomist, et võimaldada Euroopa laevade ringlussevõtu rajatistes käidelda suuremat tüüpi laevu.

4.16 ELi kõrgtehnoloogilise meretehnoloogia sektori jaoks on mereväe riigihankeid toetavad rahastamisvahendid võimas tõukejõud, mis annab peamise panuse tootmise kriitilise massi säilitamiseks kogu ELi laevaehitussektoris, samal ajal edendades teadusuuringuid ja innovatsiooni kogu sektoris ja sellega seotud valdkondades. Sellega seoses tervitab komitee positiivset rolli, mida etendab komisjoni poolt hiljuti koostatud Euroopa kaitsealane tegevuskava.

Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

4.17 Euroopa Komisjon peaks looma merendussektori jaoks lepingupõhise avaliku ja erasektori partnerluse, et sektoril oleks võimalik rohkem investeerida laevanduse regulatiivsete ja ühiskondlike probleemide lahendamisse ning sinise majanduskasvuga seotud tegevuste majandusliku potentsiaali vallandamisse. Euroopa innovatsiooni peaks edendama spetsiaalne (Euroopa) innovatsiooni toetamise programm.

4.18 Euroopa peaks Euroopa teadus- ja arendustegevust rahaliselt toetama. Samuti tuleks Euroopa innovatsiooniga seotud intellektuaalomandi õigusi kohaselt kaitsta. Euroopa Patendiamet peaks tõhusalt kontrollima Euroopa patente, sh Euroopa meretehnoloogiasektoris, ning rikkumiste korral sanktsioone rakendama.

4.19 Tulevane (üheksas) raamprogramm peaks pakkuma merendussektorile piisavat (rahalist) tuge, et sektor tuleks toime tulevaste oluliste (rahvusvaheliste või Euroopa-siseste) regulatiivsete ja ühiskondlike väljakutsetega, nagu laevanduse keskkonnahoidlikumaks muutumine⁽⁶⁾, digitaliseerimine, läbimurdelised tehnoloogiad ning ühendatud või automatiseeritud laevandus.

⁽⁵⁾ EMSK arvamus (ELT C 209, 30.6.2017, lk 1).

⁽⁶⁾ Üleilmsel tasandil konkureerivate rahvusvaheliste sektoritena eelistavad laevandus- ja meretehnoloogiasektor laevanduse keskkonnahoidlikumaks muutumisega seoses rahvusvahelisi lahendusi Londonis asuva Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni kaudu.

4.20 Komitee on seisukohal, et tulevane üheksas raamprogramm peaks sisaldama ka peatükki Euroopa tööstuse rahalise toetamise kohta, et sellel oleks võimalik täielikult ära kasutada Euroopa sinise majanduse majanduslikku potentsiaali.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus ning Euroopa integratsioon Lääne-Balkani riikides – väljakutsed ja prioriteedid“

(ettevalmistav arvamus)

(2018/C 262/03)

Raportöör: **Andrej ZORKO**

Kaasraportöör: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsulteerimistaotlus	Eesistujariik Bulgaaria, 5.9.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kodukorra artikkel 30
Vastutav seksioon	välissuhete seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	28.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	189/2/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt selle üle, et Lääne-Balkani riikide integreerimine Euroopa Liitu ning nende majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus on üks eesistujariigi Bulgaaria prioriteete.

1.2 Komitee on veendunud, et Euroopa Liidu laienemine, eelkõige selle demokraatlike väärtuste ja õiguslike standardite levimine Lääne-Balkani piirkonda on Lääne-Balkani riikide ja ELi huvides. Laienemispoliitika on ELi üldstrateegia põhikomponent ning ka Euroopa stabiilsuse ja heaolu alustala. Seetõttu teeb komitee ettepaneku seada Lääne-Balkani riikide integratsioon tulevikus üheks ELi peamiseks prioriteediks tingimusel, et kõnealused riigid jätkavad oma teed ELiga ühinemise poole, täites vajalikud tingimused ⁽¹⁾.

1.3 Komitee väljendab heameelt Lääne-Balkani riikide riigipeade ja valitsusjuhtide tippkohtumise üle, mis toimub 17. mail Sofias. Koostöös oma partneritega korraldab komitee tippkohtumise eel Lääne-Balkani kodanikuühiskonna konverentsi (15. mail Sofias). Komitee on võtnud endale kohustuse korraldada enne iga sellist tippkohtumist ühisüritus kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega ⁽²⁾ Lääne-Balkani riikidest ja EList. Komitee kutsub ELi institutsioone ja ELi liikmesriike üles regulaarselt kaasama Lääne-Balkani riikide juhte ELi tippkohtumistel osalema tõendamaks, et EL peab kõnealust piirkonda oma tuleviku osaks.

1.4 Komitee loodab, et Sofia tippkohtumisel kinnitatakse taas uue hoo andmist ELi pühendumusele sellele piirkonnale ja julgustatakse teisi tulevase eesistujariike hoidma Lääne-Balkani riikide integratsiooni kesksel kohal oma prioriteetide hulgas. ELi laienemine Lääne-Balkani riikidesse peaks toimuma paralleelselt ELi ja selle institutsioonide poliitilise projekti tugevdamisega.

⁽¹⁾ ELi Lääne-Balkani riikide strateegia aluspõhimõtted esitati komisjoni 6. veebruari 2018. aasta teatistes „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi töhustatud koostöö nende riikidega“, COM(2018) 65 final.

⁽²⁾ Kooskõlas komitees kasutusel oleva terminoloogia hõlmavad käesolevas arvamuses mõisted „kodanikuühiskond“ ja „kodanikuühiskonna organisatsioonid“ sotsiaalpartnereid (s.o tööandjad ja ametiühingud) ja kõiki muid valitsusväliseid osalejaid.

1.5 Komitee kutsub riigipäid üles näitama ELi tippkohtumisel Sofias oma selget pühendumist senisest järjepidevama ja otsese toetuse andmisele kodanikuühiskonna organisatsioonidele kõikidel tasanditel. Samuti tuleks tippkohtumisel edendada avaliku sektori vahetumat toetust sõltumatule meediale.

1.6 Komitee julgustab riigipäid ja valitsusjuhte Sofias toimuval ELi tippkohtumisel võtma endale proaktiivse rolli kahepoolsetes vaidlustes, edendades sihipäraselt koostööd OSCE ja Euroopa Nõukoguga ning toetades kodanikuühiskonna rolli selliste kahepoolsete vaidluste lahendamisel.

1.7 Komitee on samuti veendunud, et Euroopa Liidu edukas laienemine ja selle väärtuste edendamine Lääne-Balkani riikides tagab julgeoleku ja stabiilsuse, edendab sotsiaalset ja majanduslikku arengut ja heaolu, konsolideerib demokraatiat ja õigusriigi põhimõtet, hõlbustab inimeste ja kaupade vaba liikumist, stimuleerib investeerimispoliitikat ja edendab liikuvust.

1.8 Komitee on veendunud, et õigusriigi põhimõtte järgimine ja vähemuste õiguste austamine on Lääne-Balkani riikide demokraatliku, majandusliku ja sotsiaalse arengu jaoks väga oluline.

1.9 Komitee usub ka, et hariduse ning vaba ja sõltumatu meedia roll on väga tähtis, et ületada mineviku konfliktid ning edendada demokraatlikke väärtusi.

1.10 Komitee märgib, et ELiga ühinemise protsess on Lääne-Balkani riikides jätkuvalt põhiline motivatsioon reformideks. Komitee osutab asjaolule, et elluviidavate reformide majanduslikule ja sotsiaalsele mõjule ei pöörata piisavat tähelepanu, arvestades, et ELi liikmesriikide ja liikmeks kandideerivate riikide kodanike majandusliku ja sotsiaalse kindluse vahel on suur erinevus. Seepärast soovib komitee hinnata ELi liikmesuse kriteeriumide täitmise hindamisel sotsiaalset, majanduslikku ja territoriaalset ühtekuuluvust.

1.11 Komitee leiab, et läbirääkimistel Lääne-Balkani riikidega peavad taristu-, transpordi- ja energiaküsimused olema esmatähtsad. Komitee on ka seisukohal, et digitaalühiskonna loomine ja digitaaluskuste arendamine kõigis Lääne-Balkani riikides peaks kasu tooma nii era- kui ka avalikule sektorile. EL saab aidata ja peaks aitama parandada neis riikides taristuid ja arendada lairibavõrkusid, mis jäävad mõnel juhul tuntuvalt alla ELi keskmist.

1.12 Komitee teeb ettepaneku, et ELi institutsioonid loeksid toimiva sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi riigi tasandil üheks ELi liikmeks saamise kriteeriumiks.

1.13 EL peaks koostama Lääne-Balkani riikidega peetavateks läbirääkimisteks konkreetse tegevuskava, millega kaasnevad täpne ajakava ja konkreetset kohustused iga Lääne-Balkani riigi jaoks. Samuti oleks vaja koostada teabevahetusstrateegia ELi liikmesriikidele, milles toonitatakse Lääne-Balkani riike käsitleva ELi laienemispoliitika eeliseid, iseäranis rahu, stabiilsuse, jõukuse ning majandusliku ja sotsiaalse arengu saavutamise osas.

1.14 Komitee julgustab komisjoni hõlmama vähemuste õiguste austamise ja soolise võrdõiguslikkuse peamiste prioriteetide hulka ELiga ühinemise läbirääkimistel Lääne-Balkani riikidega.

1.15 Komitee väljendab heameelt 6. veebruaril 2018. aastal avaldatud komisjoni uue Lääne-Balkani riikide strateegia „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi tõhustatud koostöö nende riikidega“⁽³⁾ ja selle kuue juhtalgatuse üle, mis hõlmavad õigusriigi tugevdamist, julgeoleku- ja rändealase koostöö tõhustamist ühiste uurimisrühmade kaudu, Euroopa piiri- ja rannikuvälvet, ELi energialiidu laiendamist Lääne-Balkani riikidele, rändlustasude alandamist ning lairibateenuste arendamist piirkonnas.

1.16 Komitee väljendab valmisolekut teha koostööd Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonnaga, et aidata kaasa konkreetsete meetmete rakendamisele sellistes valdkondades nagu õigusriigi põhimõte, julgeolek ja ränne, sotsiaal-majanduslik areng, ühenduvus, digitaalarengu tegevuskava ning leppimine ja heanaaberlikud suhted, nagu on sätestatud Lääne-Balkani riikide ümberkujundamise toetamise tegevuskavas aastateks 2018–2020.

⁽³⁾ COM(2018) 65 final, 6.2.2018.

1.17 Komitee on veendunud, et komisjon võiks välja töötada konkreetseid programme, mis võimaldaksid Lääne-Balkani riikidel saavutada kiiremat sotsiaalset lähenemist. Ebahütlane ja aeglane edu kõnealuste probleemidega tegelemisel on kindlasti oluline asjaolu, mis on põhjustanud kogu nende Euroopa Liitu integratsiooni üldise venimise. Euroopastumine vajab hädasti uut hoogu.

1.18 Nii ELi kui ka riigi tasandi sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid olema mõistlikul moel kaasatud Lääne-Balkani riikide ELi integreerimise kogu protsessi. Oluline on suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust tehnilise ja majandusliku toe kaudu, hõlbustades nende juurdepääsu Euroopa rahastamisallkatele (komisjon, Euroopa Investeerimispank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank jne) ning teavitades neid õigeaegselt ja üksikasjalikult ühinemisläbirääkimiste protsessist.

1.19 Komitee julgustab sotsiaalpartnereid ja teisi kodanikuühiskonna organisatsioone Lääne-Balkani riikides tegema tihedat koostööd ELiga integreerumise protsessi käigus nii riigi kui ka piirkondlikul tasandil.

2. Poliitiline olukord

2.1 Lääne-Balkan on endiselt poliitiliselt ebastabiilne, aga samas ka kasvava majandusega piirkond, millel on märkimisväärne potentsiaal.

2.2 Komitee soovib komisjonil, nõukogul ja Euroopa Parlamendil suurendada jõupingutusi teabevahetuse alal, et selgitada ELi kodanikele laienemispoliitika hüvesid ja probleeme ning kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid olema selles protsessis olulised partnerid ja sõnumite edastajad ⁽⁴⁾.

2.3 On ääretult tähtis, et Lääne-Balkani riikide integratsioon oleks ELi prioriteet ka tulevikus – mitte üksnes Bulgaaria eesistumise ajal – ning et EL aitaks aktiivselt kaasa stabiilsusele ja rahule Lääne-Balkani riikides ning pakuks neile Euroopa-Atlandi organisatsioonidega ühinemise väljavaadet. Selline liikmesus võib samuti aidata kaasa piirkonna stabiilsusele, tagades selle julgeoleku ja heaolu, ning pakkuda rahvastele ühinemise võimalust piirideta Euroopas.

2.4 Komitee tunneb heameelt Sofias ELi ja Lääne-Balkani riikide juhtide osalusel toimuva ELi tippkohtumise väljakuulutamise üle, kuid leiab, et tippkohtumine peaks andma aktiivsema rolli ka kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatele ELi tasandil.

2.5 Komitee tunneb heameelt hiljuti väljakuulutatud algatuse „Berlin Process Plus“ ⁽⁵⁾ üle, mis tagab erivahendid arenevatele ettevõtjatele, kutseõppele, taristule ja tehnoloogiale ning projektidele, mis hõlmavad transpordiühendusi piirkonna kõige vähem ühendatud riikide vahel. Selline Marshalli plaan kiirendab eeldatavasti tolliliidu ja ühisturu arengut Balkani riikides. Sellele vaatamata ei tohiks kõnealune piirkondlik koostöö põhjustada viivitusi laienemisprotsessis, samuti ei tohiks seda näha laienemisprotsessi asendusena.

2.6 Komitee märgib, et Lääne-Balkani riikides on olemas tahe ja valmisolek reformideks, mis tooksid kaasa integratsiooni Euroopa Liitu, kuid täheldab, et edu sõltub jätkuvalt sellest, mil määral riigiasutused suudavad neid reforme tõhusalt rakendada ja jõustada, ning sellest, kui palju vastutust protsessi eest võtavad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja elanikkond üldiselt. ELiga ühinemise läbirääkimisteks koostatud konkreetne tegevuskava, millega kaasnevad täpne ajakava ja konkreetse kohustused iga Lääne-Balkani riigi jaoks, võiks ergutada neid riike kiirendama vajalike reformide elluviimist.

2.7 Komitee rõhutab, et on loonud väga head sidemed Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning on teadlik olukorrast neis riikides. Komitee on veendunud, et kodanikuühiskonna ühised nõuandekomiteed peaksid püüdma täita tühje nišse, mida teised asutused läbirääkimisteprotsessis ei käsitle, ja keskenduma teabevahetusele konkreetsetele valdkondadele. Sellega seoses soovib komitee, et paraneks teabevahetus ühiste nõuandekomiteede ning komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahel. Komitee kutsus üles tugevdama kõnealuste kodanikuühiskonna ühiste nõuandekomiteede rolli ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk. 31

⁽⁵⁾ <http://shtetiweb.org/berlin-process/>.

⁽⁶⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk. 31

2.8 Korruptsioon, organiseeritud kuritegevuse mõju, riigiasutuste ja õigusriigi põhimõtte üldine nõrkus, kahepoolsete vaidlused ning vähemuste diskrimineerimine kujutavad samuti endast suuri püsivaid probleeme nii osalemise kui ka integratsiooni jaoks.

2.9 Kopenhaageni kriteeriumid on eeskirjad, millega määratakse kindlaks, kas riik on Euroopa Liiduga ühinemiseks sobiv⁽⁷⁾. Kriteeriumite kohaselt peavad riigil olema institutsioonid, mis tagavad demokraatliku valitsemise ja õigusriigi põhimõtte järgimise, inimõiguste austamise, riigil peab olema toimiv turumajandus ja riik peab aktsepteerima ELi kohustusi ja missiooni.

2.10 Kõik Lääne-Balkani riigid ei saa liituda ELiga samal ajal. Komitee väljendab heameelt selle üle, et Serbia ja Montenegro on praegu integratsiooniprotsessi esirinnas. Komitee väljendab ka ootust, et endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik ja Albaania alustavad läbirääkimisi ELiga võimalikult kiiresti. Ta tervitab asjaolu, et Bosnia ja Hertsegoviina esitas vastused komisjoni küsimustikule ning et komisjon hindab praegu võimalust anda riigile ELi kandidaatriigi staatus.

2.11 Lääne-Balkani riike mõjutavad endiselt sõdade ja konfliktide põhjustatud haavad, etniline vihkamine, irredentistlikud plaanid ja nn külmutatud konfliktid, mis võivad taas puhkeda. On vaja kindlalt julgustada riike lahendamata kõige pakilisemad kahepoolsete küsimused enne ühinemist ELiga, kuid nõudmine lahendada kõik lahendamata küsimused võiks kõnealust protsessi edenemist aeglustada.

2.12 Komitee usub ka, et kodanikuühiskond võib mängida olulist rolli, tuues kokku eri riikide noorema põlvkonna ja alustades avalikku dialoogi mitme selle piirkonna jaoks määrava tähtsusega küsimuse üle. Majanduslik areng, elatustaseme tõus ning tööhõive ja sotsiaalkindlustus soodustavad rahulikku piirkondlikku koosseksiteerimist.

2.13 Lääne-Balkani riigid võiksid luua Euroopa integratsiooni riiklikud nõukogud, mis tooksid korrapäraselt kokku kõrgetasemelised poliitilised ametivõimud ja olulisemad kodanikuühiskonna organisatsioonid, et muuta ELi integreerumise protsess läbipaistvamaks ja tutvustada seda laiemalt⁽⁸⁾.

2.14 Komitee määratles juba kodanikuühiskonna rolli ühinemisprotsessis ja tões väga selgelt, et kodanikuühiskonna kaasamine ühinemisprotsessi hõlmab järgmisi tegureid: 1) vahetu osavõtt tegelikest läbirääkimistest (st hindamine, riiklike positsioonide ettevalmistamine, tehtavate edusammude järgimine) 2) sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga peetav dialoog seoses poliitika kujundamise ja õigusnormide ühtlustamisega ELi õigusega 3) osavõtt ühinemisele rahastamise kavandamisest 4) reformiprotsesside edusammude ja sotsiaalsete mõjude sõltumatu järelevalve. Kõnealuste ülesannete täitmine nõuab asjakohast rahalist toetust riikide valitsuste ja ELi ühinemisele rahastamisvahendi kaudu⁽⁹⁾.

2.15 Komitee märgib, et ELi huvi Lääne-Balkani riikide kiire ja eduka integratsiooni vastu ELiga on vähenenud, tingituna muudest poliitilistest prioriteetidest ja Euroopa laienemisstrateegia puudumisest, aga ka liikmesriikide erinevatest poliitilistest lähenemisviisidest. Viimastel aastatel on Lääne-Balkani riikides petetud ootuste tõttu maad võtnud euroskeptitsism. See on nõrgendanud liitumiskriteeriumite mõju ja aeglustanud reforme. See on eriti märgatav õigusriigi põhimõtte järgimise, meediavabaduse ja korruptsiooni ennetamise tagamise puhul.

2.16 Lääne-Balkani riikides toimuvad reformid küll, aga väga erinevatel kiirustel. Ulatusliku korruptsiooni, organiseeritud kuritegevuse ja rahapesuga võitlemiseks tuleks palju rohkem ära teha. Elujõulise demokraatia jaoks on samuti väga oluline kohtusüsteemi sõltumatus.

2.17 Komitee peab vajalikuks tugevdada terrorismivastast võitlust Lääne-Balkani riikides ja toetab kindlalt Lääne-Balkani terrorismivastast algatust⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en

⁽⁸⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk. 31

⁽⁹⁾ ELT C 133, 14.4.2016, lk. 31

⁽¹⁰⁾ <http://wbcti.wb-iisg.com/>, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ipa_ii_2016_039-858.13_mc_pcve.pdf.

2.18 Komitee usub, et koostööd Lääne-Balkani riikide ning Euroopa Liidu ja selle asjaomaste asutuste (nt Europol) vahel tuleks laiendamiseks kiirendamiseks veelgi laiendada. See meede on eriti hädavajalik valdkondades nagu turvalisus ja ränne.

3. Majanduslik stabiilsus ja heaolu

3.1 Lääne-Balkani riikide majandus kasvab jätkuvalt, piirkonna SKP reaalkasv on 2017. aastal eeldatavasti 2,6%. Majanduskasv suureneb prognooside kohaselt 2018. aastal 3,0%-le, seda hoogustavad eratarbimine ja erasektori investeeringud ning laenuandmise järkjärguline taastumine, rahasaadetised koduriiki ja ulatuslikud taristuprojektid. Võrreldes 1995. aasta olukorraga on elatustase kõigis kuues Lääne-Balkani riigis tunduvalt paranenud. Sellele vaatamata on need kuus riiki jätkuvalt Euroopa vaesemate riikide hulgas. Lisaks on pärast kriisi aeglustunud Lääne-Balkani riikide majanduslik lähenemine ja see on jäänud maha lähenemisest, mis on toimunud uutes Kesk- ja Ida-Euroopa ning Kagu-Euroopa liikmesriikides.

3.2 Majandusliku lähenemise protsess on Lääne-Balkani riikides äärmiselt pikk. Seetõttu on tingimata vaja luua keskkond, mis võimaldab/kiirendab välisinvesteeringuid, ning võtta vastu asjakohased reformid, hoogustada konkurentsi võimet ja luua kvaliteetseid töökohti.

3.3 Komitee tunneb heameelt Lääne-Balkani riikide majanduslikus integratsioonis saavutatud edu üle, kuna piirkonna juhid on töötanud sidemeid tugevdada ja üheskoos Euroopa Liiduga ühinemise nimel töötada, ning nõuab sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide suuremat kaasatust majanduse reformikavade koostamisse ning ühiste järelduste tegemist, kus esitatakse konkreetseid soovitusi piirkonna iga riigi jaoks⁽¹¹⁾.

3.4 Komitee on veendunud, et kandidaatriigid vajavad tugevamaid stiimuleid reformideks. Eelkõige on vaja julgustada tihedamat piirkondlikku koostööd, et hõlbustada ELi liikmelisuse kriteeriumite täitmist.

3.5 Komitee usub, et on vaja võimendada uute välismaiste otseinvesteeringute voogusid tootmissektoritesse, toetades kohalikke tarneahelaid ning täiendades väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate oskusi ja tehnoloogilist võimekust.

3.6 Energia ja transport peaksid olema piirkonna arengu ja omavahelise ühendatuse mõjutajad. See tagaks, et Lääne-Balkani riikide kodanikele antaks selge ettekujutus ELiga ühinemise majanduslikust ja keskkonnakasust. Näiteks on energiatõhusus ja energiasääst tegurid, mis pakuvad ettevõtetele tegutsemisvõimalusi ja aitavad luua nii keskkonnahoidlikke kui ka traditsioonilisi töökohti.

3.7 Komitee toetab transpordiühenduse lepingut, mille EL ja Lääne-Balkani riigid allkirjastasid 12. juulil 2017, ning innustab osalisi seda edasi arendama. Seoses sellega peaksid Euroopa Komisjon, Euroopa Investeeringuspank ja Lääne-Balkani riigid keskendama investeeringud üleeuroopalise transpordivõrgu põhivõrgu ja Lääne-Balkani riikide taristu ühendamisele. Seepärast on nüüd tarvis ühist programmi, milles selgitatakse välja kättesaadavad vahendid ja määratakse kindlaks ühine ajakava.

3.8 Taristu parandamine vähendab transpordi- ja energiakulusid ning hõlbustab suuri investeeringuid piirkonnas. Peale selle aitab Lääne-Balkani riikide digitaalse ajakohastamise edendamine kaasa ettevõtlike arendamisele, tootlikkuse suurendamisele ja elukvaliteedi paranemisele.

3.9 Samuti usub komitee, et investeeringud traditsioonilist majanduspoliitikat täiendavatesse käsitusviisidesse (ringmajandus, sotsiaalmajandus, kestliku arengu eesmärkide peavoolustamine) võivad tagada üldise majanduskasvu ja tööhõive.

3.10 Komitee täheldab, et kõigis Lääne-Balkani riikides on riigil endiselt ülemäärane tähtsus, samal ajal kui erasektor on väiksem kui Euroopa seitsmes väikeses üleminekumajanduses⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ Kuuenda Lääne-Balkani kodanikuühiskonna foorumi lõppdeklaratsioon.

⁽¹²⁾ Maailmapanga Grupp, *The Western Balkans: Revving up the Engines of Growth and Prosperity*, 2017.

3.11 Komitee usub, et riik peab muutuma tõhusamaks ja usaldusväärsemaks avalike teenuste pakkujaks ning tagama seega soodsa keskkonna eraettevõtjate jaoks.

3.12 Komitee arvab, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, mis moodustavad ettevõtjate enamiku, võivad saada kõigis kuues Lääne-Balkani riigis majanduskasvu liikumapanevaks jõuks. Selle saavutamiseks on vaja bürokraatia vähendamist, läbipaistvamat avalikku haldust, võitlust korrupsiooni vastu ja täielikult sõltumatut kohtusüsteemi.

3.13 Komitee toetab kuuendal Lääne-Balkani kodanikuühiskonna foorumil tehtud järeldusi ja väljendab suurt muret kodanikuühiskonna aheneva ruumi pärast üha suuremas hulgas Lääne-Balkani riikides. Komitee märgib, et EL ja selle liikmesriigid kohustusid edendama kodanikuühiskonnale tegutsemisruumi jätmist ning suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonide kaalukuse tõstmisele arenguprotsessis, samuti poliitilise, sotsiaalse ja majandusliku dialoogi arendamisele.

3.14 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad olema sisulisel moel kaasatud majanduslikku, sotsiaalsesse, avalikku ja õigusalasesse reformiprotsessi kõigis Lääne-Balkani riikides. Oluline on suurendada nende suutlikkust tehnilise ja finantsilise toe kaudu, hõlbustades nende juurdepääsu Euroopa rahastamisallikatele ning teavitades neid õigeaegselt ühinemisläbirääkimiste protsessist.

4. Sotsiaalne stabiilsus – töötus – väljaränne

4.1 Pärast majanduskriisi on sissetulekuga seotud ja eelkõige sotsiaalne lähenemine vaesemate ja rikkamate riikide vahel ELis aeglustunud ning mõnedel juhtudel on toimunud koguni taandareng. See kahjustab ELi eesmärke ja seab kahtluse alla tema atraktiivsuse tulevaste liikmete jaoks. Vaesus, suur töötus, varimajandus, madalad palgad, korrupsioon, ametikohtade kuritarvitamine, oskustöölise väljaränne, vähemuste diskrimineerimine ja ajude äravool mõjutavad kõiki Lääne-Balkani riike.

4.2 Kuigi Lääne-Balkani riikides on näha lähenemist ELi 28 liikmesriigi taseme suhtes, on nende tempo üsna aeglane ja jääb alla ELi piirkonnale. Andmetest selgub, et täieliku lähenemise saavutamiseks ELi elatustasemeni võib mööduda koguni 40 aastat.

4.3 Palkade lähenemine ei ole Lääne-Balkani riikides seni veel toimunud. Mõnes riigis on palgalõhe võrreldes ELiga suurenenud, mis mõjutab Lääne-Balkani riikide elanike majanduslikku ja sotsiaalset kindlust. Enamikus Lääne-Balkani riikides ei ole pärast kriisi toimunud reaalpalkade tõusu. Kuigi kõigis Lääne-Balkani riikides eksisteerib ametlik miinimumpalk, ei kata see paljudel juhtudel perede toimetulekumiinimumi.

4.4 Komitee märgib ka, et suure töötuse tagajärjel on tööränne kõigist kuuest Lääne-Balkani riigist endiselt valdav probleem. Hinnatakse, et veerand kõigi Lääne-Balkani riikide rahvastikust on kolinud välismaale. Isegi kui võõrtöötajate rahasaadetised on tähtis sissetulekuallikas, mis aitab lühiajalises plaanis siseriiklikule majandusele kaasa, on massilisel rändel ja rahvastiku kaol nende riikide majandusarengu potentsiaalile tõsised pikaajalised tagajärjed⁽¹³⁾.

4.5 Kui Montenegro välja arvata, siis mõjutas langus tööhõive tasemes just Lääne-Balkani piirkonna madala kvalifikatsiooniga noori ja naisi. Samuti on oluline, et 2015. aastal olid rohkem kui 70 % kõigi kuue Lääne-Balkani riigi töötutest olnud töötud keskmiselt rohkem kui aasta⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ „Töötus Lääne-Balkani riikides on märkimisväärselt kõrgem kui ELi 28 liikmesriigi keskmine, viimastel aastatel on toimunud teatud paranemine. Eelkõige kannatavad Bosnia ja Hertsegoviina, endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik ja Montenegro püsivalt kõrge töötuse all, kuid isegi Serbia praegune töötuse määr 13,5 %, mis on pärast hiljutist paranemist piirkonna parim, on ELi liikmesriikidega võrreldes ikkagi liiga kõrge. Hoolimata vapustavalt kõrgest töötusest loodi piirkonnas 12 kuu jooksul (kuni 2017. aasta juunini) ligikaudu 230 000 töökohta (kasv 3,8 %), millest rohkem kui pool olid erasektoris. Selle tulemusel jõudis tööhõive (töökohtade arvu mõistes, aga mitte töötatud tundide mõistes) uuesti 2008. aasta eelsele tasemele kõigis Lääne-Balkani riikides, v.a Bosnia ja Hertsegoviinas – Maailmapanga Grupp, *Western Balkans Regular Economic Report*, nr 12, sügis 2017.

⁽¹⁴⁾ Maailmapanga Grupp, *Western Balkans Labor Market Trends 2017*.

4.6 Komitee on veendunud, et EL ja Lääne-Balkani riigid peaksid pöörama rohkem tähelepanu nende riikide kodanike elukvaliteedile ja sotsiaalkaitsele. Komitee soovib, et ELi liikmesuse tingimuste täitmise hindamisel tuleks kaaluda Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamise võimalikkust. Samuti võiks komisjon välja töötada konkreetsed programmid, mis võimaldaksid Lääne-Balkani riikidel kiiremat sotsiaalset lähenemist saavutada.

4.7 Komitee väljendab ka ootust, et tuleb täiendavalt tugevdada konkurentsivõimet ja tõhustada struktuurilisi reforme kõigis kuues Lääne-Balkani riigis, et tugevdada tööturgu ja aeglustada väljarännet. Struktuurireformide väljatöötamise juures tuleks tõeliselt konsulteerida kodanikuühiskonna organisatsioonidega ⁽¹⁵⁾.

4.8 Komitee rõhutab, et piirkonna tööturu suundumused näitavad naiste kõrget passiivsuse taset, ja ergutab valitsusi toetust pakkuma, tagamaks, et saavutatakse kõrgem naiste tööhõive tase. Samuti julgustab komitee komisjoni lisama soolise võrdõiguslikkuse ühe tähtsaima küsimusena Lääne-Balkani riikide ELiga ühinemise läbirääkimiste protsessi.

4.9 Komitee on veendunud, et vähemuste õiguste ja nende kultuuri austamine on kõigis Lääne-Balkani riikides demokraatliku kodanikuühiskonna arendamisel ülioluline.

4.10 Komitee usub, et Euroopa väärtuste edendamisel, vähemuste suhtes sallivuse kasvatamisel, eelarvamuste vastu võitlemisel ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel täidab kõigis Lääne-Balkani riikides esmatähtsat rolli haridus, sh võrdne juurdepääs haridussüsteemidele.

4.11 Komitee usub samuti, et nn sotsiaalse ühtekuuluvuse kava abil tuleb kaotada oskuste nappus ja nõudlusele mittevastavus haridussüsteemide tõhususe ja tulemuslikkuse parandamise kaudu. Suurem rahaline toetus kutsehariduse programmidele aitaks kahandada oskuste nõudlusele mittevastavust tööturul ja vähendada kõrget töötuse määra.

4.12 Komitee kiidab heaks riiklike haridus- ja kultuuriasutuste ning akadeemiliste ringkondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide algatused lepitamise, heade naabrussuhete ja kriitilise minevikukäsitluse kohta.

Brüssel 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Nagu on märgitud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses „Eli laienemisstrateegia“ ELT C 133, 14.4.2016, lk. 31 ning 10.–11. juulil 2017 Sarajevos toimunud kuuenda Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Lääne-Balkani kodanikuühiskonna foorumi lõppdeklaratsioonis.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Paremad lahendused parema õigusloome tegevuskava paremaks täitmiseks““

[COM(2017) 651 final]

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 262/04)

Raportöör: **Bernd DITTMANN**

Täiskogu otsus	15.2.2018
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	9.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	185/0/0
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) on seisukohal, et parema õigusloome tegevuskavast peaks saama alaline programm kvaliteetsete liidu õigusaktide koostamiseks, kahjustamata peamisi poliitilisi eesmäärke või loomata dereguleerimissurvet. Komisjoni uus koosseis peaks pärast 2019. aastat tegevuskava jätkama, edasi arendama ja täiustama.

1.2 Komitee kutsub komisjoni üles esitama üksikasjaliku tegevuskava parema õigusloome algatuse eelseisvaks hindamiseks ja selgitama, millisel kujul on kavandatud kaasata komitee ja sidusrühmad.

2. Paremat õigusloomet käsitlev komisjoni teatis

2.1 Komisjon võttis teatise „Paremad lahendused parema õigusloome tegevuskava paremaks täitmiseks“⁽¹⁾ (edaspidi „teatis“) vastu 24. oktoobril 2017.

2.2 Selles teatises teeb komisjon kokkuvõtte edusammudest, mis on tehtud parema õigusloome tegevuskava (edaspidi „tegevuskava“) rakendamisel pärast selle vastuvõtmist 2015. aasta mais.

2.3 2018. aastal hindab komisjon parema õigusloome süsteemi tervikuna. Käesolev arvamus on vastus teatisele ja ühtlasi panus peatse hindamise ettevalmistamiseks.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee peab tervitatavaks komisjoni jätkuvat pühendumist paremale õigusloomele ja tema kestvaid jõupingutusi, et viia ellu 2015. aasta mais tegevuskavas seatud eesmärgid, nagu neid on kirjeldatud teatises. Parem õigusloome on protsess, mis eeldab pidevat täiustamist ja vajab kõigi asjaomaste osalejate pühendumist ja panust.

⁽¹⁾ COM(2017) 651 final.

3.2 Parema õigusloome peaks aitama luua usaldusväärsed, kaasavad ja läbipaistvad poliitikakujundusprotsessid, mille tulemusel tekivad lihtsad, selged, sidusad, eesmärgipärased ja hõlpsasti rakendatavad eeskirjad. See on oluline eeltingimus, et kindlustada üldsuse usaldust ELi ja selle institutsioonide vastu. See peaks aitama luua tõhusa ja sidusa õigusraamistiku, mis võimaldab innovatsiooni ja jätkusuutlikku majanduskasvu ning toetab ühtse turu lõpuleviimist ja nõuetekohast toimimist.

3.3 Parema õigusloome tulemusel ei tohiks ELi poliitika kujundamine muutuda liialt bürokraatlikuks. Poliitilisi otsuseid ei tohi asendada tehniliste menetlustega.

3.4 Varasemas arvamuses⁽²⁾ toonitas komitee, et parema õigusloome puhul „ei tohiks küsimus olla ELi tasandil reguleerimise suurendamises või vähendamises ega selles, et konkreetseid poliitikavaldkondi tuleks vähem reguleerida või neid teistega võrreldes vähem tähtsustada ning seada sellega kahtluse alla väärtused, mille eest EL seisab: sotsiaalkaitse, keskkonnakaitse ja põhiõigused⁽³⁾“. Parema õigusloome peaks esmajoonel olema abivahend, mis tagab selle, et poliitilised eesmärgid, pidades silmas eespool nimetatud väärtusi ning tuginedes tõenditel põhinevatele alustele, tõepoolest tõhusalt saavutatakse, ilma et see piiraks keskkonna- või tarbijaõigusi või sotsiaalseid standardeid või põhjustaks üksuste loomisega institutsionaalses struktuuris pädevuste nihkumist. Parema õigusloome ei saa ega tohi asendada poliitilisi otsuseid⁽⁴⁾.

3.5 Komitee võtab teadmiseks tegevuskava rakendamisel praeguseks tehtud edusammud. Ta peab tervitatavaks mõjuhindangute ja järelehindamise metoodilisemat kasutamist, süstemaatilisemat konsulteerimist sidusrühmadega, parema õigusloome läbivaadatud suuniseid ja töövahendeid, õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT) ja REFITi platvormi, samuti õiguskontrollikomitee ametisse nimetamist.

3.6 Komitee osaleb aktiivselt paremas õigusloomes, iseäranis REFITi platvormis osalemise ja järelehindamiste koostamise kaudu. Komitee viitab oma arvukatele selleteemalistele arvamustele⁽⁵⁾. Sellele vaatamata ei ole komiteed mainitud ei tegevuskavas ega teatises. Samuti ei ole komitee paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe osa. See näitab, et komisjon ja seadusandjad ei arvesta ikka veel piisavalt komitee aluslepingutes kehtestatud rolli ja ülesandeid ega tema liikmete ja nende esindatava kodanikuühiskonna teadmisi ja asjatundmust.

3.7 Parema õigusloome programmis ning selle vastavates vahendites ja menetlustes osalemine nõuab rahalisi ja inimressursse, mida ei ole kõigi kodanikuühiskonna organisatsioonide käsutuses (andmete genereerimine, avalikel konsultatsioonidel osalemine jne). Sama kehtib ka väikeettevõtete puhul. Komitee kutsub komisjoni üles tagama, et parema õigusloome programm jääb avatuks ja juurdepääsetavaks kõigile organisatsioonidele ja huvidele, olenemata nende suurusest ning nende rahalistest ja inimressurssidest.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee on Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna institutsiooniline häälekandja ja toimib vahendajana ELi seadusandja ning kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite vahel. Komitee on kogunud märkimisväärseid kogemusi ja teadmisi kõigis parema õigusloomega seotud küsimustes. Ta soovib siinkohal komisjonile meenutada mõnd oma konkreetset soovitusi komisjoni teatisega hõlmatud aspektide kohta, aga ka teiste aspektide kohta, mida peab vajalikuks rõhutada.

4.2 Komitee on seisukohal, et teatis annab hea üldülevaate tegevuskava rakendamisel vastavates parema õigusloome valdkondades tehtud edusammudest. See jääb siiski liiga ebamääraseks täpsete meetmete osas, mida komisjon kavandab parema õigusloome programmi edasiarendamiseks. Peale selle puudub teatises asjaomane viide ega ole kirjeldatud parema õigusloome 2018. aasta tööprogrammi eelseisvat hindamist, programmi keskseid teemasid ega seda, millisel kujul on kavandatud kaasata komitee ja sidusrühmad.

⁽²⁾ ELT C 13, 15.1.2016, lk 192.

⁽³⁾ COM(2015) 215 final.

⁽⁴⁾ Vt mh: ajutine töörühm „ELi õigusaktide kohaldamise järelevalve“; ELT C 487, 28.12.2016, lk 51 (SC/45); ELT C 303, 19.8.2016, lk 45; ELT C 13, 15.1.2016, lk 192; ELT C 345, 13.10.2017, lk 67; ELT C 13, 15.1.2016, lk 145; ELT C 434, 15.12.2017, lk 11; ELT C 291, 4.9.2015, lk 29; ELT C 230, 14.7.2015, lk 66; ELT C 43, 15.2.2012, lk 14; ELT C 248, 25.8.2011, lk 87; ELT C 18, 19.1.2011, lk 95; ELT C 128, 18.5.2010, lk 103; ELT C 277, 17.11.2009, lk 6; ELT C 100, 30.4.2009, lk 28; ELT C 204, 9.8.2008, lk 9.

4.3 Proportsionaalsus ja subsidiaarsus

4.3.1 Komitee tervitab komisjoni keskendumist peamistele prioriteetidele ja tegelemist oluliste küsimustega. Ta kordab, et liit peaks tegutsema ainult siis, kui järgitakse subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet ning kui ühine tegevus annab lisaväärtust kõigile.

4.3.2 Komitee on märkinud oma arvamuses,⁽⁵⁾ et „pooldab subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete selgitamist, kuna seadusandlike algatuste vastased kasutavad neid vahel argumentidena, ilma et see oleks piisavalt põhjendatud“.

4.3.3 Komitee võtab teadmiseks **subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse rakkerühma** ametisse nimetamise⁽⁶⁾. Ta kutsub rakkerühma üles võtma nõuetekohaselt arvesse komitee arvamusi ja soovitusi selles küsimuses.

4.3.4 Komitee nõuab paremat subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse järelevalvet ning liikmesriikide ja nende parlamentide suuremat kaasamist järelehindamises.

4.3.5 Komitee kutsub komisjoni üles levitama oma talitustes (horisontaalselt ja vertikaalselt) laiemalt parema õigusloome vahendite komplekti vahendit nr 5 (Õiguslik alus, subsidiaarsus ja proportsionaalsus), et suurendada selle vahendi kasutamist mõjuhinnangute koostamisel.

4.4 Mõjuhinnangud

4.4.1 Komitee viitab oma arvamuses⁽⁷⁾ esitatud ettepanekutele selle kohta, kuidas Euroopa mõjuhinnangute ökosüsteemi parandada.

4.4.2 Mõjuhinnangud peaksid olema standardmenetlus iga uue seadusandliku ettepaneku puhul, k.a. delegeeritud õigusaktid ja rakendusaktid. Kui ettepanekuid ei esitata koos mõjuhinnanguga, peab komisjon üksikasjalikult selgitama selle põhjuseid ning esitama kõik andmed ja tõendid, mis viisid asjaomase ettepanekuni ja/või seda toetavad.

4.4.3 Parema õigusloome suunistes viidatakse selgelt tõsiasjale, et mõjuhinnanguid võib koostada ja peab koostama seadusandlike algatuste ning ka delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktide puhul. Seepärast ergutame komisjoni hindama üksikasjalikumalt ning sidusrühmade ja komitee jaoks läbipaistvamalt vajadust teostada asjaomaste aktide kohta mõjuhinnang. Asjaolu, et on tehtud mõjuhinnang seadusandliku teksti kohta, millest delegeeritud õigusaktid ja rakendusaktid tulenevad, ei saa olla piisav põhjendus mõjuhinnangust loobumiseks teiste õigusaktide puhul. Iga eraldi õigusakti tuleb hinnata selle enese omaduste alusel, iseäranis seepärast, et delegeeritud õigusaktidel ja rakendusaktidel võib olla äärmiselt olulisi tagajärgi sidusrühmade ja üldiselt kodanikuühiskonna jaoks.

4.4.4 **Parema õigusloome suunised ja töövahendid**⁽⁸⁾ on komisjoni töötajate jaoks peamine käsiraamat mõjuhinnangute koostamisel. Komitee juhib siiski tähelepanu sellele, et suunised ja vahendid on peamiselt välja töötatud kasutamiseks spetsiaalselt ELi talitustele ja nende asjaomased spetsifikatsioonid ei võimalda sidusrühmadel mõista, kuidas mõjuhinnangu teostamiseks vajalikke töövahendeid asjakohaselt kasutada. Seepärast palub komitee, et komisjon teeks need töövahendid funktsionaalse versiooni abil laiemale üldsusele kättesaadavaks.

4.4.5 Komitee täheldab siiski, et nende suuniste nõuete ebapiisav täitmine viib puudulike mõjuhinnanguteni. Seda kinnitati ja põhjendati **õiguskontrollikomitee** 2016. aasta aruandes⁽⁹⁾. Seega innustab komitee komisjoni edendama parema õigusloome põhimõtteid jõulisemalt kõigis oma talitustes, nt töötajate kohustuslike korrapäraste koolituskavade abil.

⁽⁵⁾ ELT C 487, 28.12.2016, lk 51.

⁽⁶⁾ C(2017) 7810.

⁽⁷⁾ ELT C 434, 15.12.2017, lk 11.

⁽⁸⁾ SWD (2017) 350 ja https://ec.europa.eu/info/better-regulation-toolbox_et.

⁽⁹⁾ Õiguskontrollikomitee, 2016. aasta aruanne, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2016-rsb-report_en.pdf. Vt eriti lk 13 ja lk 15.

4.4.6 Õiguskontrollikomitee 2016. aasta aruandest nähtub, et pärast algse negatiivse arvamuse saamist rakendavad komisjoni talitused õiguskontrollikomitee soovitusi üksnes osaliselt. Komitee teeb seega ettepaneku, et õiguskontrollikomiteel oleks **peatava mõjuga vetoõigus** juhtudel, kui ta esitab teistkordselt negatiivse arvamuse, sundides komisjoni talitusi oma mõjuhindangu läbi vaatama, kuni vajalikud kvaliteedinõuded on täidetud. Õiguskontrollikomiteel ei tohiks olla vetoõigust poliitiliste otsuste suhtes.

4.4.7 Komitee toetab **põhimõtet „kõigepealt mõtle väikestele“** ja innustab komisjoni keskenduma oma mõjuhindangutes rohkem VKEdele, sh mikro- ja väga väikestele ettevõtjatele.

4.5 Läbipaistvus, õiguspärasus ja vastutus

4.5.1 **Läbipaistvusregisrit** silmas pidades peab komitee tervitatavaks komisjoni 2016. aasta ettepanekut sõlmida õiguslikult siduv institutsioonidevaheline kokkulepe luua läbipaistvusregister ja muuta selle kasutamine lisaks komisjonile ja parlamendile kohustuslikuks ka nõukogu jaoks.

4.5.2 Komitee väljendab heameelt tõsiasi üle, et nüüd on olulisi algutusi puudutavad avalikud konsultatsioonid kättesaadavad kõigis ametlikes keeltes ja kõik ülejäänud toimuvad vähemalt prantsuse, saksa ja inglise keeles. Komitee tuletab komisjonile meelde vajadust tõlkida mõjuhindangu kokkuvõtted kõigisse ametlikesse keeltesse⁽¹⁰⁾.

4.5.3 **Sidusrühmade kaasamist** silmas pidades viitab komitee oma arvamusele⁽¹¹⁾ ja REFITi platvormi arvamusele,⁽¹²⁾ mida aitavad koostada komitee esindajad REFITi platvormis. Komitee tunneb heameelt komisjoni jõupingutuste üle oma sidusrühmadega konsulteerimise mehhanismide parandamiseks, ent peab vajalikuks täiendavaid pingutusi, et suurendada asjaomastes konsulteerimistes osalemist, nende avatust ja vastutust, samuti tõhusust ja järjepidevust. Selleks innustab komitee komisjoni kaaluma kahes eespool nimetatud arvamuses kirjeldatud ettepanekuid ja need täielikult elu viima.

4.5.4 Arvestades komitee esindusülesannet, on ta heas positsioonis, et aidata välja selgitada sidusrühmad, keda kavandatud poliitikameede kõige enam puudutab, ja aidata koguda juba kehtivate õigusaktidega saadud kogemusi. Komisjon peaks konsulteerimisstrateegiate väljatöötamisel ja asjaomaste sihtrühmade väljaselgitamisel komiteega nii enne kui ka pärast konsultatsiooni tihedamalt konsulteerima.

4.6 Õigusaktide lihtsustamine ja tarbetute kulude vähendamine

4.6.1 Komitee märgib oma arvamuses⁽¹³⁾ järgmist: „Euroopa õigusaktid on oluline integratsioonitegur, mitte koormus ega kulu, mida on vaja vähendada. Kui need on proportsionaalsed, tagavad need hoopis kaitse, edendamise ja õiguskindluse kõigile Euroopa sidusrühmadele ja kodanikele.“

4.6.2 Samal ajal märgib komitee oma arvamuses,⁽¹⁴⁾ et „[t]uleb vältida reguleerimisest tulenevaid asjatuid kulusid. Reguleerimise kulud peavad olema proportsionaalsed sellest saadavate tuludega.“

4.6.3 Komitee toetab kindlalt **põhimõtet „kõigepealt hinda“**. Nagu on tõdetud komitee arvamuses,⁽¹⁵⁾ „võib komiteel olla kasulik roll vahendajana ELi seadusandjate ja õigusaktide kasutajate vahel. Komitee kohandab pidevalt oma töömeetodeid, et aidata hinnata ELi õiguse kohaldamise kvaliteeti. Seetõttu otsustas komitee hiljuti täita aktiivset osa seadusandliku tsükli hindamisel, viies läbi liidu õigustiku omapoolse järeelhindamise.“

⁽¹⁰⁾ ELT C 434, 15.12.2017, lk 11 (punkt 4.3.1).

⁽¹¹⁾ ELT C 383, 17.11.2015, lk 57.

⁽¹²⁾ REFIT Platform Opinion on submissions XXII.4.a by the DIHK and XXII.4.b by a citizen on Stakeholder consultation mechanisms [REFITi platvormi arvamus DIHK esitatud taotluse XXII.4.a ja kodaniku taotluse XXII.4.b kohta, mis käsitlevad sidusrühmadega konsulteerimise mehhanisme]. Vastuvõtmise kuupäev: 7.6.2017.

⁽¹³⁾ ELT C 303, 19.8.2016, lk 45.

⁽¹⁴⁾ ELT C 487, 28.12.2016, lk 51.

⁽¹⁵⁾ Ajutine töörühm „ELi õigusaktide kohaldamise järelevalve“ (Euroopa Kontrollikoja ülevaatearuanne). Ajutine töörühm „ELi õigusaktide kohaldamise järelevalve“ ELT C 81, 2.3.2018, lk 81.

4.6.4 Nagu on tõdetud komitee arvamuses,⁽¹⁶⁾ soovib ta „**kvalitatiivset käsitlust**“, mis toimib võrdset koos kvantitatiivse analüüsiga ja milles võetakse arvesse uuringut õigusaktides kavandatud kasu kohta“. Lisaks reguleerimise kuludele tuleks asjakohasel juhul kvantifitseerida ka reguleerimisest saadav **tulu**, sh netotulu, ja seda tuleks komisjoni mõjuhindangutes süstemaatilisemalt arvesse võtta.

4.6.5 Komitee on seisukohal, et teatavad kulud on poliitiliste eesmärkide saavutamiseks vältimatud. Kulud tuleks vähendada ainult siis, kui on tõestatud, et need ei ole eesmärgi saavutamiseks vajalikud. Komitee jagab komisjoni seisukohta, et tarbetute kulude vähendamine peaks põhinema tõendite analüüsimisel, mis toimub iga juhtumi puhul eraldi, ja mitte lihtsalt arvulistel eesmärkidel – see võimaldab täielikult säilitada õigusaktide kavandatud eesmärgi.

4.6.6 **REFITi** osas viitab komitee oma asjakohastele arvamustele⁽¹⁷⁾. Komitee osaleb REFITis liikmesuse kaudu **REFITi platvormis**. Komitee kolme rühma esindavad kolm liiget osalevad platvormi koosolekutel rotatsiooni korras. Liikmed teevad tihedat koostööd, et määrata kindlaks komitee poliitilised prioriteedid ja valmistada varasemates arvamustes esitatud seisukohtade põhjal platvormi koosolekuteks ette ühised seisukohad.

4.6.7 Komitee kordab, et REFITi platvormi töö keskendub järelhindamisele. Platvormi ülesanne on analüüsida veebisaidi „Kergenda koormat“ kaudu esitatud soovitusi juba olemasolevate ELi õigusaktide lihtsustamiseks. Platvormi ei tohiks kasutada uute õigusakti ettepanekute esitamiseks.

4.6.8 Komitee märgib, et VKEde erihuvid ei ole REFITi platvormis selgelt esindatud. Seepärast palub komitee, et komisjon kutsuks REFITi platvormi sidusrühmade kogus osalema ka asjaomase esindaja.

4.7 Muude lihtsustamisvõimaluste ja kulude vähendamise viiside analüüs

4.7.1 Regulaatiivse **koormuse vähendamise eesmärkide** kehtestamist parema õigusloome valdkonnas silmas pidades on komitee arvamusel, et asjaomased eesmärgid tuleks kehtestada tagantjärele REFITi programmi raames ja need peaksid põhinema ulatuslikul hindamisel, mis hõlmab kodanikuühiskonda ja sidusrühmade dialoogi.

4.7.2 Arvestades raskusi vajalike andmete kogumisel teaduslikult põhjendatud lähtestsenaariumi arvutusteks, mille abil kehtestada eelnevalt regulaatiivse koormuse vähendamise eesmärgid, **ei poolda** komitee selliste eesmärkide kehtestamist ei eraldi sektorite ega majanduse jaoks tervikuna. Sama kehtib poliitiliselt kehtestatud arvuliste eesmärkide kohta, nt põhimõtte, mille kohaselt iga uue õigusakti kehtestamisel tuleb tunnistada kehtetuks olemasolev (*one-in, one-out*).

4.8 Liidu õigusnormide rakendamine ja täitmise tagamine

4.8.1 Seoses liidu õigusnormide rakendamise ja täitmise tagamisega viitab komitee oma arvukatele arvamustele⁽¹⁸⁾.

4.8.2 Liidu õigusaktide **kohaldatavust** tuleb kaaluda poliitikakujundusprotsessi varases etapis mõjuhindangu osana. Komitee kutsub komisjoni talitusi üles rangelt järgima mõjuhindamise suuniseid, mida on kirjeldatud parema õigusloome vahendite komplekti IV peatükis („Rakendamine, ülevõtmine ja ettepanekute ettevalmistamine“). Erilist tähelepanu tuleks pöörata eri riikide poliitilise ja õigussüsteemi iseärasustele ning liikmesriikide käsutuses olevatele erinevatele ressursidele ja nende erinevale suutlikkusele ELi õiguse ülevõtmiseks ja kohaldamiseks.

⁽¹⁶⁾ ELT C 434, 15.12.2017, lk 11.

⁽¹⁷⁾ ELT C 230, 14.7.2015, lk 66; ELT C 303, 19.8.2016, lk 45.

⁽¹⁸⁾ Ajutine töörühm, ELT C 303, 19.8.2016, lk 45; ELT C 291, 4.9.2015, lk 29; ELT C 18, 19.1.2011, lk 95; ELT C 175, 28.7.2009, lk 26; ELT C 204, 9.8.2008, lk 9; ELT C 325, 30.12.2006, lk 3; ELT C 24, 31.1.2006, lk 52; ELT C 24, 31.1.2006, lk 39.

4.8.3 Regulaatiivne koormus tekib peamiselt riigi tasandil selle tõttu, et liikmesriigi ametiasutused võtavad ja üle ja kohaldavad liidu õigust (ülereguleerimine). Komitee märgib oma arvamuses, ⁽¹⁹⁾ et enamasti tuleneb ELi õiguse ebarahuldav kohaldamine ja elluviimine direktiivide puudulikkusest ülevõtmisest. Seepärast toetab komitee määruste kasutamist direktiivide asemel, et vältida ebasidusat õigusraamistikku ELis ⁽²⁰⁾. Ent praegune kodanike, tarbijate, töötajate ja keskkonnakaitsetase ei tohi üheski liikmesriigis alameda.

4.8.4 Komitee leiab, et liidu õigusaktide nõuetekohane rakendamine on peamiste osaliste, st komisjoni, Euroopa Parlamendi, nõukogu ja liikmesriikide **ühine ja koordineeritud pingutus**, millesse on võimalikult ulatuslikult hõlmatud kohalik ja piirkondlik tasand ning kodanikuühiskond ja sidusrühmad. Komitee on seisukohal, et komisjon on juhtiv osaline selle pingutuse koordineerimisel ja, nagu on märgitud komitee arvamuses, ⁽²¹⁾ „õiguskaitseasutuste vahelise usalduse suurendamisel, liikmesriikide asutuste võrgustike toetamisel, nende tegevuse süstemaatilisel hindamisel ning heade tavade kindlakstegemisel ja levitamisel“.

4.8.5 Komisjon pakub teatistes mitmeid meetmeid liidu õigusaktide rakendamise parandamiseks. Need hõlmavad kehtivate õigusaktide toimimise jälgimise ja hindamise järjekindlamaks muutmist paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe kontekstis; liikmesriikide toetamist rakenduskavade koostamisega; ja riikide kohta aruannete koostamist, milles on loetletud iga riigi tugevad ja nõrgad küljed seoses õigusaktide rakendamisega. Komitee peab tervitatavaks komisjoni erilist tähelepanu sellele teemale ja pakutud meetmeid, ent peab kahetsusväärseks, et ühegi puhul neist ei näi olevat kavas kaasata komitee.

4.8.6 Komitee on oma arvamuses ⁽²²⁾ kutsunud üles järgmisele: „Kui võetakse üle konkreetseid direktiive, soovib komitee anda konkreetse panuse Euroopa Parlamendi omaalgatuslikku raportisse, milles käsitletakse ELi õiguse rakendamist liikmesriikide poolt, keskendudes liikmesriikide poolt ülevõtmise käigus tehtud täiendustele“.

4.8.7 Lõpetuseks tervitab komitee komisjoni strateegilist lähenemist **rikkumispoliitikale**, mille komisjon kehtestas teatistes „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“ ⁽²³⁾. Komitee innustab komisjoni uurima **kiiremini ja rangemalt** juhtumeid, kui liikmesriigid võtavad ELi õigusnormid oma riigi õigusesse üle ebatäpselt või ei tee seda üldse.

4.9 Koostöö teiste institutsioonidega

4.9.1 Komitee esindab liidu õiguse organiseeritud lõppkasutajaid ja selle rolli tõttu peaksid nõukogu, Euroopa Parlament ja komisjon käsutama teda partneri ja ressursina seadusandlike projektide teostatavuse hindamisel praktilisest ja empiirilisest vaatenurgast.

4.9.2 Arvestades komitee eespool kirjeldatud aktiivset rolli õigusloome ja parema õigusloome valdkonnas, kutsub komitee komisjoni, Euroopa Parlamenti ja nõukogu tungivalt üles kaasama komitee ametlikult paremat õigusloomet käsitlevasse institutsioonidevahelisse kokkuleppesse.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Ajutine töörühm; ELT C 13, 15.1.2016, lk 192.

⁽²⁰⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 95.

⁽²¹⁾ ELT C 24, 31.1.2006, lk 52.

⁽²²⁾ ELT C 303, 19.8.2016, lk 45.

⁽²³⁾ C(2016) 8600 (ELT C 18, 19.1.2017, lk 10).

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 534. ISTUNGJÄRK, 18.4.2018–19.4.2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpangale
„Edasised sammud Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimiseks: tegevuskava““

[COM(2017) 821 final]

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpangale
„Uued liidu raamistikku kuuluvad stabiilse euroala eelarvelised toetusvahendid““

[COM(2017) 822 final]

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule ja Euroopa Keskpangale
„Euroopa majandus- ja rahandusminister““

[COM(2017) 823 final]

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega nähakse ette sätted liikmesriikides vastutustundliku eelarvepoliitika ja keskpika perioodi eelarveorientatsiooni tugevdamiseks“

[COM(2017) 824 final – 2017/0335 (CNS)]

ja „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Valuutafond“

[COM(2017) 827 final – 2017/0333 (APP)]

(2018/C 262/05)

Raportöör: **Mihai IVAȘCU**

Kaasraportöör: **Stefano PALMIERI**

Konsulteerimistaotlus

Euroopa Komisjon, 12.2.2018 ja 28.2.2018

Õiguslik alus

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304

Vastutav seksioon

majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon

Vastuvõtmine seksioonis

26.3.2018

Vastuvõtmine täiskogus

19.4.2018

Täiskogu istungjärk nr

534

Hääletuse tulemus 152/3/2
(poolt/vastu/erapooletuid)

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hindab Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimise tegevuskava ettepanekut, kuid ei toeta seda täielikult ja innukalt, sest selles ei võetud arvesse mitmeid komitee varasemates arvamustes rõhutatud sotsiaalseid, poliitilisi ja majanduslikke probleeme. Majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine nõuab esmajoones tugevat poliitilist pühendumist, tõhusat juhtimist ja olemasolevate vahendite paremat kasutamist, et tulla tõepoolest toime nii riskide vähendamise kui ka riskide liikmesriikide vahel jagamisega. Nendel põhjustel rõhutab komitee, et vastutuse ja solidaarsuse põhimõtte peavad ELi tasandil käima käsikäes.

1.2 Komitee on äärmiselt pettunud, et ELi kaks institutsioonilist nõuandekomiteed – Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa Regioonide Komitee – on teatisest välja jäetud ning et Euroopa Parlamendi roll on võrdlemisi piiratud. Lisaks sellele ei mainita sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivsemat osalemist Euroopa poolaasta hindamises.

1.3 Komitee on korduvalt väitnud, et puudub strateegiline tulevikunägemus ning et suutlikkus teistele majandus- ja finantskriisidele asjakohaselt reageerida on selgelt puudulik. Majandus- ja rahaliidu paketti tuleks hinnata ja rakendada, pidades silmas, et eurooplased vajavad rohkem ja paremat Euroopat.

1.4 Majandus- ja rahaliidu moodustavate liitude lootelust on puudu komitee toetatav sotsiaalne liit ega ole võetud ka Euroopa sotsiaalõiguste samba integreerimise kohustust.

1.5 Komitee on kohustatud veel kord hoiatama, et mida kauem praegune kokkuhoiupoliitika ilma tõhusa investeerimisprogrammita kestab, seda enam ohustab see Euroopa majanduslikku heaolu.

1.6 N-ö „katuse parandamine, kuni päike paistab“ on äärmiselt oluline ning seda tuleb teha kiiresti, pärast seda, kui on ajakohaselt hinnatud põhjuseid, miks katuse ei pea, ja kes selle eest vastutab. Komitee rõhutab vajadust töötada välja uued rahastamisvahendid kriisiennetuseks ja vastukaaluks protsüklilistele meetmetele.

1.7 Pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu loomise lõpuleviimine peaks jääma prioriteetseks küsimuseks. Praeguses ettepanekus ei viidata kordagi Euroopa hoiuste tagamise skeemile, kuigi komitee on juba esitanud selleteemalise arvamuse⁽¹⁾. Lisaks sellele tuleb võtta meetmeid viivislaenude küsimuse koheseks ja tõhusaks lahendamiseks.

1.8 Euroopa Valuutafond

1.8.1 Uue Euroopa Valuutafondi kavandatav ülesanne – toimida ühtse kriisilahendusfondi ühise kaitsemeetmena – on väga oluline ning komitee toetab seda täielikult. Komitee rõhutab siiski vajadust veenduda, et see meede ei toimiks n-ö kuldse päästevahendina, mis julgustaks pankasid ebavajalikult ja ohtlikult riskima.

1.8.2 On ülimalt oluline, et sarnaselt Rahvusvahelise Valuutafondi osatähtsusega rahvusvahelisel tasandil täidaks Euroopa Valuutafond Euroopa Liidus aktiivsemat rolli, tegeledes ka majandusarengu toetamise ja šokkide mõju leevendamise, mitte ainult pangakriiside ennetamisega.

⁽¹⁾ „Euroopa hoiuste tagamise skeem“ (ELT C 177, 18.5.2016, lk 21).

1.9 Majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping

1.9.1 Majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping, koos Euroopa stabiilsusmehhanismi ümberkorraldamisega Euroopa Valuutafondiks, tuleks ELi õigusesse üle võtta, võimaldamata liikmesriikidel enda jaoks meelepärase võimaluste väljavalimist.

1.9.2 Komitee tunnustab stabiilsuse ja kasvu pakti paindlikku tõlgendusviisi, kuid on seisukohal, et see ei ole piisav, ning soovib algatada ELi tasandil arutelu lisaväärtust loovate strateegiliste avaliku sektori investeeringute väljajätmise kohta pakti kohaldamisalast. Neid ei tuleks näha mitte kulutuse, vaid tulevase tuluallikana, mis soodustab sujuvat majandusüklit ja tagab nii kvaliteetsete töökohtade loomise kui ka ebavõrdsuste vähendamise kooskõlas komitee varasemates arvamustes esitatud üleskutsete ⁽²⁾ ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidega ⁽³⁾.

1.9.3 Avaliku sektori investeeringud – sealhulgas sotsiaalvaldkonna investeeringud – looksid tõepoolest lühiajaliselt suurema nõudluse, kuid suurendaksid pikaajaliselt ka majanduskasvu potentsiaali, mis aitaks tegeleda ka avaliku sektori võla jätkusuutlikkuse küsimusega.

1.10 Uued eelarvelised toetusvahendid

1.10.1 Komitee toetab täielikult ettepanekut luua euroalaga ühinevatele liikmesriikidele suunatud spetsiaalne lähenemisrahastu. Tehniline tugi peab olema suunatud tegeliku lähenemise saavutamisele.

1.10.2 Selleks et vähendada olemasolevaid erinevusi ELi riikide majanduses, on eriti suur tähtsus makromajanduslikul stabiliseerimisfunktsioonil, sest majandus- ja rahaliidu piirangute tõttu on liikmesriigid üha vähem suutelised iseseisvalt tegutsema.

1.11 Majandus- ja rahandusminister

1.11.1 Komitee toetab majandus- ja rahaliidu majandus- ja rahandusministri ametikoha loomist kui järjekordset tähtsat sammu praegu killustunud poliitika sidususe suurendamiseks. Asjaomane isik peaks esindama euroala rahvusvahelistes organites, täiesti läbipaistvalt haldama kavandatud, euroala jaoks ettenähtud eelarvet ning määrama kindlaks euroala eelarvepoliitilise hoiaku ja selle, kuidas see saavutada.

1.11.2 Siiski sisaldab komisjoni ettepanek ohtu, et täidesaatev võim koondub liigselt ühe isiku kätte. Seepärast kutsub komitee üles selle üle veel järele mõtlema ja suurendama kavandatud ministri demokraatlikku vastutust.

2. Sissejuhatus ja üldised märkused

2.1 Pärast aastaid kestnud kriisiohjamist, milles eelistati valitsustevahelist meetodit, et tulla toime ebatäieliku majandus- ja rahaliidu institutsiooniliste puudujääkidega, tunneb komitee heameelt uuenenud lähenemisviisi üle, mille kohaselt kasutatakse ühenduse meetodit, millega on ainsana võimalik tagada ELi otsustusprotsessi demokraatlik õiguspärasus ja süvendada ELi integratsiooni. Selles raamistikus nõuab majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine tugevat poliitilist tahet, tõhusat juhtimist ja olemasolevate rahaliste vahendite paremat kasutamist.

2.2 Komitee hindab seda, et tegevuskava ettepanek on oma ulatuse ja tähtaja poolest ambitsioonikas ning selle suund on õige, nagu on märgitud komitee varasemates arvamustes ⁽⁴⁾. Komitee toetus ei ole aga täielik ja innukas, sest mitmeid sotsiaalseid, poliitilisi ja majanduslikke probleeme – millele juhitult tähelepanu ka varasemates arvamustes – ei võetud selles pakettis arvesse.

⁽²⁾ „Euroala majanduspoliitika (2016)“ (ELT C 177, 18.5.2016, lk 41), „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (ELT C 173, 31.5.2017, lk 33) ja „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (täiendav arvamus) (ELT C 81, 2.3.2018, lk 216).

⁽³⁾ Sustainable Development Goals, SDG.

⁽⁴⁾ „Lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahend / olulised majanduspoliitika reformikavad“ (ELT C 271, 19.9.2013, lk 45), „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“ (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10), „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

2.3 Esiteks on Euroopa Parlamendi osalus endiselt liiga väike ja ELi kaks institutsioonilist nõuandekomiteed – Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa Regioonide Komitee – on välja jäetud. Ei mainita Euroopa poolaastat käsitleva sotsiaal- ja kodanikudialoogi elavdamist sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna aktiivsema kaasatuse kaudu. Komitee on ühes oma varasematest arvamustest teinud järgmise ettepaneku: „Demokraatlikust vastutusest ja isevastutusest lähtuvalt peaks Euroopa poolaasta protsess hõlmama Euroopa Parlamenti, liikmesriikide parlamente, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda. Sotsiaalne mõõde tuleb kaasata poolaastasse samaväärselt majandusliku mõõtmega.“⁽⁵⁾

2.4 Pangandusliidu loomise kiire ja tõhus lõpuleviimine on äärmiselt oluline, et tagada konkurentsivõimeline Euroopa ettevõtluskeskkond ja luua tõeline Euroopa ühisraha.

2.5 Lisaks sellele puudub majandus- ja rahaliidu moodustavate liitude loetelust komitee toetatav sotsiaalne liit. Ei ole võetud kohustust integreerida 2017. aastal Göteborgis välja kuulutatud⁽⁶⁾ Euroopa sotsiaalõiguste sammas euroala juhtimisse. Sotsiaalõigused peaksid olema samal tähtsusastmel majanduslike vabadustega, et kindlustada aluslepingus sätestatud sotsiaalse turumajanduse põhimõtte järgimine.

2.6 Peale selle tundub komisjoni jaoks olevat vastumeelne või hirmutav kasutada väljendit „poliitiline liit“, mis asendatakse pehmemate ja vähem täpsete väljenditega, nagu „demokraatlik vastutus“ ja „tugevam juhtimine“. See ei ole õigustatud, kui on arusaadavalt selgitatud, et poliitiline liit ei tähenda tingimata üht poliitilist üksust, vaid pigem hulka väikseid samme, millega tunnistatakse ühise poliitilise juhtimise vajadust ELi tasandil teatavates valdkondades. Seda ideed on komitee arvamustes⁽⁷⁾ väga selgelt kirjeldatud.

2.7 Majandus- ja rahaliidu paketti tuleks hinnata ja rakendada, pidades silmas, et eurooplased vajavad rohkem ja paremat Euroopat. Komitee on korduvalt väitnud, et puudub strateegiline tulevikunägemus ning suutlikkus majandus- ja finantskriisidele asjakohaselt reageerida. ELi majanduse juhtimise aluseks peaks olema põhimõtte, et ELi tasandil saavutatakse suurem lisaväärtus kui liikmesriikide eraldi tegutsemise korral⁽⁸⁾.

2.8 Toimuvast majanduse elavnemisest hoolimata on majanduskriisi mõju meie igapäevaelus ning liikmesriikide praeguses poliitikas endiselt tuntav. Komitee on hoiatanud, et mida kauem kestab praegune kokkukohiupoliitika, mille eesmärk on esmajoones kulude vähendamine ilma mõjusa investeerimisprogrammita tulu loomiseks kasvu, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja solidaarsuse teel, seda ilmsemaks saab see, et kasvav sotsiaalne ebavõrdsus ohustab Euroopa majanduslikku integratsiooni ja heaolu⁽⁹⁾.

2.9 Lisaks sellele ei ole kapitaliturud kaugeltki integreeritud ning need ei ole veel, nagu juhtus USA puhul, võimelised leevendama sümmeetrilisi ja asümmeetrilisi šokke. Võttes arvesse Brexiti läbirääkimiste kulgemist ja ühe maailma suurima kapitalituru eelseisvat eraldumist Euroopa ühtsest turust, on oodata veelgi suuremat killustumist. Selle vastu võitlemiseks tuleb võtta meetmeid.

3. Euroopa Valuutafondi (EMF) loomine

3.1 Komitee väljendab heameelt Euroopa stabiilsusmehhanismi ümberkorraldamise üle Euroopa Valuutafondiks, leides, et selle institutsioonilise rolli kavandatav tugevdamine suurendab veelgi ELi võimet reageerida tulevastele finants- ja majanduskriisidele.

3.2 Komitee rõhutab vajadust töötada välja uued rahastamisvahendid kriisiennetuseks ja tugevdada antitsükilisi meetmeid. Päikeselise ilmaga katuse parandamise kujund kehtib siinkohal samuti nagu kogu ülejäänud paketi puhul. Kuna Euroopa Valuutafond asendab Euroopa stabiilsusmehhanismi koos selle praeguste finants- ja institutsiooniliste

⁽⁵⁾ „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ punkt 1.5 (ELT C 81, 2.3.2018, lk 124).

⁽⁶⁾ „Euroopa sotsiaalõiguste sammas“.

⁽⁷⁾ „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline sammas“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8) ja „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (ELT C 81, 2.3.2018, lk 124).

⁽⁸⁾ „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ punktid 1.2 ja 1.3 (ELT C 81, 2.3.2018, lk 131).

⁽⁹⁾ „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“, punkt 1.2 (ELT C 13, 15.1.2016, lk 33).

struktuuridega, on väga oluline arendada selle võimeid ja suutlikkust komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi otsese järelevalve all ning tihedas koostöös Euroopa Keskpangaga.

3.3 Väga oluline uus komponent komisjoni ettepanekus on Euroopa Valuutafondi võime toimida ühtse kriisilahendusfondi ühise kaitsemeetmena, nagu liikmesriigid 2013. aastal kokku leppisid. Komitee tunnustab, et see kaitsemeede pakub pangandussektorile suuremat usaldusväarsust, kuid tõstab esile vajadust veenduda, et see kavandatav meede ei toimiks kuldse päästevarjuna, mis julgustaks pankasid ebavajalikult ja ohtlikult riskima.

3.4 Euroopa Liit ei pea mitte tugevdama finantskontrolli liikmesriikide üle, vaid pigem muutma olemasolevaid finantsinstrumente tõhusamaks ja jätkusuutlikumaks. Sarnaselt Rahvusvahelise Valuutafondi rolliga rahvusvahelisel tasandil peaks Euroopa Valuutafond täitma Euroopa Liidus aktiivsemat rolli, tegeledes majandusarengu toetamisega kogu ELis ning sümmeetriliste ja asümmeetriliste šokkide mõju leevendamise, mitte ainult panganduskriiside ennetamisega.

3.5 Euroopa Valuutafond peaks iseäranis olema võimeline viivitamatult sekkuma ja reageerima asümmeetrilistele majandusšokkidele, millega ei ole võimalik tegeleda liikmesriikide tasandil ning mis võivad levida teistesse ELi riikidesse, ohustades seega euroala ja ühtse turu terviklikkust. Liikmesriigid, kus ei ole käibel euro, kuid kes kuuluvad pangandusliitu, peaksid samuti Euroopa Valuutafondist kasu saama, tingimusel et nad on lubatud aktsiakapitali algselt märkinud ja teevad sinna sissemaksid.

3.6 Viivislaenude kasvav hulk mõjutab endiselt pankade bilansse ja kujutab endast suurt koormat ELi majanduse edasisele rahastamisele. Need kahandavad laenuvõimet, moonutavad krediidi andmist, vähendavad turu usaldust ja aeglustavad majanduskasvu. Viivislaenude hulga vähendamise meetmeid on vaja kohe ning need peaksid jääma Euroopa institutsioonide üheks peamiseks prioriteediks.

3.7 Vajadus suurendada uue Euroopa Valuutafondi usaldusväarsust peaks kaasa tooma meetmed kriiside ennetamiseks ja maksumaksjate kaitsmiseks rahalise vastutuse eest maksejõuetute pankade võlgade eest.

3.8 Euroopa Valuutafond peaks tegutsema koostöös Euroopa Keskpangaga, sest Euroopa Valuutafond võib aidata ära hoida liikmesriikide vastu suunatud spekulatiivseid rünnakuid, samas kui Euroopa Keskpang saab rahalisi vahendeid rakendada vaid suuremahuliste majandussüsteemide vastu suunatud rünnakute tõrjumiseks. Seoses sellega väljendab komitee kahetsust, et komisjon ei esitanud paketi ettepanekut algatada arutelu Euroopa Keskpanga põhikirja parandamise üle, et lisada hindade stabiilsusele rahapoliitika teise eesmärgina majanduskasvu ja täielik tööhõive.

3.9 Komitee toetab Euroopa Parlamendile antud nõuandvat rolli Euroopa Valuutafondi tegevdirektori ametissenimistamise protsessis ning iga-aastast aruandekohustust parlamendi, nõukogu ja komisjoni ees.

3.10 Praeguses ettepanekus ei viidata kordagi Euroopa hoiuste tagamise skeemile – komisjon esitas selleleemalise ettepaneku 2015. aasta novembris, ent seadusandjatel ei ole õnnestunud selle osas siiani kokkuleppele jõuda, kuigi komitee on juba oma arvamuse esitanud ⁽¹⁰⁾.

4. Stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu lõimimine liidu õigusraamistikku

4.1 Komitee on veendunud, et stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping ning Euroopa stabiilsusmehhanism loodi mõlemad kriisi haripunktis valitsustevaheliste lahendustena, mis väljendavad üldjoontes vastutuse ja solidaarsuse põhimõtteid ELi tasandil. Komitee on arvamusel, et need põhimõtted kuuluvad kokku ning et me ei saa teha edusamme vaid ühe edendamise ilma teiseta. Seepärast tuleb need põhimõtted koos üle võtta ning neil peab olema ELi õiguses võrdne staatus, ilma et liikmesriigid saaksid neist enda jaoks meelepärase välja valida. Vastutus ja solidaarsus peaksid kokku kuuluma.

4.2 Kuigi kavandatud direktiivis stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu lõimimise kohta ELi õigusesse võetakse arvesse Euroopa Komisjoni paindlikku tõlgendusviisi stabiilsuse ja kasvu pakti eeskirjade puhul, on komitee juba avaldanud arvamust, et sellest paindlikkusest ei piisa ning et ELi tasandil tuleks algatada arutelu täieliku reegli – mida tavaliselt nimetatakse kuldreeglis – üle, millega jätaks lisaväärtust loovad avaliku sektori investeeringud pakti kohaldamisalast välja.

⁽¹⁰⁾ „Euroopa hoiuste tagamise skeem“ (ELT C 177, 18.5.2016, lk 21).

4.3 Komitee on seega seisukohal, et ettepanek, mille kohaselt stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping, eriti fiskaalkokkulepe, lõimitakse ELi õigusraamistikku pindlikkust suurendamata, on problemaatiline, eriti mis puudutab avaliku sektori investeeringuid või sotsiaalseid aspekte. Vajaduse korral peaksid sellised investeeringud olema suunatud tootlikkuse ja konkurentsivõime suurendamisele teadus- ja arendustöö, füüsilise ja sotsiaaltaristu, majanduse digiülemineku ja pideva oskuste arendamisega seotud projektide rahastamise kaudu, et tulla toime tehnoloogiliste muutuste ja ülemaailmse avatusega.

4.4 Tasakaalus eelarved, mis ei võimalda laenudega rahastatud avaliku sektori investeeringute tegemist, mõjutavad negatiivselt majanduslikku arengut (maksude suurenemise ja avaliku sektori kulutuste kärpimise kaudu). Avaliku sektori investeeringuid, mis on ELis viimase 20 aasta madalaimal tasemel, ei tohiks pidada kulutuse ja seega riigieelarve puudujäägi osaks, vaid pigem tulevaseks tuluallikaks, et soodustada sujuvat majandustsüklit ning tagada majanduskasv ja töökohtade loomine.

4.5 Komitee toetab Romano Prodi ja Christian Sautteri juhitud kõrgetasemelise töökonna aruannet investeeringute suurendamise kohta Euroopa sotsiaalsesse taristusse, et kiirendada töökohtade loomist ja parandada inimeste heaolu, tervist, eluasemeid ja oskusi⁽¹¹⁾.

4.6 Kui jõutakse kokkuleppele, et tulevikku suunatud tootlike avaliku sektori investeeringute suhtes kohaldatakse soodsamaid tingimusi, on stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu ning Euroopa Valuutafondi lõimimisega ELi õigusraamistikku võimalik tugevdada liidu fiskaalpoliitiliste vahendite paketti ning soodustada majandus- ja rahaliidu tõhusamat, õiguspärasemat ja demokraatlikumat juhtimist.

5. Uued eelarvelised toetusvahendid stabiilse euroala tagamiseks

5.1 Makromajanduslik stabiliseerimisfunktsioon on eriti oluline, kuna selle puudumine oli üks ELi strateegilise kriisi põhjustest. Kuigi liikmesriikidel on vähem suutlikkust iseseisvalt tegutseda ning mõjutada oma tööturgu ja sotsiaalhoolekandesüsteemi, ei ole praeguseks veel loodud ELi tasandil sotsiaalseid turvavõrke, mis võimaldaksid kõigil kodanikel saada kasu üleilmsest majanduskasvust ja konkurentsist⁽¹²⁾.

5.2 Komitee toetab täielikult ettepanekut luua euroalaga ühinevatele liikmesriikidele suunatud spetsiaalne lähenemisraha. See tugevdaks euroala rolli rahvusvahelisel tasandil ja suurendaks euro kasutamist valuutana. Tehnilise toe eesmärk peab olema tegeliku lähenemise saavutamine, et tõrjuda ja leevendada riske euroala kandidaatriikide kodanike üldisele heaolule ja majandusele.

5.3 Edasine tegevus peab lähtuma usaldusväärsest eelarvepoliitikast ja investeeringuid tähtsustavatest kulutustest, võttes arvesse, et valitsemissektori võla ja SKP suured suhtarvud on tihti tingitud majanduskriisist ja -langusest. Komitee kutsub seepärast üles looma sujuvat mehhanismi, mis oleks võimalik majanduslanguse korral kiiresti aktiveerida, ning leiab, et kavandatud määr 1 % SKPst on piisav.

5.4 Komitee pooldab euroala eelarve loomist ELi eelarve osana. Sellega välditaks uute institutsioonide loomist, mis võiksid lüüa poliitilise kiilu euroalasse kuuluvate ja mittekuuluvate riikide vahele. Igal juhul on vajalik ELi eelarve põhjalik reformimine.

5.5 Autonoomne ja ulatuslik euroala eelarve, millel on oma sihtotstarbeline maksutulud, pakuks vahendeid ressursside ajutiseks, ent märkimisväärse mahus ülekandmiseks piirkondlike šokkide korral, võitleks sügava majanduslangusega kogu alal tervikuna ja tagaks vajaliku finantsstabiilsuse makromajandusliku stabiliseerimise funktsiooniga investeeringute kaitsmiseks ning töötuse ja ebakindluse vastu võitlemiseks, nagu komitee on juba märkinud⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ L. Fransen, G. del Bufalo ja E. Reviglio, „Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe. Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe“ (Euroopa sotsiaalse taristu investeeringute suurendamine. Euroopa sotsiaalse taristu investeeringute kõrgetasemelise töökonna aruanne), Euroopa majanduse aruteludokument nr 74, jaanuar 2018.

⁽¹²⁾ „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ punkt 3.3.1 (ELT C 81, 2.3.2018, lk 131).

⁽¹³⁾ „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ punkt 3.3 (ELT C 81, 2.3.2018, lk 131).

6. Euroopa majandus- ja rahandusminister

6.1 Komitee on korduvalt avaldanud arvamust⁽¹⁴⁾, et majandus- ja rahaliidu majandus- ja rahandusministri ametikoha loomine on vajalik kui järjekordne tähtis samm, et suurendada poliitika sidusust, mis asjaomaste institutsioonide rohkuse tõttu on praegu killustunud. Asjaomane isik peaks esindama majandus- ja rahaliitu rahvusvahelistes organites. Ta peaks haldama oma sihtotstarbelist eelarvet, juhindudes lihtsuse, läbipaistvuse, võrdsuse ja demokraatliku vastutuse põhimõttest. Ministri ülesanne peaks olema ka määrata kindlaks euroala eelarvepoliitiline hoiak ja see, kuidas see saavutada.

6.2 Komisjoni teatistes kirjeldatud ülesanded ja tunnused on kooskõlas pigem euroala rahandusministri kui kogu ELi rahandusministri ülesannetega. Ent komisjoni ettepanekus ei kirjeldata seda ametikohta tegeliku ja tõhusa rahandusministri ametikohana ning eksitav nimetus võib tekitada ekslikke ootusi ja segadust.

6.3 Komitee on seisukohal, et ELi tasandil euroala esindamise eest vastutava ametikoha ühendamine eurorühma esimehe, uue Euroopa Valuutafondi juhatajate nõukogu juhi ning Euroopa Komisjoni asepresidendi ametikohaga tähendaks täidesaatva võimu liigset koondumist ühe inimese kätte. Lisaks sellele leiab komitee, et ettepanek tagada eurorühma esimehele automaatselt kaks järjestikust ametiaega, et viia tema ametiaeg eurorühmas vastavusse ametiajaga Euroopa Komisjonis, on ebademokraatlik.

6.4 Komitee väljendab kartust, et kavandatav struktuur oma praegusel kujul ajaks komisjoni rolli segamini nõukogu rolliga, õõnestades õrna tasakaalu ühenduse huvide ja liikmesriikide huvide vahel, millele Euroopa Liit tugineb. Seepärast kutsub komitee üles selle üle veel järele mõtlema ja suurendama kavandatud ministri demokraatlikku vastutust.

6.5 Samuti jääb teatisest ebaselgeks, kas luuakse ka teisi ministrite ametikohti või on tegu üksikjuhtumiga. See ametikoht on mõttekas vaid juhul, kui ELil on omaette eelarve ja maksutulud ning vahendid ja poliitikameetmed selle eelarve haldamiseks ning EL on seega võimeline soodustama majanduskasvu ja sotsiaalset võrdsust.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ „Majanduskasvu elavdamine“, punkt 3.2 (ELT C 143, 22.5.2012, lk 10); „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm“, punktid 4.3.1 ja 4.3.4 (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8); „Euroala majanduspoliitika (2016)“, punkt 3.5 (ELT C 177, 18.5.2016, lk 41), „Euroala majanduspoliitika (2017)“, punkt 1.13 (ELT C 173, 31.5.2017, lk 33) ja „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ punkt 1.11 (ELT C 81, 2.3.2018, lk 124).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb investeerimisühingute suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 575/2013, (EL) nr 600/2014 ja (EL) nr 1093/2010“

[COM(2017) 790 final – 2017/0359 (COD)]

ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2013/36/EL ja 2014/65/EL“

[COM(2017) 791 final – 2017/0358 (COD)]

(2018/C 262/06)

Raportöör: **Jarosław MULEWICZ**

Konsulterimistaotlus	Euroopa Parlament: COM(2017) 790 final: 18.1.2018 ja COM(2017) 791 final: 18.1.2018 Euroopa Liidu Nõukogu: COM(2017) 790 final: 14.2.2018 ja COM(2017) 791 final: 14.2.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 114 ja 304
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	26.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	193/2/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) tunneb heameelt komisjoni ettepanekute üle ja loodab, et need aitavad tõhusalt kaasa komisjoni seatud eesmärkide saavutamisele.

1.1.1 Euroopa Liit vajab tugevamaid kapitaliturge, et edendada investeringuid, kasutada ära olemasolevaid rahastamisallikaid ja avada ettevõtjatele uusi rahastamisallikaid, pakkuda kodumajapidamistele paremaid rahalisi võimalusi ning tugevdada majandus- ja rahaliitu. Komisjon on võtnud endale kohustuse viia ellu kõik komponendid, et kujundada kapitaliturgude liit välja 2019. aastaks.

1.1.2 Teine eesmärk on seotud Brexitiga ja ELi vajadusega meelitada ligi investeerimisühinguid. Tulenevalt Ühendkuningriigi otsusest EList välja astuda tuleb ELi õigusraamistikku ajakohastada, et muuta EL finantsettevõtjate jaoks atraktiivseks. Kapitalituru ja investeerimistegevuse jaoks olulise sõlmpunktina on Ühendkuningriigis kõige rohkem investeerimisühinguid Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP). Ligikaudu poolte nende ühingute peakontor asub seal, järgnevad Saksamaa, Prantsusmaa, Madalmaad ja Hispaania. Enamik Euroopa Majanduspiirkonna investeerimisühinguid on väikesed või keskmise suurusega. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) hinnangute kohaselt kontrollivad kaheksa Ühendkuningriigis asuvat investeerimisühingut ligikaudu 80 % kõigi Euroopa Majanduspiirkonna investeerimisühingute varadest.

1.1.3 Kolmas eesmärk on luua investeerimisühingute jaoks konkreetne õigusraamistik. Praegu kehtiv usaldatavusraamistik on suunatud kõikidele krediitiasutustele ja nendega seotud riskidele. Investeerimisühingud ei võta vastu hoiuseid ega anna laene. Neil on seega palju väiksem krediidirisk ja risk, et hoiustajad võtavad raha välja lühikese etteteatamisajaga. Nende teenused keskenduvad finantsinstrumentidele, mida erinevalt hoiustest ei maksta välja nimiväärtuses, vaid mille

väärtus kõigub vastavalt turuliikumistele. Nad konkureerivad krediidasutustega siiski nende investeerimisteenuste osutamisel, mida krediidasutused võivad klientidele pangalitsentsi alusel pakkuda. Krediidasutused ja investeerimisühingud on seega kaks erinevat liiki asutust. Kuid süsteemselt olulised investeerimisühingud ei kuulu kapitalinõuete määruse ja kapitalinõuete direktiivi (CRR/CDR IV)⁽¹⁾ kohaldamisalasse ja neid käsitletakse finantsasutustena. Kuna kõnealused investeerimisühingud muutuvad krediidasutusteks, peaksid nad jätkuvalt kohaldama määrust (EL) nr 575/2013 ja direktiivi 2013/36/EL ning nende üle peaksid tegema järelevalvet krediidasutuste järelevalve eest vastutavad pädevad asutused, sealhulgas Euroopa Keskpank ühtse järelevalvemehhanismi raames.

1.1.4 Neljas komisjoni seatud eesmärk on luua investeerimisühingute jaoks ühtne integreeritud Euroopa usaldatavusraamistik. Investeerimisühingute erinevate äriprofiilide tõttu on nende asukohariigist sõltuvalt arvukalt õiguslikke erandeid. Paljude ettevõtjate jaoks, eelkõige nende jaoks, kes tegutsevad mitmes riigis, toob see kaasa regulatiivse keerukuse. See põhjustab täiendavaid riske. Praegu kehtiva õigusraamistiku rakendamine liikmesriikides toob investeerimisühingute jaoks kaasa üldise õiguskeskkonna killustatuse, võimaldades kahjulikku õiguslikku arbitraaži. See võib ohustada ühtse turu usaldusväärsust ja toimimist. Komisjoni pakutud investeerimisühingute suhtes kohaldatavad usaldatavusnõuded kehtivad enamike väikeste või keskmise suurusega investeerimisühingute suhtes kõikides ELi liikmesriikides.

1.2 Komitee märgib, et Ühendkuningriigis asuvate investeerimisühingute tegevus viiakse tahes-tahtmata üle liikmesriiki, mis kuulub pangandusliitu või euro-valuutatsooni, eeskätt rahanduskeskustesse, mis asuvad sellistes euroala riikides nagu Saksamaa, Prantsusmaa, Luksemburg, Madalmaad ja Iirimaa. ELi liikmesriigid, kes ei kuulu euroalasse, ei saa sellest osa.

1.3 Komitee tunneb heameelt, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd) kuuluvad eeldatavasti direktiivi ja määruse peamiste kasusaajate hulka. Proportsionaalsem ja sobivam usaldatavusraamistik peaks nende ettevõtjate jaoks parandama ettevõtlustingimusi ja vähendama turule sisenemise takistusi. See kehtib eriti kapitalinõuete ja halduskoormuse osas. Komitee juhib tähelepanu sellele, et need nõuded peaksid andma uue stiimuli innovatiivsetele ettevõtjatele, kes otsivad majanduskasvu digitaalsete vahendite kaudu. See hõlmab ka juurdepääsu rahastamisvahenditele selliste VKEde jaoks, kes ei ole ise pangad või investeerimisühingud. Asjakohasem usaldatavusraamistik võib ühtlasi aidata vabastada mitteproduktiivsete reguleerimistavadega seotud kapitali ja võimaldada väikestel investeerimisühingutel pakkuda oma klientidele – sealhulgas teistele VKEdele – paremaid teenuseid. See peaks samuti võimaldama investeerimisühingutel tegutseda kogu ELis vahendajana hoiuste mobiliseerimisel ja seeläbi hõlbustama Euroopa ettevõtjate juurdepääsu alternatiivsetele rahastamisallikatele väljaspool pangandussektorit.

1.4 Investeerimisühingute usaldatavusnõudeid ja järelevalvet käsitlevad kavandatud direktiiv ja määrus sisaldavad vajalikke eeskirju ja nõudeid seoses algkapitali, olemasoleva kapitali, järelevalvevolituste, avalikustamismääruste ja tasustamisega. Seeläbi väheneb investeerimisühingute finantstehingutega kaasnev risk. Jääb veel küsimus, mil määral kandub investeerimisühingu võetud risk üle tema klientidele – konkreetsetele investoritele ja ettevõtjatele. Kui investeerimisühingud tegutsevad oma klientide jaoks üksnes vahendajajana ja piirduvad investeerimisalase nõustamise või portfellihooldusega, siis kannab finantsinstrumentidega kaasnevat riski peamiselt klient.

1.5 Lahtiseks jääb küsimus, kas see, kui EL kehtestab ühepoolset konkreetset õigusraamistiku ELis tegutsevate investeerimisühingute jaoks, võtmata arvesse selliseid turge nagu Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Hiina ja India, ei too üleilmastumise ja e-kaubanduse kontekstis kaasa investorite põgenemist Euroopast. Uue finantsinstrumentide turgude direktiivi (MiFID 2) väga keeruline õigusraamistik ja finantstoodete registreerimise kohustus on viinud 20–50 % toodete turult kõrvaldamiseni. Sel põhjusel tuleks investeerimisühingutele mõeldud spetsiaalse õigusraamistiku uusi eeskirju jälgida ja neid paindlikult muuta juhul, kui need põhjustavad finantsturul negatiivse reaktsiooni. Komitee nõustub seisukohaga, et finantstehingud, mis moodustavad kuni 54 % üleilmsest SKPst, kujutavad endast olulist riski. Sellele vaatamata pakuvad

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 (ELT L 176, 27.6.2013, lk 1) muutmise kohta. Koos direktiiviga 2013/36/EL (kapitalinõuete direktiiv või CRD IV) (ELT L 176, 27.6.2013, lk 338) moodustab see investeerimisühingute jaoks praegu kehtiva usaldatavusnõuete raamistiku.

need ka suurt võimalust arengu rahastamiseks. Kui õigusraamistikku ei muudeta paindlikult, siis liiguvad investeerimisühingud vaatamata headele kavatsustele Ühendkuningriigist mitte ELi, vaid Ameerika Ühendriikidesse.

2. Taustteave

2.1 ELis on palju eri liiki investeerimisühinguid, mis osutavad erinevatele klientidele erinevaid teenuseid. EBA teatel oli EMPs 2015. aasta lõpul 6 051 investeerimisühingut. Peamiselt oli tegemist VKEdega. EBA sõnul kontrollivad ligikaudu kaheksa investeerimisühingut, kelle registreeritud tegevuskoht on Ühendkuningriik, ligikaudu 80 % kõigi EMP investeerimisühingute varadest. EBA teabe kohaselt tegeleb ligikaudu 40 % EMP investeerimisühingutest üksnes investeerimisnõustamise teenustega. 80 % EMP investeerimisühingute tegevus piirdub investeerimisnõustamise, korralduste vastuvõtmise ja edastamise, portfelli halduse ja korralduste täitmisega. Ligikaudu 20 %-l neist on lubatud kaubelda oma arvel või tagada finantsinstrumentide emissioone. Nende teenuste suhtes kohaldatakse praegu kõige rangemaid usaldatavusnõudeid.

2.2 Kõige rohkem EMP investeerimisühinguid asub Ühendkuningriigis kui kapitaliturgude ja investeerimistegevuse olulises keskuses (umbes poolte peakorter asub seal), järgnevad Saksamaa, Prantsusmaa, Madalmaad ja Hispaania. Enamik EMP investeerimisühinguid on väikesed või keskmise suurusega. Investeerimisühingud, mida käsitatakse süsteemselt olulistena, on praegu üldiselt Ameerika Ühendriikides, Šveitsis või Jaapanis asuvate pangakontsernide või maaklerite tütarettevõtted.

2.3 EBA on siiani eristanud ühteist investeerimisühingute kategooriat põhiliselt investeerimisteenuste alusel, mida nad võivad finantsinstrumentide turgude direktiivi⁽²⁾ raames osutada, ja selle alusel, kas nad hoiavad oma klientide raha ja väärtpabereid. Investeerimisühingute suhtes, mis osutavad mitmesuguseid teenuseid, kohaldatakse krediiti, turgu ja tegevusrisiki puudutavate kapitalinõuete ning potentsiaalse likviidsuse, tasustamise ja ettevõtte juhtimise aspektist samu nõudeid nagu krediidasutustele. Kuid ettevõtjad, kellel on piiratud volitused (mida peetakse üldiselt vähem riskantseteks, näiteks investeerimisnõustamine ning korralduste vastuvõtmine ja edastamine), on enamikest nendest nõuetest vabastatud. EBA teeb ettepaneku investeerimisühingute uueks klassifitseerimiseks üheteistkümmene kategooria asemel kolme kategooria alusel. Esialgsete soovitude järgi moodustavad süsteemselt olulised investeerimisühingud 1. klassi ja nende suhtes kohaldatakse jätkuvalt kapitalinõuete määruse ja kapitalinõuete direktiivi raamistikku. 2. klassi kuuluvad ettevõtjad, mis vastavad ühele järgmisele kriteeriumile: nad kauplevad oma arvel ja nende suhtes kohaldatakse turu- või vastaspoole krediidiriski; nad hoiavad ja valitsevad klientide vara; nad hoiavad klientide raha või ületavad kindlaksmääratud künniseid (nii kaalutusõigusel põhineva väärtpaberiportfelli valitsemise kui ka kaalutusõiguseväliste nõustamisteenuste raames valitsetavad varad, mis ületavad 1,2 miljardit eurot; täidetud kliendikorraldused, mille väärtus on vähemalt 100 miljonit eurot päevas hetkete hingute puhul ja/või vähemalt 1 miljard eurot päevas tuletisinstrumentide puhul; neil on varasid, mis kokku ületavad 100 miljonit eurot; kogubrutotulu ületab 30 miljonit eurot). Need ettevõtjad peavad arvutama oma kapitalinõuded uute riskinäitajate (K-tegurid) alusel. 3. klassi kuuluvad ettevõtjad, kes ei vii ellu ühtegi ülalmainitud tegevustest ja jäävad nimetatud künnistest allapoole. Need ettevõtjad ei pea vastama K-tegurite kohastele kapitalinõuetele.

2.4 Investeerimisühingute suhtes kohaldatav ELi õigusraamistik koosneb kahest põhiosast: esiteks finantsinstrumentide turgude direktiiv (MiFID) ning alates 2018. aasta jaanuarist uus finantsinstrumentide turgude direktiiv (MiFID 2) ja finantsinstrumentide turgude määrus (MiFIR)⁽³⁾, milles sätestatakse nii tegevusloa andmise tingimused kui ka korraldust ja ettevõtjat käsitlevad eeskirjad. Teiseks, samuti nagu krediidasutuste puhul, kohaldatakse nende suhtes kapitalinõuete määruks ja kapitalinõuete direktiivis sätestatud usaldatavusraamistikku, sest nad võivad konkureerida krediidasutustega nende investeerimisteenuste osutamisel, mida viimased võivad tänu oma pangalitsentsile klientidele pakkuda. Kuid

⁽²⁾ Finantsinstrumentide turgude direktiiv: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ (ELT L 145, 30.4.2004, lk 1).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 600/2014 finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012 (ELT L 173, 12.6.2014, lk 84).

krediidiasutuste suhtes kehtivad finantsinstrumentide turgude direktiivi kesksed nõuded, millega ühtlustatakse investeerimisteenuste osutamise tingimused investeerimisühingute ja krediidiasutuste jaoks, seda seoses nii investorikaitse ja finantsinstrumentide turgude direktiivi kohaste äritegevusnõuetega kui ka kapitalinõuete määruuse ja kapitalinõuete direktiivi kohaste kesksete usaldatavusnõuetega.

2.5 Nagu kapitalinõuete määruuse sätetes on ette nähtud, konsulteeriti investeerimisühingute usaldatavusraamistiku läbivaatamisel EBA, Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) ja neis Euroopa järelevalveasutustes esindatud liikmesriikide pädevate asutustega. Pärast seda, kui komisjon esitas 2014. aasta detsembris taotluse arvamuse saamiseks, esitas EBA 2015. aasta detsembris aruande, mis käsitles investeerimisühingutele kehtivat usaldatavusnõuete raamistikku, milles ta nõudis praeguse lähenemisviisi muutmist. Pärast komisjoni teist, 2016. aasta juuni taotlust arvamuse esitamiseks avaldas EBA 2016. aasta novembris aruteludokumendi võimaliku uue usaldatavusnõuete täitmise korra kohta, mida kohaldataks valdava enamiku investeerimisühingute suhtes. Dokumendi kohta sai kolme kuu jooksul märkusi esitada. Võttes arvesse tagasisidet ja lisateavet, mida EBA oli koos liikmesriikide pädevate asutustega investeerimisühingutelt kogunud, avaldas EBA 2017. aasta septembris oma lõplikud soovitused ja kutsus sidusrühmi neid kommenteerima. Uusi kapitalinõudeid käsitlevate soovituste täpset kalibreerimist toetas üksikasjalike andmete kogumine, millesse olid kaasatud investeerimisühingud. Seda tegid EBA nimel liikmesriikide pädevad asutused kahes etapis 2016. ja 2017. aastal.

2.6 EBA aruanne on terviklik ja avalikult kättesaadav hetkeolukorra analüüs, mis sisaldab andmeid investeerimisühingute arvu ja liikide kohta liikmesriikides. Aruandes tehakse ettepanek ka uue korra kohta enamiku investeerimisühingute jaoks, mille puhul jäetakse nad kapitalinõuete määruuse ja kapitalinõuete direktiivi raamistikust täiesti välja ning selle kohaldamisalasse jäetakse ainult ettepanekus esitatud muudetud lähenemisviisi alusel kindlaks määratud süsteemselt olulised ühingud. Ettepanek on kooskõlas ka MiFIDi ja MiFID 2-ga ning finantsinstrumentide turgude määruusega. Sätestades investeerimisühingute äritegevuse ja riskidega kohandatud usaldatavusnõuded, selgitatakse selles, millal ja miks need nõudeid kohaldatakse. Sellega seoses kõrvaldatakse mõned praeguse raamistiku usaldatavusnõuete mõnikord meelevaldse kohaldamise võimalused, mis on tingitud sellest, et need nõuded kehtestati finantsinstrumentide turgude direktiivis loetletud pankade investeerimisteenuste suhtes, selle asemel et kohaldada neid investeerimisühingute tehingute suhtes.

2.7 EBA tehtud läbivaatamise tulemusi⁽⁴⁾ arutati liikmesriikidega 2017. aasta märtsis ja oktoobris finantsteenuste komitees ning 2017. aasta juunis ja septembris panganduse, maksete ja kindlustuse eksperdirühmas. Arvesse võeti ka sidusrühmade seisukohti komisjoni 2017. aasta märtsis avaldatud esialgse mõjuhinnangu kohta. Lõpetuseks võttis komisjon arvesse ka märkusi, mis saadi varasemalt üldise finantstehingute jaoks mõeldud ELi õigusraamistiku tõhususe, nõuetele vastavuse ja järjepidevuse põhjaliku uurimise raames. Pidades silmas EBA korraldatud kõikehõlmavat avalikku arutelu ja üksikasjalikku andmete kogumist, ei pidanud komisjon vajalikuks korraldada paralleelselt üldine avalik arutelu. Selle asemel konsulteerisid komisjoni talitused sihtotstarbeliselt sidusrühmadega. Need konsultatsioonid hõlmasid järgmist:

- 27. jaanuari 2017. aasta aruteluforum sektori sidusrühmadega (investeerimisühingud, investorid, õigusbürood, konsultandid) seoses tulevast korda käsitlevate EBA ettepanekute projektiga;
- 30. mai 2017. aasta seminar praeguse korra kulude kohta ja
- 17. juuli 2017. aasta seminar EBA lõplike soovituste projekti kohta.

2.8 EBA hinnangul suurendaks uus kord üldiselt kõigi ELi süsteemselt mitteoluliste investeerimisühingute kapitalinõuete koondarvestuses 10 % võrreldes praeguste nõuete ja vähendaks neid 16 % võrreldes esimese samba lisanõuete tulemusel kohaldatavate kogunõuete ja. See, kuidas mõju investeerimisühingute vahel jaotuks, sõltub nende suurusest, nende osutatavatest investeerimisteenustest ja sellest, kui ulatuslikult uusi kapitalinõudeid nende suhtes kohaldatakse. Kasutada olevate omavahendite kohta leiab EBA, et ainult vähestel investeerimisühingutel – väikesel arvul investeerimishästajatel, kauplemisega tegelevatel ühingutel ja mitut teenust osutavatel ühingutel – ei oleks uute nõuete

⁽⁴⁾ EBA aruanne investeerimisühingute kohta, mis on koostatud vastuseks komisjoni 2014. aasta detsembri nõuandetaotlusele (EBA/Op/2015/20). Nagu on sätestatud kapitalinõuete määruuse asjaomastes artiklites, tehti see läbivaatamine, konsulteerides EBA, ESMA ja kõnealustes Euroopa järelevalveasutustes esindatud pädevate riiklike asutustega.

täitmiseks piisavalt kapitali. Sellesse rühma kuuluvate investeerimisühingute puhul, kelle jaoks nõuded suureneksid praegustega võrreldes rohkem kui poole võrra, võiks siiski teatud aastatel seada nõuetele ülempiiri.

2.9 Euroopa Liidu toimimise lepinguga antakse ELile pädevus võtta vastu asjakohased eeskirjad, mis käsitlevad siseturu rajamist ja toimimist (ELi toimimise lepingu artikkel 114). Direktiivid võetakse vastu, et hõlbustada kaubandustegevuse alustamist ja jätkamist ELis (ELi toimimise lepingu artikkel 53). See puudutab ka finantsteenuste osutajate, käesoleval juhul investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet käsitlevaid õigusakte. Kõnealuse kavandatud direktiivi sätted asendavad kapitalinõuete direktiivi sätted, mis põhinevad samuti ELi toimimise lepingu artiklil 53, kuna need sätted käsitlevad investeerimisühinguid. Käesolevas arvamuses käsitletava kavandatud määruse sätted asendavad määruse (EL) nr 575/2013 sätted, mis põhinevad samuti ELi toimimise lepingu artiklil 114, kuna need sätted käsitlevad investeerimisühinguid.

2.10 Uus kord ei mõjuta ELi eelarvet.

3. Märkused ja kommentaarid

3.1 Komitee tunneb heameelt, et kõnealuses ettepanekus sätestatakse nõuded, mis puudutavad järelevalveasutuste määramist, investeerimisühingute algkapitali ja olemasolevat kapitali, likviidsust, kontsentratsiooniriski, pädevate asutuste järelevalvevolitusi ja -vahendeid investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise järelevalve tegemiseks, aruandlust ja avalikustamist, järelevalvealast läbivaatamist ja hindamist, ettevõtte juhtimiskorda ja tasustamist. Seega sätestatakse direktiivis investeerimisühingute järelevalve ja kontrolli eeskirjad ja selle tulemuseks on iga liiki riskide vähenemine, mis võivad kaasneda nende ettevõtjate tegevusega. Direktiivi kohaldatakse kõigi investeerimisühingute suhtes, mis kuuluvad 2018. aasta jaanuarist kehtiva MiFID 2 alla.

3.2 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et ettepanekus nähakse ette, et liikmesriigid määravad asutuse, kes täidab käesoleva direktiivi kohaseid järelevalvevolitusi. Liikmesriigid võivad anda need volitused kapitalinõuete direktiiviga antud volitustena kas olemasolevale või uuele asutusele. Pädevatel asutustel peaksid olema volitused analüüsida ja hinnata investeerimisühingute usaldatavusnõuete täitmise olukorda ning õigus nõuda vajaduse korral muudatuste tegemist sellistes valdkondades nagu sisemine juhtimine ja kontroll ning riskijuhtimisprotsessid ja kehtestada vajaduse korral lisanõudeid, sealhulgas eelkõige kapitali- ja likviidsusnõudeid.

3.3 Komitee arvates on oluline, et pädevad asutused teevad tihedalt koostööd avaliku sektori asutuste või organitega, kes vastutavad nende liikmesriigis krediitiasutuste ja finantseerimisasutuste järelevalve eest. Liikmesriigid peavad tagama, et pädevad asutused teevad Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi liikmetena koostööd ja tagavad asjakohase ja usaldusväärse teabe liikumise eelkõige enda ja teiste Euroopa Finantsjärelevalve Süsteemi liikmete vahel. Iseäranis peaksid asutused tagama teabevahetuse järgmistes valdkondades: investeerimisühingu juhtimis- ja omandistruktuur, kapitalinõuete järgimine, investeerimisühingu kontsentratsioonirisk ja likviidsus, haldus- ja raamatupidamisarvestuse kord ning ettevõtja sisekontrollimehhanismid ja kõik muud asjaomased tegurid, mis võivad mõjutada investeerimisühingust tulenevat riski. Komitee arvates muutub Euroopa investeerimisturg läbipaistvamaks.

3.4 Pädevad asutused võivad edastada konfidentsiaalset teavet EBA-le, ESMA-le, Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogule (ESRN), liikmesriikide keskpankadele, Euroopa Keskpankade Süsteemile ja Euroopa Keskpangale kui rahandusasutustele ning asjaomasel juhul kui asutustele, mis vastutavad makse- ja arveldussüsteemide järelevalve eest, kui see teave on vajalik nende ülesannete täitmiseks. Komitee arvates looks see infosüsteemi Euroopa investeerimisühingute kohta, mis teoreetiliselt muudaks ebaausatel äriühingutel võimatuks finantstehinguid teha.

3.5 Sellise investeerimisühingu – eelkõige VKE – puhul, kes ei hoiu klientide raha või väärtpabereid, suureneb nõutav algkapital veidi, 50 000 eurolt 75 000 eurole. Süsteemselt olulise investeerimisühingu algkapitali nõudeid reguleeritakse kapitalinõuete määruse ja kapitalinõuete direktiiviga. Komitee kordab, et investeerimisühingute järelevalve direktiivi ettepanek on võimalus VKEdel, eriti selliste VKEdel jaoks, kes kasvavad digitaalsete vahendite abil.

3.6 Enam kui 1 200 ettevõtte andmed näitavad, et 80 % ettevõtjatest täidab kavandatud likviidsusnõudeid. Ligikaudu 70 % ettevõtjate käsutuses on vajalikust summast üle kolme korra suuremad summad. Seepärast leiab komitee, et uued eeskirjad ei põhjusta valdava enamuse olemasolevate investeerimisühingute turult kadumist.

3.7 Investeerimisühingute tasustamispoliitika peab olema läbipaistev ning sõltuma riskidest ja saadavast kasumist. Järelevalveasutused peavad tasustamissüsteeme kontrollima ja need heaks kiitma. Liikmesriigid peaksid nõudma, et investeerimisühingud avalikustaksid oma tasustamispoliitika ja tagama, et investeerimisühingud esitavad nõudmisel pädevatele asutustele teabe selle kohta, kui palju füüsilisi isikuid saab majandusaasta kohta tasu 1 miljon eurot või rohkem. Sellistel juhtudel tuleb ametiasutusi teavitada ka töökohustustest, asjaomasest ärivaldkonnast, palga põhiosadest, preemiatest, pikaajalistest tulemustasudest ja pensionimaksetest. See teave edastatakse EBA-le ja avaldatakse. Komitee arvates on see lähenemisviis, mille eesmärk on ühendada palgad investeerimisühingute majandustulemustega, täielikult põhjendatud.

3.8 Komitee tunneb heameelt, et välismaiste investeerimisühingute filiaale kontrollitakse ja nad on kohustatud esitama igal aastal teabe ühingu, tegevuse laadi ning tütarettevõtjate ja filiaalide asukoha, käibe ja töötajate arvu kohta täistööaja ekvivalendi alusel, maksustamiseelse kasumi või kahjumi, kasumilt või kahjumilt tasumisele kuuluva maksu ja saadud riikliku toetuse kohta.

3.9 Komitee pooldab ka direktiivi ettepaneku artikli 33 nõudmist, et pädevad asutused võtaksid asjakohaseid meetmeid, kui lõike 1 punktis e osutatud läbivaatamise ja hindamise käigus leitakse, et investeerimisühingu omakapitali majanduslik väärtus on langenud ulatuses, mis vastab rohkem kui 15 %-le tema esimese taseme kapitalist. See kehtib üldiselt ka investeerimisühingute kohta, kes suurendavad omakapitali.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et finantsinstrumentide turgude direktiivi laiendamisega kõikidele tuletisinstrumentide turgudele 2007. aastal jäeti mõned kaubatuletisinstrumentidega kauplemisele spetsialiseerunud äriühingud finantsinstrumentide turgude direktiivist ja usaldatavusnõuete täitmisest täielikult kõrvale. Paljude selliste finantsinstrumentidega tegelevate ettevõtete puhul on äritegevus üldiselt suunitletud nende ematettevõtjate riskide vähendamisele seoses alusvaraks olevate füüsiliste kaupade füüsilise tootmise, edastamise, ladustamise või omandamisega. Sõltuvalt sektorist (nt energeetika, põllumajandus) võib kaitsemeetmete ulatus olla märkimisväärne, mis praegu kehtiva õigusraamistiku kohaselt avaldab suuremat mõju kapitalinõuetele. Need ettevõtjad on nüüd hõlmatud investeerimisühingute järelevalvet käsitleva direktiivi ettepanekuga.

4.2 Komitee on seisukohal, et on oluline luua nüüd direktiivi ja määruse ettepanekuga uued riskiparameetrid (K-tegurid) ning võimalus kehtestada järk-järgult rangemad nõuded ja neid piirata. K-tegurid väljendavad kliendile tekitatavaid riske (*Risk-to-Customer*, RtC) ning oma arvel kauplevate ja kliendi korraldusi enda nimel täitvate ühingute puhul turule tekitatavaid riske (*Risk-to-Market*, RtM) ja ühingule tekitatavaid riske (*Risk-to-Firm*, RtF).

4.3 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et arvamustes „Pangandusreform – kapitalinõuded ja kriisilahendusraamistiku muutmine“ (ECO/424) ⁽⁵⁾ ja „Finantsinstrumentide turgude direktiiv / finantsinstrumentide turgude määrus“ (INT/790) ⁽⁶⁾ ning varasemates kapitalinõuete määrust ja kapitalinõuete direktiivi käsitlevates arvamustes on ta alati pooldanud usaldatavusnõudeid ELi kapitaliturgude jaoks.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ ELT C 209, 30.6.2017, lk 36.

⁽⁶⁾ ELT C 303, 19.8.2016, lk 91.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu soovitus kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta“

[COM(2017) 563 final – 2017/0244 (NLE)]

(2018/C 262/07)

Raportöör: **Imse SPRAGG NILSSON**

Kaasraportöör: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konsulterimine	Euroopa Komisjon, 17.11.2017
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artikli 29 lõige 1
Täiskogu otsus	17.10.2017
Vastutav seksioon	Tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	27.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	194/0/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab soovituse õigeaegsust, kuna enamikus liikmesriikides viiakse ellu märkimisväärseid õpipoisiõppe reforme, ning kiidab Euroopa Komisjoni soovi jõuda kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe küsimuses ühisele arusaamale.

1.2. Komitee jagab seisukohta, et Euroopa Komisjoni valitud õigusakt soodustab õpipoisiõppe kvaliteedi ja tõhususe parandamiseks tehtava ühise jõupingutuse koordineerimist. Samal ajal jäetakse sellega riikidele piisavalt paindlikkust.

1.3. Komitee märgib, et nõukogu soovituse ettepanekus sisalduvas Euroopa Komisjoni koostatud määratluses ja kriteeriumides järgitakse õpipoisiõppe valdkonna riiklike süsteemide mitmekesisust.

1.4. Komitee peab kiiduväärseks tõsiasja, et soovituse ettepanekuga kutsutakse liikmesriike üles edendama sotsiaalpartnerite aktiivset kaasamist õpipoisiõppe süsteemide väljatöötamisse, juhtimisse ja rakendamisse kooskõlas liikmesriigi töösuhete süsteemi ning haridus- ja koolitustavadega.

1.5. Komitee arvab, et õpipoisiõppe süsteemide kujundamine, juhtimine ja rakendamine peaks hõlmama ka selliste osalejate aktiivset kaasamist, keda tavaliselt ei nähta asjaomase valdkonna loomuliku sidusrühmana, kuid kes on selle protsessi jaoks samavõrd olulised – noorte- ja lastevanemate organisatsioonid, üliõpilasliidud ja õpipoisid ise.

1.6. Komitee tunnustab positiivset rolli, mis õpipoisiõppel võib olla oskuste ja tööalase konkurentsivõime suurendamisel, seda eriti just noorte puhul, kuid toonitab, et töötus on keeruline nähtus ning järgida tuleb terviklikku lähenemisviisi, et lisaks oskuste nõudlusele mittevastavuse probleemile tegeleda ka selle algpõhjustega.

1.7. Komitee usub, et soovitusete ettepanekus tuleks panna suuremat rõhku viisidele, kuidas õpipoisid saavad ise edendada vastutuse võtmist oma õpitee kujundamise ja juhtimise eest. Kui anda õpipoistele võimalus mõjutada ise oma õpikogemust, loodaks sellega produktiivsem õpikogemus, mis tuleks kasuks ka õpipoisiõppe pakkujale.

1.8. Komitee nõuab selgeid seoseid ning tõhusat kooskõlastamist ja koostööd algatustega, mis on juba käivitatud EQAVETi⁽¹⁾ võrgustiku poolt ja mis on seotud EURESega⁽²⁾.

1.9. Komitee kutsub üles looma algatusi, millega uuritaks õpipoiste õpirände potentsiaali ELis. Nendes tuleks arvestada liikmesriikides tehtud edusamme, eelkõige neid, mis puudutavad probleeme seoses õpipoiste õpirände toetamiseks vajalike tingimuste loomisega.

1.10. Komitee peab kiiduväärseks kavatsust jälgida soovitusete rakendamist kutseõppe nõuandekomitee toel ja Euroopa poolaasta kaudu ning soovib töötada välja näitajad mõju hindamiseks riikide tasandil. Komitee on valmis andma hinnangu soovitusete rakendamisele liikmesriikides organiseeritud kodanikuühiskonna vaatenurgast.

2. Nõukogu soovitusete ettepaneku taust

2.1. Ettepanek luua kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistik on jätk 2016. aasta Euroopa uuele oskuste tegevuskavale⁽³⁾ ning toetab ELi prioriteetide ellu viimist töökohtade, majanduskasvu ja investeringute valdkonnas. Ettepanekuga täiendatakse Euroopa sotsiaalõiguste sambas sätestatud prioriteete ja toetatakse nende rakendamist riikide tasandil. Kvaliteetne ja tõhus õpipoisiõpe on hädavajalik ka noortegarantii edukaks rakendamiseks ning ettepanek on vastus üha tungivamale üleskutsule tagada noortegarantii algatuse raames parema kvaliteediga praktikavõimalused.

2.2. ELi 2014.–2016. aasta integreeritud projektide sotsiaaldialogi programmi raames viisid Euroopa sotsiaalpartnerid õpipoisiõppe valdkonnas ellu mitu eraldiseisvat projekti: Euroopa Ametiühingute Keskkliit (ETUC) keskendus õpipoisiõppe kvaliteedile ning BusinessEurope, Euroopa Käsitöötajate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskkliit (UEAPME) ja Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskus (CEEP) keskendusid kulutõhususele. Nende töö tulemuseks oli ühisavaldus jagatud arusaama kujundamise kohta õpipoisiõppes „Towards a Shared Vision of Apprenticeships“,⁽⁴⁾ milles tõsteti esile nii õpipoisiõppe kvaliteeti kui ka kulutõhususe olulisust.

2.3. 2013. aastal loodi Euroopa Õpipoisiõppe Liit, selle näol on tegu erakordse platvormiga, mis toob kokku valitsused ja sidusrühmad (ettevõtted, sotsiaalpartnerid, kaubandus- ja tööstuskogad, kutsehariduse ja -õppe pakkujad, piirkonnad, noorte esindajad ja mõttekojad) eesmärgiga parandada õpipoisiõppe kvaliteeti, pakkumist ja mainet Euroopas⁽⁵⁾.

2.4. Kavandatud õigusaktis – nõukogu soovitus – järgitakse nii subsidiaarsuse kui ka proportsionaalsuse põhimõtet. Õigusaktina tähistab see liikmesriikide kohustust võtta soovitusete kirjeldatud meetmeid ja on tugevaks poliitiliseks aluseks Euroopa tasandi koostööle asjaomases valdkonnas. Kuna õpipoisiõpe põhineb tavaliselt töölepingul või mõnel muul lepingulisel suhtel, siis käsitletakse õpipoisiõppe nii tööloppijate kui ka töötajatena. Seepärast on kõnealuse algatuse õiguslikuks aluseks ELi toimimise lepingu artiklid 153, 166 ja 292.

2.5. Soovitusete üldine eesmärk on „suurendada õpipoiste tööalast konkurentsivõimet ja edendada nende isiklikku arengut ning aidata arendada tööturu vajadustele vastavat hea kvalifikatsiooniga tööjõudu“⁽⁶⁾. Selle konkreetne eesmärk on „luua õpipoisiõppe sidus raamistik, mis põhineb ühisel arusaamal kvaliteedist ja tõhususest ning millega võetakse arvesse liikmesriikide kutseharidus- ja kutseõppesüsteemide mitmekesisust“.

⁽¹⁾ EQAVET – Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistik kutsehariduse ja -õppe valdkonnas.

⁽²⁾ EURES – Euroopa tööalase liikuvuse portaal.

⁽³⁾ COM(2016)381 final.

⁽⁴⁾ Euroopa sotsiaalpartnerite ühisavaldus „Towards a Shared Vision of Apprenticeships“, 30. mai 2016.

⁽⁵⁾ Euroopa Õpipoisiõppe Liit.

⁽⁶⁾ COM(2017)563 final.

2.6. Soovitus mõistetakse õpipoisiõppe all „formaalse kutsehariduse ja -õppe korraldust, mis ühendab mahuka tööõppimise äriühingutes ja muudes töökohtades õppimisega haridus- või koolitusasutustes ning annab riiklikult tunnustatud kvalifikatsiooni. Seda iseloomustab lepinguline suhe õpipoisi, tööandja ja/või kutseharidus- ja kutseõppeasutuse vahel, kusjuures õpipoiss saab oma töö eest palka või hüvitist.“

2.7. Tagamaks, et õpipoisiõppe süsteemid vastavad tööturu vajadustele ja toovad kasu nii õppijatele kui ka tööandjatele, pakutakse ettepanekus välja ja soovitatakse võtta kasutusele kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe kriteeriumid kahes teineteist täiendavas valdkonnas. Esimese valdkonna („Õppimis- ja töötõingimused“) konkreetsete kriteeriumid on: kirjalik leping, õpiväljundid, pedagoogiline tugi, töökohta komponent, palk ja/või hüvitis, sotsiaalkaitse, töö-, tervishoiu- ja ohutustingimused. Teise valdkonna („Raamtingimused“) konkreetsete kriteeriumid on: õigusraamistik, sotsiaalpartnerite kaasamine, äriühingute toetamine, pändlikud õppimisvõimalused ja liikuvus, karjäärinõustamine ja teadlikkuse suurendamine, läbipaistvus, kvaliteedi tagamine ja hariduse omandanute edasise tegevuse jälgimine.

3. Üldised tähelepanekud

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab ja toetab kavandatud soovitusi, mis jätkab ja täiendab kõikide tasandite hiljutisi algatusi, milles keskendutakse kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe taaskäivitamisele Euroopa Liidus.

3.2. 2017. aasta Rooma deklaratsioonis lubasid riigipead ja valitsusjuhid töötada selle nimel, et luua „liit, kus noored saavad parima hariduse ja koolituse ning võivad õppida ja leida tööd kogu kontinendil“. Selle lubaduse oluline osa oli anda noortele oskused, mis võivad lihtsustada nende juurdepääsu tööturule. Tõhus viis selle saavutamiseks on õpipoisiõppe.

3.3. On selge, et õpipoisiõppe ei saa lahendada töötuse probleemi. Õpipoisiõppe võib olla kasulik igas vanuses töötute oskuste täiendamisel ja ümberõppes, et aidata neil naasta tööturule. Õpipoisiõppet tuleks pakkuda ka sisserändaja taustaga isikutele kui sotsiaalse kaasamise ja tööjõu integreerimise edendamise tõhusat poliitilist lähenemisviisi. Samas tuleks vältida õpipoisiõppe suunatust väheseid kutseoskusi nõudvatele töökohtadele ja koolituse kesist taset, mis võib kahjustada õpipoisiõppe mainet.

3.4. Õpipoisiõppe kui tööõppimise vorm võimaldab inimestel omandada kutsekvalifikatsiooni, aga ka konkreetse erialaga seotud oskusi ja pädevusi, parandades seeläbi nende tööalast konkurentsivõimet ja töökohta leidmise väljavaateid⁽⁷⁾. Õpikogemus peaks viima püsivate oskuste ja pädevusteni, mida saaks kasutada laiemalt kui üksnes konkreetse õpipoisiõppe kohtadel. See on võimalus toetada inimeste isiklikku arengut ning aidata neil omandada tehnilisi, digitaalseid, pehmeid ja sotsiaalseid oskusi terviklikul viisil.

3.5. Õpipoisiõppe võib olla eriti tõhus vahend, millega lihtsustada üleminekut haridus- ja koolitussüsteemist tööturule⁽⁸⁾. Paljude noorte puhul on see üleminekuperiood üha pikem ja selle lühendamisele tuleks pöörata rohkem tähelepanu. Seepärast tuleks koolitusvõimalused, nt õpipoisiõppe, muuta veelgi asjakohasemaks, võttes selleks kasutusele kvaliteedistandardid ja tõhusad süsteemid.

3.6. Kuigi õpipoiste hulgas on kõige rohkem noori õppureid, soovib komitee rõhutada, et õpipoisiõppe süsteemid tuleks kujundada selliselt, et need oleksid huvipakkuvad ka täiskasvanutele. Täiskasvanud õppijatele suunatud õpipoisiõpped pakuvad võimaluse omandada kvalifikatsiooni, mis suurendavad tööalast konkurentsivõimet ja loovad uusi võimalusi karjääri arendamiseks.

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Riiklike duaalsete haridussüsteemide kvaliteedi parandamine“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 57).

⁽⁸⁾ Andmed näitavad, et 60–70 % õpipoistest läheb pärast õpipoisiõppet otse tööle ning mõnel juhul küündib see määr 90 %-ni. (Euroopa Komisjoni veebileht õpipoisiõppe kohta).

3.7. Tööandjatel on aina rohkem puudus töötajatest, kellel on nõuetekohased oskused, mis vastaksid nende vajadustele ja aitaksid neil säilitada konkurentsivõimet. Õpipoisiõpe võib anda õpipoistele oskused, mis parandavad nende tööalast konkurentsivõimet ning mille järele on samas tööturul vajadus. Kui nii õpipoistele kui ka tööandjatele vajaminevad oskused kattuvad, võivad õpipoisiõppe süsteemid olla huvipakkuvad mõlema poole jaoks. Lisaks võimaldab õpipoisiõpe tööandjatel õpetada inimesed välja ja investeerida neisse ning saada endale nii aja möödudes kvalifitseeritud ja motiveeritud töötajad⁽⁹⁾.

3.8. Komitee on teadlik, et ettevõtted analüüsivad viise, kuidas nad saavad osaleda õpipoisiõppes, et muuta need enda jaoks ligiõmbavamaks ja kasulikumaks. Lisaks toonitab komitee, et õpipoisiõppe tõhusus kujutab endast mitmetahulist kontseptsiooni ja tegu ei ole pelgalt kulude-tulude analüüsiga. Ühelt poolt tähendab tõhusus seda, et tunnustatakse, et õpipoisiõppe pakkujad investeerivad õpikogemuse loomisse ning „ootavad, et investering tasuks end aja jooksul oskuste ja nõudluse parema sobivuse mõttes ära, mis julgustab ja soodustab õpipoisikohtade pakkumist“⁽¹⁰⁾. Teisalt tähendab see inimeste tõhusat üleviimist tööturule kvalitatiivsel viisil.

4. Õpipoisiõppe süsteemide kujundamine ja rakendamine – partnerlusel põhinev lähenemisviis

4.1. Paljudes riikides tuleks parandada olemasolevaid õpipoisiõppe süsteeme ja suurendada nende atraktiivsust. Probleemistik hõlmab üldsuse negatiivset arusaama õpipoisiõppest, õppeväärtust, vähest atraktiivsust tööandjate silmis ning piiratud või puuduvaid partnerlussuhteid organiseeritud kodanikuühiskonnaga süsteemide kujundamisel, rakendamisel ja hindamisel.

4.2. Õpipoisiõpe kujutab endast esmajoones haridusvõimalust ja peaks seepärast põhinema õppijakesksel lähenemisviisil ning olema suunatud õppija huvidele, suutlikkusele ja võimalustele, võttes samas arvesse ka tööturu vajadusi. See tähendab, et tagada tuleks õpipoiste potentsiaali täielik kasutamine ja õppe-eesmärkide saavutamine, mis tooks kasu ka tööandjatele.

4.3. Õpipoiste seisukohti tuleks võtta arvesse otsustes, mis võivad otseselt mõjutada õpipoisse ja nende õigusi enne õpipoisikohale asumist, õppe jooksul ja pärast seda. Neil peaks olema sõnaõigus õppe-eesmärkide osas ning olema võimalus anda tagasisidet oma õpipoisiõppe kvaliteedi ja tõhususe kohta. Esindusstruktuuride puudumine piirab õpipoiste võimalusi oma seisukohtade levitamisel.

4.4. Õpipoisiõpe võib aidata nii noortel kui ka täiskasvanud töötajatel omandada ameti või elukutse alal täielik pädevus ja oskused ning suurendada oma tööalast konkurentsivõimet. Paljudel juhtudel ei kasutata seda potentsiaali aga ära, kuna õpipoisiõpe ei ole kvaliteetne, prioriteediks ei ole seatud selle õppeväärtus ja õpipoiste õigused ei ole asjakohaselt kaitstud.

4.5. Lisaks on komitee seisukohal, et dünaamiline tööturg vajab pädevusi rohkem kui oskusi. Seepärast peaks õpitudemuste keskmeks olema püsivad pädevused, mitte lühiajalised oskused.

4.6. Õpipoisiõppel peaks olema tugev tööpõhine mõõde – vähemalt pool haridusajast tuleks pühendada tegevusala eripärade praktilisele tundmaõppimisele ja võimaluse korral tuleks see siduda rahvusvahelise kogemusega.

4.7. Töö leidmise koolitajad, mentorid või järelevaatajad peaksid olema nõuetekohaselt sertifitseeritud ja neil peavad olema õpipoiste koolitamiseks vajalikud pedagoogilised ja erialased oskused. Lisaks tuleks kooskõlas elukestva õppe põhimõttega võimaldada neile juurdepääs pidevale koolitusele.

4.8. Õpipoisiõppe kvaliteedi, tõhususe ja atraktiivsuse vahelist koostoimet on võimalik tagada üksnes kõigi asjakohaste sidusrühmade – koolituse pakkujate, sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide, õpipoiste – tiheda koostöö vahendusel riigi, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

4.9. Kõigil valitsustasanditel tuleks rajada struktuurid, millesse oleksid kaasatud kõik asjakohased sotsiaal-majanduslikud sidusrühmad (nt õpipoisiõppe pakkujad, tööandjate organisatsioonid, ametiühingud, tööstus- ja kaubanduskojad, noorteorganisatsioonid, üliõpilasliidud, õpipoisid) ning mis hõlmaksid selgeid protsesse ja rolle eesmärgiga mõjutada õpipoisiõppe programmide kujundamise, rakendamise ja järelevalvega seotud otsuseid ja neis programmides osaleda.

⁽⁹⁾ Euroopa Kutseõppe Arenduskeskusel (Cedefop), 2015, ülevaade – „Making apprenticeships work for small and medium enterprises“.
⁽¹⁰⁾ Kutseõppe nõuandekomitee arvamus „Shared vision for quality and effective apprenticeship and work-based learning“, 2. detsember 2016.

5. Õpipoisiõppe edendamine

5.1. Muutmaks tõsiasja, et eriti noored näevad õpipoisiõpet mitteatraktiivse või vähem maineka haridusteena, on vaja edendada õpipoisiõpet kui väärtuslikku valikut ja samaväärse kvaliteediga õppimisvõimalust ja mitte kui aktiivset tööturumeedet.

5.2. Õpipoisiõppe edendamine tuleks ühendada jõupingutustega käsitleda traditsioonilistel sotsiaalsetel rollidel põhinevaid soostereotüüpe, mis avaldavad endiselt negatiivset mõju õpipoisiõppele, õpipoisiõppe alustamisele, edendamisele ja selle reklaamimisele.

5.3. Kõik asjakohased sidusrühmad poliitikakujundajatest sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja haridusasutusteni täidavad õpipoisiõppe atraktiivsuse suurendamisel üliolulist rolli ning nad peaksid tegema koostööd. Õpipoisiõppe parema kuvandi edendamine peab käima käsikäes süsteemide kvaliteedi ja tõhususe parandamisega ning olema sellest sõltuv.

5.4. Avaliku sektori asutused peaksid investeerima rohkem ressursse rakendusmeetmetesse, et reklaamida õpipoisiõpet kohalikul tasandil võimalikele õpipoistele ning julgustada tööandjaid pakkuma võimalusi õpipoisiõppeks.

5.5. Komitee leiab, et on olemas võimalus kasutada Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid, et aidata liikmesriikides luua või edasi arendada kvaliteetseid ja tõhusaid õpipoisiõppe süsteeme, mis nõuavad raamistiku eesmärkide saavutamiseks suuremat finantsilist ja tehnilist toetust.

5.6. On väga oluline pakkuda tööandjatele, eriti VKEdele ja mikroettevõtjatele rahalist ja mitterahalist toetust, mida neil on vaja kvaliteetsete ja tõhusate õpipoisiõppe kohtade ja süsteemide loomiseks.

5.7. Õpipoisiõppe uue maine kujundamise protsessi aluseks peaks olema aus, kaasav, mittediskrimineeriv ja uuenduslik lähenemisviis. Ühiskonnas kõige ebasoodsamas olukorras olevatel inimestel peaks olema juurdepääs parimale toetusele ja nõustamisele, et jõuda kvaliteetse hariduse ja tööõppimiseni, mis vastab nende huvidele ja püüdlustele. Kõigil tasanditel tuleks kehtestada meetmed, et võidelda diskrimineerimisega sisserändaja staatuse, sotsiaal-majandusliku tausta, etnilise kuuluvuse, religiooni, soo või muu tunnuse alusel, mis takistab võrdset juurdepääsu õpipoisiõppe võimalustele.

6. Õppimis- ja töötingimused

6.1. Komitee on seisukohal, et õpipoisiõppe peaks tuginema tööandja, õpipoisi ning haridus- ja koolitusasutuse vahelisel kirjalikul ja õiguslikult siduvale dokumendil, olgu siis tegemist õppelepingu või kirjaliku lepinguga. Selles dokumendis tuleks määratleda selgelt kõikide poolte õigused ja kohustused ning see peaks sisaldama õppe-eesmärkide kirjeldust, ülesandeid ja muud olulist töökohta puudutavat teavet (sealhulgas, kuid mitte üksnes õpipoisiõppe kestus, tööaeg, tasustamine jne).

6.2. Komitee usub kindlalt, et õpipoistel on õigus korralikule tasule ja/või hüvitisele, mille osas lepatakse kokku kollektiivlepingute raames või kooskõlas riiklike või valdkondlike nõuetega. Piisav palk või hüvitis võib anda suuremale arvule inimestele, eeskätt neile, kes pärinevad madala sissetulekuga peredest, võimaluse õpipoisiõppe alustamiseks ning aidata vältida õpipoisiõppe kuritarvitamist kui tasustamata ja ülemäära paindlikku tööd.

6.3. Komitee kordab taas, et oluline on tagada õpipoiste asjakohane ja kohene teavitamine kõigist tervise- ja ohutusriskidest, millega nad õpipoisiõppe käigus kokku puutuvad, ning tagada, et õpipoisid on täielikult kaitstud tervise- ja ohutuslaste õigusaktidega.

7. Õpipoisiõppesüsteemide järelevalve ja hindamine

7.1. Kõik õpipoisiõppe pakkujad peaksid järgima kvaliteedistandardeid. Enne õpipoisiõpet, selle jooksul ja pärast seda tuleks õpipoistele alati pakkuda pädeva ülevaataja mentorlust, et kindlustada õppe-eesmärkide saavutamine, õpipoiste õiguste kaitse ning kvaliteet.

7.2. Kehtestada tuleks seiresüsteem, et jälgida õpipoiste edusamme oma õppe-eesmärkide saavutamisel ning õppekogemuse kvaliteeti ja tõhusust. Hindamisprotsessi tulemusi tuleks jagada õpipoiste ja õpiposiõppe pakkujatega, et võimaldada neil vajaduse korral olukorda parandada. Kus võimalik, tuleks seda seiresüsteemi kasutada selleks, et arvestada kokku õpiposiõpete arv, mis päädis õpipoisi jaoks hiljem töökoha saamisega.

8. Kvalifikatsioonide tunnustamine

8.1. Õpiposiõppe süsteemid peaksid andma ametlikud kvalifikatsioonid, mida koosõlas Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga tunnustatakse riigi, Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil. Tunnustatud kvalifikatsioonid tõhustaksid õpipoiste tööalast konkurentsivõimet ja liikuvust riigi ja ELi piires. Need peaksid pakkuma üleminekuvõimalusi ja andma õpipoistele pärast õpiposiõppe läbimist juurdepääsu kõrgharidusele.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1073/2009 rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta“

[COM(2017) 647 final – 2017/0288 (COD)]

(2018/C 262/08)

Raportöör: **Raymond HENCKS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 29.11.2017 nõukogu, 22.11.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 91 lõige 1
Komitee juhatuse otsus	17.10.2017
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	200/0/4

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee on nõus komisjoni ettepanekuga parandada liikuvust nende kodanike jaoks, kes kasutavad bussiteenuseid pikkade vahemaade puhul, soodustada säästvate transpordiliikide kasutamist ning võimaldada pakkuda teenuseid, mis on suuremal määral kooskõlas elanikkonna vajadustega, eeskätt madalaima sissetulekuga inimeste puhul.

1.2. Seejuures peetakse aga mõnes liikmesriigis problemaatiliseks ettepanekut laiendada rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohaldamisala kõigile rendi ja tasu eest tehtavatele liinivedudele, sealhulgas riigisisestele teenustele, mida korraldavad mitteresidendist vedajad.

1.3. Linnasiseste ja linnalähiste veoteenuste puhul uute eeskirjade kohaldamine, milles käsitletakse turulepääsu rahvusvahelise ja riigisisese liinibussiteenuse jaoks, mille puhul on sihtkoht väljumiskohast linnulennul vähem kui 100 või kuni 120 kilomeetri kaugusel, võib nende riikide sõnul tõsiselt ohustada üldist majandushuvi pakkuva teenusega seotud ülesande ja avaliku teenindamise kohustuste täitmist.

1.4. Määruse ettepanekus ei võeta arvesse liikmesriikidevahelisi märkimisväärseid erinevusi bussiteenuste korraldamise ja hinnakujunduse seisukohast, eeskätt linnasiseste ja linnalähiste veoteenuste puhul, mida pakutakse sageli tasuta või mille suhtes kohaldatakse üldisi või teatavatele reisijate kategooriatele suunatud tariifivähendusi, vastuseks sotsiaalsetele ja keskkonnaalastele vajadustele ja piirangutele, mis nõuavad spetsiifilisi ja mitmekesiseid eeskirju. Sellegipoolest on mõnes liikmesriigis ühistransporditurule vabam juurdepääs.

1.5. Kavandatavat sätet, milles nähakse ette, et rahvusvahelistele ja riigisisestele veoteenustele (sealhulgas linnasisesed ja linnalähised veod), mille sihtkoht on linnulennul vähem kui 100 kilomeetri kaugusel, võib keelata turulepääsu üksnes siis, kui osutatava teenusega ohustatakse kehtiva avaliku teenindamise lepingu majanduslikku tasakaalu, on oleks mõnel juhul keeruline ühildada üldhuviteenusega, mis peab olema taskukohase hinnaga ja nõuetekohase kvaliteediga kõikide jaoks. Austades ausat konkurentsi käsitlevaid õigusakte, on turul üksnes võimalik välja pakkuda kulupõhiselt fikseeritud hind. Siiski on mõnes liikmesriigis täielikult võib osaliselt dereguleeritud turg, kus on saavutatud mõistlikult häid tulemusi. Sellistel juhtudel võib ettepanek tähendada sammu tagasi.

1.6. Komitee kahtleb, kas määruse ettepanek on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikega 3, milles käsitletakse subsidiaarsuse põhimõtet, kuna Euroopa Liidu toimimise lepingu protokollis nr 26 antakse riiklikele, piirkondlikele ja kohalikele asutustele oluline roll ja laiaulatuslik kaalutusõigus osutada, tellida ja korraldada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, et tagada kõrge kvaliteet, ohutus ja vastuvõetav hind, võrdne kohtlemine ning üldise juurdepääsu ja kasutajate õiguste edendamine. Kuna riigisisesed kaugbussiliinid distantsiga üle 100 km on mõningates liikmesriikides juba dereguleeritud, siis ei saa püüdlust bussivedude vaba turu poole iseenesest kahtluse alla seada.

1.7. Komitee rõhutab, et liikmesriikidele tuleb kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega jätta neile aluslepinguga antud laiaulatuslik kaalutusõigus, et korraldada oma üldhuviteenuseid kooskõlas elanikkonna vajadustega. See tähendab muidugi seda, et ka need liikmesriigid, kus bussitranspordi turg on dereguleeritud, võivad jätkata endisel viisil ning komisjoni eesmärk seoses selliste teenuste ühtse turuga jääb saavutamata.

1.8. Viimaks rõhutab komitee, et uute bussiliinide avamine võib kahjustada avalike teenuste osutamist säästvamate transpordiliikidega. Seega peab komitee mõistlikuks, et kohalikud omavalitsused saavad tagada, et teenuste osutamisel kasutatakse tõhusaid vähese CO₂-heittega sõidukeid, mis ei suurendaks heitkoguseid, eriti raudteed jne. Seetõttu soovib komitee siduda maanteevedude turu liberaliseerimine „saastaja maksab“ printsiibi selgema kasutamisega kõigis transpordiliikides.

2. Sissejuhatus

2.1. Vastavalt ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 punktile g on Euroopa Liidul ja liikmesriikidel jagatud pädevus transpordi valdkonnas, ning muu hulgas on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 91 sätestatud järgmist:

- „a) ühised eeskirjad, mida kohaldatakse liikmesriigi territooriumile või sealt välja kulgeva rahvusvahelise transpordi suhtes, samuti läbi ühe või mitme liikmesriigi territooriumi kulgeva rahvusvahelise transpordi suhtes;
- b) tingimused, mille kohaselt võivad liikmesriigis transporditeenuseid osutada mitteresidentidest vedajad; [...]

2. Lõikes 1 osutatud meetmete vastuvõtmisel võetakse arvesse juhtumeid, mil nende kohaldamine võiks tõsiselt kahjustada teatud piirkondade elatustaset ja tööhõivet, samuti transpordiobjektide haldamist.“

2.2. Määruse (EÜ) nr 1073/2009 (rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu käsitlevate ühiseeskirjade kohta) muutmise soovib komisjon väidetavalt parandada liikuvust nende kodanike jaoks, kes kasutavad bussiteenuseid pikkade vahemaade puhul, soodustada säästvate transpordiliikide kasutamist ning võimaldada pakkuda teenuseid, mis on suuremal määral kooskõlas elanikkonna vajadustega, eeskätt madala sissetulekuga isikute puhul. Teatavates Euroopa keeltes ei ole eristust kaug- ja lähiveobusside (pr keeles autocar vs. autobus) vahel.

2.3. Vahemaa on sageli kaugveo bussiteenuste reguleerimisel üks peamisi kriteeriume. Näiteks peab see olema Ühendkuningriigis suurem kui 50 miili, Prantsusmaal ja Rootsis suurem kui 100 km.

2.4. Teatavates liikmesriikides on kaugveo bussiteenuste turg juba vähemalt osaliselt liberaliseeritud. Näiteks Saksamaa turu liberaliseerimine toimus kahel tingimusel: liinide pikkus peab olema vähemalt 50 km ja need ei tohi konkureerida rongiliiklusega. Prantsusmaal lubatakse nn Macroni seadusega kõikidel ettevõtjatel pakkuda liinivedusid, mille sihtkoht on rohkem kui 100 kilomeetri kaugusel.

3. Praegu kehtivad ühenduse eeskirjad

3.1. 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1073/2009 käsitleb rohkem kui üheksa inimese vedamist sõitjate rahvusvahelistel liinivedudel ning teatavatel tingimustel ja ajutiselt mitteresidentidest vedajatele loa andmist sõitjate riigisisese maanteeveo osutamiseks liikmesriigis.

3.2. Liikmesriigist kolmandasse riiki tehtavad veod on suures osas hõlmatud liikmesriikide ja asjaomaste kolmandate riikide vaheliste kahepoolsete lepingutega. Ühenduse eeskirju kohaldatakse seejuures transiidiriigina läbitavate liikmesriikide territooriumil.

3.3. Ühiseid eeskirju ei kohaldata linnasiseste ja linnalähiste bussiteenuste suhtes. Mitteresidendist vedaja korraldatavad kabotaažveod vastuvõtvas liikmesriigis on lubatud, välja arvatud veoteenused, millega vastatakse linnakeskuse või linnastu, samuti kõnealuse keskuse või linnastu ja seda ümbritsevate piirkondade vahelise transpordi vajadustele. Kabotaažvedusid ei korraldata rahvusvahelisest veost eraldi.

3.4. Seevastu kohaldatakse kabotaažvedu korraldavate bussiveoettevõtjate suhtes sätteid töötajate lähetamise kohta teenuse osutamise käigus.

3.5. Liikmesriigid peavad komisjonile igal aastal teatama nende vedajate arvu, kes on eelneva aasta 31. detsembri seisuga ühenduse tegevuslubade omanikud, ja kinnitatud ära kirjade arvu, mis vastab kõnealusel kuupäeval veonduses kasutatavate sõidukite arvule. 31. detsembri 2016. aasta seisuga oli ELis 34 390 maantee reisijateveo litsentsi ning 300 155 bussilitsentsi, millest 46 000 kasutati peamiselt pikamaa-reisijateveoks.

4. Komisjoni kavandatavad uued meetmed

4.1. Kohaldamisala laiendatakse ulatuslikult ning määrust kohaldatakse kogu liidus kõikide (rahvusvaheliste ja riigisiseste) liinibussivedude suhtes, mida korraldab liinivedude raames mitteresidendist vedaja.

4.2. Kehtivat määrust, milles määratletakse kabotaažvedu kui rendi või tasu eest tehtavat riigisisest sõitjatevedu, mida vedaja teostab vastuvõtvas liikmesriigis ajutiselt, muudetakse, kõrvaldades märke veo ajutise olemuse kohta. Seega kuulub kabotaažvedu liinivedude hulka.

4.3. Regulaarne kabotaažvedu on nüüdsest alates lubatud vaid ühenduse tegevusloa omamise korral. Ajutised kabotaaživeod on lubatud vaid siis, kui neile kehtib korraldaja ja vedaja vahel sõlmitud leping ning kui tegemist on juhuvedudega.

4.4. Liinivedude puhul eristatakse uues määruses ühelt poolt sõitjate rahvusvahelist ja riigisisest vedu sihtkohta, mis on väljumiskohast linnulennul vähem kui 100 kilomeetri kaugusel, ja teiselt poolt nimetatud vedu sihtkohta, mis on väljumiskohast linnulennul vähemalt 100 kilomeetri kaugusel.

4.5. Sõitjate rahvusvahelise liiniveo ja riigisisese liiniveo puhul sihtkohta, mis on väljumiskohast linnulennul vähemalt 100 kilomeetri kaugusel, on turulepääs täielikult liberaliseeritud.

4.6. Rahvusvahelistele ja riigisisestele liiniveoteenustele (sealhulgas linnasisesed ja linnalähised veod), mille sihtkoht on väljumiskohast linnulennul vähem kui 100 kilomeetri kaugusel, võib keelata turulepääsu, kui osutatava teenusega ohustatakse kehtiva avaliku teenindamise lepingu majanduslikku tasakaalu. Vahemaad, mis on väiksem kui 100 km, võib suurendada 120 kilomeetrini, kui kavandatavad liiniveod toimuvad väljumis- ja sihtkoha vahel, mille vahel pakutakse vedusid juba enam kui ühe avaliku teenindamise lepingu kohaselt.

4.7. Ekspressteenuseid, st teenuseid, millega tagatakse reisijate vedu kindlate vaheaegade järel kindlaksmääratud marsruudil ilma vahepeatusteta, käsitletakse nüüdsest liinivedudena, samamoodi kui veoteenuseid, mille puhul võetakse sõitjad peale ja lastakse maha varem kindlaks määratud peatustes.

4.8. Sõitjate bussiveo sektori jaoks luuakse sõltumatu ja erapooletu reguleeriv asutus, mille ülesandeks on:

- majandusanalüüside tegemine, et teha kindlaks, kas kavandatav uus teenus ohustaks avaliku teenindamise lepingu majanduslikku tasakaalu; Reguleeriva asutuse järeldused on rahvusvahelise ja riigisisese turu juurdepääsu valdkonnas lubade andmisega tegelevate asutuste jaoks siduvad. Reguleeriva asutuse otsuste suhtes kohaldatakse kohtulikku kontrolli;
- teabe kogumine ja jagamine terminalidele juurdepääsu kohta;
- terminaliettevõtjate otsuste vaidlustamise kohta otsuste tegemine.

4.9. Tehnilisi kohandusi ühenduse tegevuslubade, turule juurdepääsu andmise lubade ja muude sertifikaatide kohta tehakse komisjoni delegeeritud õigusaktiga.

4.10. Vedajatel on juurdepääsuõigus bussidele mõeldud parkimiskohtadele (terminalidele) võrdsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel tingimustel.

5. Üldised märkused

5.1. Kõnealuse määruse kohaldamisala laiendamine kõikidele mitteresidendist vedaja rendi või tasu eest osutatavatele liiniteenustele tähendab, et nimetatud vedaja võib pakkuda riigisiseseid liinivedusid samadel tingimustel kui residentidest vedajad ning et kabotaažvedu, kui ta on on pidev ja alaline, loetakse regulaarseks teenuseks. Seetõttu kohaldatakse kõnealust määrust kõikide rahvusvaheliste ja riigisiseste liinibussivedude suhtes.

5.2. Rahvusvaheliste ja riigisiseste veoteenuste puhul, mille sihtkoht on väljumiskohast linnulennul vähemalt 100 kilomeetri kaugusel, on turg täiesti liberaliseeritud ja turulepääsu keelamisel ei tohi enam arvesse võtta võimalikke avaliku teenindamise lepinguid.

5.3. Rahvusvahelise ja riigisisese liinibussiveo puhul, mille sihtkoht on linnulennul väljumiskohast vähem kui 100 km või 120 km kaugusel, võib turulepääsu keelata, kui ohustatakse kehtiva avaliku teenindamise lepingu majanduslikku tasakaalu ja kui asjaomase majandusanalüüsi tegemise eest vastutav sõltumatu reguleeriv asutus annab oma nõusoleku.

5.4. Vastupidiselt praegu kehtivale määrusele ei arvata komisjoni uues ettepanekus enam selge sõnaga välja linnasiseseid ja linnalähiseid bussiveoteenuseid, mille suhtes kohaldatakse nüüdsest uut määrust.

5.5. Lisaks ei saa turulepääsu üle otsustavad pädevad asutused enam taotlust tagasi lükata üksnes seetõttu, et vedaja pakub teistest vedajatest madalamat hinda. On aga tõendatud, et erasektori vedajad, kelle suhtes ei kohaldata avaliku teenindamise kohustust, pakuvad hindu (näiteks 1 euro pika vahemaa puhul), mis tulenevad selgelt dumpingust. Kõnealuse sätte üldist sõnastust ilma ühegi piiranguta võidakse käsitleda täieliku tegevusvabadusena, mis soodustab ebaausat konkurentsi.

5.6. Määruse ettepanekus ei võeta arvesse liikmesriikidevahelisi märkimisväärseid erinevusi bussiteenuste korraldamise ja hinnakujunduse seisukohast, eeskätt linnasiseste ja linnalähiste veoteenuste puhul, mida pakutakse sageli tasuta või mille suhtes kohaldatakse üldisi või teatavatele reisijate kategooriatele suunatud tariifivähendusi, vastuseks sotsiaalsetele ja keskkonnaalastele vajadustele ja piirangutele, mis nõuavad spetsiifilisi ja mitmekesiseid eeskirju. Sellegipoolest on mõnes liikmesriigis ühistransporditurule vabam juurdepääs.

5.7. Komitee kahtleb, kas määruse ettepanek on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikega 3, milles käsitletakse subsidiaarsuse põhimõtet, ning leiab, et üksikasjalikus selgituses (ette nähtud protokoll nr 2 (subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta) artiklis 5) sätestatud väited ei ole sugugi veenvad. Kuna riigisisene kaugbussiliinid distantliga üle 100 km on mõningates liikmesriikides juba dereguleeritud, siis ei saa püüdlust bussivedude vaba turu poole isenesest kahtluse alla panna.

5.8. Sõitjate vedu on aga üldist majandushuvi pakkuv teenus, mis on ette nähtud aluslepingus ja mille suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõiget 2, milles sätestatakse, et „[e]ttevõtjad, kellele on antud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine või kes on fiskaalmonopolid, alluvad aluslepingute eeskirjadele, eriti konkurentsieskirjadele niivõrd, kuivõrd nimetatud eeskirjade kohaldamine juriidiliselt ega faktiliselt ei takista nendele määratud eriülesannete täitmist“.

5.9. Selles artiklis peetakse esmatahtsaks ülesande nõuetekohast täitmist, mis ei sõltu majanduslikul tasakaalul põhinevast käsitlusviisist.

5.10. Ühised väärtused, mida rakendatakse üldist majandushuvi pakkuvate teenuste ülesannete täitmisel ja mida kirjeldatakse protokollis nr 26 üldhuviteenuste kohta (üldhuviteenused, viidates ELi toimimise lepingu artiklile 14), on muu hulgas riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste oluline roll ja laiaulatuslik kaalutusõigus osutada, tellida ja korraldada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, kõrge kvaliteet, ohutus ja vastuvõetav hind, võrdne kohtlemine ning üldise juurdepääsu ja kasutajate õiguste edendamine.

5.11. Sellest tuleneb, et majanduslik tasakaal ei ole üks väärtustest, millega peavad üldist majandushuvi pakkuvad teenused kindlasti kooskõlas olema. Majanduslikku tasakaalu võib mõningatel juhtudel olla raske ühildada teenusega, mis peab olema kõigi jaoks taskukohase hinnaga. Turul on üksnes võimalik välja pakkuda kulupõhiselt fikseeritud hind, mis ei saa aga tagada kõikidele juurdepääsu taskukohase hinnaga teenusele. Siiski tuleb märkida, et mõnes liikmesriigis on täielikult või osaliselt dereguleeritud turg, kus on saavutatud mõistlikult häid tulemusi. Sellistel juhtudel võib ettepanek tähendada sammu tagasi.

5.12. Seetõttu saab kõnealuse määrusega loodud reguleeriv asutus üksnes hinnata, kas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõikes 2 ja protokollis nr 26 sätestatud tingimused on täidetud või mitte, seejuures on see õigus (ilmse vea tuvastamine) seni üksnes komisjonil, tingimusel et Euroopa Liidu Kohtusse esitatakse kaebus.

5.13. Vastupidiselt komisjoni uuele ettepanekule on aluslepinguga kooskõlas praegu kehtiva määruse (EÜ) nr 1073/2009 säte, nimelt artikli 8 lõike 4 punkt d (mille tühistamiseks tegi komisjon ettepaneku), milles sätestatakse, et „kui liikmesriik otsustab üksikasjaliku analüüsi põhjal, et asjaomane vedu mõjutaks oluliselt samalaadsete teenuste, mis on hõlmatud ühe või mitme avaliku teenindamise lepinguga kooskõlas ühenduse kehtivate õigusaktidega, elujõulisust asjaomasel piirkonnas“.

5.14. Komitee leiab seetõttu, et artikli 8 eespool toodud sätet ei ole vaja muuta, vaid liikmesriikidele tuleks kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega jätta neile aluslepinguga antud laiaulatuslik kaalutusõigus, et korraldada üldhuviteenuseid oma vajaduste kohaselt, välja arvatud komisjoni tuvastatud ilmse vea korral.

5.15. Viimaks rõhutab komitee, et uute bussiliinide avamine võib kahjustada avalike teenuste osutamist muude, säästvamate transpordiliikidega, eeskätt rongiliikluse puhul. Seetõttu ei ole üksnes majanduslikel põhjustel mõeldav, et samal teelõigul loobutakse raudteeteenusest.

5.16. Komitee tuletab selles kontekstis meelde, et ühtsete Euroopa raudteepiirkonna eeskirjade väljatöötamise eesmärk on luua selline Euroopa raudteepiirkond, mis suudaks (jätkusuutlikult) konkureerida teiste veoliikidega.

5.17. Tuleb aga tõdeda, et konkurents raudtee- ja maanteeveo vahel on suurel määral ebaaus asjaolu tõttu, et raudteeveo-ettevõtjate makstavad lõivud ja tegevuskulud on ligikaudu kolm korda suuremad bussiveo-ettevõtjate kuludest. Siiani on aga jäänud märkimisväärsete tulemusteta komisjoni teadaanne meetmete kohta „võtta arvesse transpordi väliskulusid kooskõlastatult ja veoliikide lõikes tasakaalustatult, nii et tasud kajastaksid ühiskonnal kanda tulevate väliskulude taset“.

5.18. Seetõttu soovib komitee siduda maanteevedude turu liberaliseerimine „saastaja maksab“ printsiibi selgema kasutamiseга kõigis transpordiliikides.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 92/106/EMÜ (millega kehtestatakse ühiseeskirjad kaupade teatavate kombineeritud vedude kohta liikmesriikide vahel)“

[COM(2017) 648 final/2 – 2017/0290 (COD)]

(2018/C 262/09)

Raportöör: **Stefan BACK**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 29.11.2017 Euroopa Ülemkogu, 4.12.2017
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artikli 91 lõige 1
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	159/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab algatust ajakohastada direktiivi 92/106/EMÜ (edaspidi „direktiiv“), et muuta kombineeritud vedude kontseptsioon tõhusamaks ja atraktiivsemaks ning transport säästvamaks kooskõlas transpordipoliitikat käsitlevas 2011. aasta valges raamatus seatud eesmärkide ja Pariisi kokkuleppe raames võetud kohustustega.

1.2. Komitee pooldab direktiivi kohaldamisala laiendamist riigisestele vedudele, et maanteevedusid veelgi vähendada.

1.3. Komitee suhtub soosivalt ka püüdlustesse direktiivi lihtsustada, et muuta see kontseptsioon atraktiivsemaks ja suurendada õiguskindlust.

1.4. Komitee peab eriti kasulikuks maanteeveoetappide määratlemise lihtsustamist, sh liikmesriikidele pakutavat paindlikkuse võimalust, mis võimaldab kohandamist kohalike oludega. Komitee juhib aga tähelepanu sellele, et piirang 20 % esimese etapi laadimiskoha ja viimase etapi mahalaadimiskoha vahemaast võib kaasa tuua maanteeveo vahemaad, mis ületavad oluliselt 300 kilomeetrit, millest pikemate vedude puhul eelistatakse transporti käsitlevas 2011. aasta valges raamatus järkjärgulist üleminekut maanteetranspordilt teistele transpordiliikidele.

1.5. Et hõlbustada juurdepääsu teabele direktiivi rakendamise kohta igas liikmesriigis ja kombineeritud vedude kavandamist, soovib komitee kehtestada igale liikmesriigile kohustuse teha direktiivi rakendamisega seotud asjakohane teave kättesaadavaks selleks ette nähtud veebisaidil.

1.6. Komitee tunneb heameelt, et nõuetele vastavuse kontrolli jaoks esitatavate dokumentide põhjalik loetelu ja säte, et neid dokumente võib esitada elektrooniliselt, tagavad suurema selguse ja lihtsuse. Komitee soovib, et vajaduse korral lisataks esitatavatele dokumentidele ka mis tahes riigisisesed otsused, millega lubatakse pikem maanteeveoetapp.

1.7. Komitee pooldab kavandatavat kohustust liikmesriikidele investeerida ümberlaadimisterminalidesse, eriti kohustust kooskõlastada investeeringud naaberliikmesriikidega. Komitee kahtleb aga, kas eesmärk, et maksimaalne vahekaugus ükskõik millisest ELi punktist lähima terminalini oleks 150 kilomeetrit, on realistlik, pidades silmas olukorda madala rahvastikutihedusega ja hõredate raudtee- ja sadamavõrgustikega piirkondades, ning soovib tagada selgesti mõistetava paindlikkuse võimaluse.

1.8. Komitee leiab, et kindluse suurendamiseks ja ergutava mõju kiirendamiseks tuleks kombineeritud vedude toetusmeetmed lugeda siseturuga kokkusobivaks ning jätta välja riigiabi eeskirjade alusel teatamise nõuetest, kui toetus jääb alla eelnevalt määratletud ülemmäära.

1.9. Komitee peab küsitavaks artikli 1 lõike 2 teises lõigus kavandatud sätte otstarbekust, millega nähakse ette, et kombineeritud veo osana ei võeta arvesse teatavaid sisevee- ja meretranspordietappe. Komitee on seisukohal, et see ettepanek on ebaselge ja seda võidakse erinevalt tõlgendada, ning kahtleb ka selle kasulikkuses, kuna raudteetranspordi puhul pole peetud vajalikuks kehtestada sarnaseid valikukriteeriume, mis põhinevad ilmselgelt põhimõttel, et välistatakse valikud, mida pole vaja soodustada.

1.10. Komiteel on ka raske mõista, miks jäetakse muutmata direktiivi artiklis 4 esitatud nn kabotaažierand. Transpordipoliitika tasandil toob komitee esmalt välja menetluses olevad ettepanekud rahvusvahelisele kaupade maanteeveo turule juurdepääsu kohta, pidades silmas kabotaaži ning käimasolevat arutelu turulepääsu ja konkurentsi, sh sotsiaalsete aspektide kohta. Komitee juhib tähelepanu ka üldisele põhimõttele, et teenuste osutamine muus riigis kui teenuse osutaja asukohariik peaks olema ajutine. Komitee arvates ei ole põhjust vältida sätet, et maanteeveoetapid kombineeritud vedude raames on eraldi veod, välja arvatud juhul, kui kogu vedu toimub ühe veoki või ühe sõidukite kombinatsiooniga, mis hõlmab traktorit, ning et määrus (EÜ) nr 1072/2009 on kohaldatav kõigile vedudele. Direktiivi artiklit 4 tuleks vastavalt muuta.

1.11. Komitee peab üllatavaks, et direktiivi muutmise ettepanekutes pole käsitletud direktiivi artiklis 2 esitatud sätet, millega nõutakse, et liikmesriigid vabastavad artiklis 1 nimetatud kombineeritud veod kõigist kvoodisüsteemidest ja lubade andmise süsteemidest 1. juuliks 1993. Pidades silmas direktiivi laiendatud kohaldamisala, võiks seda artiklit praegusel kujul tõlgendada selliselt, et sellele oleks ilmselt kavandatud laiem mõju, eriti turulepääsu osas. Seepärast soovib komitee selle artikli ümber sõnastada või välja jätta.

1.12. Komitee nendib, et direktiivi muutmise ettepanekus pole öeldud midagi töötajate lähetamist käsitleva direktiivi 96/71/EÜ kohaldatavuse kohta kombineeritud vedudele. Komitee eeldab, et see direktiiv on kohaldatav ka kombineeritud vedudele ja seda ka komisjoni kavandatava erinormi (*lex specialis*) puhul, mis käsitleb lähetamist maanteevedudel (COM (2017) 278).

1.13. Komitee soovib rõhutada ka digiteerimise olulist potentsiaali kombineeritud vedude soodustamisel ja edendamisel. Eespool on esitatud mõned näited võimalikest edasistest sammudest. Selles valdkonnas on arengupotentsiaal märkimisväärne kogu transpordi, sh kombineeritud vedude jaoks.

1.14. Samuti soovib komitee, et komisjon kaaluks Küprose ja Malta puhul võimalust leida lahendus transpordikuludele, nagu nõukogu määruses (EÜ) nr 1405/2006.

2. Arvamuse taust

2.1. 8. novembril 2017 esitas Euroopa Komisjon liikuvuse paketi teise osa, eesotsas olulise teatisega „Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia elluviimine“ (COM(2017) 675).

2.2. Paketi teine osa hõlmab järgmisi ettepanekuid:

— ettepanek sõiduautode ja kaubikute uute 2020. aasta järgsete CO₂-heitenormide kohta koos ettepanekuga muuta määrust (EÜ) nr 715/2007, lisades rangemad heitenormid;

- ettepanek vaadata läbi keskkonnasõbralike sõidukite direktiiv 2009/33/EÜ, et muuta selliste sõidukite riigihanget soodustavad sätted tõhusamaks;
- ettepanek muuta direktiivi 92/106/EMÜ kombineeritud vedude kohta, et selliseid vedusid veelgi edendada ning soodustada maanteevedusid vähendavaid transpordikontseptsioone;
- ettepanek muuta määrust (EÜ) nr 1073/2009 rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääsu kohta, et turgu veelgi avada ja seega edendada autoliikluse vähendamiseks odavamalt ühistransporti bussidega.
- Pakett sisaldab ka alternatiivkütuste taristut käsitlevat tegevuskava, et edendada investeeringuid kõnealuse taristu rajamise ja seega soodustada ELis piiriülest liikuvust alternatiivkütuseid kasutades.

2.3. Pakett sisaldab pakkumisele ja nõudlusele suunatud meetmeid, mille eesmärk on aidata Euroopal saavutada vähese heitega liikuvus ja tugevdada Euroopa autotööstuse ja liikuvuse ökosüsteemi konkurentsivõimet. Selle eesmärk on pakkuda suuremat poliitilist ja regulatiivset kindlust ja tagada võrdsed tingimused.

2.4. Käesolevas arvamuses käsitletud ettepanekuga muudetakse direktiivi 92/106/EMÜ, millega kehtestatakse ühiseeskirjad kaupade teatavate kombineeritud vedude kohta liikmesriikide vahel (COM(2017) 648). See sisaldab järgmisi põhielemente.

- Kombineeritud vedod ei pea enam olema oma olemuselt piiriüleised. Komisjoni hinnangul on riigisisestel kombineeritud vedudel liikmesriikides märkimisväärne potentsiaal.
- Eemaldatakse maanteeväliste vedude miinimumpikkuse nõue. Teisest küljest näeb uus säte ette, et alternatiivi puudumise korral ei võeta arvesse mere- ja siseveetransporti.
- Kombineeritud vedudel võib kasutada mis tahes laadimisüksust, mis vastab standardites ISO6346 või EN 13044 sätestatud kriteeriumidele, ja maanteeõidukit, mida saab vedada raudtee-, sisevee- või meretranspordivahendiga.
- Praegust maanteetranspordi piiramise eeskirja muudetakse, nii et esimene ja/või viimane maanteeveoetapp ELis võib olla 150 km linnulennul või 20 % esimese etapi laadimiskoha ja viimase etapi mahalaadimiskoha vahemaast linnulennul. See piirang ei kehti tühjade laadimisüksuste kohta ega pealevõtmise või kohaletoimetamise paika vedamise kohta.
- Liikmesriigid võivad lubada eelmises punktis märgitustest pikemaid vahemaid, et oleks võimalik jõuda lähimasse vajaliku varustuse ja mahutavusega terminali.
- Et maanteevedu aktsepteeritaks kombineeritud veo osana, peab ettevõtja tõestama, et vedu on osa kombineeritud veost. Ettepanekus on öeldud, millist teavet tuleb esitada vedude kohta tervikuna ja nende eri osade kohta. Täiendavat teavet ei tohi nõuda. Teavet võib esitada mitmesuguste veodokumentide kujul, sh elektrooniliselt. Teavet peab olema võimalik esitada teel toimuva kontrolli ajal.
- Põhjendatud kõrvalekaldeid kavandatud marsruudist aktsepteeritakse.
- Liikmesriikidel on kohustus võtta vajalikud meetmed ümberlaadimisterminalide jaoks vajalike investeeringute toetamiseks, kooskõlastades seda naaberliikmesriikidega.
- Iga liikmesriik peab määrama ühe või mitu ametiasutust, kes vastutavad direktiivi rakendamise eest ja toimivad rakendamisprobleemide korral kontaktpunktina.
- Ettepanekuga nähakse ette ka aruandlusnõuded, mida liikmesriigid peavad täitma, võttes arvesse kombineeritud vedude arengut.

- Praegune erand kabotaažieskirjadest jääb kehtima maanteevedude (maanteeveoetappide) kohta, mis on osa liikmesriikidevahelisest piiriülesest veost ja toimuvad täielikult ühe liikmesriigi territooriumil. Komisjon põhjendab seda erandit, väites, et korraldatud arutelude tulemuste põhjal aitab see säte kombineeritud vedude lahendused atraktiivsemaks muuta. Komisjon viitab ka Euroopa Kohtu otsusele kohtuasjas 2/84 (komisjon vs. Itaalia), milles ollakse seisukohal, et kombineeritud vedu tuleks käsitada ühe omavahel seotud rahvusvahelise veona.
- Komisjon juhib ettepaneku põhjuste hulgas tähelepanu asjaolule, et töötajate lähetamise eeskirjad kehtivad nii riigisiseste kombineeritud vedude kui ka kabotaaži kohta. Töötajate lähetamise ja rahvusvaheliste kombineeritud vedude eeskirjade kohta pole aga midagi selget öeldud.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee toetab algatust ajakohastada kombineeritud vedusid käsitlevat direktiivi, et muuta kombineeritud vedude kontseptsioon tõhusamaks ja atraktiivsemaks. Sellega muudetakse transport säästvamaks, vähendatakse maanteevedusid ja kasvuhoonegaaside heitkoguseid ning aidatakse kaasa transpordipoliitikat käsitlevas 2011. aasta valges raamatus seatud eesmärkide saavutamisele ning ELi ja selle liikmesriikide kohustuste täitmisele Pariisi kokkuleppe raames.

3.2. Komitee kiidab heaks kavatsuse laiendada direktiivi kohaldamisala nii, et see hõlmaks riigisiseseid vedusid, millel on praegu rakendamata potentsiaal kombineeritud vedude arendamiseks ning seega ka maanteevedude vähendamiseks.

3.3. Komitee kiidab heaks ka kombineeritud vedusid reguleeriva raamistiku lihtsustamise, mille eesmärk on muuta see kontseptsioon paremini juurdepääsetavaks ja suurendada õiguskindlust, mis mõlemad peaksid muutma kombineeritud vedod atraktiivsemaks.

3.4. Selles kontekstis on eriti kasulik suurem selgus kriteeriumide osas, mis on seotud maanteeveoetappide määratlemisega: kriteeriumid on lihtsad, selged ega võimalda ilmselt mitmesuguseid tõlgendusi. Komitee leiab aga, et piirang 20 % esimese etapi laadimiskoha ja viimase etapi mahalaadimiskoha vahemaast linnulennul võib kaasa tuua maanteeveo vahemaad, mis ületavad 300 km piirangut, mille ületamisel eelistatakse transporti käsitlevas 2011. aasta valges raamatus järkjärgulist üleminekut maanteetranspordilt teistele transpordiliikidele, eriti piirkondades, kus võrgustikud on hõredad või terminalid asuvad üksteisest kaugel. Komitee peab aga esmatähtsaks üldist huvi muuta kombineeritud vedude kontseptsioon kasutajate jaoks huvitavaks, samuti selge ja lihtsa määratluse lisaväärtust, ning kiidab seepärast kavandatava lahenduse heaks.

3.5. Komitee pooldab ka liikmesriikidele antud paindlikkust pikendada vajaduse korral maanteeveoetappe, et oleks võimalik jõuda geograafiliselt lähimasse transporditerminali, kus on olemas peale- või mahalaadimiseks vajalik ümberlaadimissuutlikkus, mis hõlmab ümberlaadimisvahendeid, terminali mahutavust ja asjakohaseid raudtee-kauba-veoteenuseid.

3.5.1. Komitee tõdeb, et ilmselt on liikmesriikide otsustada, kas selline luba antakse üldiselt kohaldatava sättega või iga juhtumi puhul eraldi. Komitee rõhutab läbipaistvuse olulisust ja on seepärast seisukohal, et nii sellealased riiklikud sätted kui ka vajaduse korral konkreetsete juhtumite puhul langetatud otsused tuleks teha kättesaadavaks selleks ette nähtud veebisaidil kooskõlas ettepaneku artikli 1 lõikes 7 nimetatud uue artikli 9a teise lõiguga.

3.6. Kombineeritud vedude kavandamise hõlbustamiseks ja selle kontseptsiooni atraktiivsemaks muutmiseks soovib komitee teha kogu asjakohane teave direktiivi rakendamise kohta liikmesriikides kättesaadavaks igas liikmesriigis selleks ette nähtud veebisaidil ning lisada sellekohane säte ettepaneku artikli 9a teise lõiku.

3.7. Komitee kiidab heaks ettepaneku artiklis 3 esitatud selgitused dokumentide kohta, mis tuleb esitada nõuetele vastavuse kontrolli jaoks, samuti täiendavate dokumentide nõudmise keelu ja võimaluse esitada nõutavad dokumendid elektrooniliselt. See säte hõlbustab veotegevust ja suurendab õiguskindlust. Siiski kahtleb komitee, kas tehtud otsuse koopia tuleks samuti kättesaadavaks teha juhtumite puhul, kus liikmesriik on artikli 1 lõike 3 kolmanda lõigu alusel andnud loa pikemaks maanteeveoetapiks ja kõnealune luba on konkreetse otsuse vormis.

3.8. Komitee tõdeb rahuloluga, et rõhku on pööratud investeeringutele ümberlaadimisterminalidesse ja kohustusele selliseid investeeringuid naaberliikmesriikide ja komisjoniga kooskõlastada, et tagada tasakaalustatud ja piisav geograafiline jaotus, eriti üleeuroopalises transpordivõrgus, ja esmajoonel tagada, et ükski koht ELis poleks niisugusest terminalist kaugemal kui 150 km. Komitee kahtleb aga, kas see eesmärk on realistlik madala rahvastikutihedusega ning hõreda raudtee- ja sadamavõrgustikuga piirkondades.

3.9. Kombineeritud vedude toetamisest tuleb teatada Euroopa Komisjonile ja enne toetuse väljamaksmist tuleb sellele anda heakskiit riigiabi eeskirjade kohaselt. Pika menetlustoimingu tõttu saab abivajaja toetuse enamikel juhtudel kätte 3 aasta möödumisel pärast riikliku ametiasutuse otsust abi andmise kohta ja mõnikord, kui kavasad tuleb kohandada, võib abivajaja kogu toetuse kaotada. Ebakindluse vähendamiseks ja menetluse kiirendamiseks peab komitee vajalikuks, et teatud määrast allapoole jääv abi, näiteks 35 % kogukuludest, tuleks automaatselt lugeda lepingukohaseks ja vabastada teatamiskohustusest.

3.10. Komitee soovib ka juhtida tähelepanu võimalustele, mida pakutakse kombineeritud vedude edasiarendamiseks digiteerimise teel. Ettepanekus tehakse samm selles suunas, kuna võimaldatakse kasutada elektroonilisi dokumente ja kõigis liikmesriikides luuakse spetsiaalsed veebisaidid.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Komitee tõdeb, et ettepaneku artikli 1 teises lõigus arvatakse kombineeritud vedude kontseptsioonist välja mis tahes sisevee- või meretransport, mille puhul puudub võrdväärne maanteetranspordi alternatiiv või mis on majanduslikult tasuva veotoimingu puhul vältimatu. Säte paistab olevat seotud sisevee- ja meretranspordi etapi miinimumpikkuse nõude kõrvaldamisega ja toetab preambuli põhjenduses 9 esitatud väidet, et „seepärast oleks vaja kõnealune etapi miinimumpikkus välja jätta, kuid säilitada samas olukord, kus direktiivi kohaldamisalast jäävad välja teatavad toimingud, näiteks avamereveod ja lühikesed parvlaevasõidud“. Komitee peab vaieldavaks nii selle sätte sisu kui ka sõnastust.

4.1.1. Paistab, et praeguse direktiivi puhul on sisevee- ja meretranspordi 100 km nõude üks eesmärk jätta välja lühikesed parvlaevasõidud või avamereveod, eristades neid lähimerevedudest. Selle järelduse aluseks on asjaolu, et 100 km nõue kehtib ELi-sisestele vedudele. Artikli 2 teises lõigus tehtud ettepaneku eesmärk on ilmselgelt sama.

4.1.2. Siiski paistab, et praegu kavandatav säte tekitab tõenäoliselt ebakindlust selle osas, mille kohta see kehtib, ja võib isegi kaasa tuua regulatiivse takistuse kombineeritud vedude projektide elluviimisele.

Seepärast jääb kriteeriumi „puudub võrdväärne maanteetranspordi alternatiiv“ puhul lahtiseks, kas võrdväärsust tuleks hinnata ajakulu, kilometraaži või maksumuse alusel. Samuti on kriteeriumi „majanduslikult tasuva veotoimingu puhul vältimatu“ võimalik mitmeti tõlgendada.

4.1.3. Komitee kahtleb seepärast kavandatava sätte kasulikkuses, eriti kuna raudteetranspordi puhul pole peetud vajalikuks sarnaseid valikukriteeriume, mis põhinevad ilmselgelt põhimõttel, et välistatakse valikud, mida pole vaja soodustada.

4.2. Komiteel on ka raske mõista, miks jäetakse muutmata direktiivi artiklis 4 esitatud nn kabotaažierand. Transpordipoliitika tasandil soovib komitee siinkohal esmalt tuua välja menetluses olevad ettepanekud rahvusvahelisele kaupade maanteeveo turule juurdepääsu kohta, pidades silmas kabotaaži ning praegust rõhuasetust turulepääsule ja konkurentsile, sh sotsiaalsetele aspektidele. Komitee peab silmas ka üldist põhimõtet, et teenuste osutamine muus riigis kui teenuse osutaja asukohariik peaks olema ajutine.

4.2.1. Komitee võtab teadmiseks komisjoni kaks argumenti valitud lahenduse toetuseks. Üks argument on see, et avaliku arutelu käigus ettevõtjatel saadud vastuste põhjal aitab praegune lahendus kombineeritud vedud atraktiivseks muuta. Teine argument on see, et direktiivi praeguse sõnastusega määratluse järgi käsitatakse kombineeritud vedu ühe rahvusvahelise veotoiminguuna. Selle argumenti toetuseks viitab komisjon Euroopa Kohtu kohtupraktikale, eelkõige kohtuasjale 2/84 (komisjon vs. Itaalia).

4.2.2. Komitee arvates tugineb Euroopa Kohtu kohtupraktikal põhinev argument lihtsalt asjaolule, et kohus pidi järgima seadusandja valikut määratleda kombineeritud vedu viisil, mis võimaldab seda käsitada ühe veo või reisina. Seepärast oleneb see üksnes sellest, kas seadusandja otsustab käsitada kombineeritud vedu tervikuna või mitme eraldi veotoiminguna, mis toimuvad teatud veokontseptsiooni raames. Igal juhul juhib komitee tähelepanu sellele, et kui direktiiv vastu võeti, pidas seadusandja vajalikuks näha veotetevõtjatele ette vaba juurdepääs turule seoses teekonna alguse või lõpu maanteeveoetapiga, mis moodustab kombineeritud veo lahutamatu osa ja mis võib, aga ei pruugi hõlmata piiri ületamist.

4.2.3. Komitee arvates ei ole põhjust vältida sätet, et maanteeveoetapid kombineeritud vedude raames on eraldi veod ning et määrus (EÜ) nr 1072/2009 on kohaldatav kõigist maanteevedudele. Direktiivi artiklit 4 tuleks vastavalt muuta.

4.3. Sellega seoses on ka üllatav tõdeda, et ettepanek ei sisalda direktiivi artiklis 2 esitatud sätet, millega nõutakse, et liikmesriigid vabastavad artiklis 1 nimetatud kombineeritud veod kõigist kvoodisüsteemidest ja lubade andmise süsteemidest 1. juuliks 1993, pidades eelkõige silmas asjaolu, et direktiivi kohaldamisala kavatakse laiendada, nii et see hõlmaks riigisiseseid kombineeritud vedusid.

4.3.1. Kui direktiivi kohaldamisala laiendatakse, nii et see hõlmab riigisiseseid kombineeritud vedusid, kehtib see säte ka nende vedude kohta. Sätte sõnastus on üsna ebamäärane ja seda võib tõlgendada nii, et sellega vabastatakse kombineeritud veod määruses (EÜ) nr 1071/2009 sätestatud tegevusalale lubamise eeskirjadest ja kõigist turule juurdepääsu piirangutest seoses kombineeritud vedudega.

4.3.2. Komitee eeldab, et selline mõju pole taotluslik, ja soovib seega artikkel välja jätta või see ümber sõnastada, nii et oleks selge, et kvoodisüsteemidest ja lubade andmisest vabastamine kehtib, ilma et see piiraks tegevusalale pääsemise või turulepääsu eeskirju iga kaasatud transpordiliigi puhul.

4.4. Komitee nendib ka, et ettepanekus ei mainita töötajate lähetamist käsitleva direktiivi kohaldatavust kombineeritud vedude suhtes, välja arvatud seletuskirjas sisalduv viide töötajate lähetamist maanteevedudel käsitleva kavandatava erinormi (*lex specialis*) kohaldatavusele. See tähendaks, et direktiivi 96/71/EÜ kohased töötajate lähetamise eeskirjad kehtiksid maanteevedude kohta riiklike kombineeritud vedude kontekstis.

4.4.1. Komitee eeldab, et töötajate lähetamise eeskirjad kehtivad mis tahes lähetamise korral selliste kombineeritud vedude raames, mis vastavad direktiivi 96/71/EÜ artiklis 1 ja kavandatavas erinormis sätestatud kriteeriumidele, juhul kui see erinorm heaks kiidetakse.

4.5. Komitee võtab teadmiseks mure – olles sellele juba varem viidanud – pikkade mereühenduste kulude pärast äärepoolsete saarte puhul, nagu Küpros ja Malta. Selle suhtes on asjakohane viidata toetusmehhanismile, mis loodi nõukogu määrusega (EÜ) nr 1405/2006, et hüvitada põllumajanduslikud transpordikulud Egeuse mere teatud väikesaarte puhul. Komitee soovib, et komisjon kaaluks võimalust leida Küprose ja Malta puhul sarnane lahendus.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantesõidukite edendamise kohta“

[COM(2017) 653 final – 2017/0291 (COD)]

(2018/C 262/10)

Raportöör: **Ulrich SAMM**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 30.11.2017 Euroopa Liidu Nõukogu, 4.12.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 192
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	206/0/2

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab keskkonnasõbralike sõidukite direktiivi põhiideed kui osa keskkonnahoidliku liikuvuse paketist, kuigi sellel on üksnes väike mõju võrreldes üldiste jõupingutustega, mida on vaja ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks ja eelkõige transpordis süsinikdioksiidiheite vähendamiseks, sest selle direktiivi kohaldamisala piirdub ainult **riigihangetega**. Direktiivi eesmärk on edendada teatavaid sõidukikategooriaid (summutist väljuvatest heitgaasidest vabad sõidukid), mis kasutavad mitte üksnes keskkonnasõbralikku, vaid kõige keskkonnasõbralikumat tehnoloogiat, nõudes selliste sõidukitega seotud minimaalsete hanke-eesmärkide kehtestamist.

1.2. Komitee kritiseerib direktiivi ebaselgust, ennekõike **teabe hajutatust** ja erinevaid määratlusi, ning keerulisi keskkonnasõbralike sõidukite arvutusviise kahe ajavahemiku jooksul, mil heite piirmäärade määratlused suure tõenäosusega taas muutuvad. See tekitab sidusrühmade seas märkimisväärset **ebakindlust**.

1.3. Heite piirmääradega seotud ebakindlust silmas pidades kahtleb komitee, et 2025. aastani kestev **üleminekuperiood** aitab tõepoolest vähendada tehnoloogialõhet, enne kui summutist väljuvatest heitgaasidest vabad sõidukid muutuvad laialdaselt kättesaadavaks, ning leiab, et see pigem ärritab riigihangete valdkonna otsustetegijaid. Selle tulemusena võidakse hangetega oluliselt viivitada või neid isegi kiirendada, kuid kasutades vananenud tehnoloogiat, mis takistaks seega võimalikke tulevasi investeeringuid uude heitevabasse tehnoloogiasse.

1.4. Kõige suurem ebakindlus valitseb **raskeveokite** suhtes. Üleminekuperioodil ei ole heitenorme ette nähtud ning summutist väljuvatest heitgaasidest vabade sõidukite tehnoloogia on kergsõidukitega võrreldes vähem väljaarendatud. Üleminekuperioodi esimeses etapis on biometaanist saadud maagaas lubatud, kuid vähendatud kaaluteguriga, samal ajal kui järgmises etapis puuduvad heite piirmäärad ja määratlused üldse ning puudub teave, kuidas uusi heite piirmäärasid tuletada. Komitee järeldab nende asjaolude põhjal, et direktiiv on raskeveokite suhtes **enneaegne**, ning soovib selle osa kõnealuselt ettepanekust eraldada ja tegeleda sellega hilisemas etapis.

1.5. Komitee väljendab heameelt **tehnoloogiliselt neutraalse** lähenemisviisi üle ja jääb avatuks uutele arengutele, mida saab eeldada käimasoleva intensiivse teadus- ja arendustegevuse põhjal, mida EL toetab. Komitee soovib siiski märkida, et direktiivis ei järgita seda lähenemisviisi täiel määral. Muud käivitustehnoloogiad kui akuga elektrisõidukid kujutavad endast suurt potentsiaali keskkonnahoidliku liikuvuse jaoks. Komitee peab kahetsusväärseks, et seda ei ole direktiivis piisavalt tunnustatud, näiteks mis puudutab täielikult mittefossiilseid kütuseid või ehk tulevikus CO₂st või jäätmetest toodetud sünteetilisi kütuseid, mida on võimalik toota elektri ülejäägist.

1.6. Pidades silmas nüüdisaegses transporditehnoloogias toimuvaid arenguid, soovib komitee kasutada järgmiste aastate jaoks kindlaksmääratud heite piirnormide ja hanke-eesmärkide asemel **paindlikumat lähenemisviisi**. Näiteks miinimumeesmärkide vahehindamine näib olevat vähim, mille alusel piirmäärade kohandamist hilisemas etapis lubada.

1.7. Suur osa riigihangetest on seotud linnadele ja valdadele kuuluvate **kohalike ühistranspordiasutustega**, kelle rahalised vahendid on üsna piiratud. Komitee väljendab suurt muret selle lähenemisviisi **proportsionaalsuse** pärast, sest seal ei võeta üldse arvesse nimetatud asutuste rahalist lisakoormust ega võrrelda kõnealust ettepanekut teiste tööstuspoliitika variantidega. Seega ei ole ilmne, et riigihangetega peamiselt linnadele ja valdadele kaasnev lisakoormus on kõige tõhusam viis tööstuse tegevuse ja turu arendamise stimuleerimiseks.

1.8. Komitee rõhutab, et lisakulud võivad tuua kaasa kõrgemate piletihindade, kõrgemate kohalike maksude või isegi ühistranspordi pakkumuse vähenemise kujul märkimisväärse **koormuse kodanikele**. Lisaks tuleks tunnustada linnade ja valdade jõupingutusi puhta õhu saavutamisel, sealhulgas ühistranspordi kasutamise laiendamise abil, ja neid ei tohiks takistada uute hanke-eeskirjadega, millega nõutakse miinimumeesmärkide saavutamist kõigis liikmesriikides, kuid mida on raske täita ja kontrollida omavalitsuste tasandil, kus on palju mitmesuguseid väikesi ja suuri ühistranspordiasutusi.

1.9. Kuna alltöövõtt kuulub samuti komisjoni ettepaneku kohaldamisalasse, on komitee mures võimalike **väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele** kaasnevate tagajärgede pärast. Tegelikult aitavad paljud väikesed kohalikud ettevõtjad kohalike ühistranspordiettevõtete alltöövõtjatena kaasa ühistransporditeenuste osutamisele suuremates linnapiirkondades ning nende käsutuses ei pruugi olla kõnealuses direktiivis nõutud sõidukeid, mistõttu ei pruugi nad enam alltöövõtjateks kvalifitseeruda.

1.10. Komitee järeldeb, et ühistranspordi ajakohastamise ja keskkonnasõbralike sõidukite hangete peamine takistus on **rahalise toetuse puudumine**, ning kutsub komisjoni üles esitatud ettepanekut uuesti läbi vaatama, keskendudes rahastamisele ja võttes seejuures ennekõike arvesse olemasolevaid vahendeid. Konkreetse rahalise toetuse kavandamisel tuleb võtta arvesse riikide, linnade ja piirkondade erinevust, mis tuleneb nii majanduse tugevusest kui ka linnapiirkondades elavate inimeste osakaalust, seades põhieesmärgiks ühtlustada keskkonnasõbralike sõidukite hanked kõigis liikmesriikides.

1.11. Komitee märgib, et peale keskkonnasõbralike sõidukite suurema vajaduse ühistranspordis on väga tähtis veenda rohkem kodanikke ühistransporti kasutama, muutes selle atraktiivsemaks (ühendused, mugavus), selle asemel et keskenduda madalatele piletihindadele.

2. Sissejuhatus

2.1. EL panustab **vähese süsinikdioksiidiheitega energiasüsteemile**, mida on kirjeldatud **puhta energia pakettis**, mille eesmärk on kiirendada, ümber kujundada ja tugevdada ELi majanduse üleminekut puhtale energiale kooskõlas kohustustega, mis EL võttis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul, säilitades samas majanduskasvu ja töökohtade loomise olulised eesmärgid.

2.2. EL on juba palju ära teinud. Ajavahemikul 1990 kuni 2016 vähendati **kasvuhoonegaaside heitkoguseid** 23 %, samas kui majandus kasvas samal perioodil 53 %. See edu on saavutatud mitmetes sektorites, välja arvatud **transpordisektoris** – sektor, mis toodab ligikaudu 24 % Euroopa kasvuhoonegaaside heitkogustest (2015. aastal) ja mille heitkogused on Euroopa majanduse elavdamisega veelgi suurenenud. Lisaks avaldab linnade õhusaaste piiramise kiireloomulisus lisasurvet vajadusele keskkonnasõbraliku transpordi järele.

2.3. Seetõttu pooldab komitee **Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegiat**,⁽¹⁾⁽²⁾ sealhulgas selle eesmärgi ja meetodeid, mis on kooskõlas 2011. aasta **ELi transpordipoliitika valge raamatuga**⁽³⁾. Lisaks hõlmas 2016. aasta novembri pakett „**Puhas energia kõikidele eurooplastele**“ ja strateegia „**Säästva liikuvuse suunas**“ (2017) tegevust, millega kiirendada keskkonnasõbralike sõidukite kasutuselevõttu, mille komitee on heaks kiitnud,⁽⁴⁾⁽⁵⁾

⁽¹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽²⁾ ELT C 173, 31.5.2017, lk 55.

⁽³⁾ COM(2011) 144 final.

⁽⁴⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 64.

⁽⁵⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 195.

2.4. Hiljutine **keskkonnahoidliku liikuvuse pakett**⁽⁶⁾ hõlmab nüüd konkreetseid õiguslikke algatusi, nagu **keskkonnasõbralike sõidukite direktiiv** (mida käsitletakse käesolevas arvamuses), uued CO₂ normid sõidukitele, üleeuroopalise alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtmist käsitlev tegevuskava, kombineeritud vedu käsitleva direktiivi läbivaatamine, reisijateveo teenuseid käsitlev määrus ja akusid käsitlev algatus, mis on ELi tervikliku tööstuspoliitika oluline strateegia.

2.5. Transpordi süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamise mitmesuguste vahendite hulgas võib keskkonnasõbralike sõidukite **riigihange** olla nõudlusepoolse stiimulina suure tähtsusega. Riigihange võib stimuleerida turu arendamist, näiteks linnabusside turuosas. Keskkonnasõbralike sõidukite sõidukipargi riigihange võib mõjutada ka keskkonnasõbralike kergsõidukite ostmist eraisikute poolt.

3. Kehtiva (vana) direktiivi puudujäägid

3.1. Keskkonnasõbralike sõidukite riigihanke edendamiseks võttis Euroopa Komisjon 2009. aastal vastu **direktiivi 2009/33/EÜ** (keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantesõidukite edendamise kohta), mille komitee on heaks kiitnud⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾.

3.2. Kuid Euroopa ametiasutused on keskkonnasõbralike sõidukite direktiivi raames ostnud üsna väikeses koguses vähese heitega või heitevabasid sõidukeid ja muid alternatiivkütuseid kasutavaid sõidukeid. Näiteks moodustasid ajavahemikul 2009–2015 akuga elektrisõidukid, kütuseelemendiga sõidukid, pistikühendusega hübriidsõidukid ja maagaasil töötavad sõidukid keskmiselt ligikaudu 1,7 % kõikidest uutest bussidest.

3.3. Mõned liikmesriigid või üksikud piirkonnad või linnad on juba pannud paika põhjalikud riigihanke raamistikud, milles sätestatakse minimaalsed hankenõuded keskkonnasõbralike, st vähese heitega ja heitevabade sõidukite või muid alternatiivkütuseid kasutavate sõidukite jaoks. Kuid sellest ei piisa, et kehtestada piisavalt stiimuleid ja turuajendeid kogu liidus.

3.4. 2015. aastal tehtud järeelhindamises tuvastati direktiivis olulised puudujäägid. Direktiiv mõjutas keskkonnasõbralike sõidukite turuleviimist ELis vähe, sest liit ei ole siiani stimuleerinud keskkonnasõbralike sõidukite riigihangeid. Peamised avastatud puudused on järgmised:

— direktiivis ei määratleta selgelt mõistet „keskkonnasõbralikud sõidukid“;

— direktiiv ei hõlma muid võimalusi kui ametiasutuste tehtavad otseostud ega käsitle sõidukite rentimist, liisimist või väljaostuvõimalusega liisimist, ega ka muid transporditeenuste lepinguid kui avalik reisijatevedu;

— direktiivis kirjeldatud rahalise väärtuse hindamise meetodikat on riikide ametiasutused harva kasutanud, sest see on liiga keeruline.

3.5. Mõjuhinnangu osana konsulteeriti 2016. ja 2017. aastal sidusrühmadega direktiivi parandamiseks pakutud erinevate valikuvõimaluste üle. Selle tulemusel pakuti välja muudatuste pakett, et määratleda selgelt keskkonnasõbralike sõidukite mõiste ning kergsõidukite ja raskesõidukite minimaalsed hanke-eesmärgid. Selliseid ühtlustatud kriteeriume ei ole veel ELi tasandil kehtestatud.

4. Ettepanekud direktiivi läbivaatamiseks

4.1. Läbivaatamine tagab, et uues direktiivis määratletakse keskkonnasõbralike sõidukite mõiste ja see hõlmab nüüd kõiki asjaomaseid hanketavasid koos lihtsustatud ja tõhusamate menetlustega. Olulised uued elemendid on:

— keskkonnasõbralike sõidukite mõiste, mis kergsõidukite puhul põhineb summutist väljuvatest heitgaasidest vaba sõidukit käsitleval lähenemisviisil ja raskesõidukite puhul alternatiivkütustel;

⁽⁶⁾ COM(2017) 675 final.

⁽⁷⁾ ELT C 51, 17.2.2011, lk 37.

⁽⁸⁾ ELT C 424, 26.11.2014, lk 58.

- üleminekuperiood 2025. aastani, mille jooksul käsitletakse ka vähese heitega sõidukeid keskkonnasõbralike sõidukitena, kuid neid loetakse ainult kaaluteguriga 0,5;
- säte kõnealuse direktiivi alusel delegeeritud õigusakti vastuvõtmise kohta, et rakendada raskesõidukite suhtes samasugust lähenemisviisi kui kergsõidukite puhul pärast seda, kui tulevikus on ELi tasandil vastu võetud selliste sõidukite heitenorme käsitlev õigusakt;
- laiendamine muudele hankevormidele kui ostmine ehk sõiduki liisimine, avaliku teenindamise lepinguid, mis käsitlevad maantee ühistransporditeenuseid, sõiduplaaniväline sõitjatevedu ja bussi rentimine koos juhiga;
- minimaalsete hanke-eesmärkide kindlaksmääramine liikmesriikide tasandil, mis esitatakse liikmesriikide ja sõidukikategooriate kaupa;
- välismõjude rahalise väärtuse hindamise metoodika kõrvalejätmine;
- liikmesriikides aruandluskava sisseviimine, et anda iga kolme aasta järel aru direktiivi rakendamisest: 2023. aastal esitatakse vahearuanne ja 2026. aastal täielik aruandlus 2025. aasta eesmärgi saavutamise kohta.

5. Konkreetsete märkused

5.1. Komitee pooldab keskkonnasõbralike sõidukite direktiivi põhiideed, kuigi sellel on ainult väike mõju võrreldes üldiste jõupingutustega, mida on vaja ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks, sest selle direktiivi eesmärk on ainult suurendada keskkonnasõbralike sõidukite riigihankeid, mitte aga era- või tarbesõidukite ostu. Sellest hoolimata võib direktiiv olla oluline, sest avaliku sektori investeeringud võivad olla eeskujuks ja aidata arendada taristut, mida saab kasutada ka erasektor, ja seega stimuleeriks see erasektori investeeringuid. Avaliku sektori investeeringutel keskkonnasõbralikesse sõidukitesse on ka otsene mõju kodanike puhta õhu jaoks, seda eelkõige linnakeskustes (nt bussijaamade läheduses).

5.2. Komitee kritiseerib direktiivi **ebaselgust**,⁽⁹⁾ ennekõike teabe hajutatust ja erinevaid määratlusi ning keerulisi keskkonnasõbralike sõidukite arvutusviise kahe ajavahemiku jooksul (kuni 2025 ja 2025–2030), mil heite piirmäärade määratlused suure tõenäosusega taas muutuvad. See tekitab sidusrühmade seas märkimisväärset ebakindlust.

5.3. Ainus lihtne eeskiri on selles direktiivis **summutist väljuvatest heitgaasidest vaba** sõidukite määratlus ja arvutus. See puudutab peamiselt 100 % elektrisõidukeid, kuid seal antakse ka luba sellest põhimõttest kõrvalekaldumiseks, käsitledes gaasil töötavaid raskesõidukeid keskkonnasõbralikena, kui need töötavad täielikult biometaanil. Ülejäänud eeskirjad on keerukamad, näiteks teatavad sõidukid vastavad arvutamisel ainult poolele sõidukile ning paljud kütusetüübid sõltuvad sõidukikategooriast ja heitenormidest, mida lähitulevikus muudetakse.

5.4. **Üleminekuperioodil** (kuni 2025. aastani) käsitletakse **kergsõidukeid**, mille puhul jääb summutist väljuvate heitgaaside heide teatavast piirmäärast allapoole, samuti keskkonnasõbralike sõidukitena, kuid neid loetakse ainult kaaluteguriga 0,5. Kaubikute puhul on piirmäär 40 CO₂ g/km ja väikebusside puhul 25 CO₂ g/km, mida praegu saavutavad ainult pistikühendusega hübriidsõidukid. Neid piirmäärasid muudetakse niipea, kui hakatakse rakendama kergsõidukite ülemaailmset ühtlustatud katsemenetlust, ehk tunduvalt enne 2025. aastat. Seega on üleminekuperiood jagatud kahte ossa. Direktiivis esitatud teabe põhjal on sellise muutuse tagajärjed sidusrühmade jaoks ettearvamatud. Neid ebakindlusi silmas pidades kahtleb komitee, et 2025. aastani kestav **üleminekuperiood** aitaks tõepoolest vähendada tehnoloogialõhet enne summutist väljuvate heitgaasidest vabade sõidukite laialdaselt kättesaadavaks muutumist, ning leiab, et see pigem ärritab riigihangete valdkonna otsustetegijaid. Selle tulemusena võidakse hangetega oluliselt viivitada või neid isegi kiirendada, kuid kasutades vananenud tehnoloogiat, mis takistaks seega võimalikke tulevase investeeringuid uude heitevabasse tehnoloogiasse.

⁽⁹⁾ COM(2017) 653 final, 1. lisa.

5.5. Ebakindlus **raskeveokite** suhtes on veelgi suurem. Üleminekuperioodil ei ole heitenorme ette nähtud ning summutist väljuvatest heitgaasidest vabade sõidukite tehnoloogia on kergsõidukitega võrreldes vähem väljaarendatud. Üleminekuperioodi esimeses etapis on biometaanis sisaldusega maagaas lubatud, kuid vähendatud kaaluteguriga, samal ajal kui järgmises etapis puuduvad heite piirmäärad ja määratlused täielikult. Pärast piirmäärade määramist soovib komisjon need rakendada delegeeritud õigusaktiga, kuid puudub teave kriteeriumite kohta, mille põhjal neid uusi heite piirmäärasid tuletada. Komitee järeldeb nende asjaolude põhjal, et direktiiv on raskeveokite suhtes **enneaegne**, ning soovib selle osa kõnealusest ettepanekust eraldada ja tegeleda sellega hilisemas etapis.

5.6. Komitee väljendab heameelt **tehnoloogiliselt neutraalse** lähenemisviisi üle ja jääb avatuks uutele arengutele, mida saab eeldada käimasoleva intensiivse teadus- ja arendustegevuse põhjal, mida EL toetab. Komitee soovib siiski märkida, et direktiivis ei järgita seda lähenemisviisi täiel määral, sest näiteks vedelad mittefossiilsed kütused on välja jäetud.

5.7. Akuga **elektrisõidukeid** propageeritakse praegu tugevalt mitmes riigis üle maailma koos üha arvukamate autotootjatega. Kuid elektrisõidukite turu käivitamine oleneb mitmetest asjaoludest, mida autotööstus saab mõjutada ainult piiratud määral, nt akude hind ja ringlussevõtt, laadimistaristu, kütusehinnad ja avaliku sektori hanked, mida edendatakse kõnealuses direktiivis.

5.8. Muud käivitustehnoloogiad kui akuga elektrisõidukid kujutavad endast suurt potentsiaali keskkonnahoidliku liikuvuse jaoks. Komitee väljendab kahetsust, et seda ei ole direktiivis piisavalt tunnustatud. Näiteks **täielikult mittefossiilsed kütused** (nagu Rootsis ja teistes riikides laialdaselt kasutatav biodiisell HVO100) või ehk tulevikus CO₂st või jäätmetest toodetud **sünteesilised kütused**, mida on võimalik toota elektri ülejäägist, mis on saadaval üha suuremates kogustes muutlike taastuvate energiaallikate kasutusvõimaluste käimasoleva laiendamise abil.

5.9. Pidades silmas praegusi arenguid tänapäevases transporditehnoloogias, soovib komitee kasutada järgmiste aastate jaoks kindlaksmääratud heite piirnormide ja hanke-eesmärkide asemel **paindlikumat lähenemisviisi**. Näiteks miinimumeesmärkide vahendamise näib olevat vähim, mille alusel piirnormide kohandamist hilisemas etapis lubada.

6. Kliimakaitse või tööstuspoliitika

6.1. On ilmselge, et hoolimata oma pealkirjast, ei ole kõnealuse direktiivi peaesmärk keskkonnasõbralikud sõidukid, kliimakaitse ja puhas õhk. Pigem puudutab see riigihankeid ja tööstuspoliitikat, mille eesmärk on edendada hangetes teatavaid sõidukikategooriaid, mis kasutavad mitte üksnes keskkonnasõbralikku, vaid kõige keskkonnasõbralikumate tehnoloogiat. Kui vaadata lähemalt direktiivis määratletud keskkonnasõbralike sõidukite ja alternatiivkütuste eri tüüpe, tuleb see lahknevus esile. Teatud tüüpi kütused võivad aidata parandada linnade õhukvaliteeti, kuid need ei ole kasulikud kliima seisukohalt. Seda näiteks juhul, kui elektrisõidukite jaoks mõeldud elekter või vesinik pärineb söekütelt töötavatest elektrijaamadest. Vähesed heitega biometaanist saadud maagaasil töötavad sõidukid, kuigi need on kliimasõbralikud, võivad sellest hoolimata vastupidi põhjustada kohalikku õhusaastet. Kuigi kõnealuses direktiivis pole neid heaks kiidetud, on direktiivis sätestatud tähtaja jooksul (2030. aastani) täielikult mittefossiilsetel biokütustel oluline roll ELi kliimaeesmärkide saavutamisel. Lisaks ei arvestata summutist väljuvatest heitgaasidest vabade sõidukite lähenemisviisi sõiduki CO₂-jalajälge kogu selle elutsükli jooksul.

6.2. Direktiivis keskendutakse peamiselt **tööstuspoliitikale, kasutades** keskkonnasõbralike sõidukite **riigihanget** nõudlusepoolse stiimulina, et stimuleerida turu arendamist, näiteks linnabusside turuosas. Komisjon eeldab, et keskkonnasõbralike sõidukite sõidukipargi riigihanget võib mõjutada ka keskkonnasõbralike kergsõidukite ostmist eraisikute poolt, sest tarbijaid mõjutab kodanike suurenev veendumus, et tehnoloogiad on viimistletud ja usaldusväärsed, kuid kõige enam parem üldkasutatav laadimis- või tankimistaristu (nutilaadimine), mida saavad kasutada eraisikud, eelkõige need, kellel ei ole oma garaaži.

6.3. Komitee soovib siiski väljendada suurt muret selle **lähenemisviisi proportsionaalsuse** pärast. Ettepanekus väidetakse, et see on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas. Küll aga ei võeta selles üldse arvesse avaliku sektori asutuste **rahalist lisakoormust** ega võrrelda ettepanekut teiste tööstuspoliitika variantidega. Seega ei ole ilmne, et riigihangetega peamiselt linnadele ja valdadele kaasnev lisakoormus on kõige tõhusam viis tööstuse tegevuse ja turu

arendamise stimuleerimiseks. Suurt mure on väljendanud nii kohalikud ühistranspordi organisatsioonid kui ka linnade ja valdade esindajad. Sidusrühmad töid esile järgmised põhipunktid:

- investeerimiseks on vaja juurde märkimisväärseid rahalisi vahendeid, mis käivad neile üle jõu;
- paljud linnad on keskkonnasõbraliku transpordi jaoks juba palju ära teinud, kuid direktiivis neid jõupingutusi eiratakse;
- eiratakse nüüdisaegseid Euro VI diiselbusse, kuigi need kehtivad uue standardina 2011. aastast ⁽¹⁰⁾ ja aitavad vähendada ühistranspordi heitkoguseid kulutõhusal viisil;
- pistikühendusega hübriidsõidukeid ei aktsepteerita pärast 2025. aastat;
- elektribusside ja -veokite laadimistaristu on üsna erinev kergsõidukite, nagu isiklike sõiduautode, laadimisest, mistõttu on koostoime võrdlemisi piiratud;
- erandid tuleb näha ette tuletõrje-, politsei- ja kiirabisõidukitele;
- mõnes omavalitsuses hõlmab riigihange väikest arvu sõidukeid (alla 10), millega on miinimumeesmärkide saavutamine vähe tõenäoline;
- kavandatud aruandekohustust saab vastuvõetavate halduslike jõupingutustega viia ellu ainult siis, kui keskkonnasõbralike sõidukite kategooria võetakse kasutusele ametlikes sõidukiregistris.

6.4. Suur osa riigihangetest on seotud linnadele ja valdadele kuuluvate kohalike ühistranspordiasutustega, kelle rahalised vahendid on üsna piiratud. Suuremate kuludega (ja riskidega) lisainvesteeringud kõige arenenumasse tehnoloogiasse võivad tuua kaasa kõrgemate piletihindade, kõrgemate kohalike maksude või isegi ühistranspordi pakkumuse vähenemise kujul märkimisväärse koormuse kodanikele. Lisaks tuleks tunnustada linnade ja valdade jõupingutusi puhta õhu saavutamisel, sealhulgas ühistranspordi kasutamise laiendamise abil, ja neid ei tohiks takistada uute hanke-eeskirjadega, millega nõutakse miinimumeesmärkide saavutamist kõigis liikmesriikides, kuid mida on raske täita ja kontrollida omavalitsuste tasandil, kus on palju mitmesuguseid väikeseid ja suuri ühistranspordiasutusi.

6.5. Kuna alltöövõtt kuulub samuti komisjoni ettepaneku kohaldamisalasse, on komitee mures võimalike **väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele** kaasnevate tagajärgede pärast. Tegelikult aitavad paljud väikesed kohalikud ettevõtjad kohalike ühistranspordiettevõtete alltöövõtjatena kaasa ühistransporditeenuste osutamisele suuremates linnapiirkondades ning nende kasutuses ei pruugi olla kõnealuses direktiivis nõutud sõidukeid, mistõttu ei pruugi nad enam alltöövõtjateks kvalifitseeruda.

6.6. Komitee järeldab, et ühistranspordi ajakohastamise ja keskkonnasõbralike sõidukite hangete peamine takistus on **rahalise toetuse puudumine**, ning kutsub komisjoni üles esitatud ettepanekut uuesti läbi vaatama, keskendudes rahastamisele ja võttes seejuures ennekõike arvesse olemasolevaid vahendeid nagu strateegilised ja struktuurifondid ja Euroopa ühendamise rahastu ning, mis kõige olulisem, määratledes õigesti järgmise finantsraamistiku prioriteetid. Konkreetse rahalise toetuse kavandamisel tuleb võtta arvesse riikide, linnade ja piirkondade erinevust, mis tuleneb nii majanduse tugevusest kui ka linnapiirkondades elavate inimeste osakaalust, seades põhieesmärgiks ühtlustada keskkonnasõbralike sõidukite hanget kõigis liikmesriikides. Samuti märgib komitee, et peale keskkonnasõbralike sõidukite suurema vajaduse ühistranspordis on väga tähtis veenda rohkem kodanikke ühistransporti kasutama, muutes selle atraktiivsemaks (ühendused, mugavus), selle asemel et keskenduda madalale piletihinnale.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Komisjoni määrus (EL) nr 582/2011.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2009/73/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta“

[COM(2017) 660 final – 2017/0294 (COD)]

(2018/C 262/11)

Raportöör: **Baiba MILTOVIČA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 29.11.2017 Euroopa Liidu Nõukogu, 22.11.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 194
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	149/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Kodanikuühiskond kui selline võib edeneda ainult siis, kui pidevalt peetakse kinni õigusiõiguse põhimõttest. Seetõttu toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2009. aasta gaasidirektiivi käsitlevaid kavandatavaid muudatusi, kuigi täheldab mõningaid lahknevusi komisjoni seisukohtadest ja väljendab kahetsust esialgse möödavaatamise üle, mis põhjustas õigusliku lünga, mida kõnealuse direktiiviga üritatakse täita. Komitee loodab, et asjaomane muutmine parandab eeldatavasti kaasa turu integratsiooni ja varustuskindlust.

1.2. Kõnealused gaasidirektiivi⁽¹⁾ kavandatud muudatused on toonud kaasa ulatuslikud arutelud ja lahkarvamused liikmesriikide tasandil. Komitee arvates on tegu põhimõtte ja solidaarsusega seotud oluliste teemadega, mis ei võimalda tõlgendamisruumi.

1.3. Poliitilist ja majanduslikku tundlikkust tuleb täielikult tunnustada – mida praegu ei tehta –, kuid samuti peab EL otsustama, kas kõigi liikmesriikide jaoks sidusa, jätkusuutliku ja õiglase energiaturu eesmärk on praeguses poliitilises kliimas saavutatav. Lühikeses perspektiivis on probleem selles, et mõne liikmesriigi jaoks on probleemiks loobuda sellest, mida nad peavad oma riiklikeks huvideks, selle nimel, et toetada ühtsele turule selgete ja järjepidevate regulatiivsete põhimõtete kohaldamist energiavarude ja -julgeoleku valdkonnas. Pikemas perspektiivis ootavad ees teistsugused ülesanded ning oht on jääda kulukate fossiilkütuste taristute lõksu, mis soodustab aina suuremat sõltuvust ja võib seeläbi vähendada ELi suutlikkust täita oma kliimakohustusi.

1.4. Komitee märgib, et välise sõltuvuse kõrvaldamine on pikaajaline programm, mis nõuab liikmesriikide gaasivarustuse omavahelise ühendatuse edasist arendamist, hoiustamisvõimsuse parandamist ja alternatiivsete tarnevõimaluste (nagu veeldatud maagaas) tarnevõimsuse suurendamist ja taastuenergia suureneva tähtsuse tunnustamist.

1.5. Komitee on arvamusel, et regulatiivne ebakindlus ühes valdkonnas (mis on seotud tulevaste ehituskavadega ja mida põhjustab kavandatav erandite tegemise kord) võib kujutada endast ohtu investeerimiskindlusele ja tõkestada vaba turukonkurentsi riiklike ja piirkondlike ametiasutuste vahel investeringute ligimeelitamise valdkonnas. Seda tuleb hinnata koos märkimisväärsete edasiminekutega gaasiturul, kasutades kahe viimase kümnendi jooksul kehtestatud reguleerimisprotsesse.

⁽¹⁾ ELT L 211, 14.8.2009, lk 94.

1.6. Komitee varasemates nägemustes, mida komitee on viimastel aastatel väljendanud mitmes energia- ja kliimapoliitikat käsitlevas arvamuses,⁽²⁾ on rõhutatud, et ainult selge ja tõhusa juhtimissüsteemi ning märkimisväärse poliitilise pragmatismi ja hea tahte abil on võimalik lahendada neid energiavarustusega seotud tundlikke küsimusi. Komisjoni ettepanek on nende nägemustega kooskõlas ja sellega tuleks kiiresti edasi liikuda.

1.7. Sellegipoolest märgib komitee, et muudatustega seoses võib esineda mitmesuguseid õiguslikke probleeme, samuti tuleb kindlasti ette märkimisväärseid poliitilisi lahkavusi ja mõne valdkonna sidusrühma kaubanduspoliitilisi kaalutlusi. Sellest tulenevalt on mõjuhinnangu puudumine kahetsusväärne.

1.8. Komitee toetab gaasidirektiivi muudatusettepanekuid, mille eesmärk on tagada, et ELi jurisdiktsioonis kohaldatakse ELi ja kolmandate riikide vahelistele gaasiühendustorudele ELi energiaalaste õigusaktide aluspõhimõtteid, nagu kolmandate isikute juurdepääs, tariifide reguleerimine ning omandisuhete eraldamine ja läbipaistvus. Selles kontekstis leiab komitee, et vajalikud gaasidirektiivi muudatusettepanekud tuleks viivitamata vastu võtta ja neist tuleks kõrvaldada igasugune õiguslik ebakindlus seoses ELi õiguse täieliku kohaldamisega olemasolevatele ja kavandatavatele ühendustorudele.

1.9. Komitee leiab, et direktiivi peamiste sätete kohaldamisest võimalike erandite tegemise võimalus peaks olema rangelt piiratud ja sellele peaks kehtima ajaline piirang (nt kõige rohkem 10 aastat). Erandeid tuleks võimaldada ainult erandjuhtudel pärast komisjoni põhjalikku hindamist, tagamaks, et need ei oleks vastuolus energialiidu eesmärkidega ega kahjustaks konkurentsi, gaasi siseturu tõhusat toimimist ega varustuskindlust liidus.

2. Sissejuhatus

2.1. Gaas on jätkuvalt ELi jaoks üks peamisi primaarenergia allikaid ning gaasi siseturu tõhus toimimine täidab olulist osa nii paljude ELi liikmesriikide majanduses kui ka energiajulgeolekus. Samuti vastab tõele, et ELi sõltuvus igat liiki energia impordist on viimase 25 aasta jooksul pidevalt suurenenud, 44 %-lt 1990. aastal 53 %-ni 2015. aastal. ELis kasutatavast maagaasist on vaja importida ligikaudu 70 %, millest 90 % transporditakse gaasijuhtme kaudu kolmandatest riikidest. Suurim tarnija on Venemaa, kelle arvele langeb umbes 40 % kogutarnest, kuigi osa Ida-Euroopa riikide puhul on see osakaal märkimisväärselt suurem.

2.2. Tunnistades, et see sõltuvus võib põhjustada ka haavatavust, on gaasidirektiivi üks peamisi aspekte olnud liikmesriikide gaasitarne omavahelise ühendamise parandamine, et suurendada hoiustamisvõimsust ja suurendada alternatiivsete tarnevõimaluste (nagu veeldatud maagaas) ulatust. Energialiidu eesmärk on endiselt suurendada sisemist vastupidavust, tunnistades samas, et välise sõltuvuse kaotamine on pikaajaline programm.

2.3. Gaasidirektiivis kehtestati liikmesriikide vahel maagaasi edastamise, jaotamise, tarnimise ja hoiustamise ühiseeskirjad, kuid need ei kehti gaasitorujuhtmetele, mis ühendavad liikmesriike kolmandate riikidega. Mitme muudatuse kavandamisega soovitakse direktiiviga laiendada gaasidirektiivi põhimõtteid olemasolevatele ja tulevastele gaasitorujuhtmetele kuni ELi piirideni. Mõne sellise torujuhtme, näiteks energiaühenduse territooriumilt lähtuvate suhtes kohaldatakse juba gaasidirektiivi. Kuid see ettepanek mõjutab ka juba olemasolevaid torujuhtmeid, mis tulevad ELi Norrast, Alžeerias, Liibüast, Tuneesias, Marokost ja Venemaalt, ning ettepanek võib mõjutada ka (pärast Brexitit) Ühendkuningriigi ja ELi liikmesriikide vahelisi torujuhtmeid.

2.4. On selge, et ELi õigust kohaldatakse ainult ELi jurisdiktsioonis ja mitte kolmandates riikides, aga nende muudatustega tagatakse, et seda kohaldatakse alates kohast, kus torujuhe ELi jurisdiktsiooni siseneb, mis tahes õiguslike ja lepinguliste kokkulepete suhtes, mis sõlmitakse liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel. Sellele vaatamata saaksid üksikud liikmesriigid, kes kolmandate riikide tarnijatega selliseid kokkuleppeid sõlmivad, lubada olemasolevatele torujuhtmetele erandeid paljudest gaasidirektiivi peamistest põhimõtetest. Uute, kavandatavate või direktiivi jõustumise ajal ehitatavate torujuhtmete suhtes kohaldatakse kõiki maagaasi siseturu nõudeid. Kui riiklikud ametiasutused ja komisjon leiavad, et erandi taotlemine on õigustatud, võidakse lubada projektipõhist õigusraamistikku. Praktikas annaks see komisjonile olulise,

⁽²⁾ ELT C 487, 28.12.2016, lk 70; ELT C 487, 28.12.2016, lk 81; ELT C 246, 28.7.2017, lk 34.

kui mitte otsustava osa seoses kõigi uute torujuhtmete lepingute regulatiivsete ja turulepääsu tingimustega. Neid volitusi võib pidada oluliseks vastavusmehhanismiks üldise energiavarustuse turu kujundamisel ning tasakaalu hoidmisel taskukohasuse, turvalisuse ja jätkusuutlikkuse vahel. Komitee tunnustab, et see lähenemisviis on kooskõlas energialiidu juhtimisraamistiku ja selle üldiste eesmärkidega.

3. Komisjoni ettepaneku põhisisu

3.1. Gaasidirektiivi põhimõtete laiendamist peetakse oluliseks, sest ELi jaoks maagaasi siseturu loomise protsessis tuleb toime tulla olukorraga, kus gaasi ülekandesüsteemid on sarnased loomuliku monopoliga. Selliste hiiglaslike taristuettevõtjate loomiseks vajalikud suured investeeringud loovad teistele turuosalistele erakordselt kõrged sisenemistõkked. Seetõttu on olemas nõue meetmete kohta, millega tagatakse kolmandatele pooltele juurdepääsu võimaldamise kohustus, gaasi tootmise ja tarnimise tegevuste eraldamine ülekandesüsteemi haldurite eraldamise kaudu ning riiklike reguleerivate asutuste kohustus kehtestada või kiita heaks ülekandesüsteemide kasutamise mittediskrimineerivad ja kulusid kajastavad tariifid.

3.2. Ettepanekus tehakse gaasidirektiivi mitu muudatust, mis kuuluvad järgmise nelja laia teema alla:

- **laiema ulatuse määratlemine:** „võrkudevahelise ühenduse“ määratlust laiendatakse kolmandatesse riikidesse viivatele ja sealt tulevatele torujuhtmetele;
- **eraldamise eeskirjad:** edendatakse alternatiivseid eraldamise mudeleid;
- **konsulteerimisnõuded:** ELi reguleerivad ametiasutused peavad konsulteerima kolmandate riikide asjaomaste ametiasutustega gaasidirektiivi kohaldamise asjus kuni ELi piirideni;
- **mööndus:** liikmesriik võib lubada erandeid gaasidirektiivi mõne artikli sätetest olemasolevate kolmandatesse riikidesse viivate ja sealt tulevate torujuhtmete puhul.

4. Üldised märkused

4.1. Oluline on märkida, et kuigi ettepaneku peamine eesmärk on parandada energia siseturu tõhusust keskpikas kuni pikas plaanis, võib väita, et praktikas võivad need muudatused tuua lühiajaliselt kaasa teatavat regulatiivset ebakindlust. Seda põhjustab asjaolu, et liikmesriikidel on õigus taotleda olemasolevatele torujuhtmetele mitmesuguseid erandeid mõnedest gaasidirektiivi nõuetest. Tuleks siiski märkida, et sellise ebakindluse lahendamaks lõpuks gaasidirektiivi nõuete täielik, järjepidev kohaldamine, sealhulgas direktiivi üldpõhimõtted, st omandisuhete eraldamine, kolmandate isikute juurdepääs ning kõigil ehitus- ja käitamiskuludel põhinevad tariifid.

4.2. Praegu on arendamisjärgus ka mitu uut gaasijuhtmete projekti – eelkõige projekt „Nord Stream 2“ on tekitanud mõnes ELi liikmesriigis märkimisväärset vastasseisu. See uus regulatiivse ebakindluse aspekt võib mõjutada ehituskavasid ja põhjustada edasilükkumist. Väidetakse ka, et muudatused tõkestaksid vaba turukonkurentsi riiklike ja piirkondlike ametiasutuste seas välisinvesteeringute ligimeelitamise valdkonnas. Ühtse turu arendamisel on siiski paljudel juhtudel loobunud riiklikust kontrollist kõigi ELi kodanike huvides, tunnistades, et solidaarne tegevus võib tuua suurt kasu.

4.3. Kõrgsurve-magistraalorujuhtmed on keerukad ja kulukad taristuosad, mille kulud tuleb tasa teenida paljude aastate jooksul. Isegi kui neid vahendeid saaks võib-olla kasutada innovaatilise, vähese CO₂ sisaldusega gaasi (bio- ja vesinikgaas) tarnimiseks, on siiski oht jääda kulukate fossiilkütuste taristute lõksu, mis soodustavad aina suuremat sõltuvust ja võivad seeläbi vähendada ELi suutlikkust oma kliimakoostuste täitmisel.

4.4. On võimalik, et mõni liikmesriik võib pidada muudatusi teataval määral oma suveräänsust piiravaks. Seda seetõttu, et liikmesriikidel ei ole võimalik kalduda kõrvale ELi õigusest, kasutades kahepoolset läbiräägitud valitsustevahelist kokkulepet gaasidirektiiviga hõlmatud valdkonnas – valdkonnas, mida EL enne ei reguleerinud. Komitee on nõus, et selle õigusliku lünga täitmine on loogiline ja asjakohane samm.

4.5. Eespool esitatud punktidega seoses tunneb komitee muret selle pärast, et komisjon ei pidanud mõjuhindamist vajalikuks. On ilmselge, et selles poliitiliselt tundlikus valdkonnas, kus on oluline osakaal majanduslikel teguritel, tuleb kavandatud muudatusi käsitlevate argumentide toetamiseks esitada tõendeid. Tuleb märkida, et osa tõenditest on esitatud talituste töödokumendis või komisjoni tehtud põhjalikus analüüsis, näiteks gaasidirektiivi mõjuhinnaangus.

4.6. Samuti peab komisjon paremini selgitama, kuidas nendest muutustest võidab siseturg. Mitmes liikmesriigis on jätkuvalt lünki kolmanda energiapaketi rakendamises, kuid ei ole selge, kuidas need muudatused selle rakendamist mõjutavad.

4.7. Sellest hoolimata on samuti selge, et ettepaneku eesmärk on luua märkimisväärse sekkumise võimalus seal, kus vaja ja kokku lepitud ELi poliitikatasandil, mis võib piirata Venemaa gaasist suurema sõltuvuse tekkimist ja seega suurendada tarnete mitmekesisust. Komitee leiab, et see eesmärk peab silmas ELi huve.

5. Konkreetsed märkused

5.1. Kõnealust ettepanekut tuleks mõista kui osa programmist, mille eesmärk on suurendada ELi energiapoliitikas sidusust, solidaarsust, turvalisust, konkurentsivõimet ja turu korrapärasust – mida esindab energialiit. Selles kontekstis on keskpika perioodi eesmärk vähendada sõltuvust valitsevast gaasitarbijast, suurendades Euroopa Majanduspiirkonnas kohalike gaasiallikate ja veeldatud maagaasi terminalide kasutust, parandades energiatõhusust ja suurendades taastuvate energiaallikate osakaalu. Lühiajaliselt on olemas tagasihoidlikud võimalused asendada maagaas mõnes elektritootmise valdkonnas, näiteks mõnes koostootmisjaamas. See on eriti oluline kaugküttesüsteemide jaoks. Kiiresti kontrollitavaid gaasielektri jaamu ja koostootmisjaamu kasutatakse samuti taastuenergia kättesaadavuse loomulike kõikumiste kompenseerimiseks, aidates oluliselt kaasa varustuskindlusele elektrisektoris ja tagades varustuskindluse ka küttesektoris. Elamu- ja kommertssektoris on maagaasi asendamise võimalus väike, sest sektori jaoks ei ole realistlik alternatiivse varustuse/taristu ülal pidamine.

5.2. Samuti tuleks märkida, et liikmesriikide valitsused on korduvalt teatanud, et omavaheline ühendatus (integreerumine naabritega, ühise maagaasituru loomine, piirkondliku maagaasitaristu arendamine (nagu Balti ühendus (Baltic Connector)) jne) tagab gaasitarbijate õiglase konkurentsi, parema teenuste kvaliteedi ja laiemad valikuvõimalused kõigi maagaasi tarbijate jaoks. Turgudel, kus maagaasi tarbimine aasta-aastalt väheneb, on ainult mõned tarnijad huvitatud kodutarbijatele teenuste pakkumisest.

5.3. Käimasoleva arutelu raames, mille teema on ELi suunduvad maagaasitarneed, tõlgendatakse mõistet „energiajulgeolek“ kahel erineval viisil. Ühest küljest väidetakse, et Euroopasse gaasi toovate torujuhtmete võimsuse oluline suurendamine parandab energiaalast vastupanuvõimet, kuna see võimaldab maagaasi lisatarnete abil reageerida mis tahes Euroopas kõigi fossiilkütuste (kivisüsi, õli ja gaas) tootmise jätkuvast vähenemisest tingitud puudujääkidele. Sellel võib olla ka osa selliste puudujääkidega tegelemisel, mis on põhjustatud taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri tarnes valitsevast katkendlikkusest, ja sellel võib olla suur tähtsus energiaüleminekul. Maagaas, millel on fossiilsetest kütustest kõige väiksem CO₂-jalajalg, on ilmselgelt esmane valik, kui taastuv- või tuumaenergia on kas ebasobiv või kättesaamatu.

5.4. Teisest küljest väidetakse, et Euroopa haavatavus võib suureneda, kui maagaasi mahtude kasv soodustab sõltuvust sellisest riigist (Venemaa) pärit tarnetest, kelle huvid võivad olla ELi huvidest märkimisväärselt erinevad ja kes võib gaasi tarnimist kasutada majandusliku ja välispoliitilise vahetuskaubana. Liikmesriikide majanduslikud ja poliitilised huvid on selles küsimuses mõneti vastuolus ja on raske näha, kuidas neid kahte tõlgendust oleks võimalik lühikeses ja keskpikas plaanis omavahel sobitada.

5.5. Kõike arvestades on komitee seisukoht, mida on viimastel aastatel väljendatud mitmes arvamuses – eelkõige nendes, milles käsitletakse energialiidu loomist ja toimimist – olnud, et ainult tõhusa ja kokkulepitud valitsemismehhanismi kaudu on võimalik saavutada ELi kliima- ja energiajulgeoleku eesmärged. See hõlmab ühest energiatarbijast liigse sõltumise riski leevendamist.

5.6. Kõnealuse direktiivi eesmärk on tegelda õiguslikult reguleerimata küsimusega ja tagada, et kohaldatakse ühtse turu eeskirju ja põhimõtteid ning reguleerimata valdkond kuuluks ELi õiguse kohaldamisalasse, kaasates Euroopa Komisjoni aktiivsemalt ühist huvi pakkuvate küsimuste käsitlemisega.

5.7. Gaasidirektiivi muudatusettepanekute eesmärk on tagada, et ELi jurisdiktsioonis kohaldatakse ELi ja kolmandate riikide vahelistele gaasiühendustorudele ELi energiaalaste õigusaktide aluspõhimõtteid, nagu kolmandate isikute juurdepääs, tariifide reguleerimine ning omandisuhete eraldamine ja läbipaistvus. Selles kontekstis leiab komitee, et vajalikud gaasidirektiivi muudatusettepanekud tuleks viivitamata vastu võtta ja neist tuleks kõrvaldada igasugune õiguslik ebakindlus seoses ELi õiguse täieliku kohaldamisega olemasolevatele ja kavandatavatele ühendustorudele.

5.8. Komitee leiab, et direktiivi peamiste sätete kohaldamisest võimalike erandite tegemise võimalus peaks olema rangelt piiratud ja sellele peaks kehtima ajaline piirang (nt kõige rohkem 10 aastat). Erandeid tuleks võimaldada ainult erandjuhtudel pärast komisjoni põhjalikku hindamist, tagamaks, et need ei oleks vastuolus energialiidu eesmärkidega ega kahjustaks konkurentsi, gaasi siseturu tõhusat toimimist ega varustuskindlust liidus.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Alternatiivkütuste laialdasema kasutamise suunas – direktiivi 2014/94/EL artikli 10 lõike 6 kohane alternatiivkütuste taristu tegevuskava, sealhulgas direktiivi 2014/94/EL artikli 10 lõike 2 kohane riiklike poliitikaraamistike hinnang““

[COM(2017) 652 final]

(2018/C 262/12)

Raportöör: **Séamus BOLAND**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 18.1.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	170/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Käesolev arvamus puudutab peamiselt alternatiivkütuste taristu loomist ELis Pariisi lepingust tulenevate ELi kohustuste kontekstis. Seega täiendab see paljusid eelmisi komitees vastu võetud transporditeemalisi arvamusi. Komitee soovib tungivalt, et EL ja kõik sidusrühmad seaksid alternatiivkütuste taristu tegevuskava elluviimise esikohale.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab suurt heameelt Euroopa Komisjoni algatuste üle transpordisektori CO₂-heite vähendamiseks ning eriti komisjoni veendumuse üle, et alternatiivkütuste taristu loomist tuleks kiirendada, nii et aastaks 2050 oleks sektor kasvuhoonegaaside ja õhusaasteainete heitevaba.

1.3. Samas on komitee mures sellepärast, et liikmesriikide riiklikud CO₂-heite vähendamise poliitikaraamistikud ei ole praegu nende püstitatud eesmärkideks piisavad. Seetõttu on tõenäoline, et alternatiivkütuste taristu tegevuskava ebaõnnestub. Komitee soovib tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid mõistaksid selle probleemi kiireloomulisust.

1.4. Seetõttu soovib komitee, et komisjon peaks riiklikud poliitikaraamistikud kiiresti üle vaatama, püüdes tagada, et need vastaksid seatud eesmärkidele.

1.5. Komitee soovib, et kõik liikmesriigid tuvastaksid ja eemaldaksid kõik takistused, sh fossiilkütuste maksudest saadava tulu saamatajäämise.

1.6. Komitee märgib ELi tähelepanuväärset rahalist pühendumust alternatiivkütuste taristu loomiseks. Sellegipoolest on ta mures, et nõutava rahastuse prognoos on liiga madal ning et erasektori finantsvõimendus on liiga väike. Komitee soovib kavakohaselt kasvava rahastuse kiiresti üle vaadata ja vajaduse korral võtta asjakohased meetmed sellise olukorra parandamiseks, kus rahalisi eesmärke ei täideta.

1.7. Komitee märgib laevandus- ja lennundustööstuse pühendumust kõigi sidusrühmade vahel kokku lepitud CO₂-heite vähendamise eesmärkide saavutamisele. Sellegipoolest soovib komitee lähiajal süvendada komisjoni, liikmesriikide ja nende kahe tööstusharu vahelist dialoogi.

1.8. Komitee on väga mures tarbijate vähese kaasatuse ja vähese suhtluse üle asjakohaste sidusrühmadega. Seetõttu soovib komitee tugevalt, et tarbijatel oleks alternatiivkütuste kasutuselevõtu igas aspektis palju olulisem roll.

1.9. Komitee soovib uute haruldaste muldmetallide allikate avastamiseks teha uurimistööd. Ta soovib ka komisjonil koostöös liikmesriikidega ajakohastada teavet uusimate transporditehnoloogiate kohta.

1.10. Kuigi komitee avaldab heameelt linnapiirkondade meetmete prioriseerimise üle, on samal ajal vaja luua ka maapiirkondade transpordi jaoks sobivaid programme. Seetõttu soovib komitee, et need programmid sisaldaksid peamiselt põllumajanduslikest ja muudest jäätmetest pärinevat biokütustel põhinevat taristu loomist, mis kasutaks biokatlaid toetavat tehnoloogiat. Sellised programmid võiksid hõlmata taristuid, mis põhinevad põllumajanduslikest, metsamajanduslikest ja muudest jäätmetest pärinevatel täiustatud biokütustel.

2. Sissejuhatus

2.1. Käesolevas arvamuses käsitletakse tegevuskava ELi alternatiivkütuste taristu loomise seisukohast. Komitee on juba võtnud vastu arvamused ulatuslikuma säästva liikuvuse paketi ning teiste transpordiküsimuste kohta. Seega ei uurita arvamuses kliimamuutuste aspektist transpordivaldkonda laiemalt. Pidades silmas Euroopa Komisjoni strateegiat saavutada vastavus Pariisi lepinguga ei saa alahinnata, kui tähtis on luua taristu, mis soodustab üleminekut tavapärastelt kütustelt säästvatele kütustele.

2.2. 2017. aasta novembris astus komisjon otsustavad sammud Pariisi lepingust tulenevate ELi kohustuste täitmiseks, mille järgi tuleb 2030. aastaks ELi CO₂ heitkoguseid vähendada vähemalt 40 %. Säästva liikuvuse pakett (*Clean Mobility Package*) hõlmas alternatiivkütuste taristu üleeuroopalise kasutuselevõtu tegevuskava ja investeerimislahendusi. Eesmärk on toetada riiklikke poliitikaraamistikke, toetades transpordivõrgu (üleeuroopaline transpordivõrk ehk TEN-T) investeringuid linnapiirkondades. See tagab liiklejate jaoks alternatiivkütuste taristule ligipääsu.

2.3. Tegevuskava järgi peavad liikmesriigid võtma eesmärgiks ka laevandus- ja lennundussektori põhjustatud heitkoguste vähendamise.

2.4. Komitee on järjekindlalt – vähemalt 15 hiljutises arvamuses, milles käsitletakse transporti CO₂-heite vähendamise, COP21 ja paljude muude keskkonnasäästlikkuse teemade seisukohalt – toetanud üldsuse juurdepääsu alternatiivkütuste taristule.

2.5. ELi eesmärgi raames saavutada maailmas CO₂-heite vähendamisel juhtpositsioon on Euroopa Komisjon esitanud ettepanekuid transpordisektoris kiireks üleminekuks kõrge heitkogusega kütustelt vähese heitega või heitevabale kütustele aastaks 2025.

2.6. Alternatiivkütuste taristu tegevuskava on ettepanekute pakett, mis on loodud transpordisektori heitkoguste sujuvaks ja täielikuks vähendamiseks, järgides ajakava, mis keskendub aastatele 2020, 2025 ja 2030.

2.7. ELi praeguste hinnangute kohaselt kasutab lausa 95 % maantee- ning veesõidukitest tavakütuseid. See on nii hoolimata paljude ELi rahaliste vahendite kättesaadavusest (fossiilkütuste ja biokütuste jaoks), mida tegevuskava ei hõlma.

2.8. Sellegipoolest on olemasoleva ELi rahastuse tõttu alternatiivkütuste taristu loomise teatavaid edusamme tehtud. Euroopa alternatiivkütuste vaatluskeskuse andmetel on olemas 118 000 üldkasutatavat elektrisõidukite laadimispunkti. On ka 3 458 tanklat surumaagaasi kasutavatele sõidukitele ning 2017. aasta septembri lõpus oli 82 tanklat vesinikkütusega sõidukitele. Ometi on ainult kahes liikmesriigis 100 000 linnaelaniku kohta rohkem kui 100 elektrisõidukite laadimispunkti.

2.9. Kõik liikmesriigid pidid edusammude kohta aru andma 2017. aasta lõpuks. Neist kaks seda ei teinud (Malta ja Rumeenia). Ülejäänud liikmesriikide enamus on näidanud, et nad on oma eesmärkide täitmisel ajakavast maha jäänud ja praeguste prognooside kohaselt ebaõnnestub nende saavutamine täielikult.

3. Riiklikud poliitikaraamistikud

3.1. Direktiivi 2014/94/EL kohaselt kehtestasid liikmesriigid riiklikud poliitikaraamistikud, millega sätestati minimaalne taristu katvus aastateks 2020, 2025 ja 2030, sõltuvalt kütusest. Igas riiklikus poliitikaraamistikus püstitati sihid ja eesmärgid ning liikmesriigid kohustusid komisjonile 2017. aasta lõpuks aru andma.

3.2. Direktiiv keskendus kütustele, mille puhul on turgude kooskõlastamise tõrked olulise tähtsusega, nt elekter, vesinik ja maagaas (surumaagaas ja veeldatud maagaas). Biokütused kujutavad endast samuti olulist alternatiivi ning moodustavad tõenäoliselt lühiajalises kuni keskpikas perspektiivis turul alternatiivsete kütuste suurema osa. Praegu on juba olemas peamised komponendid, mis on vajalikud biokütuse kasutamist kaitsva taristu väljaehitamiseks.

3.3. Riiklikes poliitikaraamistikutes tuleb igas liikmesriigis sätestada alternatiivkütuste suhtes minimaalne taristu katvus aastateks 2020, 2025 ja 2030. Selle taristu peamised elemendid on elekter, surumaagaas, veeldatud maagaas ja vesinik.

Direktiivi 2014/94/EL alusel liikmesriikide poolt tehtavate investeeringute vajaduste hinnangute kohaselt kehtivad järgmised arvanded.

- *Elektrienergia*: kuni 904 miljonit eurot 2020. aastaks (riiklike poliitikaraamistikega on eesmärgid seatud ainult 2020. aastaks).
- *Surumaagaas*: kuni 357 miljonit eurot 2020. aastaks ja kuni 600 miljonit eurot 2025. aastaks surumaagaasi kasutavate maanteesõidukite jaoks (Tuginedes riiklike poliitikaraamistike raames kavandatud 937 (2020. aastaks) ja 1 575 (2025. aastaks) uue surumaagaasi laadimispunkti kogukulule).
- *Veeldatud maagaas*: kuni 257 miljonit eurot 2025. aastaks veeldatud maagaasi kasutavate maanteesõidukite jaoks. Veetranspordiks kasutatava veeldatud maagaasi puhul kuni 945 miljonit eurot TEN-T põhivõrgukoridori meresadamates 2025. aastaks ning kuni 1 miljard eurot TEN-T põhivõrgukoridori siseveesadamates 2030. aastaks;
- *Vesinik*: kuni 707 miljonit eurot 2025. aastaks (vt COM(2017) 652 final).

3.4. Oma eesmärgid täitsid täielikult ainult 8 liikmesriiki 25-st ning kaks liikmesriiki ei esitanud novembriks 2017 aruandeid. Komisjoni hinnang on tehtud edusammude suhtes väga kriitiline, seda eriti madala ambitsioonikuse suhtes, kuna riikide vasturääkivad poliitikameetmed õhnestavad nende pühendumust oma alternatiivkütuste taristu loomise eesmärkide saavutamisele.

3.4.1. Komitee märgib, et pärast nende näitajate avaldamist on osa neist riikidest oma jõupingutusi suurendanud.

3.5. Komisjoni üldine järeldus on, et riiklikes poliitikaraamistikutes ei ole alternatiivkütuste taristu mõtteka kasutuselevõtu suhtes suudetud tõelisi edusamme näidata.

3.6. Hinnangu tauniv toon koos komisjoni talituse töödokumendi seisukohtadega, milles juhitakse tähelepanu riiklike poliitikaraamistike piiratud mõjule, näitavad, et eesmärgid jäävad selgelt saavutamata ning et vähemalt on vajadus kiire ülevaatamise järele.

4. Komisjoni dokumendi taust ja sisu

4.1. Tegevuskava eesmärk on aidata riiklikel poliitikaraamistikel aidata luua „2025. aastaks koostalitlusvõimeline ELi magistraaltaristu“. Eesmärk on luua transpordi põhikoridorid, mida saab kõigi sidusrühmade nõusolekul kasutada pikkade vahemaade läbimiseks ja piiride ületamiseks.

4.2. EL soovib kasutuselevõttu kiirendada kahes piirkonnas. Esiteks TEN-T põhi- ja üldvõrgus. Teiseks tuleb rahuldada taristuvajadust linna- ja linnalähedastes piirkondades.

4.3. Meetmete eesmärk on tuua kasu tarbijatele, tööstusele ja avaliku sektori ametiasutustele, jagades vastutust avaliku sektori asutuste ja tööstuse vahel. Pakkumise ja nõudluse pidevuse tagamiseks peab kättesaadavate sõidukite ja laevade tase olema jätkusuutlik.

4.4. Elekter alternatiivkütuste taristu alternatiivina on ELi suurim prioriteet. Sellegipoolest edeneb elektrisõidukite jaoks vajaliku taristu 2020. aastaks kasutuselevõtmine aeglaselt; eri liikmesriikides varieerub elektrisõidukite aastaks 2020 prognoositud osakaal 0,1 % ja 9,2 % vahel (SWD(2017) 365 final).

4.5. Komisjoni teatistes selgitatakse, et sõidukeid, elektrivõrke, majandusstiimuleid ja digitaalteenuseid hõlmava ELi-ülese poliitikaraamistiku jaoks on vaja integreeritud lähenemisviisi. Vastasel juhul on üleminek vähese heitega või heitevabale liikuvusele ebaühtlane ja toimub eri liikmesriikides eri kiirustel.

4.6. Kavas rõhutatakse vajadust märkimisväärsete avalike ja erasektori investeeringute järele. Vajaliku hulga rahastuse saavutamise lahendusena pakutakse välja „tagastamatu toetuse kombineerimist tagasimakstava laenuga“.

4.7. Komisjon on loonud kaks sarnaste rollidega eri foorumit – säästva transpordi foorum ja Euroopa säästva laevanduse foorum –, mille eesmärgiks on liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja muude asjakohaste sidusrühmade osaluse saavutamine.

5. Alternatiivkütuste taristu loomisega seotud probleemid

5.1. Komitee juhib tähelepanu mitmesugustele probleemidele alternatiivkütuste taristu loomisel ning taunib asjaolu, et ükski sidusrühm ei ole pidanud nendega tegelemist pakiliseks.

5.2. Sõidukite ja laevade laadimiseks ja tankimiseks puudub kogu ELis vajalik taristu. Komitee leiab, et selles on põhiliselt süüdi arukate võrkude ebapiisav arendamine, mis loob olukorra, kus tarbijad ei saa üleminekus osaleda.

5.3. Võttes arvesse kõigi osaliste aeglasi edusamme meetmete rakendamisel järeldab komitee, et pühendumus alternatiivkütuste taristule on liikmesriigiti erinev, nagu kinnitavad ka komisjoni hinnangud. Komitee arvates on see ELi jätkusuutlikkuse eesmärkide saavutamise suurim takistus. Küll aga on märkimisväärseid edusamme tehtud biokütuste (mida 2014. aasta direktiiv ei hõlma) arendamisel ELis, eriti mõnes liikmesriigis.

5.4. Alternatiivkütuste taristu tehnoloogiaga seoses on veel mõned küsitavused. Üks näide on elektriautode jaoks vajalike akude tootmine, pidades silmas vajaminevate uute toorainete kaevandamise kasvavaid kulusid. Innustada tuleks sekundaarsete taastuvate toorainete kasutamist ringmajanduse põhimõtte vaimust lähtuvate haruldaste muldmetallide mineraalide ning koobalti ja liitiumi piiratud varusid. Peale selle on tarbijatel puudulik teave surugaasi ohutuse ja vesiniku kasutamise ja kättesaadavuse pärast. Selle probleemiga on vaja tegeleda.

5.5. Tarbijate kahtlused tehnoloogia suhtes ja vahetu hinnavõrdluste teabe puudumine on tarbijatepoolse kasutuselevõtu olulised takistused. (ELi uuring alternatiivkütuste taristu kasutuselevõttu käsitleva direktiivi artikli 7 lõike 3 rakendamise kohta (jaanuar 2017).) Samuti näevad tarbijad tõelisi piiranguid pikkades vahemaades, seda eriti maapiirkondades. See on õnnestumise oluline takistus.

5.6. Maapiirkondade ülemineku suured kulud on alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtu oluline takistav tegur. Samamoodi tuleb pakilise probleemina käsitleda sidusrühmade suutmatust põllumajanduse erinevateks vajadusteks ja hajaasustusega maapiirkondades pikamaasõitudeks sobiliku alternatiivkütuste taristu loomist proaktiivselt innustada.

5.7. Vajadus kasutada nii avaliku kui ka erasektori rahastusmehhanisme oleneb avaliku ja erasektori investorite erinevate vajaduste rahuldamisest. Nende vajaduste ühitamine, eriti kui avaliku ja erasektori allikates on erinevad ootused, võib edenemist aeglustada.

5.8. Tegevuskava puudutab suures osas üleminekut elanikkonna peamistes linnakeskustes. Selle põhjus on osati asjaolus, et laadimistehnoloogia on siiani piiratud ja kuna maapiirkonna sõidud on tavaliselt pikemad, peavad laadimispunktid olema rohkem kättesaadavad. Lisaks märgib komitee, et vajaliku taristu paigaldamine maapiirkondadesse nõuab oluliselt rohkem tähelepanu.

5.9. Tegevuskava sõltub iga liikmesriigi suurest pühendumusest ülesandele tagada oma riiklike poliitikaraamistike õigeaegne ja tõhus rakendamine.

5.10. Selle soodustamiseks on komisjon loonud säästva transpordi foorumi, mis toob kokku liikmesriikide esindajad, transpordisektori ja kodanikuühiskonna ning mille eesmärk on saavutada alternatiivkütuste taristu loomiseks vajalike poliitikate tõhus rakendamine.

6. Komitee märkused

6.1. Komitee on mures, et riiklikes poliitikaraamistikes ei ole suudetud ambitsioonidega seoses näidata alternatiivkütuste taristu loomisel ühtegi märkimisväärset edusammu. Kuna on karta, et tõenäoliselt ei saavutata ühtegi eesmärki, on väga kiiresti vaja see strateegia üle vaadata ja teha soovitusi mudeli kohta, mille abil suudetaks edu saavutada. Küll aga tuleb võtta arvesse mitmesuguseid vaateid eri kütuste kohta eri liikmesriikides ja turgudel. Näiteks ei peeta veeldatud maagaasi ja surumaagaasi mõistlikeks valikuteks taristu loomisel Põhjamaades, kus kasutatakse laialdaselt ja edendatakse biokütuseid. Teistes ELi osades on eri kütuste suhtes täiesti erinevad eelistused.

6.2. Samuti tuleb võtta arvesse tehnilist valmisolekut. Näiteks on vesiniku katsetamine enamikul turgudel veel varajastes etappides. Samuti katsetatakse raskeveokitele mõeldud akutoitega jõuallikaid pikkade vahemaade nagu TEN-T koridoride läbimiseks. Selliste sõidukite akude laadimine ei ole keskpikal perioodil arvatavasti teostatav. Sellegipoolest katsetatakse praegu mitmes liikmesriigis lahendusi, kus raskeveokite elektrilised jõuallikad asuvad tee kohal paiknevates kontaktjuhtmetes või teepinnal paiknevates rööbastes (e-kiirtee jne). Seda taristut ei nimetata tegevuskavas üldse, kuid nüüd tuleb seda pidada tehnoloogiliselt küpsemaks kui vesinikkütuseid.

6.3. Üldkasutatava alternatiivkütuste taristu jaoks vajalike investeeringute hinnanguline summa 2020. aastaks on ligikaudu 5,2–6 miljardit eurot. 2025. aastaks on see summa hinnanguliselt vähemalt 22 miljardit eurot. Hoolimata neist prognoosidest ei ole palju tõendeid, et selles piisab vajalike eesmärkide saavutamisel edu tagamiseks.

6.4. On võimalik, et need prognoosid on liiga konservatiivsed ning et neid tuleb muutuvat tehnoloogiat silmas pidades ajakohastada. Seetõttu tervitab komitee komisjoni soovi teha tihedamat koostööd mootorsõidukite tööstusega, et leida erinevaid finantsvahendeid erasektori investeeringute suurendamiseks.

6.5. Komitee märgib aga, et sellised vahendid peavad tagama selle, et taristu kasutuselevõtmine peab juurdepääsu ja taskukohasuse osas üldsusele palju kasu tooma. Eriti murettekitav on juurdepääs maapiirkondades ja eraldatud piirkondades.

6.6. Komitee märgib, et kütuse maksustamine on praegu kõigis ELi liikmesriikides oluline riiklik sissetulek. Selle tulu vähenemine keskkonnahoidlikkuse eesmärkide saavutamise tõttu esitab kindlasti väljakutse iga liikmesriigi maksupoliitikale. Sellegipoolest tuleb märkida, et liikuvuse paketi sisalduvas komisjoni ettepanekus teemaksu kogumissüsteemi kohta (Eurovignette, vt TEN/640) esitatakse uued võimalused väliskulude arvessevõtmiseks taristu tasude kaudu.

6.7. Komitee märgib, et laevandussektorit on peetud raskesti reguleeritavaks – seda peamiselt rahvusvahelise konteksti tõttu, milles selle reeglid ja seadused toimivad. Laevandussektor peab küll alternatiivkütuste taristuga koostööd tehes muutuma proaktiivseks, kuid samas on selge, et kohalikul tasandil on potentsiaali alternatiivseid kütuseid (nt metanool ja veeldatud maagaas) hankida, eriti lähimerevedude ja praamide puhul. Samuti saaks tuua esile kaiäärsete toimingute jmt tegemiseks mõeldud elektritaristu.

6.8. Kuigi õhustransport ei ole tegevuskavaga niivõrd seotud, on oodata ka selle sektori hüppelist kasvu 2050. aastaks. CO₂-heite vähendamise eesmärkide saavutamine nõuab suure kasvuhooonegaase vähendava potentsiaaliga alternatiivkütuste ulatuslikku kasutuselevõttu. Selles valdkonnas tuleks kaaluda biokütuste kasutamist ning vajalikud investeeringud tuleks saavutada kõigi asjakohaste sidusrühmade ja Euroopa Komisjoni sisulise arutelu tulemusena.

6.9. Alternatiivkütuste taristu osas on vaja avaliku ja erasektori investeeringuid tõhustada. Selles osas tervitab komitee komisjoni ettepanekut tugevdada ELi rahastamisvahendite koordineerimist ning püüda saavutada koostoimet, et riikliku ja kohaliku tasandi meetmed suurendaksid ELi rahastamise mõju.

6.10. Taristu edukaks kasutuselevõtuks on ülioluline tarbijate teadlikkus. See hõlmab teavet hinnavõrdluste ning tervise- ja keskkonnaalase kasu kohta ning konkreetseid sekkumisi, mis aitavad madalama sissetulekutasemega peresid.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia elluviimine. Euroopa Liit, mis kaitseb planeeti, avardab oma kodanike võimalusi ning kaitseb oma tööstust ja töötajaid““

[COM(2017) 675 final]

(2018/C 262/13)

Raportöör: **Ulrich SAMM**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 18.1.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	201/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Kõnealuse maanteetranspordi käsitleva teatise keskmes on tööstusharu, millel on **maailmas juhtiv roll** tootmise ja teenuste pakkumise valdkonnas. Seda tugevat positsiooni tuleb säilitada ja kasutada ELi majanduse puhtale energiale ülemineku kiirendamiseks, ümberkujundamiseks ja tugevdamiseks. Oluliseks eesmärgiks on ka saavutada maailmaturul **liidripositsioon uute tehnoloogiate vallas**.

1.2. Komitee tervitab üldist **tehnoloogiliselt neutraalset** lähenemisviisi, mis on avatud uutele arengutele. Komitee märgib siiski, et algatused ei vasta täielikult sellele lähenemisviisile. Pole kaugeltki kindel, et meie liikuvus on tulevikus täielikult elektripõhine, ning teised mootoritehnoloogiad, nagu vesinik või täielikult mittefosfiilsed vedelkütused, näiteks HVO100, pakuvad samuti suurt puhta liikuvuse potentsiaali. Komitee väljendab kahetsust, et seda ei ole piisavalt selgelt tunnistanud.

1.3. Komitee tervitab algatusi, mille eesmärk on taastada **tarbijate usaldus** autotööstuse ja reguleerimissüsteemi vastu realistlike heitenormide ja uute katsemenetluste abil. Sellega seoses on oluline sektori enda hoolikus ja vastutus.

1.4. Komitee märgib, et praegusel ajal tuuakse igal aastal turule ligikaudu 14 miljonit uut sõidukit, millega asendatakse ainult 5 % ELi 253 miljonilisest sõidukipargist. Sellise **asendamismäära** juures vähendatakse küll heitekoguseid, kuid see ei ole piisav, ning komitee kiidaks heaks mis tahes algatuse, mille abil võiks suurendada Euroopa sõidukipargi asendamismäära ja vähendada seega ka kiiremini heitkoguseid. Komisjoni tähelepanu tuleks aga juhtida sellele, et sõidukite eemaldamine teatud Euroopa turgudel ei tohi toimuda teiste turgude arvelt, kus nende sõidukite kasutamine jätkub (vt punkt 4.7).

1.5. Me peame olema teadlikud sellest, et märkimisväärse osa vähese heitega sõidukite saavutamine nõuab **üleminekuaega**, mille pikkus sõltub sellest, kuidas areneb autotööstus, kui kiiresti võtavad tarbijad omaks uue tehnoloogia, asjaomastest kuludest ning muudest teguritest, nagu laadimistaristu. Komitee juhib tähelepanu sellele, et üleminekuaeg ei anna põhjust lubada diiselmootoriga autodel ületada heitkoguste piirmäärasid ning et küsimus diiselmootoriga autode moderniseerimise võimalustest ja sellega seotud kulude kandmise kohustustest tuleb lahendada kiiresti.

1.6. Komitee palub Euroopa Komisjonil eristada paremini ja selgemalt **kliimakaitset** ja **kohaliku õhukvaliteedi** parandamist. See on oluline, et veenda inimesi tegema avaliku ja erasektori investeeringuid. Teatud liiki kütused võivad aidata parandada õhukvaliteeti linnades, kuid need ei ole kliimale kasulikud, näiteks kui elektrisõidukite jaoks mõeldud elekter või vesinik on pärit söeelektrijaamadest. Teisalt, biometaanist saadud maagaasil – see tähendab peamiselt metaani, mis saadakse eri allikatest, milleks on kas maa-alused orgaanilised ained või süsteetilised keemilised protsessid või nende kahe kombinatsioon – töötavad vähese heitega sõidukid on küll kliimasõbralikud, ent võivad sellest hoolimata aidata kaasa kohalikule õhusaastele.

1.7. Komitee innustab Euroopa Komisjoni olema rangem seoses tarbijate juurdepääsu hõlbustamisega taskukohase hinnaga uutele ja puhtamatele liikuvuse vormidele ning tagama, et uute liikuvusega seotud teenuste eelised oleksid kõigile kättesaadavad ja jaguneksid ühtlaselt kogu liidu. Mõned kavandatavad **rahastamisvahendid** võivad aidata seda probleemi lahendada, kuid komitee arvates ei ole need piisavad.

1.8. Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni olulise rolli üle üleeuroopalise tööstuse liidu loomisel, et saavutada täielik väärtusahel täiustatud **akude** arendamiseks ja tootmiseks ELis. Hoida suurem osa kogu väärtusahela tootmisest ELis on äärmiselt oluline meie töökohtade seisukohalt, ning garantii, et toodetud akud on keskkonnanahoidlikud, on kõige paremini saavutatav ELi keskkonnastandardite ja -eeskirjade abil, nagu näiteks ringmajanduse käsitlus.

2. Sissejuhatus

2.1. EL on pühendunud **CO₂-heite vaba energiasüsteemi** saavutamisele, nagu on kirjeldatud **puhta energia pakettis**, mille eesmärk on kiirendada, ümber kujundada ja tugevdada ELi majanduse üleminekut puhtale energiale Pariisi kliimakonverentsi (COP21) raames võetud kohustuste kohaselt, säilitades samas majanduskasvu ja töökohtade loomise olulised eesmärgid.

2.2. EL on seni palju ära teinud. **Kasvuhoonegaaside heitkoguseid** vähendati perioodil 1990–2016 23 %, samas kui sel perioodil kasvas majandus 53 %. Edu on saavutatud mitmes sektoris, v.a **transpordis** – see on sektor, mille heitkogused moodustavad 24 % Euroopa kasvuhoonegaaside heitkogusest (2015. aasta andmetel) ja mille heitkoguste maht on Euroopa majanduse elavnemise jätkudes isegi kasvanud. Selle probleemiga tegeleb **Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia**,⁽¹⁾.

2.3. Komitee märgib, et EL on saavutanud juba märkimisväärset edu keskkonnanahoidliku liikuvuse suunas: 2009. aastal kehtestati uute autode ja väikeste tarbesõidukite **CO₂ heitkoguste** keskmiseks väärtuseks 130 g CO₂/km 2015. aastaks ja 95 g CO₂/km 2020. aastaks, mis on tähtis ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks. Alates **Euroopa heitenormi** kasutuselevõtmisest 1992. aastal on seadusandjad alandanud sõiduautode lämmastikoksiidide piiranguid Euro 1-lt Euro 6-ni 97 % ja osakeste puhul 98 %, mis tähendab märkimisväärset kohaliku õhusaaste vähenemist linnades.

2.4. Kuid need maanteetranspordi meetmed ei ole piisavad, kui võtta arvesse Pariisi kliimakonverentsi kohustusi ja kiireloomulist vajadust puhta õhu järele linnades. Kuigi keskmised heitkogused auto ja kilomeetri kohta on vähenenud, siis maanteetranspordi koguheid ei ole, sest kogu transporditegevus on suurenenud ja ELi sõidukipargi uuendamise kiirus on piiratud.

2.5. Sellele on Euroopa Komisjon reageerinud algatusega „**Arenev Euroopa**“, mis sisaldab mitmesuguseid õigusakti ettepanekuid, mis on esitatud kolmes pakettis. 2017. aastal esitatud **esimene pakett** väljendas Euroopa eesmärki teha kiireid edusamme selleks, et luua 2025. aastaks puhas, konkurentsivõimeline ja ühendatud liikuvussüsteem, mis ühendab kõik transpordiliigid ja ulatub üle kogu liidu. Selle on komitee heaks kiitnud,⁽²⁾ ⁽³⁾ kuna see on olulise tähtsusega hästi toimiva **Euroopa ühtse transpordipiirkonna** ja asjakohase õigusraamistiku jaoks.

⁽¹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽²⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 64.

⁽³⁾ ELT C 81, 2.3.2018, lk 195.

2.6. Strateegia „Arenev Euroopa“ **teist paketti** puudutavas teatises,⁽⁴⁾ mida käsitletakse kõnealuses arvamuses, keskendutakse rohkem maanteetranspordi heitkoguste vähendamise vahenditele, nagu keskkonnasõbralike sõidukite direktiiv,⁽⁵⁾ uued CO₂ normid sõidukitele,⁽⁶⁾ alternatiivkütuste taristu üleeuroopalise kasutuselevõtu tegevuskava,⁽⁷⁾ kombineeritud vedu käsitleva direktiivi läbivaatamine,⁽⁸⁾ bussiveoteenuste määrus⁽⁹⁾ ja akusid käsitlev algatus. Konkreetseid ettepanekuid käsitletakse üksikasjalikumalt komitee eraldi arvamustes. **Kolmas pakett**, milles keskendutakse rohkem ohutusküsimustele, esitatakse 2018. aasta esimeses pooles.

3. Teatise põhisisu

3.1. Teine pakett sisaldab mitmesuguseid õigusakti ettepanekuid, mille eesmärk on kehtestada selged, realistlikud ja täidetavad eeskirjad, et tagada võrdsed tingimused sektoris tegutsevatele osalejatele Euroopas. Tarbijaid julgustatakse minema üle keskkonnahoidlikele sõidukitele ja muudele keskkonnahoidliku liikuvuse lahendustele, edendades alternatiivkütuste taristut ja tagades piiriüleselt koostalitlusvõimelised teenused.

3.2. Välja on pakutud uus **CO₂ määrus** sõiduautodele ja väikestele tarbesõidukitele 2020. aasta järgseks perioodiks. Selle kohaselt peavad sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite tootjad vähendama oma uute sõiduautode CO₂ heitkoguseid ELis 15 % 2025. aastaks ja 30 % 2030. aastaks. Need suhtelised vähendamiseesmärgid asendatakse CO₂ heitkoguse absoluutväärtustega kohe, kui uue kergsõidukite ülemaailmse ühtlustatud katsemenetluse (WLTP) andmed muutuvad kättesaadavaks (ei oodata enne 2020. aastat).

3.3. Kergsõidukite ülemaailmse ühtlustatud katsemenetluse kasutuselevõtmine kui kindel ja realistlikum sõidukite **tüübikinnituse katseraamistik** on oluline tarbijausalduse raskest kriisist üle saamiseks ja usalduse taastamiseks. Võetakse kasutusele ka tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste katsed, mida tehakse sõitmise ajal ja mitte katsestendil.

3.4. Pakutakse välja tegevuskava, mille eesmärk on hoogustada investeeringuid **alternatiivkütuste taristusse** ning arendada välja kogu liitu hõlmav kiirete ja koostalitlusvõimeliste laadimispunktide ja tanklate võrgustik. Sellega on seotud mitmed rahastamisvahendid, nagu keskkonnahoidliku transpordi rahastamisvahend, Euroopa ühendamise rahastu, Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond ja Euroopa Regionaalarengu Fond.

3.5. **Kombineeritud vedu käsitlev direktiiv** vaadatakse läbi, et edendada erinevate kaubaveoliikide (nt veoautod ja rongid) kombineeritud kasutamist.

3.6. **Bussiveoteenuste direktiiviga** stimuleeritakse riiklike bussiihenduse ja pikkade vahemaade vahel toimivate bussiihenduste arendamist Euroopas ja pakutakse rohkem transpordialaseid valikuvõimalusi kõigile kodanikele ning alternatiive erasõidukite kasutamise asemel.

3.7. **Keskkonnasõbralike sõidukite direktiiviga** edendatakse autotööstuse nõudluse stiimulina riigihangete pakkumises keskkonnahoidlikke liikumismeetodeid.

3.8. **Akusid käsitleva algatusega** aidatakse Euroopa tööstuse liidul muutuda iseseisvamaks ja suurendada osalust elektrisõidukite tootmise väärtusahelas. Euroopa Komisjon eraldab programmi „Horisont 2020“ (tööprogramm 2018–2020) raames ka 200 miljonit eurot vahetult aku-uuringutele ja innovatsioonile. See on lisaks varem eraldatud 150 miljonile eurole.

⁽⁴⁾ COM(2017) 675 final

⁽⁵⁾ TEN/652 – Keskkonnahoidlikud ja energiatõhusad sõidukid, raportöör Ulrich Samm (vt käesoleva ELT lk 58).

⁽⁶⁾ INT/835 – Sõiduautode ja tarbesõidukite CO₂-heid, raportöör Berggrath (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

⁽⁷⁾ TEN/654 – Alternatiivkütuste taristu tegevuskava (teatis), raportöör Boland (vt käesoleva ELT lk 69).

⁽⁸⁾ TEN/651 – Kombineeritud kaubaveod, raportöör Back (vt käesoleva ELT lk 52).

⁽⁹⁾ TEN/650 – Rahvusvahelisele bussiteenuste turule juurdepääs, raportöör Hencks (vt käesoleva ELT lk 47).

4. Üldised märkused

4.1. Kõnealuse maanteetranspordi käsitleva teatise keskmes on tööstusharu, millel on **maailmas juhtiv roll** tootmise ja teenuste pakkumise valdkonnas. Sektori tootmise osa annab tööd 11 %-le kõigist ELi tootmissektori töötajatest ning loob 7 % ELi SKPst. Seda tugevat positsiooni tuleb säilitada ja kasutada ELi majanduse puhtale energiale ülemineku kiirendamiseks, ümberkujundamiseks ja tugevdamiseks. Oluliseks eesmärgiks on ka saavutada maailmaturul **liidripositsioon uute tehnoloogiate vallas**.

4.2. Komitee tervitab üldist uutele arengutele avatud **tehnoloogiliselt neutraalset** lähenemisviisi, mida me võime oodata, pidades silmas ELi toetatud suuri käimasolevaid jõupingutusi teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Komitee märgib siiski, et algatused ei vasta täielikult sellele lähenemisviisile. Sõltuvalt tehnoloogilistest edusammudest ei ole kaugeltki kindel, et meie liikuvus on tulevikus üksnes elektripõhine. Muud mootortehnoloogiad pakuvad samuti suurt potentsiaali puhta liikuvuse jaoks. Pidades silmas kaasaegse transporditehnoloogia kiiret arengut lähiaastatel, soovib komitee pigem **paindlikumat lähenemisviisi** kui näiteks kehtestada heite piirmäärad või hanke-eesmärgid. Näiteks heite piirmäärade ja miinimumeesmärkide vahekokkuvõtte näib olevat vähim, mida hilisemas etapis kohandamise võimaldamiseks ära teha.

4.3. Komitee tunneb heameelt algatuste üle, mille eesmärk on taastada **tarbijate usaldus** autotööstuse ja reguleerimissüsteemi vastu. Väga oluline on usalduse taastamine realistlike heitenormide ja uute katsemenetluste kaudu. Komitee märgib, et realistlikumad heitkoguste väärtused sõltuvad mitte ainult sõiduki tehnoloogiast, vaid ka suures ulatuses juhi käitumisest, ilmast ja teeoludest. Seetõttu puutuvad tarbijad edaspidi kokku väga erinevate andmetega isegi ühte tüüpi sõiduki puhul.

4.4. Igal aastal tuuakse turule ligikaudu 14 miljonit uut sõidukit, millega asendatakse ainult 5 % ELi 253 miljonilisest sõidukipargist. Ainuüksi selle **asendamismäära** juures – ja olemasolevate heitenormide põhjal – vähendatakse CO₂ heitkoguseid võrreldes 2005. aastaga rohkem kui 30 % aastaks 2030. Komitee kiidaks heaks mis tahes algatuse, mis kiirendaks asendamist ja vähendaks seega veelgi ka CO₂ heitkoguseid. Tuleks märkida, et riikides, mille autotööstuse traditsioonid ja potentsiaal ei ole nii tugevalt välja kujunenud, on innovatsioonisuutlikkus tõusuteel ja otsitakse järjest enam uusi tootmislahendusi. See positiivne suundumus tugevdab konkurentsivõimet vähese heitega liikuvuse arendamise vallas.

4.5. Komitee soovib juhtida tähelepanu sellele, et Euroopa Komisjon peaks uutele tehnoloogiatele (nagu elektrisõidukid) keskendumisele lisaks kaaluma ka **olemasoleva sõidukipargi** suurt arengupotentsiaali. Näiteks on CO₂ heitkoguste vähendamine 1 grammi võrra mittefossiilsete kütuste lisamisega kõikidele sõidukitele sama tõhus kui 20 grammi suurune areng uute sõidukite puhul (VDA aruanne).

4.6. Peame pidama meeles asjaolu, et vähese heitega sõidukite märkimisväärse osakaalu saavutamine nõuab **üleminekuaga**, mille kestus on ettearvamatu. See sõltub autotööstuse arengust, sellest, kui kiiresti võtavad tarbijad omaks uue tehnoloogia ja nendega seotud kulud, ning teistest teguritest, nagu laadimistaristu, kütusehinnad ja avaliku sektori hanked.

Üleminekuaga ei tohi kasutada selleks, et lubada diiselmootoriga autode puhul vabalt jätkata piirnormide ületamist ning vältida nende moderniseerimist neile valikulise katalüütilise redutseerimise (SRC) süsteemi paigaldamisega, et need vastaksid heitenormile Euro 6. Komisjon peaks tagama, et liikmesriikide seadusandjad sätestavad normile Euro 6 vastavuse võimalikult kiiresti, ning et vastutuse ning kulukohustuse küsimused on selged.

4.7. Komitee kutsub autotööstust üles kasutama üleminekuaga selleks, et parandada **ühtekuuluvust** ELis, tehes õigeid otsuseid tööstusobjektide asukohtade suhtes ning tagades, et keskkonnasõbralike sõidukite kasutamise võimalused on kõikides liikmesriikides ühesugused. Oleks vastuvõetamatu, kui näiteks vanemad diisela autod keelustataks mõnedes liikmesriikides ja müüdaks seejärel nõrgema majandusega liikmesriikidesse. Lisaks on oluline osa arengusuundadel väljaspool ELi, sest Euroopa autotööstus töötab suures ulatuses **maailmaturu** jaoks. Väga oluline on, et ELi poliitika toetaks rahvusvahelisi lepinguid, mis on õiglased Euroopa autotööstuse suhtes võrreldes tema konkurentidega Ameerika Ühendriikides või Aasias.

4.8. See, kas me saavutame tulevikus tehnoloogilise läbimurde, näiteks aku jõudluse osas, oleneb **teadusuuringutest ja arendustegevusest**. Selline läbimurre võib toimuda mitte ainult akudega elektrisõidukite valdkonnas, vaid ka sise põlemismootorites või kütuseelementides kasutatavate kütuste valdkonnas. Kuigi tänapäeval kasutatakse mõnes riigis (Rootsi) juba laialdaselt kliimasõbralikke täielikult mittefossiilseid kütuseid (näiteks HVO100), võivad muutuda kättesaadavaks ka **uut liiki kütused**, nagu sünteetilised kütused või vesinik, mida on võimalik toota vastuvõetavate kuludega elektri ülejäägist, mida on saadaval üha suuremates kogustes muutlike taastuvate energiaallikate kasutusvõimaluste järjest ulatuslikuma kasutamise tõttu.

4.9. Komitee palub Euroopa Komisjonil eristada paremini ja selgemalt erinevaid keskkonnahoidlike sõidukite kasutuselevõtmise eesmärke. Olemas on kaks eesmärki: kliimakaitse ja kohaliku õhukvaliteedi paranemine. On oluline märkida, et teatud liiki kütused võivad aidata parandada õhukvaliteeti linnades, kuid need ei ole kliima jaoks kasulikud, näiteks kui elektrisõidukite jaoks mõeldud elekter või vesinik on pärit söeelektrijaamadest. Teisalt, biometaanist saadud maagaasil töötavad vähese heitega sõidukid on küll kliimasõbralikud, ent võivad sellest hoolimata aidata kaasa kohaliku õhusaastele. Kohaliku õhusaaste vähendamine linnades on väga pakiline vajadus ja nõuab meetmeid kohalikul ja piirkondlikul tasandil, samas kui kliimakaitse on üleilmne probleem ja muutusi on võimalik saavutada (ja jälgida) üksnes aastakümnete jooksul. Oluline on nende eesmärkide vahel selget vahet teha, et veenda inimesi tegema avaliku ja erasektori investeeringuid.

4.10. Komitee innustab Euroopa Komisjoni olema rangem seoses tarbijate juurdepääsu hõlbustamisega taskukohase hinnaga uutele ja puhtamatele liikuvuse vormidele ning tagama, et uute liikuvusega seotud teenuste eelised oleksid kõigile kättesaadavad ja jaguneksid ühtlaselt kogu liidus. Muret tekitavad võimalikud probleemid, eelkõige **lisakulud tarbijatele**. Mõned kavandatavad rahastamisvahendid võivad aidata seda probleemi lahendada, kuid komitee arvates ei ole need piisavad. Selles kontekstis tunneb komitee heameelt Euroopa Komisjoni algatuse üle parandada tarbijate suutlikkust teha sõiduki ostmisel või kasutamisel läbimõeldumaid valikuid, tagades suurema läbipaistvuse ja pakkudes metoodikat kulude võrdlemiseks.

4.11. Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni olulise rolli üle üleeuroopalise tööstuse liidu loomisel, et saavutada täielik väärtusahel täiustatud **akude** arendamiseks ja tootmiseks ELis. Selle eesmärgi seadmiseks on mitu põhjust: suurem sõltumatus väljaspool ELi asuvatest akutootjatest on strateegilise tähtsusega, hoida suurem osa kogu väärtusahela tootmisest ELis on äärmiselt oluline meie töökohtade seisukohast, ja garantii, et toodetud akud on keskkonnahoidlikud, on kõige paremini saavutatav ELi keskkonnastandardite ja -eeskirjade abil, nagu näiteks ringmajanduse käsitlus. Suured investeeringud selleks otstarbeks on olulised, samas kui komisjoni ülesanne on kehtestada nõuetekohased piiritingimused, näiteks tehnilised standardid.

4.12. Komitee tunnustab väljalasketoru heitgaaside käsitust keskkonnahoidlike sõidukite määratlemiseks, sest see on lihtne. Komitee soovib siiski samuti rõhutada, et selles käsituses ei arvestata sõiduki **CO₂-jalajälge** kogu selle elutsükli jooksul. Teatud tüüpi sõidukite põhjendamatu kohtlemise vältimiseks on vaja täiendavaid jõupingutusi õigusaktide koostamisel, et astuda samm väljalasketoru heitgaaside käsitusest kaugemale ja võtta arvesse ka tootmise probleeme või puhta energia tootmist.

4.13. Komitee leiab lõpetuseks, et **ühistranspordi** moderniseerimise peamine takistus on rahalise toetuse puudumine, ja innustab komisjoni kaaluma uuesti riigihangete direktiivi läbivaatamist, keskendudes rahastamisele. Komitee märgib, et lisaks vajadusele rohkemate keskkonnasõbralike sõidukite järele ühistranspordis on oluline veenda rohkem kodanikke kasutama ühistransporti, muutes selle atraktiivsemaks (ühendused, mugavus), selle asemel et keskenduda madalale piletihinnale.

Brüssel 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa energia- võrkude tugevdamine““

[COM(2017) 718 final]

(2018/C 262/14)

Raportöör: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 12.2.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	157/1/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.1. **toetab** visiooni, mille kohaselt on hästi ühendatud Euroopa energiavõrk äärmiselt oluline, et saavutada energialiidu eesmärgid: tagada taskukohane, turvaline ja säästev energia, mis võimaldab konkurentsivõimeliselt minna üle vähese CO₂-heittega majandusele;

1.2. **kinnitab taas**, et kõik ELi kliima- ja energiavarustuskindluse eesmärgid on omavahel lahutamatult seotud, mistõttu ei saa ühtegi neist pidada teistest vähem oluliseks, olgugi et osa neist ei ole liikmesriikide jaoks siduvad;

1.3. **leiab**, et võrgutaristusse investeerimist tuleks arendada sama intensiivselt kui muid investeeringuid energiasse, eriti kooskõlas taastuvate energiaallikate levikuga, ning kutsub seetõttu komisjoni ja liikmesriike üles tagama nii rahvusvaheliste kui ka riikide energiavõrkude asjakohast arendamist, et soodustada ühisarendamist liidu eesmärkide täitmiseks;

1.4. **kutsub** komisjoni ja liikmesriike **üles** koostama iga kahe aasta tagant seirearuandeid taastuenergia ning riiklike ja rahvusvaheliste võrkude arengu eesmärkide saavutamise kohta, et tagada taastuenergia ja võrkude kooskõlastatud kasutuselevõtt, pöörates eritählepanu selliste kitsaskohtade tuvastamisele, mis raskendavad taastuenergia edastamist;

1.5. **täheldab**, et mitu liikmesriiki ei suuda saavutada 2020. aastaks 10 % ühendatuse eesmärki ning nende projektide arendamisega seotud probleemid (keerulised haldusmenetlused, poliitilised tagajärjed, rahastamine, vastumeelsus ühiskonnas) seavad ohtu ka 2030. aasta eesmärkide saavutamise, raskendades ELi kliimapoliitika tervikuna elluviimist;

1.6. **leiab**, et organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivne osalemine ühendatuse projektide kavandamises võib mõne projekti puhul aidata vastumeelsust ühiskonnas leevendada;

1.7. **kutsub üles** energialiidu juhtimist käsitlevat määrust edasi arendama, et võimaldada selliste meetmete rakendamist, mis on vajalikud hõlbustamiseks ühenduste väljaarendamist piirkondades, mis jäävad praegu 10 % ühendatuse eesmärgist kõige enam maha;

1.8. **soovitab**, et lisaks riikide ühendatuse osakaalu näitajale võetaks kasutusele geograafiliste piirkondade (nt Pürenee poolsaar) osakaalu näitajad ja näitajad hulgimüügihindade erinevuste jälgimiseks, et seada prioriteediks ühishuviprojektide elluviimine kõnealustes suurte erinevustega piirkondades;

1.9. **tunnistab**, et rahaline toetus, mis on saadud Euroopa ühendamise rahastust, mis hõlmab 53,5 miljardit eurot energiataristute väljaarendamiseks aastaks 2020, on koos muude toetuste ja piirkondlike rakkerühmade tööga võimaldanud arendada üha suuremal arvul projekte, mis viivad ELi energialiidu saavutamisele lähemale;

1.10. **kutsub üles** ühendatuse projektide jaoks ette nähtud toetuste eelarvet läbi vaatama, kuna praegused rahaeraldised võivad osutada seatud eesmärkide saavutamiseks ebapiisavaks;

1.11. **nõuab**, et liikmesriigid ja komisjon tugevdaksid solidaarsuse ja jagatud varustuskindluse mehhanisme, mis võimaldaksid energiasüsteemi ümber kujundada ning saavutada energiarustuskindluse eesmärgid soodsal kulude-tulude suhtel, mis parandaks Euroopa tööstuse ja kodanike konkurentsivõimet;

1.12. **soovitab** komisjonil ja liikmesriikidel edendada juhtimistarkvara, mis suurendab ühenduste töö tõhusust.

2. Üleeuroopaliste energiavõrkude poliitika

2.1. Selleks, et saavutada oma eesmärgid seoses kliimamuutuste, konkurentsivõime ja energiarustuskindlusega, on Euroopa Liit seadnud eesmärgi arendada energiatranspordivõrke, mis võimaldavad minna üle vähese CO₂-heitega majandusele.

Täpsemalt on seatud eesmärk, et aastaks 2020 saavutavad liikmesriigid oma naaberriikidega 10 % ühendatuse. Tagamaks, et taastuvate energiaallikate eesmärkide arendamine astuks ühte sammu ühenduste väljaarendamisega, otsustas Euroopa Ülemkogu tõsta elektrivõrkude ühendatuse eesmärki 2030. aastaks 15 %-ni.

2.2. Et kindlustada 10 % ühendatuse eesmärgi täitmine, võttis EL 2013. aastal vastu üleeuroopalisi energiavõrkusid käsitleva määruse (TEN-E) ning lõi Euroopa ühendamise rahastu, luues nii aluse, millega määrata kindlaks, toetada ja prioriseerida selliste ühishuviprojektide rakendamist, mida on vaja vastupidavate üleeuroopaliste energiavõrkude saavutamiseks.

2.3. Aastani 2030 investeeritakse Euroopa energiavõrkudesse 180 miljardi euro ulatuses ning loodetakse, et lõpule viiduna saavutatakse nendega 40–70 miljardit eurot kokkuhoidu aastas tänu välditud tootmiskulule ja konkurentsivõimelisematele gaasi hulgimüügihindadele, mille abil hoitakse energiasüsteemi ümberkujundamise kulud kontrolli all.

Ühishuviprojektide kolmandas loetelus, mis ootab veel Euroopa Parlamendi heakskiitu, määratakse kindlaks 173 projekti, millega aidata kaasa 2020. ja 2030. aastaks seatud ühendatuse eesmärkide täitmisele.

Hoolimata loetelu eesmärkidest ja olemasolevatest toetusvahenditest valmivad aga projektidega seotud tehniliste probleemide, poliitilise ja haldusmõju ning vastumeelsuse tõttu ühiskonnas 2020. aastaks vähem kui 30 % 2017. aastal kolmandasse loetellu kantud 173 ühishuviprojektist.

Sellele viivitusele on aidanud kaasa ka asjaolu, et TEN-E eeskirjade kohaldamine ei ole liikmesriikide tasandil olnud täielik.

2.4. Eesmärkide täitmisel edasi liikumiseks lõi komisjon neli kõrgetasemelist töörühma, et kiirendada taristu arengut neljas konkreetsetes piirkonnas.

2.4.1. Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava

Poliitiline prioriteet on sünkroniseerida Balti riikide elektrivõrk Mandri-Euroopa elektrivõrguga ning lõpetada Balti riikide ja Soome gaasivõrkude eraldatus ja nende sõltumine ühest gaasiallikast.

Komitee toetab täielikult poliitilise kokkuleppeni jõudmist selleks, et edendada gaasisektori ühishuviprojektide, nagu Eesti-Soome ühendus ja Poola-Leedu ühendus, elluviimist aastaks 2021.

2.4.2. Pürenee poolsaare ühendused (Madridi deklaratsioon)

Kahjuks ning hoolimata Biskaia lahe liini heakskiitmisest on Pürenee poolsaare ühendused ülejäänud Euroopaga kaugel aastaks 2020 seatud eesmärkide saavutamisest ja veel kaugemal aastaks 2030 seatud eesmärkide saavutamisest.

Olemasolevad ühendused Hispaania ja Portugali vahel ei lahenda peamist probleemi, mis seisneb ühenduste puudumises Pürenee poolsaare ja Prantsusmaa vahel, arvestades, et ainus viis, kuidas poolsaar Euroopa ning siseturuga ühendub, on Prantsusmaa kaudu, ning selle riigiga ühendatus on ligikaudu 2,8 %.

Selle vähese ühendatuse tõttu on Pürenee poolsaare elektrihinnad Euroopa kõrgeimad ning taastuvate energiaallikate süsteemi lõimimine oleks samuti väga kulukas, kuna see vajaks suurel määral lisavõimsust ja selliste protsesside rakendamist, mis võimaldavad juhtida energiatootmises esinevaid suuri kõikumisi. Prantsusmaa president Macron on oma hiljutistes väljautlemistes avaldanud olulist poliitilist toetust kahele Pürenee poolsaare ühendusele, mis on endiselt algstaadiumis.

2.4.3. Võrkudevahelised ühendused Kesk- ja Kagu-Euroopas

See piirkond on tarnekatkestuste suhtes haavatav ning maksab kõrgemat gaasi hinda kui ülejäänud Euroopa Liit, kuigi piirkond ise asub gaasitarnijale geograafiliselt lähedal.

Peamised eesmärgid on Bulgaaria-Serbia ühenduse rajamine, Krki veeldatud maagaasi terminali investeeringute tegemise alustamine (2018. aasta esimeses pooles) ning Bulgaaria-Austria gaasikoridori Rumeenia osa ehitamise alustamine.

2.4.4. Põhjmere piirkonna energeetikakoostöö

Peamine eesmärk seisneb taastuvenergia tootmise ja edastamise ühendamises ning seda tüüpi projektide jaoks sobiva õigusliku ja reguleeriva raamistiku loomises piirkonnas, mille tuuleenergia potentsiaal moodustab 2030. aastal ELi tarbimisest 4–12 %.

3. Taristupoliitika kohandamine pikemaajalise perspektiiviga

3.1. Kuigi komisjon ja liikmesriigid on teinud ühishuviprojektide elluviimisega märkimisväärsed jõupingutusi, tuleb tunnistada, et nii tehniliste probleemide kui ka bürokratlike ja rahaliste takistuste tõttu viiakse 2020. aastaks täielikult ellu vaid väike arv loetellu kantud ühishuviprojektidest, mistõttu on oluline vaadata läbi ühishuviprojektide rakendamiseks ettenähtud ajakava, seades esikohale ühendatuse eesmärkide täitmisest kõige kaugemal olevad piirkonnad.

3.2. Komitee on seisukohal, et ühishuviprojektidesse tuleks lisada küberjulgeoleku kriteeriumid, et vähendada ohtu Euroopa kodanikele.

Digiteerimine toob kaasa selle, et süsteemide osakaal muutub uutes investimisprojektides üha olulisemaks.

3.3. Gaasiühenduste puhul tuleb seada prioriteediks sellised ühishuviprojektid, mis aitavad olulisel määral tagada liikmesriikides varustuskindlust, pidades silmas nii kolmandate riikide tegevusest kui ka tehnilistest piirangutest tulenevaid ohte.

3.4. Elektrivõrkude ühendatuse eesmärkide viga seisneb selles, et iga liikmesriiki käsitletakse eraldi. Komitee arvates tuleks korrata geograafiliste piirkondade kaupa käsitlemist, rühmitades liikmesriigid vajaduste järgi, et vältida võrguühendustes kitsaskohtade tekkimist. See on eriti vajalik juhul, kui üks liikmesriik on ülejäänud Euroopaga ühendatud vaid teise liikmesriigi kaudu, nagu näiteks Pürenee poolsaare, Küprose, Malta ja Iirimaa puhul.

3.5. Esmatahtsaks tuleb pidada ühendusi väga vähese ühendatusega liikmesriikides, nagu Pürenee poolsaare riigid, Kagu-Euroopa, Poola ja Iirimaa, ning komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles töötama välja vajalikud meetmed nende väljaheitamiseks ilma põhjendamatu viivitusteta.

3.6. Aastaks 2020 ei saavutata 10 % elektrivõrkude ühendatuse eesmärki Hispaanias, Itaalias, Küprosel, Poolas ega Ühendkuningriigis ning Iirimaa ja Portugali lisandumine saavutatud ühendatuse loetellu on äärmiselt küsitav.

Komisjoni enda andmetele tuginedes näib, et 2030. aastaks on 15 % elektrivõrkude ühendatuse eesmärki keeruline täita, eriti kui analüüsida asjakohaselt geograafilisi kitsaskohti ja mitte üksnes liikmesriike.

3.7. Pidades silmas 2030. aastaks seatud eesmärke, on siseturuga ühendatuse ja lõimimise vajaduste mõõtmiseks määratletud järgmised uued künnised:

- hinnaerinevus 2 eurot/MWh iga liikmesriigi, piirkonna või pakkumispiirkonna hulgemüügiturgude vahel, et liikuda edasi turgude ühtlustamisega;
- elektrivarustus tuleb tagada iga liikmesriigi võimsuse ning energiaimpordi ühendamise teel. Kui ühenduste nimivõimsus on alla 30 % tippkoormusest, tuleb kasutusele võtta uued ühendused, ning
- kolmas künnis on seotud taastuvenergia optimaalse kasutamisega: kui ühenduse võimsus (eksport) on alla 30 % paigaldatud taastuvenergia võimsusest, tuleb kasutusele võtta uued ühendused.

Need kolm künnist seovad taastuvenergia arendamise ja siseturuga lõimimise eesmärgid otseselt ühendatuse eesmärkidega, aidates positiivselt kaasa nende kõigi täitmisele.

3.8. Arvestades uusi künniseid ja liikmesriikide kaupa tehtud analüüsides nähtuvaid piiranguid, on kuus riiki, kes ei täida ühtegi kolmest künnisest: Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros ja Ühendkuningriik. Neile tuleks lisada ka Portugal ja Malta, kes täidavad künnistest kahte, kuid seda üksnes seetõttu, et neil on ühendus vastavalt Hispaania ja Itaaliaga.

Nii Balti riigid kui ka Bulgaaria, Poola, Rumeenia ja Saksamaa täidavad kolmest künnisest kahte ning ülejäänud liikmesriigid, kes täidavad kolme künnist, võib lugeda täielikult lõimunuks.

3.9. Nii iga liikmesriigi ühendatuse osakaalu analüüsist kui ka kolme uue künnise analüüsist ilmneb, et mitmes liikmesriigis on 2030. aastaks seatud eesmärkide täitmine väga keeruline. Üks peamisi probleeme on see, et ühendatuse eesmärk ei ole liikmesriikide jaoks siduv – asjaolu, mis koos seda tüüpi projektidega paratamatult kaasnevate viivitustega (poliitiline nõusolek, rahastamisvajadused, majanduslik tasuvus, vastumeelsus ühiskonnas) raskendab selle elluviimist. Kõik ELi kliima- ja energiavarustuskindluse eesmärgid on omavahel lahutatamatult seotud, nii et ühtegi neist ei saa pidada teistest vähem oluliseks.

3.10. ELil tuleb jätkata energialiidu juhtimist käsitleva määruse menetlemise ja vastuvõtmise edendamist, järgides kaugelepeürgivat lähenemisviisi, mis peab ühenduste eesmärki ja taastuvenergia eesmärki võrdseks, tagamaks, et liikmesriigid ja komisjon astuvad kiiremas korras kõik vajalikud sammud, et viia nii kiiresti kui võimalik ellu 10 % ühendatuse eesmärk, mis võimaldab pääseda ligi ELi energia siseturule.

Peale selle tuleb projektide puhul, mis suurendavad oluliselt praegust ühendusvõimsust seal, kus ollakse 10 % eesmärgist maas, kasutada kõiki olemasolevaid rahastamisvahendeid, nagu Euroopa ühendamise rahastu, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid ning Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond. Kõnealuste projektide suhtes tuleks kohaldada erieeskirju ja tugevdada ELi tasandi projektijuhtimise vahendeid, et projektide elluviimist kiirendada.

3.11. Seades esikohale nende ühishuviprojektide elluviimise, tuleb piirkondlikel rakkerühmadel ja komisjonil igat juhtumit eraldi järjepidevalt hinnata, sealhulgas selliste meetmete võtmist, mis on vajalikud nende elluviimise hõlbustamiseks, näiteks haldusmenetluste lihtsustamine, ning toetada liikmesriikide vahel kokkuleppele jõudmist, korraldades kõrgetasemelisi kohtumisi.

Vaja on kõigi asjaosaliste, sealhulgas liikmesriikide, põhivõrguettevõtjate, arendajate ja reguleerijate kooskõlastatud tegevust. Algatused nagu iga-aastane energiataristu teemaline foorum Kopenhaagenis, kus kõigil sidusrühmadel on võimalik aktiivselt osaleda, on äärmiselt positiivsed püüdmaks leida lahendusi ühendamise projektide arendusprobleemidele.

4. Energiavarustuse kindlus

4.1. Kuna kõik liikmesriigid sõltuvad suurel määral välistest energiatarbijatest, on energiavarustuse kindlus üks peamisi ELi eesmärke. Sellega seoses on viimastel aastatel tehtud märkimisväärsed edusamme, eeskätt maagaasivõrkude ja -ühendustes. Sellele vaatamata tuleb jätkuvalt seada esikohale nende ühishuviprojektide arendamine, mis on vajalikud selleks, et iga riigi gaasisüsteem vastaks määruses (EL) nr 994/2010 määratletud n – 1 kriteeriumile ja seejärel omaks niipea kui võimalik kolme alternatiivset gaasivarustuse allikat.

4.2. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tegevustele, mis on vajalikud selleks, et kõrvaldada energiavarustuskindluse puudujäägid, mis jätkuvalt esinevad teatavates ELi piirkondades, nagu saared ja äärepoolsed piirkonnad. Oluline on meenutada Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2011. aasta järeldusi, milles lepidi kokku, et ükski liikmesriik ei peaks jääma pärast 2015. aastat Euroopa gaasi- ja elektrivõrkudest eraldatuks ega tundma muret oma energiavarustuse kindluse pärast asjakohaste ühenduste puudumise tõttu. Seetõttu ja hoolimata viivitustest võimaldavad 2017. aastal Euroopa ühendamise rahastu toel tehtud edusammud, hoogustades projekte, mis võimaldavad lõpetada saarte nagu Küpros ja Malta eraldatuse, ning praegu analüüsitud ühishuviprojektid nagu EastMedi torujuhe olla keskpikas plaanis optimistlikud.

4.3. Oluline on luua riikidevahelised solidaarsusmehhanismid, mis võimaldavad tegutseda ühiselt, et leida lahendus eriolukorras olevate riikide võimalikele energiavarustuskindluse ohtudele.

5. Energiasüsteemi ümberkujundamise eeldused

5.1. Vähesed CO₂-heitega majanduse poole liikumine ning eesmärgid, mis on seatud aastaks 2030 (27 % taastuvenergia allikaid) ja aastaks 2050 (CO₂-heite vähendamine 80 %), ergutavad transpordisektoris ja kodumajapidamistes elektrienergiale üleminekut, suurendades oluliselt vajadust taastuvenergia järele ja tutvustades elektri jõul gaasi tootmise projektide kaudu uusi taastuvenergia kasutusviise.

5.2. Aastaks 2050 seatud eesmärkide täitmiseks tuleb põhi- ja jaotusvõrkudesse võrreldes praeguse 35 miljardi euroga investeerida vahemikus 40–62 miljardit eurot aastas ⁽¹⁾.

5.3. On ilmselge oht, et 2030.–2050. aastaks seatud ühendatuse eesmärgid jäävad täitmata kõnealuste projektide arendamisel tekkivate raskuste tõttu. See seaks ohtu Euroopa kliimamuutuste vastu võitlemise eesmärgid ja suurendaks järsult taastuvenergia investeeringute toetamise kulusid.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi (tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjon) uuring „European Energy Industry Investments 2017“, IP/A/ITRE/2013-46 – PE595.356.

5.4. Taastuenergia arendamine peab toimuma kõrvuti nii rahvusvaheliste kui ka riikide energiavõrkude asjakohase arendamisega.

6. Liikumine tõelise energia siseturu poole

6.1. Komitee on alati märkinud, et energialiit on üks Euroopa Liidu ülesehitamise põhitegureid ning ühendused on tõelise energia siseturu saavutamiseks hädavajalikud, kuna nende puudumine põhjustab anomaalseid, suure ebatõhususega seotud olukordi.

Ühenduste puudumisel tooks taastuenergia edendamise poliitika kaasa väga kõikuvad hinnad, vajaduse teha märkimisväärseid investeringuid nn toetavatesse tehnoloogiatesse ja taastuenergia tootmiskao ajahetkedel, kus tootmine suureneb ja tarbimine väheneb.

6.2. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ACER) hinnangul pakutakse Mandri-Euroopa riikides turule vaid 31 % olemasolevast ühendusvõimsusest. Energia siseturu saavutamise poole liikumiseks soovitatakse seetõttu võtta meetmeid, mis maksimeerivad turgudele pakutavat võimsust, mis omakorda suurendaks konkurentsi ja tõhusust ning parandaks olemasolevate ressursside kasutamist.

6.3. Tegevuskulude vähendamiseks tuleb teha edusamme päevasiseste turgude ja piiriüleste tasakaalustamisturgude liitmisel, edendades elektrisüsteemi tasakaalustamise määruse (EL) 2017/2195 meetmeid, millega nõutakse liikmesriikidelt piirkondliku koostöö tegemist, et arendada tasakaalustatud piirkondi ühendustes, mis aitavad vähendada ülekoormust, optimeerida liikmesriikide vahel energiavarusid ja suurendada turgude konkurentsivõimet ⁽²⁾.

7. Majanduslik optimeerimine

7.1. Komitee on seisukohal, et tuleb edendada meetmeid, mis võimaldavad tagada, et olemasolevaid ELi rahalisi vahendeid kasutatakse eeskätt nende projektide jaoks, mis on energiavarustuse kindluse seisukohast kõige vajalikumad ning mis tagavad suurema majandusliku tasuvuse või võimaldavad ELi kliimaeesmärkide täitmisel märkimisväärselt edasi liikuda.

7.2. Majanduslikust seisukohast peaks projektide suhtes otsuste tegemisel olema määrav esimene künnis (hinnaerinevus).

7.3. Salvestusprojektid (näiteks pumpjaamad), mis aitavad minimeerida tootmispargi vajadusi, tuleb seada tähtsamaks teistest projektidest, millel praegu puudub piisav tehnoloogiline tugi ning mille rahastamine tuleks teadus- ja innovatsiooniprogrammide arvelt, nagu see oleks näiteks teatavate CO₂ transportimisega seotud projektide puhul. Sellele vaatamata ei peaks reguleerimine edenema kiiremini kui tehnoloogia.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽²⁾ ELT L 312, 28.11.2017, lk 6.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeermispangale „Kolmas aruanne energialiidu olukorra kohta““

[COM(2017) 688 final]

(2018/C 262/15)

Raportöör: **Toni VIDAN**

Kaasraportöör: **Christophe QUAREZ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 18.1.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.4.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	159/5/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks kolmanda aruande energialiidu olukorra kohta, toetab energialiidu projekti eesmärke ning tunneb heameelt selle üle, et rõhutatakse ELi ühiskonna kaasamist ja tegutsema ajendamist, et ühiskond võtaks täieliku vastutuse energialiidu eest. Komitee kordab oma ettepanekuid pidada organiseeritud kodanikuühiskonnaga ELi, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil tõhusat energiadialoogi.

1.2. Komitee on alati pidanud energialiidu ideed Euroopa Liidu edu jaoks äärmiselt oluliseks. Komitee nõustub Euroopa Komisjoni seisukohaga, et energialiit hõlmab enam kui üksnes energia- ja kliimaküsimusi. Komitee arvates on energiasüsteemi ümberkorraldamine võimalus muuta Euroopa demokraatlikumaks, ühtsemaks, konkurentsivõimelisemaks ja õiglasemaks. Ühised jõupingutused energialiidu loomiseks peavad kooskõlas ELi põhiväärtustega suurendama Euroopa Liidu keskkonnaalast, poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset kestlikkust.

1.3. Komitee leiab, et puhta energia pakett on samm õiges suunas, kuid peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole arvesse võetud, et selles paketis kehtestatud eesmärgid on ebapiisavad. Komitee toetab Euroopa Parlamendi algatusi õigusraamistiku tugevdamiseks ning väljendab muret selle üle, et nõukogu püüab tulevasi sätteid nõrgendada. Komitee kutsub ELi üles hoogustama meetmeid, et tuua Euroopa ja ülejäänud maailm lähemale kõigi liikmesriikide poolt ratifitseeritud Pariisi kokkuleppes kehtestatud CO₂-heite neutraalsuse eesmärgi täitmisele.

1.4. Komitee peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole käsitatud energialiidu pikaajalist eesmärki, ja palub Euroopa Komisjonil hõlmata 2050. aasta eesmärgid täies ulatuses energialiidu alla ning teha ettepanek ajakohastada 2050. aastani kehtivat tegevuskava kooskõlas Pariisi kokkuleppega. See oleks kooskõlas Euroopa Parlamendi resolutsiooniga, milles rõhutatakse vajadust koostada 2018. aastaks ELi jaoks sajandi keskpaigani ulatuv heiteneutraalsuse strateegia (2017/2620(RSP)).

1.5. Kõnealusel seoses juhib komitee tähelepanu sellele, kui oluline on energialiidu juhtimine. Nagu energialiidu juhtimist käsitlevas komitee arvamuses⁽¹⁾ juba varem öeldud, on äärmiselt oluline tagada, et juhtimisel innustataks kõigi tasandite otsustajaid tegema pikaajalisi plaane, mis ulatuvad 2030. aastast kaugemale, võtta arvesse ühiskonna kõigi sidusrühmade, eelkõige haavatavate ühiskonnarühmade huve ja seisukohti, kohanduda regulatiivsete ja tehnoloogiliste muutustega ning lasta avalikkusel pidada otsustajaid vastutavaks.

1.6. Komitee nendib, et energiasüsteemi ümberkorraldamine on Euroopas juba alanud: tõhus tehnoloogia ja üldsuse eelistus kasutada puhast energiat vähendavad energiatarbimist, taastuvenergia tootmine aga suureneb. Osalt on kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta aga saavutatud tulemusi liigagi optimistlikult hinnatud. Komitee kiidab heaks kolmanda aruande järeldused 2018. aasta Talanoa kliimadialoogi olulisuse kohta ja rõhutab vajadust teha innovatsiooni, investeringute ning üleilmse koostöö ja kaubanduse valdkonnas rohkem, et saavutada ülemaailmne juhtpositsioon, mille poole Euroopa püüdleb.

1.7. Komitee peab kahetsusväärseks, et kolmandas aruandes keskendutakse peamiselt tehnilise taristuga seotud takistustele. Tulevikus tuleks pöörata palju rohkem tähelepanu muudele turutõketele ja institutsioonilistele takistustele, mis ei lase üldsusel, tarbijatel, kogukondadel ja VKEdel puhtale energiale üleminekus ning sellega seotud ELi tugimehhanismides osaleda ning neist kasu saada. Takistused, mida pole käsitletud, on näiteks taastuvenergiasse investeerimiseks vajaliku kapitalikulu erinevused ELis, õigusriigi põhimõtte kehv rakendamine, korruptsioon, ebapiisav haldussuutlikkus, probleemid võrgule juurdepääsuga, energiasüsteemi puudulik digiteerimine ja demokratiseerimine.

1.8. Komitee avaldab heameelt asjaolu üle, et kolmandas aruandes on juhitud tähelepanu taastuvenergia- ja muu puhta energia tehnoloogia langevale hinnale. Komitee palub komisjonil võtta neid muutusi tulevases poliitikas ja investeerimisvahendites arvesse ning tagada, et 2050. aastani kehtiva ajakohastatud tegevuskava keskmeks oleks ühiskondlik vaatenurk.

2. Taustteave ja komitee eelmiste soovitude analüüs

2.1. ELi avalikkus toetab innukalt ja üha enam energialiidu eesmärgi ning ambitsioonikamat kliima- ja energiapoliitikat. 2017. aasta märtsis läbi viidud Eurobaromeetri kliimamuutustealases uuringus⁽²⁾ leidis 74 % vastanutest, et kliimamuutused on väga tõsine probleem; 79 % arvas, et kliimamuutuste vastu võitlemine ja energia tõhusam kasutamine võib ELi majandust ja töökohtade loomist edendada; 77 % leidis, et ELi uue puhta energia tehnoloogia alaste eksperditeadmiste propageerimine kolmandates riikides võib ELile majanduslikku kasu tuua, ja 65 % on nõus, et fossiilkütuste kolmandatest riikidest importimise vähendamine võib olla ELi majandusele kasulik. Suur osa vastanutest oli ka nõus, et puhtale energiale üleminekut tuleks riiklikest vahenditest rohkem toetada, isegi kui see tähendab fossiilkütuste toetuste vähendamist (79 %), ning et fossiilkütuste importimise vähendamine võib suurendada ELi energiavarudega kindlustatust (64 %).

2.2. Ka Euroopa äriühingud nii energiasektoris kui ka väljaspool toetab üha enam energialiidu eesmärgi. Selle toetuse hea näide on Euroopa elektritööstuse ühenduse Eurelectric uus visioon⁽³⁾. Eurelectric väidab, et pidades silmas Pariisi kokkulepet ja pakilist vajadust tegeleda kliimamuutuste, õhusaaste ja loodusvarade ammendumise probleemiga, seab Eurelectric endale ülesandeks investeerida puhta elektri tootmisse ja üleminekut võimaldavatesse lahendustesse, vähendada heidet ning tegutseda aktiivselt selle nimel, et saavutada süsinikdioksiidi neutraalsus oluliselt varem kui sajandi keskpaigaks, edendada hädavajalikku üleminekut ressursipõhiselt majanduselt Euroopa tehnoloogial põhinevale majandusele, teha võimalikuks sotsiaalne ja keskkonnaalne kestlikkus, pidada kestlikkust silmas kõigis oma väärtusteahela osades ning võtta meetmeid, et toetada olemasolevate vahendite ärakasutamist süsinikdioksiidheitevaba ühiskonna saavutamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_et.

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>.

2.3. Üha enam ekspertide ja teaduslike avastusi kinnitavad, et ELi elektri- ja energiasektor saavad märkimisväärset kasu fotogalvaaniliselt saadud päikeseenergia, tuuleenergia ja süsteemi tasakaalustamise tehnoloogiate kiiresti langevatest hindadest. Hiljuti avaldatud Rahvusvahelise Taastuvenergia Agentuuri (IRENA) aruandes⁽⁴⁾ leitakse, et EL võib 2030. aastaks suurendada taastuvenergia osakaalu oma energiaallikate jaotuses 34 %-ni ehk kahekordistada taastuvenergia osakaalu võrreldes 2016. aasta seisuga ning sellel oleks majandusele positiivne netomõju. Selline osakaalu suurendamine säästaks 2030. aastaks 44–113 miljardit eurot aastas, kui arvestada energiakulude kokkuhoidu ja ennetatud keskkonna- ja tervishoiukulusid. Algatuse *Energy Union Choices* hiljuti avaldatud uuringus⁽⁵⁾ leitakse, et ELi elektrienergia jaotuse kõige kulutõhusam stsenaarium hõlmab 2030. aastaks palju suuremat taastuvenergia osakaalu elektritootmises kui Euroopa Komisjonil kavas, nimelt 61 %, mitte 49 %. Selle stsenaariumi kohaselt vältiks EL 2030. aastaks täiendavalt 265 miljonit tonni süsinikdioksiidi ja säästaks aastas 600 miljonit eurot energiasüsteemikulusid ning looks täiendavalt 90 000 töökohta (neto).

2.4. On tehtud olulisi algatusi, näiteks Malta deklaratsioon 2017. aasta mais, mille eesmärk on kiirendada puhtale energiale üleminekut saartel, sh Euroopa äärepoolseimates piirkondades, puhta energia tööstusliku konkurentsivõime foorum, teatis Euroopa tööstusstrateegia kohta ning jõupingutused Euroopa akuliidu loomiseks. Need kõik on äärmiselt olulised sellise integreeritud tööstuspoliitika saavutamiseks, mis toetaks energiasüsteemi ümberkorraldamist, edendades samas kvaliteetsete töökohtade loomist, ning seda tuleks pidada tööstuse võimaluseks näidata Euroopa suutlikkust töötada praeguste probleemide jaoks välja sobivad lahendused.

2.5. Komitee on korduvalt märkinud, et energialiit peab tagama Euroopa ettevõtjatele stabiilse ja soodsa keskkonna, et neil oleks võimalus ja tahe investeerida ja töökohti luua. Erilist tähelepanu tuleks pöörata VKEde potentsiaalile. Selleks on vaja ühiselt luua kindel energialiidu juhtimise süsteem, mis saab toimuda üksnes siis, kui Euroopa Komisjoni kavandatavasse energialiidu juhtimise määrusesse tehakse põhjalikud muudatused.

2.6. Komitee on alati olnud seisukohal, et taskukohase energia kättesaadavus ja füüsiline ligipääsetavus on lahendus kütteostuvõimetuse probleemile, mis takistab ka kodanike üleminekut vähese CO₂-heitega lahendustele. Seepärast tunneb komitee heameelt kütteostuvõimetuse vaatluskeskuse loomise üle, mis on esimene samm kaugemale ulatuvate Euroopa meetmete väljatöötamise poole, et kaotada Euroopas kütteostuvõimetust.

2.7. Komitee palus lisada järgmise energialiidu olukorda käsitleva aruande hindamiskriteeriumide hulka sotsiaalse mõõdme. Seepärast avaldab komitee siirast heameelt Euroopa Komisjoni sotsiaalsete algatuste üle, nagu need, mis on seotud rohke CO₂-heitega piirkondade ja kütteostuvõimetusega, samuti selle üle, et aruandesse energialiidu olukorra kohta on lisatud energialiidu sotsiaalset mõõdet käsitlev alajaotis. Seda suurepäraselt esimest sammu tuleks tulevikus veelgi toetada, näiteks koostades ühiselt ühiskondliku leppe kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks.

2.8. Komitee tõdeb, et energiasüsteemi ümberkorraldamiseks ei ole vaja oluliselt suuremaid investeeringuid kui need, mida oleks tarvis praeguse peamiselt imporditud fossiilkütustel põhineva energiasüsteemi säilitamiseks. Vaja on aga hoopis teist liiki investeeringuid, sh investeeringud CO₂-heite vähendamiseks, digitaaltehnoogia üleminekuks, demokraatiseerimiseks ja detsentraliseerimiseks. Peamine väljakutse on kapitali ümbersuunamine suure CO₂-heitega majandust soodustavate seadmetelt ja taristult vähese CO₂-heitega majandust toetavatele seadmetele ja taristule. Selline ümbersuunamine peaks olema ELi ja liikmesriikide raha kasutamise seisukohast tõhus, näiteks tuleks järk-järgult vähendada fossiilkütuste toetusi, sh ELi avaliku sektori toetusi gaasijuhtmetele, mõjutamata seejuures negatiivselt tööstuse konkurentsivõimet ja moonutamata ühtset turgu.

2.9. Et aidata erainvestoritel kapitali sel viisil ümber suunata, peaksid riigiasutused tagama kõigi majandustegevuste jaoks tõhusad ja etteaimatavad CO₂-hinnad. Võimalikud variandid on näiteks CO₂-miinimumhind heitkogustega kauplemise süsteemis koos energiamaksude ühtlustamisega. Selleks oleks vaja ELi poliitikavahendeid tõhustada ning vältida kattuvaid vahendeid, mis moonutavad investeerimissignaale. Komitee on ka palunud komisjonil püüelda aktiivselt üleilmse CO₂-heite

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>.

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>.

maksustamise süsteemi poole, mis looks Euroopa äriühingute jaoks eksporditurgudel ja imporditavate kaupade suhtes võrdsed tingimused.

3. Märkused energialiidu olukorda käsitleva kolmanda aruande ja järelmeetmete kohta

3.1. Tugeva ja demokraatliku juhtimise tagamine Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.1.1. Komitee on seisukohal, et EL ja enamik selle liikmesriike peavad energiapoliitika kujundamise veelgi demokraatlikumaks muutma, näiteks edendades selliste vahendite tõhusat kasutamist nagu arvamusuuringud ja Euroopa kodanikualgatused ning tagades, et organiseeritud kodanikuühiskond oleks järjekindlalt kaasatud riiklike energia- ja kliimakavade koostamisse ja rakendamisse ja et neil on selleks vajalikud vahendid.

3.1.2. Komitee tõdeb, et energialiidu tugevaks ja demokraatlikuks juhtimiseks on Euroopa Keskonnaagentuuris tarvis luua Euroopa energia teabetalitus, mis suudaks tagada liikmesriikide esitatavate andmete kvaliteedi, luua energialiidu edusammude hindamiseks vajalike andmekogumite jaoks ühe kontaktpunkti, töötada koos sidusrühmadega välja oletatavad eri stsenaariumid, tagada avatud lähtekoodiga mudelid, mis võimaldavad eri oletusi katsetada, ning kontrollida eri prognooside järjepidevust. Selle teabetalituse töö tulemused peaksid olema kõigile otsustajatele, ettevõtjatele ja üldsusele vabalt kättesaadavad.

3.1.3. Et tagada Euroopa ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, stabiilne ja soodne ettevõtluskeskkond, peaksid EL ja kõik selle liikmesriigid välja töötama pikaajalised energiakavad, et saavutada süsinikdioksiidi neutraalsuse eesmärk, milles nad Pariisi kokkuleppe raames kokku leppisid. Sellised kavad tuleks välja töötada võimalikult kaasavalt ning neid tuleks arvesse võtta energialiidu juhtimise määrusega ette nähtud 2030. aastani kehtivates ja pikaajalistes kavades. Samuti tuleks sujuva ülemineku tagamiseks koostada sektoripõhised ja piirkondlikud CO₂-heite vähendamise strateegiad, et välja selgitada ettevõtlusalased ja kohalikud võimalused ning prognoosida töökohtade juurde loomist ja kadumist tulevikus.

3.1.4. Komitee kiidab heaks algatused, mille eesmärk on aidata rohke CO₂-heitega piirkondadel ja saartel oma energiasüsteem ümber korraldada. Komitee palub Euroopa Komisjonil jätkuvalt toetada piirkondlike lähenemisviise energiasüsteemi ümberkorraldamise juhtimiseks. Sellega seoses peaks Euroopa Komisjon kaasama kõiki asjaomaseid liikmesriike ja piirkondi ning ühiselt kaardistama iga Euroopa piirkonna tugevad ja nõrgad küljed energiasüsteemi ümberkorraldamisel. Tulemusi tuleks võtta arvesse tööstusstrateegiates ning need peaksid aitama prognoosida energiasüsteemi ümberkorraldamisega kaasnevat olukorda seoses töökohtade loomise, kadumise ja muutumisega.

3.1.5. Kooskõlas komitee arvamustega kõnealusel teemal ⁽⁶⁾ palub komitee komisjonil ka jätkata näitajate väljatöötamist, et jälgida energiasüsteemi ümberkorraldamise mõju energia valdkonna tööstusharudele ja nende arengule ning parandada sotsiaalseid näitajaid, sh täpsemate andmete kogumine ning üldsuse ja kodanikuühiskonna jaoks olulised uued üldised näitajad.

3.2. Ühine ühiskondlik lepe kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.2.1. Komitee on seisukohal, et Euroopa vajab ühiskondlikku lepet kodanikest lähtuvaks energiasüsteemi ümberkorraldamiseks, milles EL, liikmesriigid, piirkonnad, linnad, sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond kokku lepivad, et kedagi ei jäetaks tähelepanuta. Sellest peaks saama energialiidu kuues mõõde ning see peaks hõlmama kõiki sotsiaalseid aspekte, sh kvaliteetsete töökohtade loomist, kutseõpet, tarbijate harimist ja koolitamist, sotsiaalkaitset, konkreetseid kavasid töökohti kaotavates üleminekupiirkondades, tervishoidu ja kütteostuvõimetuse probleemi.

3.2.2. Komitee on seisukohal, et energialiit vajab Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamisega kohanemise fondi, mis toetaks töötajaid, kellel on oht kaotada energiasüsteemi ümberkorraldamise tõttu töökoht. See näitaks Euroopa tahet tagada, et energiasüsteemi ümberkorraldamisel ei jäeta kedagi tähelepanuta.

⁽⁶⁾ ELT C 264, 20.7.2016, lk 117; ELT C 288, 31.8.2017, lk 100.

3.2.3. Komitee peab energiasüsteemi ümberkorraldamist võimaluseks kaotada Euroopas kütteostuvõimetus ning parandada elukvaliteeti, töökohtade loomist ja sotsiaalset kaasatust. Tuginedes Euroopa kütteostuvõimetus vaatluskeskuse andmetele, tuleks Euroopa tegevuskava kütteostuvõimetus kaotamiseks koostada koostöös sidusrühmadega, sh tarbijaorganisatsioonidega, et avaliku sektori meetmed oleksid rohkem suunatud kütteostuvõimetus algpõhjuste likvideerimisele. Komitee leidis oma arvamuses „Puhas energia kõikidele eurooplastele“,⁽⁷⁾ et kütteostuvõimetus sõltub investeringutest ja eelkõige on rahastamine probleemiks haavatavatele kodumajapidamistele, ning rõhutab vajadust minna leevendusmeetmetelt järk-järgult üle ennetusmeetmetele, nagu vanade hoonete renoveerimine netonullenergiahooneteks. Seda silmas pidades on sotsiaalsed tariifid vaid ajutine leevendus, mis tuleks järk-järgult asendada selliste mehhanismidega nagu energiatšekid või toetused hoonete põhjalikuks ümberkonstrueerimiseks ja elektriautode ostmiseks.

3.2.4. Kodanikest lähtuva energiasüsteemi ümberkorraldamise tagamiseks ning ühiskonnale võimalikult suure sotsiaalse ja majandusliku kasu toomiseks on oluline tunnustada ja toetada kodanike ja kogukondade omanikutunnet kohalike taastuvate energiaallikate suhtes. Kõik tugimehhanismid ja energiaturu reformid peaksid võimaldama kohalikel kogukondadel energia tootmises aktiivselt osaleda ja saada õiglane juurdepääs energiaturule. Aktiivselt tuleks aidata liikmesriike, kus puudub institutsiooniline suutlikkus tagada avalikkuse aktiivne osalemine energiasüsteemi ümberkorraldamisel, eelkõige institutsiooniline suutlikkus pakkuda tuge ja kogukonnaprojekte juurdepääsuks ELi rahastamismehhanismidele.

3.2.5. Komitee on seisukohal, et Euroopa Komisjon peaks välja töötama rohelise Erasmus Pro programmi, tuginedes Erasmus Pro katseprojektile, samuti tuleks algatada teisi projekte, mis võivad kasvavatesse energiasüsteemi ümberkorraldamise sektoritesse meelitada rohkem noori, parandades selliste töökohtade mainet ja töötingimusi.

3.2.6. Komitee avaldab heameelt Euroopa Komisjoni ambitsiooni üle vähendada 2030. aastaks õhusaastest tingitud enneaegseid surmajuhtumeid poole võrra (2015. aastal oli Euroopas 400 000 enneaegset surmajuhtumit). Komitee on seisukohal, et EL ja kõik selle liikmesriigid peaksid pidama õhusaaste vastu võitlemist oluliseks poliitiliseks prioriteediks. Tugevdada tuleks regulatiivseid meetmeid sõidukitest ja elektrijaamadest pärit õhusaasteainete vähendamiseks ning kasutusele tuleks võtta meetmed fossiilkütuste järkjärguliseks kasutuseks kõrvaldamiseks transpordi ja elektritootmise valdkonnas.

3.2.7. Komitee avaldab heameelt, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta on tehtud muutusi paremuse poole seoses teabega ELi investeerimisvahendite kasutamise ja nende mõju kohta üldsusele, kogukondadele ja VKEdele, kuid nendib vajadust parandada kodanike ja kogukonnapõhiste projektide võimalusi nendele vahenditele juurde pääseda (nt finantsplatvormide toetamine, eriti liikmesriikides, kus sellised üksused puuduvad).

3.2.8. Komitee soovib juhtida tähelepanu kolmanda aruande dokumentidele lisatud uuringule tootjatest kodutarbijate kohta energialiidus („Study on Residential Prosumers in the European Energy Union“) ning selle tulemustele ja järeldustele, eriti sellele, et ELi tootjatest kodutarbijate jaoks puudub ühtlustatud õigusraamistik ning liikmesriikide lähenemisviisid on erinevad, samuti soovitusel, et tootjatest kodutarbijate ühine põhjalik määratlus võiks olla tõukeks tarbijate oma tarbeks tootmist toetava selge ja tugeva ELi poliitika ning õigusraamistiku väljatöötamisele⁽⁸⁾.

3.3. Transport

3.3.1. Energiasüsteemi ümberkorraldamisel on elektrifitseerimisaspektide jaoks vaja suuremat poliitilist ja õiguslikku järjepidevust energiasektori traditsiooniliselt eraldiseisvate osade vahel. Suurem koostoime elektri- ja transpordisektori vahel on juba reaalsus ning komitee kiidab heaks jõupingutused õigusloomepakettide „Puhas energia kõigile eurooplastele“ ja „Puhas liikuvus“ kooskõla tagamiseks.

⁽⁷⁾ ELT C 246, 28.7.2017, lk 64.

⁽⁸⁾ Uuring JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2. Komitee tõdeb, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole käsitletud fossiilkütuste järkjärgulist kasutuselt kõrvaldamist seoses sõiduautode müügi ja/või kasutamisega, millest on hiljuti teatanud mitmed liikmesriigid ja linnad, nt Madalmaad ja Pariis. Sõidukite heite skandaaliga seotud intsidendid ning tagajärjed kliimamuutustele, õhusaastele, tervisele ja keskkonnale näitavad, et vaja on kiiresti tegutseda. Komitee on seisukohal, et EL peaks tagama kooskõlastatud raamistiku diisli ja bensiini järkjärguliseks kasutuselt kõrvaldamiseks sõiduautode kütusena, et vältida olukorda, kus kooskõlastamata ja etteaimamatud otsused riigi, piirkondlikul või kohalikul tasandil mõjutavad negatiivselt tööstuse konkurentsivõimet ja töökohti ning moonutavad ühtset turgu.

3.3.3. Vältimaks olukorda, kus madala sissetulekuga sõidukiomanikel ei ole muud võimalust kui saastavad sõidukid, millega on juurdepääs paljudele linnapiirkondadele piiratud, tuleks kogu ELis kehtestada seadusandlikud ja rahalised stiimulid, mis võimaldaksid olemasolevate sõidukite ajamisüsteemi väikeste kuludega ümber konstrueerida, minnes fossiilkütustelt üle heitevabale tehnoloogiale. Selline meede vähendaks ka ressursside kasutamist ja fossiilkütustel töötavatel sõiduautodelt elektrisõidukitele ülemineku sotsiaalseid kulusid ning aitaks tagada, et madalamate ja kõrgemate sissetulekutasemetega piirkondade ja liikmesriikide üleminek oleks ühtsem.

3.3.4. Komitee avaldab heameelt selle üle, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta on käsitletud akusid kui innovatsiooniprioriteetide strateegilist osa, ning asjaolu üle, et see tehnoloogia on osa olulisest toetavast tehnoloogiast energialiidu eesmärkide saavutamisel. Komitee toetab algatusi, millega pakutakse märkimisväärset toetust akude ja akueleментide tehnoloogia arendamiseks ja tagatakse ELile maailmatasemel ambitsioonikas roll.

3.4. Taristu ja tööstuse areng energiasüsteemi ümberkorraldamiseks

3.4.1. Energiasüsteemi ümberkorraldamisel on oluline mõju mitmesugustele tööstusharudele: esiteks energiatootjatele ehk energiasektorile endale; teiseks tööstustele, kus energiat kasutatakse tootmistegurina, eriti energiamahukatele tööstusharudele; ning kolmandaks tööstusharudele, kus luuakse energia- ja kliimatehnoloogiaid ja -lahendusi. Ettevõtjate jaoks on nii riske kui ka eeliseid ning on oluline, et EL aitaks tööstusharudel võimalusi ära kasutada ja probleeme lahendada.

3.4.2. Komitee nendib, et kolmandas aruandes energialiidu olukorra kohta ei ole arvesse võetud, et USA kavatsus Pariisi kokkuleppes loobuda on Euroopa ettevõtjatele, innovaatoritele, töötajatele ja investoritele erakordne võimalus saada kiirelt kasvatatelt puhta energia turgudel ülemaailmseks liidriks. EL peaks suurendama püüdlusi kõigis puhta energia valdkondades, alates energiatõhususest kuni e-liikuvuseni, et tagada Euroopa ettevõtjatele kindel siseturg, kus saab innovatsioone ohutult rakendada, ning integreeritud tööstusstrateegia puhta energia lahenduste eksportimiseks ülejäänud maailma.

3.4.3. Komitee kordab oma üleskutset, et komisjon hindaks põhjalikult praeguseid vähese CO₂-heitega majandust soodustavaid poliitikavahendeid, et tagada asjakohaste vahendite kasutamine eesmärkide saavutamiseks kõige tõhusamal viisil. Vältida tuleks liigset koormust ja muid takistusi, nagu näiteks arvete keerukus, mis mõjutavad energiakasutajaid turukonkurentsi ja läbipaistvuse puudumise tõttu.

3.4.4. Kolmandale aruandele lisatud uues loendis ühishuviprojektidest, mis kvalifitseeruvad ELi riiklike toetuste saamiseks, on näha, et fossiilkütuseprojektid on võrreldes eelmise loendis olnud 77 projektiga vähenenud 53 gaasiprojektini. Osa analüütikuid väidab aga, et see on tingitud üksnes mitmete projektide rühmitamisest ja koondamisest ning et uus loend sisaldab umbes 90 gaasiprojekti, mis tähendab, et gaasiprojektide arv on tegelikult kasvanud. Arvestades märkimisäärseid keskkonna- ja majanduslikke riske, mida kujutavad endast kasutuskõlbatud varad, kui investeerida fossiilkütuste taristusse, siis tuleks esimesel võimalusel need projektid ja neile ühishuviprojekti märgise andmine üle vaadata.

3.5. Energiajulgeolek ja energialiidu geopoliitiline mõõde

3.5.1. Nagu eelmisel aastal koostatud arvamuses öeldud, on komitee seisukohal, et energiajulgeolek on jätkuvalt energialiidu oluline eesmärk. Energiatõhus majandus, kestlik ja usaldusväärne kohalik energiatootmise, ülekande ja salvestamise taristu, hästitoimivad energiaturud ja kaubandussuhted, mis vastavad täielikult ELi õigustikule, on olulised tegurid, mille olemasolu tuleb tagada. Energiajulgeoleku eesmärk tuleb paremini määratleda, võttes lisaks energia impordi ja liidusisese tootmise aspektidele arvesse ka kogu energiasüsteemi suurema vastupidavuse potentsiaali, ühiskondlikku innovatsiooni, käitumismallide muutusi ja küberturvalisust.

3.5.2. Komitee kiidab heaks kolmandas aruandes esitatud energialiidu välismõõtmel ja on nõus, et „ELi välis- ja arengupoliitika on oluline puhtale energiale ja vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku toetamisel maailmas ning ELi energiapoliitika ja konkurentsivõime tugevdamisel“. Kahjuks on järjest rohkem tõendeid sellest, et mõned riigid ja ettevõtjad, kes tegelevad fossiilkütuste ELi importimisega, on seotud tegevustega, mis ei sobi kokku üldiselt vastuvõetavate ettevõtlustavade ja püüavad mõnikord agressiivselt mõjutada liikmesriikide ja muude asjaomaste sidusrühmade energia- ja kliimapolitiikat. Usaldusväärse ja demokraatliku keskkonna tagamiseks energialiidu rakendamise seotud poliitiliseks aruteluks on vaja selliseid tegevusi süstemaatiliselt jälgida, need avalikustada ja neile aktiivselt reageerida.

3.5.3. Energiasüsteemide digiteerimise tõttu tuleb luua täiustatud digitaalne taristu ning teha küberturvalisuse edendamise meetmetest energiapoliitika tagamise püüdluste oluline osa. Pidades silmas arukate elektrivõrkude ja elektrisõidukite koostoimet, on elektritaristu väga oluline ka transpordisüsteemi jaoks. Sellega seoses muutub ühendatud energia- ja transpordisektorite ning nende digitaalse taristu küberturvalisus veelgi olulisemaks.

3.5.4. Euroopa energialiidu edu sõltub võimest järgida Euroopa õigusakte ja tagada, et Euroopa energiaprojektid toimivad Euroopa turgu reguleerivate õigusaktide kohaselt. See puudutab eriti investeerimisprojekte, mis võivad olla – ja paljude arvates igal juhul on – vastuolus energialiidu eesmärkidega. See põhjustab mitmes liikmesriigis poliitilisi ja majanduslikke muresid, mida omakorda peetakse põhjuseks, mis vähendab nende riikide ühiskonnas usaldust väärtuste vastu, millest nad juhitud ELiga liitumisel. Euroopa integratsiooni suhtes tõrksad poliitilised kasutavad õigusriigi põhimõtte rikkumist ka näitena liidu integratsiooni nõrkustest, mis kahjustab veelgi ELi ühtsust ja terviklikkust. Seetõttu soovib komitee tungival, et selliseid projekte nagu Nord Stream 2 ja teisi strateegiliselt tähtsaid projekte arendataks vastavalt energialiidu eeskirjadele.

4. Kodanikuühiskonna kaasatus ja komitee panus

4.1. Komitee on veendunud, et energialiidu käivitamise tagamine 2018. aastal on oluline mitte üksnes demokraatlikel põhjustel, vaid ka energiasüsteemi ümberkorraldamise tõhususe seisukohalt. Euroopa energiasüsteemi ümberkorraldamine tuleb kiirem, odavam ja demokraatlikum, kui seda toetavad inimesed, kellest saavad energiasüsteemi ümberkorraldamise seoses üha enam aktiivsed tarbijad, tootvad tarbijad, töötajad, ühishankijad ja ühisrahastajad. Mikrofinantseerimise võimalused, mis on saadaval näiteks kohalike laenude kaudu, ning investeerimise soodustamine on äärmiselt olulised tegurid energiasüsteemi ümberkorraldamise demokraatlikumaks muutmise, ühiskonna ulatusliku osaluse ning sotsiaalse kestlikkuse edendamiseks. Euroopa Liidu eesmärk peaks olema asendada olukord, kus energiapolitiika (isegi liikmesriigi tasandil) põhineb vähemuse otsustel, olukorraga, kus energiapolitiika tugineb kõigi tegevusele.

4.2. Komitee kiidab heaks kolmandas aruandes tehtud üleskutsed kogu ühiskond tegutsema panna. Jääb selgusetuks, kuidas komisjon kavatses seda tagada, kuna selle kohta pole esitatud ühtki tegelikku ettepanekut ning aruandes on pigem esitatud väga probleemseid näiteid puhtale energiale ülemineku eestvedajate kohta. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles suhtlema rohkem otsustajate ja sidusrühmadega, eelkõige kohtuma liikmesriikide ja piirkondlike majandus- ja sotsiaalnoökogude ning organiseeritud kodanikuühiskonnaga, et ühiselt tagada puhas energia kõigile eurooplastele.

4.3. Komitee on mures, et inimesed ja kogukonnad on pärast eelmisel aastal välja kuulutatud ja läbi viidud ulatuslikku avalikku arutelu seadusandlike ettepanekute tegemisse liiga vähe kaasatud. Komitee teeb ettepaneku, et tulevastes aruannetes energialiidu olukorra kohta kajastataks ja esitataks selgelt edusamme energialiidu poliitikas ja tavades, mida rakendatakse avalikele aruteludele ja avalikkuse osalusele tuginedes.

4.4. Sellega seoses toetab komitee Euroopa Parlamendi hiljuti vastu võetud raportit, kus on öeldud, et „liikmesriigid peaksid sisse seadma alalise mitmetasandilise energeetikaalase arutelu platvormi, mis koondab kohalikke omavalitsusi, kodanikuühiskonna organisatsioone, äriühinguid, investoreid ja teisi sidusrühmi, et arutada energia- ja kliimapolitiikas välja töötatud eri võimalusi“, rõhutades taas, kui oluline on sellistesse platvormidesse kaasata ametiühingud, tarbijaorganisatsioonid ja keskkonnaalased kodanikuühiskonna organisatsioonid ning tagada vajalikud vahendid tõhusaks osalemiseks.

4.5. Komitee soovib aktiivselt kaasa aidata ELi tasandi institutsioonide, organiseeritud kodanikuühiskonna, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning nende asutuste koostoime ja koostöö edendamisele energialiidu eesmärkide saavutamiseks. Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on tänu sellele, et nad on üldsuse tasandile lähedal ja neil on teadmised iga konkreetse kohaliku konteksti kohta, oluline roll energia valdkonna poliitika tõhusal kohandamisel ja rakendamisel. Need asutused toimivad olulise otsustamistasandina sellistes sektorites nagu transport, linnaplaneerimine, hoonestus ja hoolekanne, mistõttu neil on äärmiselt oluline roll kooskõlastatud meetmete tagamisel energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate edendamiseks.

4.6. Komitee on seisukohal, et sotsiaal- ja humanitaarteadused on üliolulised, et tagada majanduse ja poliitika valdkonna otsustajatele ning üldsusele õiged vahendid, mõistmaks, millel põhinevad lõppkasutajate, sh VKEde ja ühiskonnaliikmete energiaalased valikud. Seepärast vajab energialiit 2020. aasta järgseks perioodiks eesmärgikesket ELi teadustegevuse ja innovatsiooni programmi, kuhu on täielikult lõimitud sotsiaal- ja humanitaarteadused, nagu soovitati Euroopa Komisjoni aruandes ELi teadustegevuse ja innovatsiooni programmide mõju suurendamise kohta (Lamy aruanne), mille koostas sõltumatu kõrgetasemeline töörühm.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik“

[COM(2017) 487 final – 2017/0224(COD)]

(2018/C 262/16)

Raportöör: **Christian BÄUMLER**

Kaasraportöör: **Gintaras MORKIS**

Konsulteerimistaotlus	nõukogu, 15.11.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 207
Vastutav seksioon	välissuhete seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	28.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	203/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et välismaised otseinvesteeringud on oluline majanduskasvu, töökohtade loomise ja innovatsiooni allikas. Välismaised otseinvesteeringud on alati olnud Euroopa Liidu positiivse majandusliku ja sotsiaalse arengu oluline tegur. Komitee toetab avatud investeerimiskeskonda ja peab välismaiseid otseinvesteeringuid kiiduväärseks.

1.2. Komitee märgib, et välisinvesteeringud ei pruugi olla ainult kasulikud, vaid võivad põhjustada ka riske ning ohustada riigi julgeolekut ja avalikku korda ühes või mitmes liikmesriigis.

1.3. Komitee nõuab, et liidu avatud suhtumisega välismaistesse otseinvesteeringutesse käiksid kaasas tugevad ja tõhusad poliitikameetmed.

1.4. Komitee tunneb heameelt komisjoni ettepaneku üle võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik, kuid märgib, et probleemi ulatus ei ole veel täielikult teada, kuna komisjon ei analüüsinud seadusandliku menetluse algatamisel investeeringute voogusid ja nende mõju.

1.5. Riikliku julgeoleku ja ELi avaliku korra seisukohalt strateegilise tähtsusega äriühingutesse ja üksustesse tehtavate investeeringute taustauuring on lünklik ja koordineerimata: mõnes riigis on taustauuringumenetlus olemas, teistes mitte, mis tähendab, et neis riikides ei kontrollita investeeringuid üldse. ELi tasandi süsteem peab selle puuduse kõrvaldama, kaotama erinevused liikmesriikide vahel ning tagama riiklike ja Euroopa huvide kaitse.

1.6. Tuleks tagada, et liikmesriigid, kus on kehtestatud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringu menetlused, samuti riigid, kus sellised menetlused puuduvad, saavad võrdselt esitada ja koguda usaldusväärset teavet, sealhulgas Euroopa Komisjonile esitatavate aastaaruannete vormis, kui liikmesriigid leiavad või komisjon leiab, et ühes liikmesriigis kavandatud või juba tehtud välismaine otseinvesteering võib ohustada julgeolekut või avalikku korda.

1.7. Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et kavandatava määrusega kehtestatakse taustauuringumehhanismide peamised menetlusnõuded, nagu läbipaistvus, kolmandate riikide diskrimineerimise keeld ja kohtulik kontroll, suurendades sellega investeeringuid ja õiguskindlust.

1.8. Komitee märgib, et Euroopa Liidul on välismaiste otseinvesteeringute valdkonnas ainupädevus. Kui ELi liikmesriikides on riiklikud taustauuringusüsteemid olemas, tuleb õigusliku ebakindluse vältimiseks luua nendele süsteemidele õiguslik alus.

1.9. Komitee peab küsitavaks asjaolu, et Euroopa Komisjon jätab endale õiguse teha taustauuring üksnes selliste investeeringutele, mis võivad mõjutada liidule huvi pakkuvaid projekte või programme. Kui välismaised otseinvesteeringud avaldavad kogu ELis või ELi osades piiriülest mõju, peab EL kasutama oma investeeringute taustauuringu pädevust.

1.10. Komisjoni eelnõus ei selgitata piisavalt mõistete „julgeolek“ ja „avalik kord“ tähendust. Komitee juhib tähelepanu sellele, et majandussektorites, mis võiksid olla taustauuringuga seotud, valitseb ebakindlus selle suhtes, kas need käsitused hõlmavad ka strateegilisi valdkondi ja võtmetehnoloogiat. Komitee kutsub komisjoni üles tegema selle probleemi lahendamiseks täiendavaid jõupingutusi.

1.11. Komitee toetab kohustuslikku kontaktpunktide loomist liikmesriikides ja pooldab ELis investeeringute taustauuringute koordineerimisrühma asutamist. Nende kahe organi roll, esindatuse tase ja kahe organi vahelised suhted ei ole aga täiesti selged. Komisjon peaks andma selle kohta täpsemaid selgitusi.

1.12. Komitee soovib kaasata protsessi asjakohasel viisil sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna.

1.13. Komitee teeb ettepaneku laiendada investeeringute taustauuringuid nendele taristute ja rajatiste tundlikele valdkondadele, mis täidavad ühiskondlikke funktsioone. Nende hulka kuuluvad energia- ja veevarustus, transport, digitaalne taristu, finantsteenused, finantsturg ja tervishoiusektor.

1.14. Komitee toetab investeeringute taustauuringute laiendamist võtmetehnoloogiale, kui investorit kontrollib kolmanda riigi valitsus või investor on sellega tihedalt seotud. Komitee soovib, et määrusega nähtaks ette eraldi taustauuring välismaiste otseinvesteeringute puhul, mille on teinud kolmandate riikide valitsused või investorid, kellel on selliste valitsustega tihedad sidemed.

1.15. Komitee on veendunud, et taustauuringu protsess on tulemuslikum, kui seda kohaldatakse kavandatavate välismaiste otseinvesteeringute, mitte juba tehtud otseinvesteeringute suhtes, ja palub komisjonil lisada see ettepanek määruse ettepanekusse. Komitee soovib ennekõike investeeringute järelkontrolli.

1.16. Komitee soovib, et investeerimiskindluse huvides tuleks kehtestada tähtajad nii taustauuringu tegemise otsusele kui ka taustauuringule tervikuna.

1.17. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et taustauuringu käigus tuleb tagada äriühingu andmete konfidentsiaalsus, et potentsiaalseid investoreid mitte ära hirmutada.

1.18. Komitee soovib teha investeeringu taustauuringuga seoses koostööd USA ja teiste kaubanduspartneritega ning ühtlustada välismaiste otseinvesteeringute taustauuringu rahvusvahelisi eeskirju. Siinkohal võiks eeskujuks olla USA välisinvesteeringute komisjon (CFIUS).

1.19. Kuigi vastastikkuse põhimõtte küsimust määruse ettepanekus ei käsitleta, kutsub komitee komisjoni üles kohaldama vastastikkuse põhimõtet kõigis ELi ja kolmandate riikide läbirääkimistes välismaiste otseinvesteeringute üle, sest üha enam kolmandate riikide investoreid ostab ettevõtteid ja üksusi, samal ajal kui ELi investorid seisavad teistesse riikidesse investeerimisel tihti silmitsi raskustega. Komitee kutsub ennekõike üles kiirendama läbirääkimisi investeerimislepingu sõlmimiseks Hiinaga.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee toetab põhimõtteliselt komisjoni keskseid seisukohti määruse ettepanekus, millega luuakse Euroopa Liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringu menetlus. Ettepaneku kohaselt on Euroopa Liit avatud välisinvesteeringutele ja välismaised otseinvesteeringud aitavad kaasa Euroopa Liidu majanduse kasvule, parandades konkurentsivõimet, luues töökohti, tuues sisse kapitali, tehnoloogiat, innovatsiooni ja oskusteavet ning avades liidu ekspordi jaoks uusi turge.

2.2. Siiski on murettekitav, et välisinvestorid, eeskätt riigi osalusega ettevõtjad, võtavad strateegilistel kaalutlustel üle võtmetehnoloogiaga Euroopa äriühinguid ja valmistuvad üle võtma taristuid, olulist tulevikutehnoloogiat ning muud vara, mis on tähtis liikmesriikide ja kogu ELi julgeoleku tagamiseks.

2.3. Viimase kümne aasta jooksul on kolmandatest riikidest ELi tehtavad investeeringud märkimisväärselt suurenenud. Komisjoni teatis „Välismaiste otseinvesteeringute soodustamine ja esmatähtsate huvide kaitsmine“ sisaldab statistilisi andmeid, mis kinnitavad, et enamik investeeringuid pärineb USAst, Kanadast, Šveitsist, kellele järgnevad Brasiilia, Hiina ja Venemaa. 2008. aasta finantskriisi ajal suurenesid Hiina investeeringud ELi liikmesriikidesse kümme korda. Need kasvasid 2 miljardilt eurolt 2009. aastal pea 20 miljardi euroni 2015. aastal. Ainuüksi 2016. aastal ulatusid Hiina otseinvesteeringud Euroopa Liitu 35 miljardi euroni. Võrreldes 2015. aastaga oli kasv 77 %, võrreldes 2010. aastaga koguni 1 500 %. Seevastu vähenesid 2016. aastal ELi ettevõtjate investeeringud Hiinasse 25 %.

2.4. 2017. aasta veebruaris kutsusid kolm liikmesriiki – Prantsusmaa, Saksamaa ja Itaalia – komisjoni üles vaatama läbi ELi tehtavate välismaiste otseinvesteeringute eeskirjad. Selleks ajendas mure tehnoloogiliste teadmiste välismaale äravoolu pärast, kuna üha rohkem kolmandate riikide investoreid ostab ELi tehnoloogiat nende riikide strateegiliste eesmärkide edendamiseks, samal ajal kui ELi investorid seisavad teistes riikidesse investeerimisel tihtipeale takistuste ees. Need kolm liikmesriiki rõhutasid, et kui ELi investoritel on väljaspool ELi asuvatele turgudele piiratud juurdepääs, tuleks kohaldada vastastikkuse põhimõtet. Samuti kutsusid nad Euroopa Komisjoni üles töötama välja Euroopa investeeringute taustauuringu vahendi, et vältida mis tahes kahju, mis võib kaasneda välismaiste ostjate ühepoolsete strateegiliste otseinvesteeringutega julgeoleku- ja tööstuspoliitika seisukohalt tundlikes valdkondades, ning et tagada vastastikkus. Praegu ELi liikmesriikide tasandil saadaolevatest vahenditest ei piisa sellise kaitse tagamiseks.

2.5. Euroopa Parlament kutsus oma 5. juuli 2017. aasta resolutsioonis komisjoni ja liikmesriike üles „kontrollima kolmandatest riikidest pärit välismaiseid otseinvesteeringuid ELi strateegilistesse tööstusharudesse, taristutesse ja tähtsatesse tulevikutehnoloogiatesse“.

2.6. Komisjon on esitanud määruse ettepaneku, milles pakutakse välja kolmandate riikide välisinvesteeringute taustauuringute õigusraamistik.

2.7. Komisjon on otsustanud piirata ettepaneku kohaldamisala julgeoleku ja avaliku korraga, et saavutada liikmesriikide vahel minimaalne nõutav kokkulepe. Komisjoni selgituse kohaselt kuulub kohaldamisalasse näiteks elektroonilise side, küberturvalisus, elutähtsate taristute kaitse ja tööstusalane konkurentsivõime küberturvalisuse toodete ja teenuste turul.

2.8. Juba ainuüksi terminite „julgeolek“ ja „avalik kord“ tähendus ei ole selles kontekstis piisavalt selge, et vältida probleeme ja erinevaid tõlgendusi. Komitee juhib tähelepanu sellele, et majandussektorites, mis võiksid olla taustauuringuga seotud, valitseb ebakindlus selle suhtes, kas need käsitused hõlmavad ka strateegilisi valdkondi ja võtmetehnoloogiat. Komitee kutsub komisjoni üles tegema selle probleemi lahendamiseks täiendavaid jõupingutusi.

2.9. Komitee märgib, et komisjon tunnustab täielikult vajadust, et liikmesriikidele peab jääma välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute tegemisel vajalik paindlikkus (vt COM(2017) 494). See tähendaks, et kolmandatest riikidest pärit välismaiste otseinvesteeringute kohta võivad otsuseid teha ainult liikmesriigid.

2.10. Komitee on olnud alati arvamusel, et ELi kaubandus- ja investeerimispoliitika peab sobima kokku ja olema kooskõlas liidu majandus- ja muu poliitikaga, sh keskkonnakaitse-, inimväärse töö, tööhutus- ja töötervishoiupoliitikaga. Sellest hoolimata on ELi tõhusal investeerimisstrateegial otsustav roll ELi konkurentsivõime säilitamisel ajal, mil toimuvad kiired majandusmuutused ning olulised nihked majandusjõudude vahekorras kogu maailmas.

2.11. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et EL on välismaiste otseinvesteeringute suhtes üks kõige avatumaid majandusi. ELi tehtavate niisuguste investeeringute maht suureneb pidevalt. Need on üha enam suunatud strateegiliselt valitud sektoritele ja keskmisest suurematele ettevõtetele. Need investeeringud tulevad aina sagedamini riigiettevõtetest või valitsustega tihedalt seotud investoritelt.

2.12. Seevastu on komisjoni hinnangul kehtestatud üleilmsel tasandil alates 2016. aastast välismaiste otseinvesteeringute suhtes järjest enam piiranguid. Sageli ei anta ELi investoritele kolmandates riikides samasuguseid õigusi, nagu on nendel investoritel ELis. Komitee avaldas juba 2011. aastal kahetsust, et komisjon ei ole teatise „Euroopa kõikehõlmava rahvusvahelise investeerimispoliitika poole“ koostamisel võtnud seisukohta strateegiliselt oluliste ettevõtete ülevõtmise küsimuses, ning nõudis vastastikkuse kaalutlusi.

2.13. Komitee rõhutab, et eelnimetatud kolm liikmesriiki, kes esitasid ettepaneku Euroopa investeeringute taustauuringu vahendi väljatöötamiseks, on märkinud, et vastastikkuse põhimõte tuleks säilitada juhul, kui ELi investoritel on väljaspool ELi asuvatele turgudele piiratud juurdepääs. Määruse ettepanekus vastastikkuse küsimust ei käsitleta. Küll aga tuleks välismaiste otseinvesteeringutega seoses kohaldada vastastikkuse põhimõtet kõigis ELi ja kolmandate riikide läbirääkimistes välismaiste otseinvesteeringute üle.

2.14. Lisaks on ELi tehtavate välismaiste otseinvesteeringute strateegiline raskuspunkt selliste Euroopa ettevõtete omandamisel, kes arendavad võtmetehnoloogiat või hooldavad ühiskonnas ja majanduses hädavajalike ülesannete täitmiseks olulisi taristuid. Niisuguste arengusuundade koosmõju on tekitanud põhjendatud muret Euroopa kodanikes, ettevõtjates ja liikmesriikides. Need mured nõuavad asjakohaseid meetmeid, nagu teatati komisjoni 10. mail 2017 avaldatud aruteludokumendis ülevõtmise ohjamise kohta ning 13. septembri 2017. aasta **kõnes olukorrast Euroopa Liidus**.

2.15. Komitee nõuab, et liidu avatud suhtumisega välismaistesse otseinvesteeringutesse käiksid kaasas tugevad ja tõhusad poliitikameetmed.

2.16. Komitee rõhutab, et osa liikmesriike tunnistasid juba mõnda aega tagasi, et välisinvesteeringud ei pruugi olla ainult kasulikud, vaid võivad põhjustada ka riske ning ohustada riigi julgeolekut ja avalikku korda. See kehtib eriti siis, kui investeeringud on suunatud strateegiliselt tähtsatele ettevõtetele ja üksustele. Seetõttu on need liikmesriigid loonud riiklikud välisinvesteeringute taustauuringute süsteemid.

2.17. Komitee juhib tähelepanu sellele, et riikliku või ELi julgeoleku seisukohalt strateegiliselt tähtsatesse ettevõtetesse ja üksustesse tehtud investeeringute taustauuring on lünklik ja koordineerimata: mõnes riigis on kontrollimenetlus olemas, teistes ei ole, mis tähendab, et neis riikides ei kontrollita investeeringuid üldse. On selge, et sellistes tingimustes ei ole võimalik kaitsta liikmesriike ega ELi ennast investeeringute eest, mille eesmärk on oluliste ettevõtjate ja üksuste omandamine, kui kolmas riik, kellel on poliitilised ja majanduslikud kavatsused, kavatseb oma võimalusi sihiteadlikult manipuleerimiseks kasutada. ELis kasutusele võetav süsteem peab kaotama erinevused liikmesriikide vahel ning tagama riiklike ja Euroopa huvide kaitse.

2.18. Komisjoni välja pakutud investeeringute taustauuring on komitee arvates samm õiges suunas, kuid ei vasta kõigile nendele nõuetele. Ettepanekus ei kohustata liikmesriike isegi kasutusele võtma oma investeeringute taustauuringut.

2.19. Komitee tunnistab, et komisjoni eesmärk on tagada kõnealuse määrusega õiguskindlus nendele liikmesriikidele, kes on kehtestanud riiklikud investeeringute taustauuringute mehhanismid.

2.20. Komitee tunneb heameelt asjaolu üle, et kavandatava määrusega kehtestatakse taustauuringumehhanismide põhimenetlusnõuded, nagu läbipaistvus, erinevate kolmandate riikide diskrimineerimise keeld ja kohtulik kontroll, suurendades sellega investeerimiskindlust.

2.21. Kuigi määruse eesmärk on koguda ELis rohkem teavet välismaiste otseinvesteeringute kohta ja kontrollida, kuidas liikmesriigid valikumehhanisme kasutavad, on praktikas väga raske tagada ühtlustatud rakendamist ELi tasandil. Tuleks tagada, et nii liikmesriigid, kus on kehtestatud välismaiste otseinvesteeringute taustauuringu menetlused, kui ka riigid, kus sellised menetlused puuduvad, esitavad ja koguvad võrdset usaldusväärset teavet, sealhulgas Euroopa Komisjonile esitatavate aastaaruannete vormis, kui liikmesriigid leiavad või komisjon leiab, et ühes liikmesriigis kavandatud või juba tehtud välismaine otseinvesteering võib mõjutada julgeolekut või avalikku korda.

2.22. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni ettepanekut kohustada liikmesriike looma kontaktpunkte ja moodustama liikmesriikide esindajatest koosneva koordineerimisrühma. Nende kahe organi roll, esindatuse tase ja kahe organi vahelised suhted ei ole aga täiesti selged. Komitee soovib kaasata protsessi asjakohasel viisil sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna.

2.23. Komitee peab küsitavaks asjaolu, et komisjon jätab endale õiguse teha taustauuring üksnes sellistele investeeringutele, mis võivad mõjutada liidule huvi pakkuvaid projekte või programme. Kui vastutus välismaiste otseinvesteeringute taustauuringu eest lasub suures osas liikmesriikidel, on oht, et välismaine investor, kes soovib üle võtta olulisi ettevõtteid ja üksusi, valib esimese investeeringu tegemisel sisenemiseks riigi, mis on selliste investeeringute eest kõige vähem kaitstud ja saab seeläbi siseturu kaudu juurdepääsu riikidele, kus investeeringukaitse on tugevam.

2.24. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et Euroopa Liidul on välisinvesteeringute valdkonnas ainupädevus, mis kuulub Lissaboni lepinguga kehtestatud ainupädevuse alla ühise kaubanduspoliitika valdkonnas. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 kohaselt kuuluvad välismaised otseinvesteeringud ELi ühise kaubanduspoliitika valdkonda. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 206 kohaselt aitab liit kaasa „rahvusvahelises kaubanduses ja välismaiste otseinvesteeringute suhtes kehtivate piirangute järkjärgulisele kaotamisele“.

2.25. Komitee on veendunud, et EL peab kasutama oma pädevust välismaiste otseinvesteeringute vallas, kui investeeringud avaldavad piiriülest mõju kogu ELis või selle osades. Komisjon peab suutma nii kontrollida investeeringute tausta kui ka otsustama, kas need on lubatud. Liikmesriikidel peavad olema siduvad konsulteerimisõigused ja nad tuleb kaasata loodava koordineerimisrühma kaudu välismaiseid otseinvesteeringuid käsitlevatesse otsustusprotsessidesse.

2.26. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et EL on Euroopa elutähtsate infrastruktuuride direktiivis ja küberturvalisuse direktiivis määratlenud tundlikud valdkonnad, mis mõjutavad olulisi julgeolekuküsimusi. Elutähtsate infrastruktuuride direktiivi kohaselt hõlmavad elutähtsad infrastruktuurid varasid, süsteeme või nende osi, mis on hädavajalikud eluliselt tähtsate ühiskondlike toimingute, tervishoiu, turvalisuse, julgeoleku ning majandusliku ja sotsiaalse heaolu toimimiseks. Küberturvalisuse direktiiv hõlmab teenusepakkujaid, kes loovad tingimusi olulise elutähtsa ühiskondliku ja majandustegevuse säilitamiseks. Selle hulka kuuluvad energeetika, transport, finantsteenused ja finantsturg, tervishoiusektor ja veevarustus.

2.27. Komitee rõhutas juba 2011. aastal,⁽¹⁾ et sellistel kaubanduspartneritel nagu Kanada ja USA on välismaiste otseinvesteeringute kontrollimehhanismid ning et investeeringud peaksid olema osa laiemast ELi välispoliitikast.

2.28. Komitee juhib tähelepanu sellele, et Ameerika Ühendriikides on investeeringute tausta kontrollimiseks laiaulatuslikud, väga paindlikult kasutatavad vahendid. USAs korraldab välismaiste otseinvesteeringute taustauuringut föderaalset tasandil ministeeriumidevaheline välisinvesteeringute komisjon (CFIUS). See komisjon võib tehipu, mille ta tagasi lükkab, kas edasi lükata, keelata või sellele tingimused seada. Komisjoni peamine ülesanne on hinnata ühinemistest ja ülevõtmistest riiklikule julgeolekule tulenevat ohtu, mis võib viia USA äriühingu välisriigi kontrolli alla. Riiklik

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus rahvusvahelise investeerimispoliitika kohta, raportöör: Jonathan Peel., (ELT C 318, 29.10.2011, lk. 150).

Julgeolekurisk on määratletud kui USA julgeoleku kahjustamine elutähtsa tehnoloogia või taristu komponentide ülevõtmisega. CFIUS kehtestab uuringu üksikasjad oma eeskirjades, mis annab talle võimaluse seda määratlust kohandada. Niisugune investeeringute taustauuringu vorm võib olla huvipakkuv ka ELi jaoks.

2.29. Hiinas kehtivad välisinvesteeringutele valdkondlikud piirangud. Hiina riiklik arengu- ja reformikomisjon (NDRC) ning kaubandusministeerium (MOFCOM) on vastu võtnud välismaiste investeeringute haldamise valdkondliku kataloogi 2017. Kataloog sisaldab riiklikku negatiivset loetelu valdkondadest, kuhu välisinvesteeringute tegemine on piiratud või keelatud. „Piiratud“ tähendab, et MOFCOM peab selle enne heaks kiitma. Kõnealuse loetelu koostamine on valitsuse jaoks võimalus oma piiranguid ja tingimusi jõustada. Selles negatiivses loetelus on nii poliitiliselt tundlikud sektorid, nagu trükimeedia, kui ka kogu autotööstus, mille jaoks on olemas ühissetevõtteid käsitlev erieeskiri. Piiranguteta sektorite puhul nõuab valitsus lihtsalt välismaiste investeerimisprojektide registreerimist.

2.30. Komitee osutab sellele, et Hiina määratleb strateegilises lähenemisviisis „Made in China 2025“ oma oluliste sektoritena järgmised: järgmise põlvkonna infotehnoloogia, tiptasemel digitaalselt juhitud masinad ja robotika, lennundus- ja kosmostööstuse seadmed, laevamehaanika ja kõrgtehnoloogiliste merelaevade ehitus, kõrgtehnoloogilised raudteeseadmed, energiatõhusad sõidukid ja uut energiat kasutavad sõidukid, elektriseadmed, põllumajandusmasinad ja -seadmed, uued materjalid, biomeditsiin ning tiptasemel meditsiiniseadmed. Nendes sektorites on oodata ulatuslikumat Euroopa ettevõtete ülevõtmist.

2.31. Komitee märgib, et välismaiste otseinvesteeringutega seoses esineb kahtlusi mitte ainult Hiina suhtes. Venemaa investeeringud, eelkõige energiasektoris, tekitavad asjaomastes riikides kahtlusi seoses selle strateegiliselt olulise sektori võimaliku sõltuvusega.

2.32. Komitee on seisukohal, et kavandatud investeeringute taustauuringu rakendusala on liiga piiratud, ning teeb ettepaneku laiendada investeeringute taustauuringuid strateegilistele valdkondadele ja eelkõige võtmetehnoloogiale. Nende strateegiliste valdkondade määratlemisel tuleks arvesse võtta strateegiat „Made in China 2025“.

2.33. Komitee on arvamusel, et selline investeeringute taustauuring, mis hõlmab ka strateegiliselt olulist võtmetehnoloogiat, on kooskõlas WTO eeskirjadega. EL on jõustanud WTO subsidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu (Agreement on Subsidies and Countervailing Measures – ASCM). Seega on välismaiste otseinvesteeringute tagasilükkamine võimalik, kui need mõjutavad olulisi julgeolekuhuvisid. Komitee leiab, et oluliste julgeolekuhuvisidega on tegemist siis, kui kõne all on ühiskonna väärtuste säilitamine. Välismaiste otseinvesteeringute täiendav piiramine on võimalik, kui valitsus kontrollib investorit või on temaga lähedalt seotud.

2.34. Komitee jagab komisjoni seisukohta, et taustauuringutes tuleks arvesse võtta seda, kas kolmanda riigi valitsus kontrollib välisinvestorit, sealhulgas oluliste rahaliste vahendite kaudu. Komitee soovib, et määrusega nähtaks ette eraldi taustauuring välismaiste otseinvesteeringute puhul, mille on teinud kolmandate riikide valitsused või investorid, kellel on selliste valitsustega tihedad sidemed.

2.35. Komitee on veendunud, et taustauuringu protsess on tulemuslikum, kui seda kohaldatakse kavandatavate välismaiste otseinvesteeringute, mitte juba tehtud otseinvesteeringute suhtes, ja palub komisjonil lisada see ettepanek määruse ettepanekusse. Komitee soovib ennekõike investeeringute järelkontrolli.

2.36. Komitee tervitab komisjoni määruse ettepanekut, kuid on ilmne, et probleemi ulatus ei ole veel täielikult teada. Komisjon ei analüüsinud seadusandliku protsessi algatamisel investeeringute voogusid ja nende mõju, vaid alustas investeeringute voogude analüüsi alles hiljem.

3. Konkreetsete märkused

3.1. Komitee soovib teha koostööd USA ja teiste kaubanduspartneritega. Välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute eeskirjade rahvusvaheline ühtlustamine aitaks vähendada konflikte ja suurendada investeerimiskindlust. Tuleks teha jõupingutusi dialoogi alustamiseks selliste riikidega nagu Hiina, et käsitleda riigi investeerimispoliitikat nii kodu- kui ka välismaal. Eesmärgiks peaksid olema investeerimis- ja kaubanduslepingud, mis põhinevad ELi standarditel ja vastastikkuse põhimõttel. Komitee kutsub ennekõike üles kiirendama läbirääkimisi investeerimislepingu sõlmimiseks Hiinaga.

3.2. Käimasoleva taustauuringu kestus võib olla märkimisväärne takistus potentsiaalsete investorite jaoks ja halvendada riigi üldist konkurentsivõimet. Niisuguse halva mõju vähendamiseks ei tohiks ELi investeeringute taustauuringu kestus olla pikem kui riiklikes menetlustes sätestatud aeg.

3.3. Lisahalduskoormuse vältimiseks tuleb kaaluda, kas kehtestada miinimumsumma, millest suuremate investeeringute puhul on nõutav taustauuring. Arvesse tuleb võtta seda, et võtmetehnoloogia puhul võib ka äriühingu asutamisel olla märkimisväärne tähtsus.

3.4. Kuigi määruse eesmärk on koguda rohkem teavet ELi tehtavate välismaiste otseinvesteeringute kohta ja kontrollida, kuidas liikmesriigid taustauuringumehhanisme kasutavad, on praktikas väga raske tagada ühtlustatud rakendamist ELi tasandil. See on tingitud asjaolust, et välismaiste otseinvesteeringute taustauuringumehhanisme omavate ja neid mitteomavate liikmesriikide vahel valitsevad erinevused Süsteemiga ei tohiks luua ebavõrdseid õigusi ja kohustusi seoses riikide ja Euroopa Komisjoni koostööga teabevahetuse valdkonnas, kui teatavad kavandatud või lõpuleviidud välisinvesteeringud võivad avaldada mõju julgeolekule või avalikule korrale.

3.5. Liikmesriigid, kes saavad teistelt liikmesriikidelt märkusi, ei ole määruse kohaselt kohustatud neid nõuetekohaselt arvesse võtma. Sama kehtib komisjoni arvamuste puhul liikmesriigile, kes ei suutnud neid komisjoni arvamusi täielikult järgida. Need juhtumid vajavad üksikasjalikumat selgitust. Ei ole selge, milliseid tagajärgi (kui üldse) võib oodata, kui komisjon ei pea liikmesriigi selgitust rahuldavaks.

3.6. Investeeringute taustauuringu vahendi edasisel arendamisel tuleks – vähemalt – arvesse võtta teisi tegureid, mis võivad mõjutada julgeolekut ja avalikku korda: õiglast kaubandust kahjustavad tavad, konkurentsi piiramine ja investeeringute läbipaistvuse puudumine. Investeeringus- ja kaubanduspoliitika peavad olema osa ELi tööstuspoliitikast.

Brüssel, 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Eli tegevuskava aastateks 2017–2019. Soolise palgalõhe vähendamine“

[COM(2017) 678 final]

(2018/C 262/17)

Raportöör: **Anne DEMELENNE**

Kaasraportöör: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 13.12.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	27.3.2018
Vastuvõtmine täiskogus	19.4.2018
Täiskogu istungjärk nr	534
Hääletuse tulemus	194/3/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee väljendab üldiselt heameelt Euroopa Komisjoni jõupingutuste üle vähendada püsivat soolist palgalõhet, pakkudes käsitletavas tegevuskavas välja ulatuslike ja sidusate tegevuste paketi. Seejuures leiab ta, et kõik kaheksa tegevussuunda tuleks täielikult välja arendada.

1.2. Komitee soovib keskenduda kultuurilistele juurtele ning haridus- ja õppesüsteemides valitsevatele stereotüüpidele, mis mõjutavad karjäärivalikut. Lisaks soovib ta põhjalikult uurida tööturu segregatsiooni põhjuseid ja kehtestada tõhusamaid meetmeid selle vastu võitlemiseks.

1.3. Komitee pooldab komisjoni ettepanekut tasustamise läbipaistvuse ja palgaauditite kohta sektorites ja ettevõtetes, et hõlbustada individualiseeritud andmete kogumist (statistika koostamist) ja sobivaid tegevuskavasid. Euroopa poolaasta on tõhus vahend, mille abil innustada liikmesriike võtma viivitamata sobivaid meetmeid ja looma eeskätt tugeva taristu juurdepääsetavatest ja taskukohastest lastehoiu- ja pikaajalise hoolduse asutustest.

1.4. Komitee soovib jätkata strateegia „Euroopa 2020“ raames tehtavaid jõupingutusi, et täita eesmärk saavutada naiste ja meeste tööhõives 75 % tase (soovitavalt täistööajaga).

1.5. Komitee tunneb heameelt, et komisjon tunnustab sotsiaalpartnerite kui tööturu peamiste osalejate olulist osa selles protsessis. Ta toob esile nii kodanikuühiskonna organisatsioonide panuse kui ka partnerluspõhimõtted, mis tuginevad selgelt määratletud vastutusele.

1.6. Komitee kiidab heaks selle, et komisjon on ette näinud rahastamisvahendid erinevate projektide jaoks, ent rõhutab vajadust teha mitmeaastase finantsraamistiku raames kättesaadavaks muid vahendeid, eesmärgiga viia ellu kogu tegevuskava ning iseäranis lastehoiu- ja hooldustaristu rahastamiseks, ilma et need vahendid oleksid liikmesriikidele karistavad (järgides seega nn kuldreeglit).

2. Sissejuhatus

2.1. Võrdse tasustamise põhimõte on ELi aluslepingutes sätestatud alates 1957. aastast. Palgavõrdsuse saavutamine, edendades naiste õigusi, on kasulik kõigile, sest see aitab luua õiglast ja võrdset kõigi jaoks soodsat ühiskonda⁽¹⁾. Võitlus naiste õiguste eest on esile toonud soolise ebavõrdsuse, sundides seadusandjaid (kõikidel valitsustasanditel) selles valdkonnas meetmeid võtma. Ebavõrdsus püsib aga erinevates sotsiaalsetes suhetes, näiteks perekonnas, koolis, ühiskonnas, poliitikas ja töömaailmas.

2.2. Korrigeerimata soolise palgalõhe ületamine on tõsine probleem, mis vajab lahendamist. ELi, liikmesriike ja sotsiaalpartnereid kutsutakse üles kooskõlastama oma tegevust kodanikuühiskonna toel sihipäraste käsitusviiside raames, mis hõlmavad seadusandlike ja muude kui seadusandlike meetmete kohaldamist, eesmärgiga tegeleda korraga meeste ja naiste palgaerinevuste mitmesuguste põhjustega ja seda nii liikmesriikide kui ka Euroopa tasandil strateegia „Euroopa 2020“ rakendamise raames.

2.3. Sooline palgalõhe on väiksem riikides, kus üldine võrdsus on suurem, ja riikides, kus on laiendatud kollektiivlääbirääkimiste ulatust. Hinnanguliselt vähendab sotsiaaldialoogi ulatuse 1 % suurendamine soolist palgalõhet 0,16 % ning mida suurem on kooskõlastamine palgakujunduse valdkonnas, seda võrdsem on tasu jaotamine⁽²⁾.

3. Arvuline taust

3.1. Soolisest palgalõhest tingituna teenivad naised ELis jätkuvalt keskmiselt 16,3 % vähem kui mehed. Selle asjaolu põhjuste ja tagajärgede mõistmine on esimene samm võitluses soolise palgalõhe vastu. Allpool kirjeldatud tegurid on kõik ühelt poolt osa probleemist ja teiselt poolt ka osa lahendusest.

3.2. Tööhõive määr: strateegias „Euroopa 2020“ kehtestati eesmärk saavutada 2020. aastaks meeste ja naiste tööhõives 75 % määr. Seejuures oli 2014. aastal ELi üldine tööhõive määr 64,9 % ja see määr oli eriti madal naiste puhul (59,6 % võrreldes 70,1 %-ga meeste puhul vanuses 20–64). Naiste osalemine muutub väga oluliseks ja tööturгу tuleb põhjalikult kohandada, tagades, et see on naistele juurdepääsetav. Eurofoundi aruandes meeste ja naiste tööhõive erinevuste kohta hinnatakse, et need lähevad ELile maksma umbes 370 miljardit eurot aastas, mis on 2,8 % ELi SKP-st.

3.3. Osaline tööaeg: 2015. aastal töötas ELis umbes kaheksa tööl käivat inimest kümnest täistööajaga ja kaks inimest kümnest osalise tööajaga. Nendest 44,7 miljonist osalise tööajaga töötavast inimesest 10 miljonit olid vaeghõive olukorras, mis tähendab, et nad oleksid soovinud oma tööaega pikendada. See moodustab rohkem kui viiendiku (22,4 %) kõikidest osalise tööajaga töötajatest ja 4,6 % kogu ELi tööhõivest. Kaks kolmandikku neist vaeghõive olukorras olevatest osalise tööajaga töötajatest olid naised (66 %). See olukord mõjub halvasti koolitusväljavaadetele, karjääri arengule, töötushüvitistele ja pensioniõigustele.

3.4. Sooline tasakaal juhtivatel ametikohtadel: Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi (EIGE) avaldatud 2017. aasta soolise võrdõiguslikkuse indeksi kohaselt on kaheksast indeksiga mõõdetavast valdkonnast võrdõiguslikkuse tase kõige madalam meeste ja naiste esindatuse puhul poliitiliste, sotsiaalsete ja majanduslike otsuste tegemisel. Sellegipoolest, kui keskenduda eeskätt majandusvaldkonnale, näitavad 2013. ja 2017. indeksid koos vaadelduna juhatustes osalevate naise arvu järkjärgulist suurenemist 9 %-lt 21 %-le aastatel 2003–2015. See on nii liikmesriikides, kus on vastu võetud siduvaid õigusakte, näiteks Prantsusmaal ja Madalmaades. Kõnealune hinnang hõlmab üksnes börsil noteeritud suurettevõtteid.

3.5. Ehkki mikroettevõtjad ning väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd) moodustavad rõhuva enamuse Euroopa tööandjatest (2014. aastal moodustasid nad 99,8 % kõikidest ELi 28 liikmesriigi ettevõtjatest ning andsid tööd ligi 90 miljonile inimesele, mis on 67 % kogutööhõivest), keskenduvad näitajad ja poliitilised meetmed kõige suuremate ettevõtete juhatustele. Kuigi kümne viimase aasta jooksul vastu võetud seadusandlike meetmete tulemusel on oluliselt edasi liigutud, tuleb veel teha täiendavaid jõupingutusi. Eri liikmesriikide käsutuses on erinevad vahendid: vabatahtlikkusel põhinevad käsitusviisid, kvoodid, karistused jne.

⁽¹⁾ Ülevaate saamiseks vt ülemaailmne soolise ebavõrdsuse aruanne 2017: <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017>.

⁽²⁾ Euroopa Ametiühingute Keskliidu täitekomitee 17. ja 18. juuni 2015. aasta koosolekul vastu võetud resolutsioon „Collective bargaining – our powerful tool to close the gender pay gap“ (Kollektiivlääbirääkimised – võimas vahend soolise palgalõhe vähendamiseks).

3.6. Kriis ja eelarvereformidega seotud kokkuhoiupoliitika teatavates liikmesriikides on viinud selleni, et sotsiaalsete ja avalike taristute jaoks on vähem vahendeid ning neisse tehakse vähem investeringuid. Ei korraldatud ühtegi soopõhist mõjuhindamist, samal ajal kui juurdepääs nendele taristutele on muutunud keerulisemaks. Samas on emade vaesus ning laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht otseselt seotud. Lisaks tuleb nüüd tõdeda, et 2015. aastal oli sooline pensionilõhe ELis 38 %, ⁽³⁾ mis tähendab, et palju rohkem naisi on vanemasse ikka jõudes vaesuse ohus.

3.7. Ametiala- ja sektoripõhine sooline segregatsioon: komisjoni andmete kohaselt on sektoripõhine sooline segregatsioon üks peamisi tegureid, mis soodustab soolise palgalõhe suurenemist. Teatavates sektorites ja ametites on jätkuvalt ülekaalus kas mehed või naised: vähe naisi otsustab alustada tegevust paremini tasustatud sektorites, näiteks ehitus, tööstus, transport, teadus ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. „Suuremal hulgal naiste meelitamine teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) sektorisse aitaks 2050. aastaks suurendada Euroopa Liidu SKP-d elaniku kohta 2,2 %-st 3,0 %-ni.“ ⁽⁴⁾ Teisalt märgib komisjon, et mehed lähevad seevastu harva tööle sellistesse Euroopa ühiskonna ja majanduse tuleviku seisukohast olulistesse sektoritesse nagu haridus, õendus ja hooldusega seotud ametikohad tervishoiusektoris.

3.8. Tegevuskava kohaselt lahkuvad naised tööturult, et hoolitseda laste ja/või pereliikmete eest, ning kui nad ei lahku tööturult täielikult, siis võtavad nad sageli vastu vähem kutseoskusi nõudvaid ametikohti, et täita tööle tagasi pöördudes oma perekondlikke kohustusi ⁽⁵⁾. Kvaliteetsete, taskukohaste ja pikkade lahtiolekuajadega lastehoiuasutuste puudumise negatiivset mõju naiste tööturul osalemisele käsitletakse Barcelona eesmärkides, mille saavutamine on ikka veel kaugel.

3.9. Erilist tähelepanu tuleks pöörata teatavate haavatavate rühmade (naised ühe vanemaga perekonna peana, madala kvalifikatsiooniga naised, rändajatest naised, lisaks rändetausta või puudega naised jne) palkadele avalduvale mõjule.

4. Kavandatav tegevuskava

4.1. Komisjoni pakutud tegevuskava sisaldab omavahel seotud meetmeid, mis on suunatud soolise palgalõhe vähendamisele kõikides võimalikes aspektides, selle asemel et keskenduda ainult ühele tegurile või põhjusele. Need meetmed tugevdavad üksteist vastastikku. Komitee toetab seda kava, ent soovib komisjonil tagada praeguseks juba heaks kiidetud meetmete hindamine ja rakendada neid vajaduse korral Euroopa poolaasta kaudu.

4.2. Kindlaks on määratud kaheksa peamist tegevussuunda:

1. võrdse tasustamise põhimõtte kohaldamise tõhustamine;
2. ametiala- ja sektoripõhise segregatsiooni (horisontaalne segregatsioon) vastu võitlemine;
3. nn klaaslae (vertikaalne segregatsioon) purustamine;
4. hoolduskohustusest tingitud ebavõrdsuse vähendamine;
5. naiste oskuste, jõupingutuste ja kohustuste suurem väärtustamine;
6. suurema selguse saavutamine: ebavõrdsuse ja stereotüüpide esiletoomine;
7. hoiatamine soolise palgalõhe eest ja sellest teavitamine;
8. soolise palgalõhe vähendamise eesmärgiga partnerluste edendamine.

Nende meetmete tõhususe tagamiseks on vaja, et peamiste sidusrühmade Euroopa Liidu, liikmesriikide ja ettevõtete tasandil võetavatel meetmetel oleks koosmõju.

⁽³⁾ 2017. aasta ühine tööhõivearuanne (Joint Employment Report 2017).

⁽⁴⁾ COM(2017) 678 final.

⁽⁵⁾ ELT C 129, 11.4. 2018, lk 44.

4.3. Komitee tõdeb, et suurem osa kavandatavaid soolise võrdõiguslikkuse toetamise meetmeid on sobivad, ning leiab, et see ulatuslik tegevuskava on tõhus, kui selle raames tuginetakse soolise palgalõhe põhjuste ühisele mõistmisele. Seejuures on oluline tegur statistika tegemine Eurostati tasandil, mis peab põhinema individualiseeritud andmetel ja mitte enam andmetel leibkonna kohta, sest need aitavad peita naiste vaesust. Tegevuskava peab samuti tuginema kõikide avaliku ja erasektori osalejate aktiivsele osalemisele kõikidel tasanditel: kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, ELi institutsioonid, liikmesriigid, sotsiaalpartnerid, avaliku ja erasektori ettevõtted, haridusasutused, kodanikuühiskonna organisatsioonid jne.

4.4. Komitee tuleb liikmesriikidele meelde vajadust investeerida mittediskrimineerivatesse ja kaasavatesse haridussüsteemidesse. Tuleb innustada suuremat mitmekesisust juurdepääsul tulevikualadele (nt STEM – loodusteaduste, tehnoloogia, sh IKT, inseneeria ja matemaatika valdkond), et võimaldada tüdrukutel saada tööd paljutootavamates ja paremini tasustatud sektorites. Lisaks oleks vaja, et naised saaksid kogu karjääri jooksul käia täienduskoolitustel (uute tehnoloogiate, nt kaugõppe abil), mis on suurepärase edutamise ja palgatõusu põhjus. Selleks et tegeleda demograafiliste väljakutsetega, seadmata naisi seetõttu ebasoodsasse olukorda, tuleks samasugust mitmekesisust edendada sotsiaalsektorites, kus nad on kõige enam esindatud.

4.5. Komitee kutsub komisjoni üles suurendama ettevõtjate teadlikkust soolise palgavõrdsuse probleemist, eeskätt nende endi huvides, et parandada juurdepääsu naistööjõule, arvestades demograafilise arengu küsimusi ja oskuste üha suurenevat puudujääki.

4.6. Komitee üldise arvamuse kohaselt peaksid ettevõtjad tegema rohkem jõupingutusi, et leevendada kauaaegseid kultuurilisi põhjuseid ja stereotüüpe, mis soodustavad palgalõhe püsimist. Komisjon peab tagama, et hinnatakse juba kasutusele võetud meetmeid ja tugevdatakse olemasolevaid.

5. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide oluline roll

5.1. Sotsiaalpartnerid on väga pühendunud soolise võrdõiguslikkuse elluviimisele ja sellega seotud probleemide lahendamisele.

5.2. Soolise võrdõiguslikkuse tegevusraamistik, mille Euroopa sotsiaalpartnerid allkirjastasid 2005. aastal, näitab juba, kuidas käsitleda naiste ja meeste palkade erinevuse küsimust: kasutada olemasolevaid praktilisi vahendeid ning koostada selget ja ajakohast statistikat sektori/riigi tasandil, et võimaldada sotsiaalpartneritel analüüsida ja mõista palgalõhe keerulisi põhjuseid, tagades, et tasustamissüsteemid, sealhulgas töökohtade ja palkade (bruto- ja mitte tunnipalk) hindamise süsteemid, oleksid soo seisukohast läbipaistvad ja neutraalsed, pöörates seejuures tähelepanu nende võimalikule diskrimineerivale mõjule.

5.3. Selleks et vastata tööandjate murele täiendava halduskoormuse pärast, tuleb ettevõtjate jaoks ette näha asjakohased kaasmeetmed. Palgavõrdsus on nii ametiühingute kui ka tööandjate vastutus. Loomulikult tuleb hariduse, tööturu, lastehoiukohtade jne raames kehtestada võrdsust edendavaid algatusi. Samas on üks lahendusi palkade läbipaistvus, sest ka töötasu läbipaistvus ja palgaauditid on osa sellest protsessist. Ettevõtjad hakkavad võtma kohustust võidelda kõikide diskrimineerimise vormide vastu töökohal ning käsitlevad juba neid probleeme, et tagada sooneutraalsed tasustamissüsteemid kooskõlas töösuhete riiklike süsteemide mitmekesisusega. Oluline on, et kõik sidusrühmad täidaksid oma rolli soolise palgalõhe ületamisel ja selgitaksid selle tegelikke põhjuseid, tagaksid sidusama ja faktipõhise lähenemisviisi ning selgitaksid võimalikke valearusaamu.

5.4. Ametiühingud tunnistavad, et soolist võrdõiguslikkust soosiva õigusraamistiku olemasolu võib olla oluline läbirääkimisi soodustav element, eeskätt selleks, et veenda tööandjaid võrdõiguslikkust käsitlevate läbirääkimiste majanduslikus ja sotsiaalses tähtsuses. Seoses sellega tõdetakse Euroopa Ametiühingute Keskliidu korraldatud uuringus, et palgakokkulepetest, mille eesmärk on vähendada soolist palgalõhet, on kõige sagedasemad need, milles keskendutakse miinimumpalkadele ja madalalt tasustatud töötajate palkade tõstmisele. Sama uuringu kohaselt pidas üksnes 20% ametiühingutest läbirääkimisi, et sõlmida ametialase segregatsiooni vastu võitlemise kokkuleppeid, millega tagatakse sektorites, kus töötavad valdavalt naised, madalapalgalistele töötajatele suuremad palgakõrgendused.

5.5. Hoolimata sellest, et liitunud on teatav hulk naistöötajaid, suureneb naiste osalemine ametiühingute juhatustes väga aeglaselt. Ametiühingute meeskonnad peaksid soolise võrdõiguslikkuse representatiivse tegevuskava koostamisel võtma eesmärgiks suurema mitmekesisuse. Samalaadset olukorda täheldatakse (avaliku ja erasektori) tööandjate organisatsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide otsustuspädevusega organites, kus soolise võrdõiguslikkuse strateegiate koostamisel tuleks samuti eesmärgiks võtta suurem mitmekesisus.

6. Väljavaated

6.1. 2018. aasta majanduskasvu analüüsi⁽⁶⁾ eesmärk on kasutada ära positiivset hoogu, mille on tekitanud praegune majanduslik elavnemine. Rõhutatakse reforme, mille eesmärk on soodustada nn kuldreeglit järgides investeerimist inimkapitali ja sotsiaalsektoritesse ning parandada toodete, teenuste ja tööturgude toimimist, et tõhustada pikaajalist tootlikkust ja majanduskasvu, ning suurendada kaasatust tänu kvaliteetsematele avaliku sektori kulutustele, võrdsemale maksustamisele ja avalike asutuste ajakohastamisele.

6.2. Lisaks võib majanduskasvu analüüs tuua kaasa täiendavaid etappe kogu Euroopa poolaasta tsükliks, kaasates kõik soolist palgalõhet mõjutavad tegurid riiklikesse aruannetesse ja riigipõhistesse soovitusesse.

6.3. Euroopa sotsiaalõiguste sammus tuleb sinna täiel määral kaasata, seades seejuures prioriteediks reformid, mille eesmärk on soodustada töötajate oskuste omandamist, edendada võrdseid võimalusi tööturul ja õiglasi töötingimusi, suurendada töö tootlikkust, et toetada – eeskätt kõige madalamate – palkade suurendamist ning muuta sotsiaalkaitse-süsteemid asjakohasemaks ja elujõulisemaks.

6.4. Komitee loodab seega, et praegused teatavast majanduskasvust ja Euroopa sotsiaalõiguste sambast tingitud soodsad tingimused võivad anda uut hoogu soolise palgalõhe vähendamisele ning et väljapakutud tegevuskava on ka tegelikkuses tõhus. Kui seda ei ole juhtunud 2019. aasta lõpuks, siis on komiteel kavas soovitada, et komisjon esitaks ettepanekuid seadusandlike ja muude kui seadusandlike meetmete kohta kõige asjakohasemal tasandil, iseäranis karistuste ja/või stiimulite valdkonnas.

Brüssel 19. aprill 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ COM(2017) 690 final.

Lisa

Allpool esitatakse nimekiri peamistest dokumentidest, millega soovitakse vähendada soolist ebavõrdsust, eeskätt soolist palgalõhet:

- direktiiv meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (uuestisõnastamine) (2006/54/EÜ), mis sisaldab ELi aluslepingutes 1957. aastast saadik sätestatud võrdse tasu maksmise põhimõtet;
 - ILO võrdse töötasu konventsioon nr 100, 1951;
 - komisjoni soovitus meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõtte tugevdamise kohta läbipaistvuse kaudu [2014/124/EL] ning aruanne meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõtte tugevdamist läbipaistvuse suurendamise kaudu käsitleva komisjoni soovitus [C(2014) 1405] rakendamise kohta [COM(2017) 671 final];
 - Euroopa Komisjoni dokument „Strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019“;
 - ettepanek: direktiiv, milles käsitletakse soolise tasakaalu parandamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas ja sellega seotud meetmeid [COM(2012) 614 final];
 - 2017. aasta Rooma deklaratsioon;
 - institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta 17. novembril 2017 Göteborgis (Rootsis) toimunud õiglase töö ja majanduskasvu teemalisel sotsiaaltippkohtumisel;
 - ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalustamist, [COM(2017) 253 final] ja
 - ELi tegevuskava aastateks 2017–2019. Soolise palgalõhe vähendamine [COM(2017) 678 final].
-

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET